תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי המהריט

חידושי המהריט על כתובות

רבי יוסף מטראני [המהרי"ט]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי המהריט על כתובות

רבי יוסף מטראני [המהרי"ט]

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-המהריט-על-כתובות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

חדושי פרקא קמא דכתובות 4
דף ב. 4
דף ג. 6
דף ג: 8
דף ז. 10
דף ד. 11
דף ד: 12
דף ז: 13
דף ט. 14
דף ט: 20
דף י. 21
דף יב: 22
דף יד: 23
דף טו: 23
שלהי פרק המדיר - פרק שביעי 24
דף עה. 24
דף עו. 30
האשה שנפלו - פרק שמיני 44
דף עח. 44
דף עט. 54
דף פ: 56
מי שהיה נשוי - פרק עשירי 59
דף צ 59
דף צא 60
דף צב 64
דף צג 70
דף צד 72
דף צה 75
אלמנה ניזונית - פרק יא 77
דף צה 77
דף צו 78
דף צז 81
דף צח 84
דף צט 89
דף ק 90
הנושא - פרק יב 91
דף קא 91
דף קב 92
דף קג 94
שני דייני גזרות - פרק יג 95
דף קד 95
דף קה. 95
דף קה: 97
דף קו. 97
דף קו: 99
דף קז. 101
דף קז: 102
דף קח 103
דף קט 108
דף קי. 111
דף קיא. 116
דף קיא: 117
דף קיב 117

חדושי פרקא קמא דכתובות

דף ב.

לפיכך חלה הוא או שחלתה היא או שפרסה נדה מעלה לה מזונות. יש מן הגדולים שלמדו מכאן שהאשה נקנית על ידה לבעל ליורשה וליטמא לה ולשאר מילי היינו דוקא יחוד לפיכך כשפרסה נדה אסור להתייחד עמה דאי בלא יחוד מקרי חופה אמאי אינה מעלה לה מזונות הרי יכול לכנוס בלא יחוד וזו היא דעת הרמב"ם ז"ל בפ"י מה' אישות והרא"ש ז"ל בפ' אע"פ כתב ולאו ראיה היא דהא דחשוב לה אונס לא בשביל שיהא אסור לכנסה אלא משום דבהגע' זמן הנשואין מחויב הבעל במזונותיה משום שיש לו לכנוס ומצי למימר למה אכנוס הכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה ומאחר שהאונ' מעכב' שאינה ראויה לביאה אינו חיי' במזונותיה ואכתי מצי לאידחיי שפי' הכי מדמי גמר' פרסה נדה להגיע זמן בא' בשבת דאמרי' מתוך שאינו יכול לכונס' אינו מעלה לה מזונות לפיכך חלה הוא וכו' הא טובא איכא דהכא יכול הוא לכנוס אם ירצה משא"כ בהגיע זמן בא' בשבת ועוד הא דקאמר דמצי למימר למה אכנוס הכל יודעים למה נכנסה לחופה אף היא מצית למימר אם נסתחפה שדך מה אני יכולה לעשות וכי אינה עשויה שתפרוס נדה לאחר שתנשא ועכשיו שהגיע זמן כמי שנשאת ופרסה דמי:

אבל קשה לי דלשיטתו של הרב ז"ל שהוא סובר חופת נדה אינה קונה לגמרי בלא טעם דאיסור יחוד איכא טעמא להפטר דכלום חייבוהו במזונות אלא בחזקה שהוא יכול להיות זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ופירותי' וירושתה אבל עכשיו שאינו זכאי בחופה זו לכל הנך מילי אינו בדין שנחייבוהו לישא ויהא קרוב להפסד ורחוק מן השכר וי"ל דמ"מ כי אמר גמרא הכא דאינו מעלה לה מזונות לאו מטעם דאינו זוכה בהך חופ' דהאי בעיא היא בפ' אע"פ וסלקה בתיקו ואם איתא תפשוט לה מהכא דחופת נדה לאו כלום היא אלא על כרחין מדמי לה להגיע זמן בא' בשבת אלמא מטעם שאינו יכול לכנוס הוא ומיהו יש להביא ראיה דחופה בלא יחוד מקנה מדאמרינן בירושלמי אילין דנסבין ארמלין בע"ש צריכין ליכנס מבע"י שלא יהא כקונה קנין בשבת ופירש הרא"ש זכרונו לברכה לפי שאלמנה אין לה חופה אלא בשעת יחודו של ביאה הוא זוכה בה ולקמן באריך בזה בס"ד ואי ס"ד דאף בתולה צריכה יחוד מאי שנא אלמנה הרי כולן צריך לכנסן ולהתייחד עמהם בע"ש ואין לומר דאלמנה בעיא ביאה ממש כדי לקנותה דמסתמא ביחוד לבדה קונה אותה שאם לא כן מי יעיד עליה שיזכה הבעל בדברים הללו אלא שזו יש לפרשה בע"א כמו שאכתוב בס"ד אך קשה מהא דאמרינן בפרקין בתולה אלמנה גרושה מן הנישואין כתובתן מנה אע"פ שיש לה עדים שלא נסתרה ושלא נבעלה

ומכאן הביא רבינו נסי' ז"ל ראיה דמקרי נישואין בלא יחוד ואיכא למימר כיון דלענין בתולים משתעי התם ארוסה קמ"ל שכל שהיא בחזקת נשואה אע"פ שיש לה עדים שלא נסתרה ושלא נבעלה אינו יכול לטעון טענת בתולים דאדעתא דבעולה נשאה כמו שכתבו התוספות דאף על גב דעדים מעידים שלא נבעלה אינו סומך על זה וסבר דלשבחה אומר כן והכי מתני התם כנסה הראשון לשם נישואין ויש לה עדים שלא נסתרה אי נמי נסתרה ולא שהתה שעת כדי ביאה אין השני יכול לטעון טענת בתולים ואין במשמע שהיתה נשואה גמורה לראשון אלא משנכסה לביתו לשם נישואין בחזקת בעולה עומדת ועל מנת כן נשאה וכן מוכיח דברי הרמב"ם ז"ל בפרק י"א שכתב וכו' ומפני מה תקנו חכמים באלו כתוב' מנה אע"פ שהם בתולות הואיל וחזקת הנשואה שתבעל וכו' אע"פ שאין זו נשואה לדעתו ז"ל מכל מקום בחזקת נשואה הוא אצל העולם הואיל ולשם נישואין כנס: **ואיכא** מרבוותא דאמרינן שאין מכניס אותה לחופה עד שיכתוב כתובה שקודם אסורה לבעלה זו דעת הרמב"ם ז"ל והרב בעל העיטור וכתב רבינו נסים ז"ל והא ודאי לא נהירא מדאמרינן לקמן ר' אמי שרי למבעל בשבת אמרי ליה רבנן והא לא אכתוב כתובה א"ל אתפסוה מטלטלי ובודאי ביום רביעי כנסה דלא עבר אתקנה דרבנן וינשא בע"ש היכי ר' אמי שרא למבעל הא איכא למיחש לאקרו' דעתא ומעקרו תקנתא. דרבנן לגמרי דאילו הנושא ברביעי אע"פ שלא בעל בועל בכל יום שירצה דלא מיעקר תקנה דרבנן כדמוכח ממתניתין דחתן פטור מק"ש ד' לילות אם לא עשה מעשה והרב המגיד ז"ל דחה ראיה זו לומר דכך היה מעשה שכנסה בלא כתובה אבל לכתחי' היה ראוי לכתוב כתובה תחילה ועוד יש להעמידו במקום שבתי דינין קבועים בכל יום שהאשה נשאת בכל יום ומוכח קצת דבזמן חכמי הגמרא היו בתי דינין קבועים בכל יום מדאמרינן בפרק הגוזל לא קבעינין זימנא לא במעלי שבתא ולא במעלי יומא טבא אלמא בשאר יומי קבעי ולרבוותא דאמרי דחופה קונה בלא יחוד היא אין ראיה כלל מהא דר' אמי שלא עשה איסור כלל שהרי לא נתייחד עמה עד ליל שבת ואע"ג דאיסורא דרבנן היא מ"מ יש לחושדה ואדרבה משום דקילא אתי לזלזולי ביה דאבילות נמי דרבנן היא ואי לאו משום דאבילות חמירא ליה מנדה כדאמרינן בגמרא שיצרו של אדם נפגע באבלו איכא למימר טפי מנדה שהיא בכרת וכן מוכח מדאמרינן בגמרא דמברכינן ברכת חתנים ביהודה בבית האירוסין מפני שמתייחד עמה ויש לחוש שמא יבעול דאיסור כלה בלא ברכה דרבנן ה"ה יש לחוש לכתיבת כתובה דכיון דלא סמכה דעתה הוי לה בעילת זנות אע"ג דאית לה מתנאי ב"ד:

דף ג.

אמר רב שמואל בר יצחק ל"ש אלא מתקנת עזרא ואילך וכו' אבל במקום שבתי דינין קבועים בכל יום אשה נשאת בכל יום והני בכל יום לאו דוקא אלא ביום שמחרתו ב"ד תדע דודאי ביום שבת אינה נשאת דהרי זה כקונה קנין בשבת והכי תמהו גדולי אחרונים ז"ל על מה שנהגו לכנוס בששי וכתב הרא"ש ז"ל דאף בכל ימי השבוע אין לנו בתי דינין קבועי' ומי שיש לו עסק מכניף תלתא ומסדר טענותיו בפניהם וזה יכול לעשות אפילו בשבת וקשה דאין זה מספיק דכיון דאין דנין בו ביום כדתנן בפרק משילין כייפי להו ולא את ועד למחר ואיכא משום אקרובי דעתא ועוד דבעינן ראוי לב"ד שיכולו לכוף ולדון ואף על גב דכל בי תלתא דנים את האדם בע"כ מ"מ מצי לאשתמוטיה מיניה לומר לבית דין הגדול קאזלינא כל שכן אם בעיר גדולים מהם ובחול בית דין גדול מצי כייף ליה ואפילו תימא דבחמשי שרי אף על גב דלא קבעינן זמנא בערב שבת מכל מקום כי אצטריכא לן מילתא דאיכא למיחש לאקרובי דעתא צייתי להו אבל בשבת ודאי לא מצי למיכף ולמידן:

ורבינו נסים ז"ל בא בטענה דהשתא לא מקדשי קמי נישואין וליכא למיחש לה דאפילו אם זנתה שריא דלא חשו אלא היכא דמתזנה עליה והרי זה נכון ואם תאמר ומאי שנא גבי זמן דגיטין שתקינו משום שמא יחפה על בת אחותו שלא תזנה ואפילו בזמן הזה דאין דנין דיני נפשות גזרה לא זזה ממקומה ופסלינן גט שאין בו זמן ונראה לי דגבי זמן אפילו בזמן הזה איכא למיחש שמא יחפה על בניה ממזרים אי נמי כדי להחזירה אח"כ כדכתבו התוספות בפרק שני דגיטין הבאים ממדינ' הים קלא אית להו ולאו דמעיקרא חיישו להני דהא שמא יחפה על בת אחותו קאמר ועוד דאמרי' רשב"ל מ"ט לא אמר כר' יוחנן זנות לא שכיח' ופירשו התוס' דא דאע"ג דזנות שכיחה זנות בעדים והתראה לא שכיח' אלא דהואיל ואכתי ליכא טעמא לא עקרו רבנן תקנתא דידהו אבל עכשיו שאין מקדש אלא בשעת החופה בטל טעמא לגמרי ואף על גב דאיכא מיעוטא דמקדשו מעיקרא הואיל ולא נתקנה אלא משום אשת כהן אי נמי אשת ישראל דמקבל אביה קדושיה פחותה מבת שלש שנים לא חיישינן דאתרמו הני באותו המיעוט:

ועדיין יש לחוש במקומות דחיישינן בהו בסבלונות משו' קדושין כגון קושטאנטינה וחברותיה דאיכא למיחש שזנתה תחתיו ושמא כיון דאפילו לא מצא לה בתולים אלא שמא תזנה עליו אפילו באשת כהן ופחותה מבת שלש שנים כיון דספק קידושין נינהו הוה ליה תרי ספיקי ועוד נראה לי שלכך הנהיגו הראשונים בכל מושבות ישראל שידענו שאף על פי שכונסים בע"ש אין מייחדים את הכלה עם בעליהם אלא במ"ש ועושים לה

אז שמחה וריקודים וזמטוטי חתן וכלה כדי שיקבע הדבר חובה באותה לילה שמחרתו יום חול שראוי להזמנת בית דין אלא שעדיין יש לחוש לגזרה דשמא ישחוט עוף בין בערב שבת בין במוצאי שבת שהרי עושים סעודה הנמצאים בזמטוטי חתן וכלה ושמא אז היו עושים עיקר סעוד' נשואין עם הייחוד ואיכא טירחא יתירה וגזרו שלא שלא יבאו לידי חילול אבל עכשיו שהם כונסין בשחרית ועושים סעודה ליכא למיחש לסעוד' גדולה של יום השבת לפי שהכל מוכנים מאתמול קודם שיכנס לחופה ובמו"ש שאינה סעודה גדולה דליכא טרחא ג"כ לא חשו ויש מביאים ראיה מהא דאמרינן בפרק נערה דמכנס לה בערבי שבתות ובערבי ימים טובים אלמא מצי למכנס והתוספות כתבו שם אף על גב דאמרינן דאין נושאים נשים בחולו של מועד דאין מערבין שמחה בשמחה איכא למימר דהכא מיירי בשעה חמישית לפני יום טוב שהוא כיום טוב לענין מלאכה בתוספת דאורייתא ומכאן סומכין במקצת מקומות ליקח נשים בערבי יום טוב קודם חשכה בשעה אחת ולא נהירא דהא דאמרינן בפרק שני דמועד קטן לברייתא דקתני מותרין לישא ערב הרגל למאן דאמר משום שמחה עיקר שמחה חד יומא אלמא צריך לכנוס בשחרית שיהא שמח עמה כל היום וגם שיעשו סעודת נישואין עד שלא יכנס יום טוב והרמב"ם ז"ל בפרק עשירי כתב ואפילו בחש"מ אין נושאין נשים מפני שאין מערבים שמח' בשמחה דכתיב מלא שבוע זאת והמקר' הזה הובא בירושלמי במועד קטן ולכאורה משמע שלפי הירושלמי היה צריך להקדים כל שבעת ימי הרגל ואילו בגמרא דידן משמע דלמכנס בערב יום טוב שפיר דמי והרב ז"ל הביא דרשא דירושלמי וסתם דדוקא בשתי נשים דאפשר לשמוח בשתיהם כאחת בעינן שבעה להא וז' לזו אבל בשמחת יום טוב כיון דעביד עיקר שמחה מכאן ואילך אפושי שמחה הוא שמח בחג ושמח באשתו ואין כאן עירוב שמחה בשמחה ירושלמי אמר רבי מתנא הדא אמרה אילין דכנסין ארמילין בערב שבת צריכין ליכנס מבעוד יום שלא יהא כקונה קנין בשבת לפי שאלמנה אין לה חופה ובשעת יחוד של ביאה זוכה במציאתה ובמעשה ידיה הילכך אין להכניס בתולה לחופה בשבת דע"י החופה זוכה בה לשון הרא"ש זכרינו לברכה ומשמע מדבריו שאלמנה אין לה חופה ואין זוכה בה אלא בשעת יחיד של ביאה ולא אשכחן בשום דוכתא הפרש בין בתולה לאלמנה וסתמא קתני בפרק אע"פ אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה ותניא במועד קטן ולא היבמה עד שתבעל אלמא לא בעיא בעילה אלא ביבמה דאינה נקנית אלא בביאה משמע דשאר נשים ואלמנה בחופה גרידא בלא בעילה מקנה ובפרקא קמא דיומא מצאתי שם שהביאו התוספות אשר שם שהם למהר"ם זכרונו לברכה לשון הירושלמי הזה שהובא שם ביומא והסכים ללשון שני שגם

אלמנה יש לה חופה ושם כתבתי מה שקשה לי והמרדכי ביום טוב פרק משילין מייתי משם רבינו מאיר שפסק שצריך לבא עליה מבעוד יום לכך צריך ליחדן דאלמנה אין לה חופה והאשה אינה נקנית לו אלא בביאה ע"כ והביא כאן לשון וכתב לשון ראשון שכתבו התוספות דאלמנה אין לה חופה ועוד משמע מדבריו דביחוד גרידא לא סגי אלא צריך לבעול ובא"ח הביא משום הכל בו דמשמע מדבריו דב דביחוד גרידא סגי וכתב עלה ומהא אין לו להתיחד עד שתטבול והירושלמי הזה יש לפרש דנקט אלמנה משום דלעיל מינה מייתי דאינה נשאת בשבת משום חבורה דאמרי' לא כן תני לא יבעול בתחל' בשב' מפני שהוא עושה חבור' אלא כאחרי' שאחרים מתירין כלום אחרים מתירין אלא בשכנ' שעד שלא כנ' אינו זכאי במציאת' וכו' משכנ' זכאי כו' ועלה קאמר א"ר מתנה אילין דכנסין ארמילין בשבת צריך למכנס מבע"י וכניסה זו היא כמו כניסה דלעיל ולא שנפרש שמשונה כניסה זו מההיא דלעיל ואילו בתולה לא קאמר כת"ק דאחרים ור' יוחנן דהוא הכא סבר לה אדאמרינן בגמרא דידן אי נמי משום דבתולה לא היתה נשאת אלא ברביעי כתקנ' חכמים ז"ל אבל אלמנה לא חשו לישא בחמישי כיון דלא הוי טעמא אלא משום ברכה ובאדם בטל ליכא למיחש שישכים למלאכתו אי נמי הא דעבדו אינה תקנה אלא מילתא הוא דעבדינן גביה כדי שלא יבטל כדמשמע מדברי הר"ן ז"ל ולרבוותא דאמרינן דחופה זו היא ייחוד צריך ליחד אפילו בתולה מבע"י שלא יהא כקונה קנין בשבת ושוב מצאתי בתשובות הריב"ש סימן קל"ה שפי' כדבריו ועיין עליו:

דף ג:

ולדרוש להו דאונס שרי הקשו התוספו' היכי נדרו' להו דשרי הא מחוייבת למסו' עצמה כיון שהיא אשת איש דא דאמרינן כל עבירות שבתורה יהרג ואל יעבור חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים ותירץ רבינו תם שאינה מחוייבת למסור עצמה למית' על ביאת עכו"ם דרחמנא אפקר' דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ולא מיקרי ביאה כדמוכח בגמרא בפרק בן סורר גבי אסתר דפריך והא פרהסיא הוא ולא פריך והא אסתר ג"ע היא ומתוך כך התיר רבינו תם לבת ישראל שהומרה ובא עליה עכו"ם לקיימה לאותו עכו"ם כשנתגייר דלא שייך לומר דאסור' אחר כך לבועל דביאת עכו"ם חשיב כביאה של בהמה אבל לא נהירא ליה להרמב"ם זכרונו לברכה דהא פי' דביאת עכו"ם נאסרה לבעלה ולא חשיבא כביאת בהמה והוא הדין לבועל ומה שאינה מחוייבת למסור עצמה היינו משום דלא עבד' מעשה דקרקע עולם היא וכתב הרא"ש זכרונו לברכה נראה לי לקיים פסקו של רבינו תם ולא מטעמיה אלא משום דאמרינן ולטמא' ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל היינו היכא דלא היתה אסורה לבועל אלא ע"י ביאה זו והרי מוכח בפרק

ארוסה גבי מקניא על ידי עכו"ם דפריך פשיטא סלקא דעתך אמינא דלאו אסור' וקיימה קא משמע לן כלומר סלקא דעתך אמינא דאי אמרינן ונטמא' לבעל היכא דקדם ביה נטמאה לבועל לאפוקי עכו"ם דלא קרי ביה נטמאה לבועל דבלאו הכי אסורה וקיימ' לא קרי ביה נטמאה לבעל קמ"ל אע"ג דלא קרינן ביה ולטומאה לבועל קרי בי' ונטמא' לבעל ויש ללמוד מדבריו ז"ל דמי שבא על אחות אשתו והיא אשת איש ונתארמלה או נתגרשה שמותרת לו אחר מיתת אשתו ולא מתסרא עליה בהך ביאה משום דבלאו הכי אסורה וקיימה והכי אמרינן התם בסוטה גבי ערות בלשון שאמור כו' עד ונטמאה ונטמאה אבל הא הואיל ואסור' וקיימא אימא לא קמ"ל ותמהני היכי מייתי מהתם אפילו תימא לענין איסור טומאה אתשיל מנין לנו לחלק באיסורא בין בעל לבועל דאפילו למאי דס"ד מעיקרא דכל שלא נתוסף איסור בהך ביאה לגבי בועל לא נאסרה. על בעלה כל שכן דלא נאסרה על הבועל כשיתגייר ולפי המסקנא דס"ד דנאסרה ע"י ביאה זו ה"ה דנאסרה נמי לבועל דלעולם קי"ל שכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל ולכי משכחת רווחא חיילא כשיתגייר וקרא דונטמאה בזונה מיירי וה"ה דבלאו הכי אסורא וקיימא וא"ת דאמרינן בפרק ד' מיתות דף נ"א גבי בת כהן נשאת וכו' ולממזר מנין תלמוד לומר בת איש כהן סד"א כי תחל לזנות אמר רחמנא הא קמתחלה וקיימא מעיקרא אלמא אי לאו רבויא דבת איש כהן הוא דרשינן קרא כדכתיב דוקא וי"ל דהתם סברא דלא החמיר הכתוב בבת כהן טפי מבת ישראל אלא לפי שתחל לה עכשיו בביאה זו ויצאה מקדושת כהונתה יצתה זאת שכבר מחוללת ועומדת והרי הוא כשאר בנות ישראל ומיהו בסוף פרק הנשרפים אהא דאמרי' הבא על העכו"ם חייב משום נשג"א כתבו שם התוס' דלמ"ד ד משום זונה לא הוה משמע ליה קרא בההיא דשריא לישראל ואסורה לכהן לאפוקי עכו"ם דאסורה לתרוייהו דמשמע להו דאין שם זנות חל והכי תי' התוספות במ"א ושם כתבתי ובר מן דין אפילו מעיקרא לא ס"ד דגמרא לו' שלא תאס' בביאת העכו"ם בין לבעל בין לבועל דשמעתין לא מיירי אלא לענין קינוי וסתירה לכשתשתה דומיא דערות דמייתי לעיל מיניה ופרכינן אמתניתין דתנן פ"י כל העריות מקנין פשיטא מ"ד ונטמאה ונטמאה וכו' וכתבו התוספות דלא איצטריך לאשמועינן אלא דשותו' אבל דנאסרו פשיטא וכי משום דעריות נינהו גריעי וכן הא דתנן התם חוץ מן הקטן כתבו שם התוספות דדוקא משתיה ממעט ליה קרא אבל נאסר' ע"י בן ט' שנים ויום א' אע"פ שאינו איש שהרי ביאתי ביאה ונסקלת על ידו כדאמרינן בפרק יוצא דופן ופרק ד' מיתות אלא לענין ישראל מיירי גבי עכו' וראיתי ברייתא שנייה פ' נשא ושכב איש אות' אות' ולא את אחותה שהיה בדין אם כשבא איסור הקל על איסור הקל אסר את אוסרה כשבא איסור חמור על איסור

חמור אינו דין שיהא אסור את אוסרה תלמוד לומר אותה ולא את אחותה ולכאורה משמע דאחותה נשואה קאמר דהיינו איסור חמור דאי באחותה פנויה אדרבא איסור קל הוי דבכרת ואין בו מיתת בית דין והכי קאמר ומה איסור משום דאחות אשתו נוסף על אשת איש לא כל שכן שתאסר עליו לאחר מיתת אשתו תלמוד לומר אותה ולא את אחותה והיינו טעמא דאמרינן הכא משום דבהך דבלאו הך ביאה אסור' וקיימה אלא דלא משמע כן דממעטי מאותה דאדרבא ה"ה עדיפא דהוי ליה ערוה ואשת איש אלא נראה לי דבאחותה פנויה קאמר והיינו חומרתא טפי מאשת איש שאין לה היתר בחיי אוסרה מה שאין כן באשת איש שיש לה היתר בחיי אוסרה על ידי גט וסלקא דעתך שתאסר אשתו על ידי בעילה זו כשם שהוא אוסרה כך היא תאסר אותה באחותה ושוב מצאתי בפרק האשה רבה והכי מתנינא להדיא ומה הבא על איסור קל שאין האוסרה אוסרה כל ימיו נאסר וכו' ואי קשיא מדתנן התם ביבמות מי שהלכה אשתו למדינת הים ובאו ואמרו ליה מתה אשתך ונשא את אחות' ואח"כ באת אשתו מותרת לחזור לו וכו' אם מתה הראשונה מותר בשניה ומוקי לה באזיל אשתו וגיסו למדינת הים כלומר שאחותה איתא אשת איש ואף על פי שבא עליה באיסור' שריא ליה ומוקי התוספות דהאי סיפא לא קאי אאזיל גיסה וקשה דאמרינן בפרק אף על פי רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות ודייק בגמרא כל הפוחת אפילו במאה ובפרק נערה מייתי וכתבו התוספות זכרונם לברכה דהך לא מבעיא היכא דלית לה דהוי בעילת זנות אלא אפילו אית ליה כיון דלא סמכא דעתה הוי בעילת זנות ואפשר לקיים פסקו של רבינו תם זכרונו לברכה כטעמיה וכהלכתיה דכיון דביאת עכו"ם כביאת בהמה דמי דאפקריה רחמנא לזרעיה לא נאסרה עליו ואינו עושה ממזרות מדין בועל אשת איש לפי שאינו בתורת אישות וגם דאם בא על אשת עכו"ם חייבתו אף על גב דקמחייב מיתה על ידה מכל מקום לא נאסרה עליו כדין סוטה הילכך גם כשבא על אשת ישראל לא נאסרה עליו מחמת ביאה זו והא דאמרינן כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל היינו היכא דשייך בועל באיסור אשת איש אבל עכו"ם ליתי' בתורת אישות:

דף ז.

ר' אמי שרא למבעל בתחלה וכו' והא לא כתיבא כתובה אמר ליה הא תפסיה מטלטלין כתוב במרדכי ומכאן סמך ריב"א זכרונו לברכה דשטר כתובה ראיה בעלמא ואי ארכסא כתובתה אינה אסורה לו דהכא איכא עדי קנין והא דאמרינן אסור לאדם שישהה את אשתו בלא כתובה היינו היכא דליכא עדי קנין ולא הקנה לה וקשה מדאמרינן בפרק אף

על פי רבי מאיר אומר כל הפוחת לבתולה ממאתים ולאלמנה ממנה הרי זו בעילת זנות ודייק בגמרא כל הפוחת אפילו כתובה ובפרק נערה מייתו וכתבו התוספות דהכי קאמר לא מבעי' היכא דלית לה אלא אפילו אית לה כיון דלא סמכא דעתה הוי בעילת זנות היכא דלית לה כתובה אע"ג דאית לה מתנאי ב"ד לא סמכא דעתה ובשמעתין אין הוכחה דשאני הכא שיש לה על מה שתסמוך במטלטלים והדין שבידה ובהכי סמכא דעתה כדאמרינן בסוף פרק האשה שנפלו התקינו שיהיו מניחין אותה בבית חמיו עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב וסמכה דעתה עלייהו שפיר שלא נגעו בהם היורשים כדכתבו שם התוספות זכרונם לברכה ולא התקינו שיהיו כל נכסיו אחראין אלא מטעם דכשכועס עליה הוא אומר לה טול כתוב' וצאי ואי קשיא והרי שיש לה תפיסה והא הוי כקונה קנין בשבת כך הקשה הר"ן זכרונו לברכה והדר ניחא לה משום מצוה התירו כדאמרינן בפרק הזורק תיזיל איהי ותיחוד ותפתח ותימא דשבות דמצוה נמי אסור כדתנן ביום טוב פרק בתרא אלו הן משום מצוה לא מקדשינן ולא מערבינן ולא מגביהי' תרומה וכולי וההיא דפרק הזורק שאני דאיכא למיחש לעיגונה שלא תסרב דעתו ולא יוכל לגרש אחר כך ונפלה קמי יבם וכן כתב שם התוספות דמ"ה לא תנן בפרקא בתרא דיום טוב אין מגרשין כדקתני בתוספות משום דבש"מ שרי דלא נפיל קמי יבם והכא לא קשיא לי כלל דהתפסת מטלטלים לאו הקנאה היא אלא משכון הם ובתורת אפותיקי וכדין שעבודה על נכסיו כדתנן בפרק אף על פי לא כתב לה כל נכסי אחראין לכתובה חייב מפני שהוא תנאי בית דין והתפסה זו משכון היא ובשבת שרי כמו אותה ששנינו בריש פרק השואל ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו כי היכי דלא ניקום בדינא ודיינא והא דאמר רבי יצחק בעלי חוב קונה משכון דוקא משכון שלא בשעת הלואתו הוא:

דף ד.

ונוהג שבעה ימי המשתה מכאן קשה למה שאמר בעל הלכות גדולות דאתי אבלות יום ראשון דאורייתא ודחי יום טוב שני של דבריה' שהרי שבעה ימים של משתה מדבריהם הם ומהר"ם זכרונו לברכה כתב דיום ראשון של שמחת חתן הוי דאורייתא דכתיב ביום חתונתו וביום שמחת לבו דומיא דיום שני של אבלות דדייקינן מדאחריתה כיום מר ויש להביא ראיה לדבריו זכרונו לברכה מדאמרינן בגמרא בפרק משקין דמותר לישא אשה בערב י"ט ולא מקרי עירוב שמחה בשמחה דעיקר שמחה חד יומא הוא והר"ן זכרונו לברכה כתב דהכא היינו טעמא דאפילו אמרינן שינהוג אבלות ביום ראשון דהוי

דאורייתא אפילו הכי בשאר הימים דאבלות שלהן מדרבנן לא ינהוג וא"כ לא הוו רצופים ועיין בפרק מי שהיה קורא בה' הרא"ש זכרונו לברכה:

הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים כתב הראב"ד ז"ל דתרוייהו דוקא שיהיו אנשים ישנים עם החתן ונשים עם הכלה ואלו שנוהגים להכניסם לחדר ע"י אשה אח' שתכנס עמהם מנהג שטות הוא וצריך למחות בידם חדא משום יחוד נדה ועוד אותה אחרת מי הותרה להתייחד בין קטנה בין זקנה לא אמרו בזמן שאשתו עמו ישן עמהם בפונדק מפני שאשתו משמרתו אלא דאשתו מותרת לו אבל כאן אדרבא האשה משמר' את אשתו והו"ל דמתייחד עם שתי נשים:

מסייע ליה לר' יוחנן דאמר ר' יוחנן אע"פ שאין אבלות במועד אבל דברים שבצנע' נוהג ובמ"ק פליגי רב ושמואל עליה דר' יוחנן ובה"ג פסק כר' יוחנן ואע"ג דקי"ל הלכה כדברי המקיל באבל ה"מ בפלוגתא דתנאים אבל לא פלוגתא דאמוראי ומכאן ראיה לדבריהם דבריית' מסייע ליה לר' יוחנן לשון הרא"ש ז"ל ובפ' עושין פסין הביא הרא"ש ז"ל לענין עירו' הלכה כדברי המקיל משם רבינו מאיר בשמעתין בקרפף יותר על בית סאתים דלא אמרו כן אלא בפלוגתא דתנאי והביא ראיה לדבריו שם ושוב בשמעת' דקרפ' בית שלש סאים כתב רבינו מאיר למדתי מדברי רבינו דס"ל הלכה כמקיל אף בפלוגתא דאמוראי וכן פסק שם הרמב"ם ז"ל להחמיר ומספק' ליה אם מה שפי' הרא"ש כאן היתה קודם חזר' רבי לרבי מאיר ז"ל או אם יש לחל' בין מ"ש למ"ש באבל ומ"ש הרא"ש ז"ל ומכאן ראיה לדברי הברייתא מסייע ליה לרבי יוחנן אם יוכיח מכאן דלא אמרו אלא בפלוגתא דתנאי אינה הוכחה דשאני הכא דודאי אי שמיע' לרב ושמואל ברייתא לא הוו פליגי עליה דרבי יוחנן ותו אשכחן דהלכתא כרבי יוחנן אפילו לגבי רב ושמואל שהארי' ימים אחריהם הרבה ובתראה הוא אלא משום דמקלי באבל הם היינו פוסקים כמותם אם לאו דתניא כוותיה דרבי יוחנן:

דף ד:

והרחצת פניו ידיו ורגליו היינו לשפוך כשהוא רוחץ אבל לא שתגע דאף בלא רחיצה נמי אסורה וכמה דאמרינן בפרקא קמא דשבת זו שלא נגעה בי אפילו באצבע קטנה ומכאן קשה לי למה דאמר רבינו מאיר זכרונו לברכה בתשובותיו להושיט דבר לאשתו על ידי זריקה דהיא מרחצת פניו וידיו אי לאו דדרך חיבה הוא דומיא דמזיגת הכוס והצעת המטה הוא שאף על גב דדרך ביאה הוא כל שכן דרך זריק' באויר ועוד דכל שבזב טהור אין לגזור בנדה כדאמרינן בפרק ר' ישמעאל לענין יין נסך אף על גב דגזרו ביה לא חשיב כחובל:

וכל אותם הימים הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים וכו' כתב הרא"ש זכרונו לברכה יש מי שרוצה ללמוד מכאן דמי שמת לו מת ברגל כיון שנוהג ימי הרגל תחלה דמיא להכא וקילא ליה והוא ישן בין האנשים ולא נהירא דלא דמי לקילותא דהכא שקדם המת לשמחה ומכניסין את המת לחדר ומשמע מדבריו שאם מת אביו או חמיו אחר שנכנסה לחופה ולא בעל דנוהג ימי המשתה תחלה אשתו ישנה עמו בבית כשאר אבלות דעלמא דלא קלו ביה להכניס את המת בחדר ואת החתן לחופה וקשה לי דאמרינן בגמרא מאי קולא אילימא דקתני בועל בעילת מצוה ופורש התם משום דלא חל אבלות עליו אלא דהתם נוהג שבעת ימי המשתה ואחר כך נוהג את ימי האבל אלמא עיקר קולא וזילותא אינה אלא לפי שהמשתה דוחה את האבילות:

ובענין, אחר יש לחלוק בין שבעת ימי הרגל לשבעת ימי המשתה דאילו ברגל אף על פי שדברים שבפרהסיא אינו נוהג משום כבוד הרגל לא מפני כן אתי לזלזולי לדברים שבצנעה שאין זה פוחת מכבוד הרגל אבל בחתן וכלה בשבעה ימי המשתה בדברים שבצנעה היא וכשרואה שהקילו בשאר דברים אתי לזלזולי בהאי נמי שהכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה והרב מהר"ר מאיר הלוי זכרונו לברכה כתב הא דאמרי' הכא חתן שבעל ופרסה אשתו נדה אשתו ישנה עמו בבית למשנה אחרונה שאמרו בועל בעילת מצוה ופורש ואשתו תהיה ישנה בין הנשי משום דאבילו' דהקילו בי' רבנן חיישי' הכא נמי בהאי איסור' דנד' שהתירו לו לגמור ביאתו קילא לי' וכ' הרא"ש ז"ל ואין דבריו נראין לי גם אם כתבו בש' הר"י בן מג"ש דלא דמי להאי קילותא דהכא הפקיעו חכמים דבריהם שאונן אסור בתה"מ וכו' ובעי למימר דאיסורא דדם בתולי' חומרא יתירתא הוא שעשו חכמים אחרונים שאין ראוי לאסור יחוד מפניו וטעמא של הנך דאדרבה כל מה דקילא בעי שימור טפי לאו באבלות בעלמא חמירא ליה מנדה הא אסרינן ליחדינהו ותנוקת שהגיע זמנה לראות חששה קרובה היא מז' ימים נקיים שבנות ישראל החמירו על עצמן:

דף ז:

מאי מברך אשר קדשנו על העריות וכולי ונהגו האידנא מקדש עמו ישראל ע"י חופה וקידושין דהרא"ש ז"ל והרמב"ן ז"ל כתב שבנוסחת הרי"ף ז"ל היה כתוב כן וחזר והמחיק ע"י חופה וקדושין וכן שלח רבינו האיי גאון ז"ל כמ"ש הרמב"ן ז"ל ואמר שאעפ"י שכן כתב במקצת נוסחאות אין חותמין כן לפי שאין ראוי לברך על החופה שאינה נעשית עכשיו ועוד שמקדש ישראל הוא מעין הפתיחה שקדשו בכל עסקי קידושין ונישואין ורבינו האיי זכרונו לברכה כתב אין קדושת ישראל תלויה בכך מכל מקום אנו רואים

שבכמה מקומות של ישראל מימות רבינו האי ועד עכשיו נוהגים כן ויש לתת טעם לנסחא זאת לפני שכל עיקר ברכה זו אינה אלא שבח לקב"ה שקדש את ישראל בענין העריות שכן אמרו בספרי כל מקום שאתה מוצא גדר מן הערוה שם אתה מוצא קדושה ולכך נאמר בפרש' עריות קדושים תהיו וכולי איש איש אל כל שאר בשרו ומה שאמר והתקדשתם והייתם קדושים לכך אנו נותנים שבח להקב"ה שלא די שקדשנו בפירוש העריות אלא במותר לנו שהיא הפנויה שלא תבעל דרך זנות אלא על ידי קיחה כמו שאמר כי יקח איש אשה ואפילו ארוסה נאסרה מדבריהם עד שתכנס לחופה ומטעם קדש עצמך במותר לך הוא חותם מעין פתיחתה מקדש עצמו אף במותר לו על ידי חופה וקידושין ומה שהקשה רב האיי זכרונו לברכה שאין קדושת ישראל תלויה בכך אלא דמשמע ליה ישראל בשעת כניסתן לברית קאמר והא לא הוה מעין פתיחה דהכי אמרינן בפרק ערבי פסחים גבי הבדלה דמסיימי מקדש עמו ישראל ולייט עלה אביי משום דלא הוי מעין פתיחה ולפי מה שפרשנו הוה שפיר מעין פתיחה בכולן גדר קדושה היא ובאות' המקומות שנהגו כן הבא לשנות אין רוח חכמים נוחה הימנו שהרי אמרו לא ישנה אדם מפני המחלוקת ועוד שבא לפגום בכבודן של ראשונים הרבנים שלא מיחו בידם ואף רבינו האיי כך אמר נאה לכם לחזור להלכה ולמנהגנו בהסכמת הכל ובפרק מקום שנהגו לענין בשר עוף בחלב דאיסורא דרבנן הוא לא אמר להו ולא מידי משום דמקומו שלר' יהודה הוא:

דף ט.

אמר רבי אלעזר האומר פ"פ מצאתי נאמן לאוסרה עליו כתב הרא"ש זכרונו לברכה בשם הרב יונה הא דנאמן היינו במכחישתו או בשותקת אבל אמרה נאנסתי נאמנת ומותרת לו דברי ושמא ברי עדיף ואמר שטעו תלמידיו לכותבו בשמו שלא אמרה מעולם דכיון דליכ' אלא חד ספיקא אזלינן לחומרא ובדבריה לא מהימנה דהא דאמרי' לקמן דא"ל לרבי נחמן דלא אמרינן ברי ושמא ברי עדיף וכו' דהא דקי"ל כר"ג היינו דוקא היכא דאיכא מגו והכא ליכא מגו אי נמי היכא דאיכא חזקה והכא ליכא חזקה שקבל אביה קידושין פחותה מבת שלש' ואין לומר דהא דלא אמרינן ברי עדיף היינו במקום חזקת ממון אבל הכא אדרבה יש חזקה עם הברי דאוקי אתתא בחזקת צדקת לא היא דאיכא הכא כנגד הברי רוב ברצון ורובא עדיף מחזקה ומיהו נראה לי לקיים הברייתא מההיא דהיתה מעוברת דאלים לר"ג ברי ומכשיר העובר אף על גב דלית ליה חזקה בכשרות ואפילו ברוב פסולים וכן בההיא דמשארסתני נאנסתי אף על גב דחזקת ממון מסייעינן לרוב ברצון אפי' הכי אלים ליה ברי ומהמניה עכ"ד ותמהני שדברים אלו

האחרוני' סותרים דבריו הראשונים לגמרי דאיהו כתב מעיקרא דלא קאמר ר"ג דמהימנה אלא היכא דאיכא מגו אי נמי היכא דאיכ' חזקה והכי אמרינן בגמרא בהדיא עלה דרב נחמן וכאן אמרינן דר"ג מכשיר בעובר אף על גב דליכא חזקה וגם מההיא דמשארסתני נאנסתי כתב מעיקרא דאין ממנ' ראיה כלל דהתם העמידוה על חזקתה שהיתה בתולה ותחתיו נבעלה:

איברא דאיכא למידק במה שאמר התם בתחילה איכא מגו והכא ליכ' מגו במגו דהתם היינו דמצי למימר מוכת עץ אני והך טענה גופה שייך הכא ואינה אוסרת עצמה ולא מיפגמ' ואם אמרת דמצי למימר מוכת עץ אין פירושם פתוח ניחא דהתם בשטען טענת דמים מיירי אלא דלקמן מהימנה כשמואל דנאמן לפוסלה מכתובתה ואין לומר להימנה במיגו דמוכת עץ דלא שכיח אי נמי לא אמרינן מגו לאפוקי ממונא ולפי זה ניחא וכולי משמע דעד השתא לא קאי הרא"ש בשיטת רבינו חננאל והא דכתב דאין לומר דהא דלא אמרינן ברי עדיף היינו כנגד חזקת ממון אבל הכא אדרבא יש חזקה עם הברי דהעמד את האשה בחזקת צדקת ולא היא דאיכא הכא נגד הברי רוב ברצון דאונס לא שכיח ותימא אטו התם נמי מי ליכא הך רובא ואמאי מהימנה לה כי אמרה נאנסתי באונס שמא זנתה ברצון ואבדה כתובתה ותו דאעיקרא דדינא פירכא דקאמר דטעמא משום חזקה לא מסיימי חזקה בבתולה דנהי דהשתא הוא דנבעלה אימור ברצון דאונס קול יש לו ולא שכיח ואמאי מהני ברי שלא להוציא ממון מחזקתו ומיהו הא ליתא דאם כן היכי מוקי רב נחמן הא דרבן גמליאל אליביה ואמר אנא דאמרינן אפי' לרבן גמליאל על כורחין לא אמר רבן גמליאל התם אלא משום דאמרינן אוקמינן אחזקתה אימור דהשתא זנתה כיון דלאו ברי עדיף אלא כיון דלא מספקא דעד שלא נתארסה משום דמוקמינן לה בחזקת בתולה בשעת אירוסין ובההיא שעתא אתחייב בכתובה תו לא מספקינן דילמא זנתה אח"כ והפסידה כתובתה ונפטר מחיובו בהא מודה רב נחמן דברי דידה עדיף ומתניתין דהגוזל בתרא הלויתני הפקדת אצלי איני יודע אם החזרתי לך חייב דכיון דברי בחיוב אף על גב דספק בחזרה חייב וטענת דעד שלא ארסתיך כאיני יודע אם השבתי לך היא דהוה ליה מקח טעות ואהא מתרץ לה רב נחמן דנאמנת משום חזקה ולאו משום דברי עדיף וכ"ת כי נמי תחתיו נבעלה איכא חזקה אחריני דהעמידנה בחזק' צדקת ולא זנתה ברצון ומהני לגבי איסורא כי היכי דמהני לאפוקי ממונא ולזה כתב מ"ש ז"ל דחזקת צדקת לאו חזקה היא מאחר שהרי היא בעולה לפנינו אתרע לה חזקת צדקת דאונס לא שכיח וקול יש לה ומסתמא בספק זונה קיימ' לענין איסורא לחומרא לענין ממונא כיון דספק אם הופקעה כתובתה הוא הוה ליה כאיני יודע אם

פרעתיך ומיהו בההיא דמשארסתני נאנסתי ודאי מותרת לבעל דב' ספקי אית לה ואע"ג דהיא טענה משארסתני נאנסתי וליכא אלא חד ספקא מכל מקום לדידן תרי ספקי נינהו דאימור טוענת כן כדי שלא להפסיד כתובתה ומעתה מה שחזר באחרונה וכתב דההיא דמשארסתני נאנסתי אף על גב דחזקת ממון מסייעי לרוב ברצון א"ה אלים לה ברי ליתא דנהי דרוב ברצון מהני לבטל חזקת צדקת והוי ליה ספק מכל מקום ברי שלה עדיף כנגד שמא דידיה ולפי שכבר נשתעבד בשעת אירוסין ולא כל הימנו לפטור עצמו בטענת שמא ברצון מיהו בהא מודה רב נחמן כדפרשנו וההיא דמעובר' דמייתי דאלים ליה לר"ג ברי ומכשיר העובר אע"ג דלית ליה חזקת כשרות שתי תשובות חדא דאפ"ת דאין לעובר חזקה בכשרות אמר נאמנת עליו כיון דלית ליה דררא דממונא ולא דררא פיסול גופ' וכדפסקי' בפ' עשרה יוחסין דאבא שאול שהיה קורא לשתוקי בדוקי שבודקין את אמו אם אמרה לכשר נבעלתי נאמנת ואפילו ברוב פסולים אצלה וכל זמן שלא בדקה אמו הוי בספק פיסול אבל לגבי דידה שתטול כתובה או להכשיר עצמה לעצמה אם ספיקא היא מאי מעליותא דבדיקה דידה ולאמה לא מפיה אנו חיים ועוד איברא דולד נמי אית ליה חזקה דכשרות לר' יוחנן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר אפי' בבתה דחזקה דידה שאני מעמידין אותה בחזקת כשרות ואימור לכשר נבעלתי מהניא לגבי ולד שאי אפש' שיהא הולד פסול והיא כשרה ואע"ג דבפרק האומר גבי דינאי דאמרינן מאי דלא נמצא דתרי אמרי אשתבאי ותרי אמרי לא אשתבאי הקשה רש"י ז"ל ונימא אוקי תרי בהדי תרי ואוקי אם דינאי בחזקת כשרות ותירץ דבנה זה הנדון לפנינו אין לו חזקת כשרות שהרי אנן מעידין על תחלת לידתי בפסול כבר כתבו שם התוספות דמכל מקום תהני ליה חזקה אימא שהיתה בחזקת כשרות ותירץ ר"י ז"ל כיון דתרי ותרי ספקא דרבנן החמירו ביוחסין הכי מוכח מדברי התוספות דולד נמי בחזקת כשרות קאי ולא ידעתי מעיקרא מאי סבר הרא"ש שהחליט את הדבר שלא אמרה רבינו יונה מעולם דשמותא היא ובתר הכי היכי ניחא ליה ואי מהדר קהדר ביה היה לו למחוק מ"ש בראשונה שטעו תלמידיו לכותבו בשמו:

ורבינו נסים ז"ל כתב כדברי רבינו יונה דדוקא במכחישתו או שותקת אבל אומר תחתיו נאנסה הא קיימא לן כרבן גמליאל דנאמנת והכי איתא בגמ' ירושלמית רבי ירמיה בעי מעתה אין טענת בתולים כרבן גמליאל ורבי אלעזר אפילו תימא דמהדר באומר מצא ואבדו וכהא נאמנת לית יכיל ואמר רבי אילא בשם רבי אלעזר מצא אסור לקיימה משוה ספק סוטה הכא את אמר נאמנת והכא את אומר אינה נאמנת תמן שניהם מודים שהפתח פתוח כלומר במשנתם אלא שהיא טוענת משארסתני נאנסתי ברם הכא ברי הוא אלמא

דכי אמרינן דנאמן לאוסרה עליו דוקא במכחישתו אלו דבריו ז"ל ואני מוצא בירושלמי דאסר בהדיא דגרסינן התם דה"פ דמייתי הא דתנן במתניתין הנושא את האשה ולא מצא לה בתולים היא אומרת משארסתני נאנסתי דמהימן לכתובה מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה ואתיא כהא דתנן תמן היא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את הכא דתנינן לענין כתובה מנה ומאתים אבל לקיימה אינו רשאי משום ספק סוטה וכלהון מן ההיא דאמרינן רבי אילא בשם רבי אלעזר מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה והרי כאן בהדיא דלענין איסורא לא מהימנה כלל ואף על גב דמתניתין באשת ישראל דאית לה תרי ספקי סבירא ליה לירושלמי דכיון דאיהי אמרה משארסתני נאנסתי ואין כאן אלא ספק אחד הרי היא מודת תחתיו ספק באונס ספק ברצון אי נמי ספק באונס לא חשיב ליה בירושלמי ספק והכי אמרינן התם לעיל מינה הא דאמרינן שאם ישהה שני ימים יערב עליו המקח ופריך ויערב עליו המקח לית יכול דאמר רבי אילא בשם רבי אלעזר מצא הפתח פתוח אסור לקיימה משום ספק סוטה ופריך ויש לומר שמא אנוס' היא ומשני קול יוצא לאנוס' ופריך ואפי' תחוש לה משום אנוסה ולא ספק אחר היא משל דברי תורה להחמיר פירוש ואמאי הוצרך לתרץ משום דקול יוצא תיפוק לי דספקא לחומרא אמר רבי יוסי ואי תחוש לה משום אנוסה שתי ספקות ספק אנוסה ספק משארסתני ספק לאחר שנתארסה פירוש ולהכי אצטריך לתרץ דאנוסה יש לה קול ואין שם אלא ספק אחד ופליג אגמרא דידן דחשיב לה שתי ספקות להתיר באש' ישראל ומכל מקום למדנו מהירושלמי דאף על גב דנאמנת דוקא לכתובה אבל לא לאיסורא ועוד למדנו דהעמידנה בחזקת צדקת לאו חזקה היא דאדרבה קול יוצא לאונס ורוב זנות ברצון הוא וכדברי הרא"ש ז"ל והך דהכא דאמר מעתה אין טענת בתולים כר"ג וכר' אלעזר לאו לענין איסורא מיירי דסתם טענת בתולים דאמרינן בכל דוכתא לענין כתובה מתנייה כדתנן האוכל אצל חמיו ביהודה שלא בעדים אינו יכול לטעון טענת בתולים ואי לאוסרה אמאי לא כדאמרינן בגמרא אלא לענין כתובה ואפי' בריש פרקין דתנן שאם היתה לו טענת בתולים ישכים לבית דין עיקר טענה משום ממונא הוא והוא הדין אם יהיה לו טענת בתולים ישכים תיכף לבית דין ולא יקררו דעתו ומתוך כך כועסו עליו כשיתברר והא דקאמר ותהא נאמנת לית יכיל דאמר רבי אילא בשם ר' אליעזר וכולי הכי פירושו ותהא נאמנת הת' לגמרי דמתני' אף לענין איסורא כיון שאומר' משארסתני נאנסתי ומשני לית יכול דא"ר אילא נהי דאיסורא משום ס' סוטה הכא את אמר נאמנת והכא את אמר אינה נאמנת אכתובה פריך דהכא אמרינן דאיהו נאמן כדאמר שמואל בגמרא דידן פ"פ מצאתי נאמן להפסידה כתובתה

ור' אלעזר נמי מצי סבר הכי כדכתבו התוס' דנקט לאוסרה לרבותא וכדמוכח בסוגיא דלמיהב לה כתובה פשיטא דמהימן ואהא משני תמן שניהם מודים שהפתח פתוח אבל הכא בשותקת או מכחישתו מפסדת כתובתה ומיהו לענין איסורא לא משמע ליה לחלק בכה"ג דפשיטא ליה דהואיל ונאסרת עליו מספק סוטה לא מפיה אנו חיין להתיר את עצמה בטענת שאין בעלה מכיר בשיקרה ומספקא אסורה והרמב"ם ז"ל בפ' י"ז סתם דבריו בכל לשון דבכל ענין נאסרה עליו וכתב הרב המגיד יש מן המפרשים חלוקים בזה ואומרים דלענין איסורא כה"ג דליכא אלא חד ספיקא אסורה ואין משגיחין על דבריהם וכן נראה דעת רבינו עכ"ל ובאמת שראוי לחוש לדבריהם להחמיר ודברי הרא"ש ז"ל מוכרחי' כמ"ש ונתקיימו עוד מתוך הירושלמי ועוד דיש להוכיח דמספקא אסרינן לה ואיהי לא מהימנא מהאשה שנחבשה בידי עכו"ם ע"י נפשות כגון נשי דגנבי דאסורה לבעלה אפי' ישראל דחיישינן שמא נתרצית כדי למצא חן שלא יהרגנה כדכתבו שם התוס' והרא"ש בפ' האשה שנתארמלה ואע"ג דאמרינן הצנועות מסרי נפשייהו חיישינן שמא אינה צנועה אע"פ שנראית צנועה כדכתבו התוספות ולא אמרינן אוקמה בחזקת צדקת ולא תבעל אלא באונס ועוד מדאמרינן בפ' גבי בתולה אלמנה מן הנשואין דפרכינן וניחוש שמא תחתיו זנתה אמר רב שרירא כגון שקדש ובעל לאלתר אלמא אם היה שהות שתזנה תחתיו יש לחוש שמא תחתיו זנתה ולא תהא נאמנת שתאמר עד שלא ארסתני נאנסתי שהרי אינה מפסדת כלום דכתובתה מנה ועוד מדהוצרכו לתקן שתנשא ליום הרביעי משום פחותה מבת ג' שנים דלית לה אלא א' ספיקא כדכתבו התוספות ואכתי לא מתסרה כיון שהיא נאמנת לומר נאנסתי ופשיטא דכל הנשים יאמרו נאנסתי דלא משוו נפשייהו רשעות שזנו ברצונם ואם אמרת דתאמין לדבריה למה הוצרכו חכמים לתקן תקנה זו וכ"ת הוצרכו לתקן אם תהא שותק' או מכחש' הא לא שכיח והו"ל מעוט' דמיעוטא:

באשת ישראל שקבל אביה קידושין פחותה מבת ג' פרש"י דמיירי כגון שהיא עכשיו גדולה ופתוי' פיתוי ואינו אונס וכתב כן מההיא דס"פ ד' אחים שבשעת כניסתן הוחלפו נשואיהן דאמרינן מסתברא הוחלפו בשוגג מדתני ואם היו קיימות או שאינן ראויות לילד מחזירין אותם מיד ואי במזיד מי שרו ופרקינן הא לא קשיא פיתוי קטנה אונס הוא ומכאן הקשו על הרמב"ם ז"ל דכתב בפ"ב מהלכות סוטה קטנה שהשיאה אביה אם זנתה ברצונה אסורה לבעלה והרב מהרי"ק ז"ל שהראיה שהביא הרב המאיר ז"ל בפ"ג ע"ו א"כ מההיא דפ"ק דכתובות דבאשת ישראל שקבל אביה קידושין והיא יתיר' על בת ג' שנים דליכא אלא חד ספיק' היא כהה טובא דאם איתא ספק סוטה הוא ספק קטנה

ספק גדולה ספק באונס וברצון ואשתמטי למר מה שתרצו התוספות שם לקושיא זו דשם אונס חד הוא ועוד הקשו עליו מהירושלמי דסוטה פרק היה מביא ר' זעיר' ר' יוסי בשם ר' יוחנן קטנה שזנתה אין לה רצון ליאסר על בעלה והלשון הזה כבר הוזכר בדברי הרב ז"ל שכן כתב אבל הקטנה בת מיאון אין מהניא לה לפי שאין לה רצון להאסר על בעלה ואפי' היה כהן לא נאסרה עליו ראה שדבריו אלו ראה אותם שם הירושלמי אלא שהוא מפרשם בקטנה בת מיאון ולא מטעם דלאו בת דעת דא"כ מ"ט שריא לכהן הא אנוס' לכהן אסורה אלא היינו טעמא משום דהני קידושין מתלה תלו וכיון שזנתה כמו שמאנה דמיא אע"פ שלא מיאנה כשהגדילה והכי פירושו אין לה רצון לקיים כלומר אין סברא שתרצה קידושיה כדי שתאסר עליו נראה שהוא ז"ל מפרשה כך קשה דאפי' הגדילה ולא מיאנה קידושין דרבנן הוו כל שלא בעל לאחר שהגדילה דאז הוו קידושין אבל למפרע אין כאן קידושין כלל כדמוכח בפ' בא סימן ובס"פ ב"ש אם כן למה לי למתלי הטעם לפי שאין לה רצון וי"ל דמ"מ אם לא היתה מתרצת בקידושין תהא אסורה מדרבנן כיון דאיכא קידושין מדרבנן ועוד קשה היכי קאמר בירושלמי סוטה קטנה לית את יכיל לפי שאין לה רצון והלא יכול היה להעמי' בקטנה שהשיאה אביה שקדושיה קידושין גמורים ועוד קשה דהתם מייתי לה הא דדמי להביא קריב' עילויה בעלה מזו שיפרוש עליה חוץ מדעתה ומייתי מהא דא"ר יוחנן ד' מחוסרי כפרה מפרישין עליהם שלא מדעתם שכן אדם מפריש על בנו קרבן והוא מוטל בעריסה ועלה קאמר דסוטה קטנה אין את יכול לומר שיפרוש עליה לפי שאין לה רצון ולפי ש שיטתו של הרב ז"ל תיפוק לי דלאו בת שתי' היא שהרי אין מקנין לה כל עיקר ויש לפרש דכיון דפשיט דיכול להביא קרבן עליה שלא מדעתה כלומר שלא יצטרך לשאול את פיה חזר ואמר דאי מאי דמספקא ליה מעיקרא מיהא להפריש עליה שלא מדעתה היינו ביתומה קטנה שיכולה למאן מיהא להפריש סתם שמא קאמר שהיה רוצה למאן ונמצא מביא חולין לעזרה לכך אמר וכן סוטה קטנה לית את יכול למימר כלומר ולא שייך לישאל דבלאו הכי לא שייך קינוי להתירה דאין לה רצון להאסר כמו שפירשנו והשתא ניחא דכי יש לה אב לא שייך לישאל את פיה דקידושין גמורים הם ועוד יש לי מקום עיון בירושלמי בפרקא קמא דסוטה אהא דשאלו את בן זומא מפני מה אמרו ספק רה"י טמא א"ל סוטה מה היתה לבעליה א"ל רה"י אמר ליה מצינו שהיא אסורה לביתה מילהון דרבנן פליגי דא"ר זעירא א"ר יוסי בשם ר' יוחנן קטנה שזנתה אין לה רצון להאסר על בעלה והא תנינן כל שאין בו דעת לישאל ספיקו טהור יש בו דעת לישאל ספיקו טמא ברם הכי אע"פ שיש בו דע' לישאל ספיקו טהו' ואם אית' דקטנ' אין רצונ' להאסר ופתויה

אונס הוא מאי ספקא שאפי' נבעלה ברצון לפנינו אינה נאסרת ומה לי שיש בו דעת לישאל אבל לפי מה שפיר' לדברי הרמב"ם י"ל דה"ק אין לה סברה שתתרצה בקידושין כדי שתאסר עליו לאו דפרכת ודאי קאמר אלא מספק דאפשר בענין דאהני לה ותרצה הקידושין לקיים כדי שתאסר עליו דפרכ' ודאי קאמר לה מס' דאפשר שאין בענין דאהני לה ותרצ' לקיים הקידושין כדי שתאסר עליו ואפשר שלשון זה של ירושלמי ראה הרב ז"ל וסמך עליו וההיא דבפרק ד' אחים שהקשו עליו אפשר לומר דמ"ש המגיד משנה דדחויא בעלמא הוא כלו' מהכא לא תפרוך דיכילנא שנוי לך דפתוי קטנה אונס הוא והיינו דקאמר אם מתה לא קשיא וכיון דמקדושי' מוכח איפכא א איכא למימר דבגמרא דידן דרך דחיה אתמר:

דף ט:

נאמן להפסידה כתובתה הכא ודאי מיירי בשותקת או מכחישתו דהו"ל ברי וברי הילכך מהימן והק' הרמב"ן ז"ל פשיטא דנאמן אפי' אי ס"ל כתובת אשה מן התורה שהרי לא כתב לה אלא ע"מ לכנסה וימצאנה בתולה וכיון שכן עליה להבי' ראי' שנתקיים התנאי אטו מאן דמפיק שטרא דתנאי מי לא אמרי' ליה קיים שטרא ותנא' וחו' לדינא ומ"ט אמרו הם האמינוהו דאלמ' אדאורייתא לא מהימן ועוד דקאמר נאמן דלענין תוספות לא מהימן וכתב רבינו נסים ז"ל ולדידי לאו קשיא הוא כלל כיון דאית לה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אם אתה אומר נאמן הרי היא קלה בעיניו ודאי אילו הות כתובה דאורייתא לא סמכינן עליה שאינו בדין שיפתה אותה ויעשה בה רצונו ואח"כ יאמר פ"פ מצאתי ונראה שאין טענ' מספק דאפי' תימא דאיכ' עליה שעבוד' דאורייי' או שטרא דתנאים אם על המוציא רמי להביא ראיה שקיים תנאו אף זו כיוצא בה ומה שכתב שאם אתה אומר נאמן נמצא שקלה בעיניו להוציא' ומה הועילו חכמים בתקנתן טוב' הועילו דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסיד לה שחזק' זו מפקע' חייבוהו עד שיאמר דלא אלימא הך חזק' להפקיעו חייבוהו כאורייתא אלא התנאי מפקיע את החיוב שעלי' להביא ראיה שקיימה ולא תהא קלה בעיניו להוציאה הואיל וטרח ועיקר תקנת חכמים היתה בשלא טען כן בתחל' מעתה לא יהא קלה בעיניו להוציאה כדאמרי' בפרק שני דגיטין לענין זמן כתוב חדש שנה שבוע מה הועילו חכמים בתקנתם לענין פירו' ולענין זנות ומשני מהני לשבועה דלקמיה ולשבוע דלבתריה והא דלא משני הכא הכי משום דאכתי בעילה ראשונה כיון דלא סמכא דעתא הויא לה כתחלת זנות להכי משני חזקה אין אדם טורח וכו' והא סמכא דעת' שלא יפסיד כל טרחו ועל ענין קושי' הרמב"ן יש לי לתרץ דהא דאמר לי' לבעל תנאה קיים תנאך וחות לדינא לאו אכל מילי הוא אלא

בתנאי שהוא מתקיי' בקום עשה אמרי' ליה אייתי ראיה שקיימ' תנאך במעשה כדכתב הר"ן ז"ל בפ' מי שאחזו אבל זו סתמא אחזקתה וארוב נשים בתולות הם והבא להוציאה מחזקה זו עליו להביא ראיה כ"ש שכבר נתחייב בשעת אירוסין ובא עכשיו להפטר בטענת שלא מצאה בתולה לא כל הימנו להפקיע חיובו דהך כי היכי דלא מצי למטען טענת פרעון או מחילה:

ואהא דאמר גאון ז"ל דלענין תוספות לא מהימן הגיה רשב"ם ק"ו הדברים ומה דתקינו ליה רבנן אמרינן חזקה אין אדם טורח וכו' דתקין איהו לנפשיה לא כ"ש ואיכא למפרך דבמה שכתב לה איכא שעבודא דאורייתא דאיהו שעבד נפשיה ואם עיקר כתובה הויא דאוריי' לא הוה נאמן כדמוכח בגמרא וקשה לא יהא תוספת מרובה על' העיקר דאנן סהדי שלא הוסיף לה שיהי' הדין חמור מן העיקר תדע דהא ר"פ אע"פ אמרינן תנאי כתובה ככתובה לכמה מילי ומינייהו לגבות מן הקרקע אפי' מיניה ואילו הוי תוספת כשאר חוב בעלמא גבי אפי' גלימא דאכתפי ולענין זבורית נמי אמרי' שדינו כעיקר ולא כשאר ב"ח בבינונית ועוד הקשה הרא"ש ז"ל דמסברא כי היכי דאמרינן לענין ן מנה ומאתים אם היה שונאה היה מגרשה ולא היה טורח בסעודה גם לענין תוספת שאינו מוסיף לה אלא בשעת החופה ה היאך נאמר שבשעת חופה כתב לה ולמחר נתחרט להתגרשה והא דקאמר הרא"ש ז"ל שאינו מוסיף לה אלא בשעת החופה לאו דוקא דהא איפשר שנמסר לה בשעת אירוסין אלא ה"ק שלא זכת' באותו תוס' אלא בשעת החופה כדתנן בריש פרק אע"פ נתארמלה או נתגרשה מן הנישואין גובה את הכל מן האירוסין בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה דקי"ל כראב"ע שלא כתב לה אלא ע"מ לכנסה ואם נתחרט קודם כניסה היה יכול לגרשה במנה ומאתים הילכך אין לחוש שנתחרט בזמן מועט כזה ונראה שאם שיערו חכמים טורח הסעודה לא שיערו אלא כנגד מנה ומאתים שיצא שכרו בהפסדו שכן טורח הבתולה כפלים משל אלמנם אבל אין הטורח כנגד התוספת שאם הוסיף לה מאה מנה ונתחרט לא יחוש על הטורח המועט:

דף י.

והא דאמרו חכמים תקנו לבתולה, ק"ק ולאלמנה מנה שמעינן מינה דכתובה דרבנן ותימה על מה שנהגו באשכנז ובצרפת ובקושטנטינ' לכתוב בכתובת דחזו ליכי מדאורייתא ואומר רבינו תם דסמכינן ארשב"ג דבשלהי מכילתין ס"ל כתוב' דאורייתא והא דאמר רב נחמן הכא חכמים תקנו וכו' אע"ג דקי"ל כר' נחמן בדיני בהא לית הלכתא (כוותיה דאשכחן רב אשי דהוא בתרא דלא ס"ל כוותיה דמתרץ לקמן דכל שלא משמש אינו יכול לטעון טענת בתולים כ"כ הרא"ש לשיטת רבינו תם וקשה שרבינו תם עצמו

פי' התם דמצי סבר חזקה דאין אדם טורח אלא כיון שנהגו למשמש ונשתנה המנהג אנו תולין שמחמתו נשתנה ורמאי הוא וי"מ זו שנהגו לכתוב דחזי ליכי מדאורייתא אזוזי קאי שמשקלם כמו שאמור בתורה במנה צורי וכתב הרא"ש ודברים של טעם הם והכותב דחזו ליכי לא מפסיד כלום שמ"מ גובה בשל תורה במנה צורי אע"ג דכתובה דרבנן שלא כתבוהו אלא לפרש ואם לא פירש לא הפסיד מ"מ היכא דכתיב היא באה משתי כחות אם אית לה כתובה מדאורייי' תטול ואי כתובה דרבנן הרי נתחייב לה במנה צורי כשל תורה ובענין גביית האלמנה עיקר כתובה זו נמצא מחלוקת בין האחרונים ז"ל:

גרסינן באלו נערות וכו' עד אם דקטעין טענת פתח פתוח הכי נמי כו' נמצא שהבתולות הבוגרות יש מהם שיש להן דמים ויש שאין להן דמים זו היא גרסת הרב אלפסי ז"ל וכך היא גרסת רבינו חננאל ז"ל ורש"י גריס אי דקטעין טענת דמים ה"נ וכך היא גרסת הרמב"ם ובהא הכריע הרמב"ן ז"ל והביא ראיה מהירו' שאמר בוגרת כחביות פתוחה ובתוס' יש בו דלענין דמי' קאמר דסתם חבית סתומ' יש בה יין אבל חבי' פתוח' פעמי' יש בה יין פעמים אין בה בוגר' פעמי' שאין לה דמי' ואפי' אם נפר' לענין הפתח איני רוא' ראיה משם דהת' מוכח דסבר בירו' דבוגר' אין לה טענת בתולים כלל דאמרינ' התם בשלהי ההיא שמעתא על דעתי' דר' אלעזר בוגרת אימתי היא נשאת מוכת עץ לר"מ אימתי היא נשאת ויליף לה מדתנן בפ' שני אם יש שם עדים שיצתה בהינומה וראשה פרוע ולא אהדר אם יש עדים שנשאת ברביעי הדא אמרה דלית רביעי כלום:

דף יב:

ב"ד של כהנים היו מגבין ולא ב"ד של כהנים בלבד אלא כל משפחות מיום שתקנו ונהגו בניהם מנהג זה וכתב הרא"ש ז"ל ואינה מאבדה כתובתה יש לבדוק בקרובותיה כמו שנהגו בנות משפחתיה לכתוב לנשואין ובאשה שנשאת לבני אותה משפחה אפש' לדונ' כיוצ' בהם דהא קי"ל דעולה עמו ואינ' יורדת עמו ומיהו בירושלמי יש א"ר יוסי מסתברא בת כהן לישראל תגבה שכן שבטה גובה בת ישראל לכהן לא תגבה לא מסתיי' דסליקת לכהונה אלא דתימה תגבה א"ר מנה לא מסתברא דלא חלפינן פירוש אם אפשר בלא חילוף הסברא בת ישראל לכהן תגבה דסלקית לכהונתה בת כהן לישראל לא תגבה כתובת' ואחר הני אמר ר' יוסי בת כהן אחת זו ואחת זו קנס קנסו בהם שלא יהא אדם מדבק אלא בשבטו ובמשפחתו וכיון דאיכא למימ' הכי ואיכא למימ' הכי גם במשפחו' מיוחסות אין מביאין ראיה אלא באותה שמדבקות במשפחתן אבל בתם לאחרי' או בת אחרים לבתם צריך להביא ראיה כיוצא בהם:

דף יד:

ממזר צווח וחלל שותק צריך בדיקה פר"י כשנתערב במשפחתו ממזר או נתין ושותק וא' מן המשפח' קורא אותו ממזר או נתין ושותק אבל אדם בעלמא לא וכן כתב הרמב"ן והרשב"א ז"ל והראב"ד ז"ל כת' בהלכו' איסורי ביאה בפ"ט לא אמרו אלא בדורות הראשונים שנזקקו ב"ד לחרפות כמ"ש הקורא לחבירו עבד וכולי אבל עכשיו השותק על המכיר' ה"ז משובח והר"ן ז"ל הביא שיש שפירשו ממזר וצווח חלל ושותק פי' מדצווח בהאי ושתיק בהא קושטא קאמר ואע"פ שמתורתו של הראב"ד לא למדנו אלא אדרבא כל השותק בשעת מכירה ה"ז משובח מכל מקום איפשר שאינו חולק על סברא זו שאם אין זה מאותם שכולמים עצמן בשעת מכירה וכ"ש אם קנטרן הוא ויתעבר על ריב לא לו שיש חשש ודמיא להא דאמרינן בפרק מי שהיה נשוי כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמ' לו מקחו קיי' ולא מצי' למטען נחת רוח עשיתי לבעלי בשתיקתי דאם איתא מקמה הו"ל למעבד נחת רוח ובס"פ אלמנה נזונית נמי מפליגינן בענין מזונות בין צנועה לפרוצ' דפרוצה בשתי שנים אבדו מזונות:

דף טו:

נמצא תינוק מושלך בעיר אם רוב עכו"ם עכו"ם אם רוב ישראל ישראל אם מחצה למחצה ישראל למאי נפקא מינה היכא דנגחיה תורא דידהו לתור' דידן קשה אפי' ברוב עכו"ם אמאי משלם אידך פלגא הא קי"ל כשמואל בפ' המניח דאין הולכין בממון א"ר דכה"ג פריך הכא גבי פיקו' נפש מאידך דשמואל דאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב ולענין אבידה הא כתבו התוספות דשאני חזרת אבידה שלא היה לו חזקה בגויה מעיקרא ובפ' ט"ו מהלכות אביד' כתב הרב המאיר ז"ל היכא דרוב עכו"ם משלם נ"ש הטעם לפי שאין לה חזקת ממון כיון שהוא מעצמו מסופק אם הוא עכו"ם או אם הוא ישראל ואין ראיה בנותן טעם דאם הניזק לא קים ליה בגוה אם הוא בר חיובא כ"ש דפטור ואפי' תפס שכנגדו מפקי' מינה ויהבי' למרי' קמא מידי דהוה אספק בכור דאמרי' בפ"ק דמציעא דאפי' תקפו כהן מוציאי' מידו ולהרמב"ם ז"ל דפסק גבי בכור דאם תפס אין מוציאין מידו מ"מ לא מפקינן מיניה בדינא מספיקא ולא עוד אלא אפי' הניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא פטור דהו"ל כאומר איני יודע אם גזלתיך אם הלייתני כדא' בהגוזל בתרא:

שלהי פרק המדיר - פרק שביעי

דף עה.

היו בה מומין ועודה בבית אביה וכולי הבעל צריך להביא ראיה פרש"י עדים וכו' מפ' בגמ' ויש לדקדק למה הוצרך לפ' רש"י כאן דראיה עדים ולא פירש כן ברישא דראי' דאב היינו עדים ומה צריך לזה וכולה מפ' בגמר' ונר' דהיה איפשר לתרץ הא דמותי' בגמ' מ"ש רישא ומ"ש סיפא בפשיטות כדמשניבגמ' רישא כאן נמצאו וכאן היו סיפא כאן נמצאו וכאן היו תקשי מדקתני סיפא שיבי' הבעל ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומי' הללו דתידוק מינה עד שלא תתארס אין משתתארס לא דמתני' לא קתני שצריך שיביא עדים שהיו בה עד שלא נתארסה אלא ראיה קתני והכי קאמר צריך שיביא הבעל עדים שראוה בה לאחר שנתארס' שתבי' ראיה שהיו בה קודם לכן מכח הסברא דכאן נמצאו כאן היו ובזה אין אנו צריכין לכל מה שמאריך הגמרא ותירץ הכא חדא וחדא התם חדא במקום תרתי לכך פי' רש"י ז"ל דע"כ ראיה משמע עדים וכאילו כתב בגופה דמתני' צריך שיביא הבעל עדים שעד שלא תתארס וכו' הילכך קשיא לן שלא תתארס אין משתתארס לא וכולה מפ' בגמ' ועי"ל דברי רש"י דהיה איפשר לתרץ רישא וסיפא הכי לעולם כולה ר' יהושע היא ובנכנסה לרשות הבעל לא אזיל ר' יהושע בתר חזקת ממון משום דאית ליה חזקה אלימתא דאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו ולית ליה חזקה דאין אדם מתפייס במומים דכה"ג רוצים לפ' התוספות בסמוך אליבא דר' אלעזר והך בדיקה לא שייכא גבי משארסתני נאנסתי הילכך אפי' יביא הבעל עדים שמשנתארס' היו בה מומין הללו לאו כלום הוא דודאי בדק בכך וראה ונתפייס ומתני' הכי קתני צריך שיביא ראיה שעד שלא נתארסה היו בה מומים הללו וגם ראיה שהיה מקחו מקח טעות שאם לא יברר זה אע"פ שהוכיח שמומים קודם לכן היו אני אומר ראה ונתפייס והאי צריך הוא צריך ואין לו תקנה דהיאך יכול לברר זה ומיהו נ"מ להיכא דהן מומים שאינם לבדקין בכניסה לחופה כגון נכפה הקבוע לה זמן וריח הפה שיכולה להעבירו לפי שעה ע"י פלפל וכיוצא בה כדכת' התוס' לקמן א"כ אם לא נתייחד עמה אע"פ שנכנסה לחופה ובהא לא שייך למתני עדים שהיה מקחו מקח טעות דאי איפשר לעדים שיעידו על זה אלא ראיה שיש לנו לומר שלא ראה מסברא דאין אדם מתפייס במומים לכך כתב רש"י ראיה עדים וע"כ אנו צריכים לתירוצי הגמרא ולשון ראשון עיקר:

וחכמים אומרים וכו' כתבו התוס' ונראה לפ' דר"מ לא פליג אמומים שבגלוי דראה ונתפייס הוא כדאמרי' סתמא דגמרא בגמ' וא"ת ואדרבא אמרי' חזקה אין אדם מתפייס במומים ומוכח דאמר דהך חזקה עדיפא מחזקת דאין אדם שותה בכוס אי לאו משום

חזקה דגופה דהוי חדא במקום תרתי ואף על גב דהתם במומים שבסתם איירי שאינם נבדקין אלא בנכנסה לחופה דזו היא שתיית הכוס מכל מקום לר"מ נאמר דכך לי אירוסי' לענין מומין שבגלוי כמו כניסה לחופה לענין מומים שבסתר וכי היכי דנכנסה לחופה דאיכא חזקה דאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו אמרי' אימור לא בדק יפה יפה מכח חזקה דאין מתפייס במומים אף במומין שבגלוי יש לנו לומר שמא לא ראה אותם מעולם ואם לא בדק על פי אחרים מכה חזקה דאין אדם מתפייס במומים וההיא דלעיל דגבי שומא דאמרי' בעומד על פדחתה האי ראה ונתפייס הוא עכ"ל דלר"מ לא קאמר כיון דאית ליה חזקה דאין אדם מתפייס במומין כדאמרי' בסמוך ויש לומר דהא ליתא דהך סברא דאין אדם מתפייס במומים אינה סברא אלא אחר אירוסין שארסה בחזקת שלמה חזקה כי אשכח בה מומין לא שתיק דמקח טעות הוא אבל בשעת אירוסי' במומים שבגלוי חזקה דראה וכנסה על מנת כך דאיהו מי שיש לה מומין אינה נשאת לעולם הילכך מסתמא כי אמרי' סתמא דגמרא האי ראה ונתפייס הוא לכ"ע קאמרי':

אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון כתבו והתוס' וקאי בין ארשות האב בין ארשות הבעל וה"ק אינו יכול לטעון אפי' הביא הבעל וכו' לשון התוס' ותימא הוא היאך נתחדש להם זה הענין דקאי בין ארשות האב דאפי' לשמואל ולכל הפרושים יש לפרש כן ונראה דהוה מצינן לתרוצי הך קושיא שהקשו התוס' דהא איכא בין מומים שבסתר למומין שבגלוי כיון שאנו מסופקין אם מומין אלו היו בה קודם אירוסין או אחר אירוסין מסברא אחר אירוסין היו דלא מסתבר לומר שהיו בה מקודם לכן וראה ונתפייס דאין אדם מתרצה במומים אבל במומין שבסתר שמא לא ראה ולפי זה לא קאי אנכנסה לרשות הבעל שאם יביא הבעל עדים שהיו בה מקודם בתר עדים אזלינן אלא אריש קאי דתליא בטענתו גרידא בלא עדים:

א"ר אלעזר תבראמי ששנה זו לא שנה זו תימא לי אמאי לא מוקי לה כרבי יהוש' וע"כ ר' ל"ק יהושע העמ' ממון על חזקתו היכ' דאיכ' חד ספיקא כגון עודה ברשות אביה שאני אומר קודם אירוסיו היו בה מומין הללו שלא להוציא ממון אבל בנכנסה לרשות הבעל דספק ספיקא הוא דאפי' אם תמצא לומר דקודם היו כיון דנכנסה לחופה יש להסתפק אם בדק הכוס וראה ונתפייס ואף על גב דבסמוך מייתי תרתי דסתרן כיון דסתרן נימא לא זו חזקה אלא עדיין הדבר תלוי בספק וכיון דספק ספיקא היא מפקינן ממון כמו שהוכיחו התו' לעיל בפ"ק מההיא דמשארסתני נאנסתי דמקח טעות במאתים אבל מנה אית לה משום דהוי ספק ספקא אלמא מפיק ר' יהושע ממונא כשהוא ספק ספקא ועוד יש לדקדק בדברי התו' כמו שאכתוב בסמוך ותו איכא למידק בהא דאמר רבא לא תימא

ר' יהושע לא אזל בתר חזקה דמה שייך דברים אלו כאן בשמוע' זו דהתם אפלוגתא דר"ג ור' יהושע הו"ל לפרושי הך מילתא ושמא דרבא בא לומר דאיפשר היה להעמיד משנתנו כר' יהושע ומטעם ספק ספקא כדפריש אלא דמהדר לאוקמא כרבן גמליאל משום דהלכתא כוותיה כדכת' רש"י בסמוך ומשום דהוה מצינן למימר דהכא לא חשיב ס"ס דלעני' ס' אם קודם שנתארס' היו בה מומי' הללו או לאחר שנתארס' אין זה ס' שקול משום דטפי אית לן למימר דקודם היו משום דהעמידוה בחזק' שלמה שלא היו בה מומין הרי מומי' לפניך כדאמרי' גבי מקוה וקס"ד דחזק' דפנויה חזקה היא אפילו כנגד חזק' הגוף ואזיל ליה חד ס' ולא הוי תו ס"ס להכי קאמר רבא דר' יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא משום דחשיב חזק' פנויה הא ליתא דאי לאו חזק' ממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא משום דחזק' פנויה לאו כלום הוא כדכת' התוס' ולא חשיב תרתי לריעותא הילכך חשיב שפיר ס"ס ואדרבא חזק' הגוף מסייע לדידה להוציא ממון מיד הבעל ובהא דכתבי' א"ש הא דהוצרכו התו' לכתו' כל הצריכו' ההוא עד שהעלו לבסוף דחזק' לאו כלום היא דאם כל עצמם של התו' הוקשה לה' מה שאמ' דמאי אתא לאשמועי' פשיטא דאזי' בתר חזק' הגוף כיון שאין דב' מכחיש' הא ע"כ לית ליה לרבא נפקות' הכא גבי פלוגתא דר"ג ור"י אלא נ"מ לדעלמא אימא דהא אתא לאשמועינן דחזק' הגוף מהניא בעלמא אף כנגד חזקה אחרת כגון ההיא דנגעים דמייתי דאזיל ר' יהושע בתר חזקת הגוף אף על גב דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ולמה הוצרכו התוספות לחזר ולמצא רבותא הכא משום חזקת פנויה כיון דסוף סוף הוצרכו לומר דהא לאו חזקה ובמה שכתבתי כל דברי התו' מוכרחים ודוק ועוד קשה אם התוספות מחזרים למצוא רבותא לומר שתועיל חזקת הגוף היו יכולים לפרש דהא אתא לאשמועינן דמועיל חזקת הגוף אף על גב דאיכא למימר כאן נמצאו וכאן היו כגון שנמצאו בעודה ברשות אביה דלקמן בעי למימר דכאן נמצאו וכאן היו עדיף טפי מחזקת הגוף ואתא רבא לאשמועינן דחזקת הגוף עדיף וההיא דמשארסתני נאנסתי לא הורעה רשות האב בכך כיון דכבר נכנס' כר לרשות הבעל ומייתי מדר' יהושע דאף על גב דהרי נגע לפנינו ובודאי הורעה החזקה שלא נשתנה הרשות כמו בנכנסה לרשות הבעל אעפ"כ אזיל בתר חזקה דגופה א"נ מייתי דכי היכי דלא חשיב חזקת טמא במקום חזקת הגוף ה"נ לא חשבי' כאן נמצאו לגבי חזקת הגוף ובהא דכתבי' א"ש דלא בא רבא להשמיענו אלא דלא תימא דאין כאן ס"ס מטעם דאיכא חזקה דמסייע ליה לבעל דהיינו חזקה דפנוייה אבל כאן נמצאו וכאן היו לא מהני אלא לאורועי כח דחזק' הגוף ומכל מקום הוי ספק אבל מכח חזקה דפנויה הוה ס"ד לומר דלא חשיב ספק דהך חזקה מסייעא ליה לבעל קמ"ל ועוד יש לי לפרש

ליישב דברי התוס' וליישב דברי רבא לומר שבא רבא לחלוק על ר' אלעזר דאמר תברא מי ששנה זו לא שנה זו ועכצ"ל לדידי' דהא דנקט ברישא עודה ברשות אביה דוקא אבל נכנסה לרשות הבעל אפילו יביא הבעל עדים שעד שלא נתארסה היו בה מומין הללו לא מהני דחזקה אין אדם שותה בכוס אלא א"כ בודקו ואף על גב דר' יהושע במקום חזקת ממון לא חשיב ליה חזקה אחרת צ"ל דהך חזקה חשיבה ליה ואתא רבא למימר דכיון דחזקת הגוף חזקה ואעפ"כ לא מהני לאפוקי ממונא הוא הדין חזקה דאין אדם שותה בכוס דלהוציא ממון בעינן ראיה ברורה ואי משום דחזקת הגוף יש לה ריעותא אף חזקת דאין אדם שותה בכוס אא"כ בודקו יש לה ריעותא דאין אדם מתפייס אלא דמכל מקום אמרת דהך חזק' דאין אדם שותה בכוס עדיפא חזקת הגוף נמי אף על גב דאית ליה ריעותא כיון דמכל מקום אותם הריעותות לגבי דידה לאו כלום הוא ואי אמרת דלא מהניא לאפוקי ממונא אף חזקת דאין אדם שותה בכוס לא תהני ומה בין זו לזו דאין טעם לאלומי חדא מאידך ואם היה מקום לומר כן זהו אם היינו סוברים דבלאו חזקת ממון חזקה דגופה לאו כלום היא לומר בברי העמידוה על חזקתה משום דאיכא תרתי לריעותא חדא דהעמידוה בחזקת פנויה וכי תימה אדרבא העמידנה בחזקת שלמה הרי מום דכה"ג אמרי' גבי מקוה ששתי ריעותות מהני לאורועי חזקת הגוף אבל חזקה דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו דאפילו אי איכא חזקה דאין אדם מתפייס במומין מ"מ הך עדיפא וחזקה דממון לא מהני לבטלה להכי אמר רבא הא ליתא דאי לאו חזקת ממון הוה אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא דלאו תרתי לריעותא הם דחזקה דפנויה לאו חזקה היא כדכתב התוס' וחזקה דגופה עדיף ואעפ"כ לא מהני לאפוקי ממונא ה"ה חזקה דאין שותה בכוס דאף על גב דעדיף מחזקה דאין אדם מתפייס במומין לא מהני לאפוקי ממונא דאין טעם לחלק כדפי' והן הן דברי התוס' והשתא ר' אלעזר ס"ל כס"ד לתוספות דחזקת דפנויה חזקה היא ומהניא לאורועי חזקה דגופה ולהכי לא מהניא לאפוקי ממון ורבא ס"ל כמי שהעלו התוס' דלא חשיב' אפילו ריעותא לגבי חזקת הגוף ואי לאו חזקת ממון חשיבא חזקת הגוף ולדידיה אין טעם לחלק בין זו לחזקה דאין אדם שותה וכו' ואכתי קשה לי בדברי התוס' שכתב ומיהו תימא לר"י דהיכי מצי למימר דאי חזקת ממון דהכא הוה אזיל ר' יהושע בתר חזקת הגוף וכו' דאדמקשו התוס' קושיא זו לדברי רבא אליבא דר' יהושע למה לא הוקשה להם לדידן אליבא דרבן גמליאל דאזיל בתר חזקת הגוף אף על גב דאיכא תרתי לריעותא ועוד אף לפי תירוץ התוספו' שאומר' דחזקה דפנויה לא חשיבה כלל חזקה לרבן גמליאל קשיא דחזקת ממון ודאי בעלמא חזקה היא לפחות תהני הכא לגבי חזקת הגוף למהוי תרתי לריעותא דהא דכתב רש"י לקמן דלר"ג

במקום חזקה דגופה חזקה דממונא לאו כלום הוא זהו שלא להחשיב אותם שקולות זו כזו דנהוו תרתי ותרתי אבל הכא אמאי לא חשיב תרתי לריעותא ועכנ"ל דלא קשיא לר"ג דאף על גב דאיכא תרתי לריעותא אזיל בתר חזקת הגוף משום דאיהי טוענת ברי ועדיפא טענה דידה מטענה דידיה דטוען שמא וכן מוכח בריש פ' שני דקאמר ע"כ לא קאמר ר"ג אלא בברי ושמא אבל בברי וברי לא קאמר אך קשה דא"כ גם לרבי יהושע אין כאן קושיא דכי ליכא חזקה דממונא ר"ג ור' יהושע שוין וטעמא דר"ג היינו טעמא דר' יהושע ואי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופה אף על גב דאיכא ברי ושמא דמסייע ליה משום דאיכא חזקה דממונא ויש לתרץ לפי שיטה ראשונה שכתב' בדברי רבא דאתא לאוקומי מתני' שפיר כר' יהושע ומודה ר' יהושע בספק ספקא דלא מפקי' ממונא דאשכחן דגבי משארסתני נאנסתי דמנה מפקי' מיניה משום דטענה דידיה הויא ספק ספיקא ומיהו אפילו התם לא מפקי' מיניה אלא מטעם דאיהי טוענת ברי וטענה שלו טענת ספק היא אבל אם היה הוא טוען ברי לית דין ולית דיין לומר דמפקי' מיניה ממונא אפילו אתה יכול להרבות ספקות וספקי ספקו' עד סוף העולם כלל גדול בדין המע"ה ואין טעם לחלק בין חד ספיקא לתרי ספיקי ואתא רבא למימר דספק ספיקא הוי שפיר משום דאין סיוע מחזקה דפנויה וכיון דס"ס הוי מהני דתהוי ברי דידה לאפוקי ממונא דטעמא דברי אנו צריכין לו לחזק הס"ס להוציא ממון:

תו כתבו התוס' ונראה לרשב"א דחזקת פנויה לא חשיבה חזקה כלל לגבי חזקת הגוף לשון התוס' וצריך להבין מה בין זו לחזקה דהעמד טמא על חזקתו דחשיבא גבי מקוה כנגד חזקת הגוף ועוד בפרק בתרא דקידושין גבי קדשה אביה בדרך וקדשה היא עצמה בעיר כתבו התוס' דבקדשה אביה גרידא לא נקט דבההיא הכל מודים דאינה מקודשת דהעמד אשה בחזקת פנויה כנגד חזקת הגוף משום דהרי היא בוגרת לפנינו ושמא שאני הכא משום דלדידה אשת איש גמורה ונאמנת היא על עצמה להחשיבה אשת איש ודאית והיאך נחשיבה בחזקת פנויה:

תו כתבו התוס' בסמוך והשתא מייתי שפיר דאזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופה אע"ג דאיכא חזקה דהעמידנה בחזקת טומאה וק' ואמאי אזלינן בתר חזקה דגופה הא איכא תרתי לריעותא חדא דהעמיד טמא על חזקתו וכ"ת העמידנו בחזקת שלא היה בו נגע הרי יש בו נגע לפניך דומיא דמקוה ואע"ג דלא דמי להרי חסר לפניך דהתם השתא ודאי חסר הוא והכא אימור נגע טהור הוא מכל מקום אתרע לגמרי חזקת הגוף דהיאך אתה יכול לומר העמד הגוף בחזקת שלא היה בו נגע הרי שנשתנה הגוף לפנינו ולא דמי להעמד מקוה על חזקתו שאתה בא לדון על אותה שעה שטבל הטמא לומר העמד מקוה שכשם

שהיה שלם בתחילה כך היה באותה שעה שטבל וכי תימא הרי הוא חסר לפניך השתא הוא דחסר אבל עכשיו אנו באים לדון על שעה זו אם טמא אם לאו הרי עכשיו נשתנה הגוף ואי אתה יכול להעמידו בחזקת שלא היה בו נגע טמא ומה שהוא עכשיו אימו' שער לבן קדם הא ליתא דזו אינה חזקת הגוף דאתינן עלה דמהניא כנגד חזקה אחרת דזו חזקה דטהרה היא ומילתא דתליא בדינא לא הוי חזקת הגוף שהרי הגוף כבר נשתנה ועוד אם מדינא אתית אדרבא העמידנה בחזקה טמא דהא בשנזקק לטומאה ונחלט ממנו מיירי והיאך תאמר העמידנו בחזקת שלא היה בו נגע טמא הרי היה בו נגע אחר טמא ועוד אי לא חשבת לה תרתי לריעותא משום דלא אמרי' הרי נגע לפניך דאימור נגע טהור הוא א"כ מאי טעמיהו דרבנן דאמרי טמא אף על גב דאיכא חזקת טומאה מכל מקום חדא לריעותא היא ובההיא דמקוה חסר דסוף קידושין מוכח דלעולם אזלינן בתר חזקת הגוף אפילו במקום חזקה אחרת כדכתב התוס' לעיל אם לא היכא דאיכא תרתי לריעותא:

ושמא י"ל דרבנן חשיב להו תרתי לריעותא מטעמא דפרישית דהרי נגע לפנינו ומיהו יותר נר' לי לומר דר' יהושע לא חשיב ריעות' הא דנזקק לטומא' דהך חזקה דטומאה נמי אתרעא דהרי נטהר מאותו נגע ואדרבא אמרינן הכי העמידנו בחזקת שלא היה בו נגע וכי תימא אדרבא העמידנ' בחזקת שהיא מוחלט הרי טהור אבל גבי מקוה חזקה דטומאה לא אתרע דהעמד טמא על חזקתו וכי תימא הרי טבל לפניך במקוה חסר טבל וכל שלא הורעה החזקה בבירור שעדיין להסתפק בטהרתו נעמידנו על חזקתו הראשונה שהיה ודאי טמא מיהו גבי נגע מאותו נגע שנחלט כבר נטהר לגמרי בודאי ורבנן חשיבי לה תרתי לריעותא כיון דכבר נזקק לטומאה:

תו כתב התוס' והא דלא אזיל ר' יהושע בתר חזקה בראוה מדברת וכו' ולעיל לא הוקשה להם לתוס' זה דאיכא למימר דלאו חזקה היא כלל שהרי ראינוה שנטמאת למ"ד לעיל מאי מדברת נבעלה ובמעוברת הרי כריסה בין שיניה אבל השתא דחשיב גמרא העמד הגוף בחזקת שלא היה בו נגע דהויא חזקה אע"ג דנגע לפנינו קשה:

רבא אמר רישא כאן נמצאו וכאן היו סיפא כאן נמצאו וכאן היו לכאורה משמע משום דנולד הספק ברשות הבעל אמרי' דסיפא על הבעל להביא ראיה וק' ומאי אירי משום דנמצאו ברשות הבעל הא דייקי' ממתני' שאפילו יביא עדים שמשנתארסה באו בה מומין הללו דאדרבא דאיכא למימר ברשות האב נמצאו ואתרע חזקתיה דאב מ"מ הבעל צריך שיביא ראיה מטעמ' דמפ' לקמן דהויא חדא במקום תרתי והא ליתא דבסיפא אף בלא טעמא דתרתי דמייתי על הבעל להביא ראיה מטעם דכאן נמצאו וכאן היו דהא מתני' דמשארסתני נאנסתי דליכא טעמא דבדיקת כוס ואמר רבן גמליאל דנאמנת משום

דכאן נמצאו וכאן היו ולא אצטריך טעמא דבדיקת הכוס אלא משום דדייק שעד שלא תתארס אבל כי ליכא עדים לא קבעי למיתב לה כתוב' מטעם דכאן נמצאו וכאן היו:
כאן נמצאו וכאן היו פירש"י רבא מהדר לאוקמיה כולה כרבן גמליאל משום דכר' יהושע לא היה צריך לחלק משום דכאן נמצאו ברישא ברשות האב ובסיפא ברשות הבעל דבלא כן א"ש דבסיפא איכא תרתי לריעותא דשמא ראה ונתפייס כדמפר' גמרא וממתני' דנאנסו לא קשיא דהתם ליכא בדיקת כוס אבל לאוקמה כר"ג הוצרך לחלק משום דכאן נמצאו:

דף עו.

רב אשי אמר רישא מנה לאבא בידך סיפא מנה לי בידך פי' רש"י דלא מהניא חזקה דגופה לפי שאין הטענה שלה אלא של אביה וצ"ע מ"ש דמהני חזקת מקוה לגבי טמא וחזקת חבית לגבי טבל בשלהי פ"ק דקדושין וחזק' סכין לגבי בהמה בפ"ק דחולין וגבי בת לא מהני חזקתיה לענין שיזכה אביה בכסף קידושיה וכן החזקת החמור לא מהני לבעליו כדכתב התוס' בסמוך ולקמן אפרש אח"כ ועוד קשה דעד כאן לא קאמר בעודה בבית אביה דצריך להביא ראיה אלא בקטנה דקידושיה לאביה אבל בוגרת דכסף קידושיה לעצמה או יתומה ודאי דעל הבעל להביא ראיה א"כ אדתני סיפא נכנסה לרשות הבעל וכו' מאי נכנסה לפלוג ולתני אף עד שלא נכנסה לרשות הבעל כגון ביתומה או בוגרת ויש לומר דאתא לאשמועינן בנכנסה לרשות הבעל דאף על גב דמייתי עדים שעד שלא נכנסה לחופה משנתארסה ראו בה מומין הללו דסלקא דעתך אמינ' אתרע רשות האב שאילו היו מעידים אותו שעה היה צריך להביא האב ראיה משום דלא מהניא חזקתה לגבי בעל קמ"ל אי נמי אתא למסתם דלא כר' יהודה דאמר בפרק נערה דאף כתובת נישואין הראשוני' של אב וקמ"ל דמשנשאת אין לאביה רשות בה ועוד קשה דהשתא אמרי' דכיון דליכא חזקה דגופה מודה רבן גמליאל דעל האב להביא ראיה אע"ג דברי. ושמא הוא והא פליג רבן גמליאל בהיא אומרת מוכת עץ אני והוא אומר לא כי אלא דרוסת איש את דחזקה דגופה לית לה דמה נפשך הרי היא בעולם ועל כורחין מטעם ברי ושמא הוא ויש לומר דהתם נמי איכא להעמידה בחזקת כשרות לכהונה מיהו משמע דחזקה זו לאו חזקת הגוף מקריא שהגוף כבר נשתנה ממה נפשך וחזקה דדינא לאו חזקת הגוף היא וקשה לומר דחזקה זו יועיל כנגד חזקת ממון אם לא מטעם ברי ושמא תרוויהו בהדי הדדי מהני לאפוקי ממונא אבל טעמא דברי ושמא לחודא לא:
הכא במאי עסיקינן ביותרת יותרת מאי ראיה מייתי וכו' תימה לי אמאי לא משני ברייתא במומין הראויין להולד עמה כדקתני בתוספת' דלא אזלינן בתר חזקת הגוף אלא

במומין שידועים לנו שאחר שנולדה נולדו בה דכיון דודאי בלא מומין נולדה העמידנה על חזקתה אבל מודה ר"מ במומין הראויין להולד עמה מן הבטן דלית להו חזקה דאימור מעיקר' נולדה במומין אלו וכה"ג אמרי' בפ' האש' שנתארמלה גבי נכסי דבר שטיא דאמרינן אוקי תרי בהדי תרי ואוקי ארע' בחזקת דבר שטיא וה"מ דאית ליה חזק' אבהתא אבל לית ליה חזקת אבהתא אימור כשהוא שוטה זבן וכשהוא שוטה זבין ובההיא שמעתא כתבו התוספות ד"ה אלא אמר רב נחמן וכו' דאף על גב דבשתי כיתי עדים המכחישות זו לזו אמרי' כל אחד באה בפני עצמה ומעידה הת' משום דמוקמי' כל א' בחזקת כשרות אבל הכא שאו' קטנים היו או קרובים משנולדו עד עתה שנתרחקו וליכא למימר אוקמינהו אחזקתיהו וכן מוכח בפ"ק דנדה וכי מודו שמאי והלל בקופה שאינה בדוקה פירוש שלא היתה לה חזקה דטהרה מעולם אף כאן שלא היה לה חזקה דשלמה מעולם. ובפרקא קמא דחולין גבי הא דאמרי' מנא הא מילתא דאמור רבנן זיל בתר רובא וזיל בתר חזקה כתבו התוספות על גבינות שנעשו ונמצאת אחת מהפרות שהיא טרפה דאין לומר העמד פרה על חזקתה שלא היה בה טרפות בשעה שעשו הגבינות אע"פ שעברו עליה י"ב חדש למ"ד טרפה לא חי' משום דאותה חזקה לא הוברר' שעה אחת כל שכן כאן שיש להסתפק שמא משעה שנחלבה היו בה מומין הללו ואתי שפיר לישנא דראויין להולד עמה דביותרת לא שייך למתני הראויין דודאי נולדו וגם אתי שפיר צריך להביא ראיה כפשטי' ואין צריך לדחק דמיית ראיה דראה ונתפייס ויש לומר דודאי הוה מצי לשנויי הכי אלא הא דלא משני משום דבעי לאוקמי ההיא ברייתא אף לרב יהודה ורב הונא דאמרי לעיל בפ"ק דברי ושמא בריא עדיף ולדידהו אע"ג דלית לי' חזקה דגופה לעולם הבעל צריך להביא ראיה לפי שהוא טוען שמא להכי מוקי לה איותר' דודאי נולדה עמה וא"ת הא ע"כ רב אשי לא אתי' כמ"ד בריא עדיף מדקתני רישא על האב להביא ראיה דחזקת הגוף לא מהני לאב ולמה לי מטעם חזקה תפוק לי מטעם ברי ושמא דהא כת' התו' דמשמע דאפי' טוען האב ברי מדלא קאמר או שיאמ' ברי לי ועוד בגופ' דברייתי' דמודה ר"מ דייקי' כה"ג מדלא קאמר או שיאמר ברי לי משמע דאפי' יטעון ברי וי"ל דהך שנויא דרב אשי דרישא מנה לאחר בידך למ"ד ברי עדיף מתוקמה שפי' דזהו חילוק שיש בין רישא לסיפא דרישא מנה לאחר בידך דמסתמא אין האב טוען ברי במומין שבסתר ואין צריך לפרש עד שיאמר ברי לי דהא עיקר טעמא אינו אלא מטעם ברי ושמא ומדפליג ברישׁ' הא שמעת מינה דטעמא משום דאב אינו טוען ברי אבל התוס' דקדקו כן לפי שרצו לישב הא דרב אשי אליבא דהלכתא דקי"ל לאו ברי עדיף והכא היינו טעמא משום דאיכא תרתי ברי וחזקה להכי דקד' דה"לל או עד שיאמר ברי לי

שהיה לו להשמיענו שלא נטעה שכשם שברי שלה לא מהני לאב כך חזקת הגוף דידה לא מהני ליה ואנן תרתי בעינן והשתא דאתינא להכי איפשר ליישב הך דהקשו התוס' מאי קס"ד דמקשה דיש לו' דשפיר ידע המקשה לשון התוס' מומין הראויין להולד עמה ומטעם דאין להם חזקה קמייתא היא כדפי' ולא פריך אלא למ"ד ברי עדיף ולרבה לא פריך דודאי איהו ס"ל כמ"ד לאו בריא עדיף מדקתני ברישא על האב להביא ראיה משום דחזקה אתרעאי ותיפוק לי מטעם ברי ושמא ולר' אלעזר דאמר תברא לא פריך דלדידי' לא ק' מידי מברייתא דיש לפרש האי ומודה ר"מ אעוד' בבי' אבי' דלר"ג אף בעוד' בבי' אביה קאמר על הבע' להביא ראיה ואע"ג דאב טוען שמא וברי דיד' לא מהני ליה דבמנה לאחר הוא כדרב אשי הא אית לה חזק' דגופה ומודה ר"מ במומין הראויין להולד עמה דלית להו חזקה שעל האב להביא ראיה כיון דליכא חזקה וגם אינו טוען ברי אבל לרב אשי פריך דע"כ האי ומודה ארשות הבעל קאי:

תוספת ומיירי כגון שהאב טוען שמא דאי טוען ברי לא היה צרי' להביא ראיה וקצת י"ל דאפי' היה טוען בריא לא מהני ליה דהוי כמו מנה לאחר בידך משום דאינו יכול לתובעו שיפרע לו הכתובה דהוא לא ירצה לגרשה עד שתגדיל או שימות ותהיה הכתובה לאשה ולא הוי כמנה לי בידך שהוא תובעו בדין ואין יכול להפטר ממנו כלל והתוס' לא משמע להו לחלק כדכתי':

תו כתבו ועוד דמשמע מההיא דשמואל בסמוך ואי ברי וברי הוא לא הוה פריך מידי עכ"ד וקשה דאימא דאה"נ דלרב אשי לא קשה מידי מההיא דמחט שנמצא' בעובי בית הכוסו' דלדידיה צריך לאוקמי הא דשמואל בטוענת הבת ברי אבל לשאר שנויי דרבה ולרבי אלעזר דאמר תברא דלאו מטעם ברי ושמא הוא אי טעמא דברי מהניא אמאי לא מהני בעודה ברשות האב ולדידהו פריך מההיא דבית הכוסות ומשני לה שפיר ובעי לאוקמי מילתא דשמואל אף בשמא ושמא לרבה ולר' אלעזר ועוד קשה דע"כ הא דשמואל לפי המסקנא לא מתוקמא כרב אשי דקאמר כל מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה דהיינו בעל הפרה אע"פ שהיא מוחזק ואע"ג דחזקת חמור לא מהני לבעליה כי היכי דלא מהני חזקת בת לגבי אב כדכתבו התוס' לקמן בסמוך ומאי מייתי מכלה בבית חמיה דאף ע"ג דבעל מוחזק מ"מ עליו להביא לאפוקי מחזק' הגוף דמהני שפיר לגבי דיד' ועוד דברישׁ' אם היתה הטענ' של הבת כגון שהיתה בוגר' או יתומה ודאי דעל הבעל להביא ראיה אע"פ שלא נולד הספק ברשותו והוי' איפכא מדשמואל ולקמן אפרש בס"ד:

תו כתבו התוספות ומודה ר"מ על כן נרא' כפי' ר"ח דגריס ומודים חכמים לר"מ ומיהו גם זה אינו מיושב וכו' נראה שהתוס' רוצים לומר דנר' כפי' ר"ח ולא כגרסתו והכי

גרסי' ומודים חכמים במומין הראויין וכו' והשתא לא קשה מודים למאן דלדידהו מודים פירוש אע"פ שהם גרעו כח הבעל במומין הנבדקין על ידה הכא מייפין כח הבעל בזה ואף על גב דלא שייך למגרס ומודים חכמים כלומר משום דלא שייך פלוגתא דידהו להכי אבל ומודים סתמא מתיישב שפיר אבל גרסת רש"י ומודה ר"מ לא מתיישב דלמאן מודה הא אדרבא מיפה כח הבעל בעלמא יותר מחכמים תו כתב התוס' ומיהו יש לומר דלעולם ס"ל כאן נמצאו וכאן היו ומיירי באותם מומין שאין הבעל יכול לידע אותם ע"י בדיקה וכו' והשתא מפרשה בריית' דמומין הראויין לבא עמה מבית אביה לבית בעלה כלו' שהם נסתרים ולא ירגיש בעלה בהם אבל שאר מומין אינם ראויי' לבא מבית אביה לבית בעלה לפי שירגיש בהם ולא יתפייס כלל וקשה דמה לנו לומר אם חזק' דאין אדם שות' בכוס ליכא למימר לפי שאין יכול לידע מ"מ הא איכא חזקת הגוף ואדרבא איכא למימר דכיון דנמצאו ברשות הבעל אתרע חזקתו דבעל דכאן נמצאו וכאן היו וי"ל דלרבה הך ומודה ר"מ קאי אדיוק' דמתני' דבסיפא קאמר הבעל צריך להביא ראיה שעד שלא נתארס' היו בה מומין הללו משמע דאפי' הביא עדים שראו בה מומין ועוד' ארוסה לא מהני אע"ג דאתרע לה חזקת רשות אביה מטעם דאיכא לאסתפוקי אם ראה ונתפייס כדכתבו התוס' דטעמא דאשה עדיף משום דלא יהא אלא שמקוד' היו בה איכא טעמא אחרינא דראה ונתפייס והך מילתא לא מיירי אלא במומין שנבדקו ע"י שתיי' הכוס אבל אותם שאין הבעל יכול לידע הו"ל כאילו נמצאו ועודה בבית אביה דאמרי' על האב להביא ראיה וגם לישנא דסיפא מוכח דמיירי כשיש עדים שראום בה בעודה מאורסת דקתני נכנסה לרשות הבעל היתה נשואה משמע דזו עצמה שנמצאו בה מומין והיא בבית אביה כלומר על פי עדים אלא שאין אנו יודעים אם הכיר בהם הבעל מ"מ על הבעל להביא ראיה ולא אמרי' אתרע רשות האב ואהא קאי ומוד' ר"מ ולפי מה שפרשתי לעיל דכאן נמצאו וכאן היו דקאמר בסיפא לאו למימרא דמשום דנמצאו ברשותו אתרע רשות הבעל דלעולם המומין שנמצאו אפי' ברשות הבעל מריעא החזקה דהוי כמו הרי מום לפניך ועיקר טעמא דרבא לא הוי אלא משום דהוי חדא במקום תרתי וכמו שכתב התוס' דטעמ' דאשה עדיפי מטעמ' דבעל ואכתי קשה ולרבי אלעזר דאמר תברא ואוקי רישא וסיפא בתרי תנאי אמאי לא קשיא ליה מהך ברייתא וגם התוס' בתחילת דבריהם הוקשה להם זה וי"ל דלר' אלעזר א"ש ומודה ר"מ וקאי אדברי ר' יהושע ואורישא קאי דקתני היו בה מומין ועודה בבית אביה הבעל צריך להביא ראיה ומשמע דוקא משום דהיתה בבית אביה הא נכנסה לרשות הבעל אפי' יביא הבעל עדים לא מהני דחזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקי כדכתבו התוס' לעיל וה"מ במומין שיכול הבעל

לבודקם אבל מודה ר"מ במומין הראויין לבא עמה מבית אביה שאין הבעל יכול לבודקם שעל האב להביא ראיה דלעולם אזיל רבי יהושע בתר חזקה דממונא:

על בעל החמור להביא אע"פ שהוא מוחזק וחזק' הגוף נמי מסייע ליה טעמא דשמואל משום דמוקמי' לפרה בחזקת מרא קמא לשון התוס' ולכאורה קשה טובא דלא יהא אלא דמשום חזקת מרא קמא אמאי לא מהניא חזקתו של בעל החמור וכשהי' תפוס בפרה אלא נחשוב כאילו היה בבית בעליה דאיכא למימר העמד ממון על חזקתו הא לרבן גמליאל עדיפא ליה חזקת הגוף אף להוציא ממון שהיה מעולם של הבעל ולא מוקמי ממון בחזקת בעליו דעדיף מחזקת מרא קמא דאיהו מרא קמא והוא תפוס כל שכן הכא שאינו תפוס דלא עדיף טעמא דמרא קמא כנגד חזקת הגוף וע"ק על מה שכתבו התוס' והא דפריך גמרא בהשואל גבי המחליף פרה וילדה דיחלוקו ולחזי וכולי לשון התוספות וקשה מאי קשיא להו מהתם התם ליכא למימר אוקי פרה בחזקת מרא קמא שהרי אין שום ספק דמביתה ואוקי ולד בחזקת מרא קמא אין לומר דמעולם לא היה לו לולד חזקת מרא קמא בבירור דשמא ברשות בעל החמור נולד והיאך נעמידנו על חזקתו ודוחק לומר העמד עובר במעי אמו שהיה ברשות בעליו הראשונים דעד שלא יצא לאויר העולם לא מקרי חזקה ועוד דעובד במעי אמי בתר פרה גריר וכיון שיצאתה פרה מחזקת המוכר לקונה גם המוכר יצא מחזקת הראשון דהעמד פרה שהיתה מעוברת בשעת קנין כמו שהיתה מקודם כיון שאין למוכר חזקת מכר אלא כשהוא מחובר עם הפרה ויש לומר דחזקת מרא קמא יש סברה שיועיל יותר מחזקת ממון משום דחזקת גוף אחריתי היא דכמו שאנו נאמר העמד חמור שהיה קיים בשעת משיכה והשתא הוא שמת בתר משיכה אף אנו נאמר העמד פרה בשעת מיתת חמור בחזקת מרא קמא ובתר הכא נחשבה הפרה נמצא דחזקה זו תבטל חזקת החמור וחזקת תפיסה ולא דמי למתניתין דנכנסה לרשות הבעל דמהניא חזקת הגוף לאפוקי ממונא בהתר אין שום חזקת הגוף כנגדה שלעולם לא יצא הממון מחזק' הבעל עד עכשיו כדי שנאמר העמידנו בחזקת מרא קמא והשתא א"ש דבפ' השואל הוה ליה לאוקמי פרה בשע' לידה בחזקת מרא קמא ונאמ' שאח"כ נמשך החמור:

תו כת' התוס' וליכא למימר דהתם היינו טעמא מדלא דק דא"כ מה צ"ל התם שמואל כי אזלי' בתר רובא באיסור וכו' וקשה דאימא דלעולם לפי מאי דס"ד השתא טעמא דשמואל משום דלא דק הוא והא דמשני התם גמ' אליבא דשמואל דאמר אמר לך כי אזלינן בתר רובא וכו' היינו לפי המסקנ' דלא קאי הכי דשמואל לא קאמר אלא יכול לומר לו לשחיט' מכרתיו לך ולעול' הוה מ"ל טעמ' משום דלא דק וי"ל דגם לישנא דשמואל מוכח דטעמיה

משום דלא אזלינן בתר רובא דקאמר יכול לומר לו לשחיטה מכרתיו משמע דאי הוה אזלינן בתר רובא שאין טע' לומר לשחיטה מכרתיו דהא ריבא לרדיא זבני היה צריך להחזיר ואי טעמ' משום דלא דק למה לנו אם מכר לשחיטה או לרדיא אפי' אם מכר סתם יכול לומר לו אם איתא דלרדיא הוה בעית ליה אמאי לא דייקת אם הוא נגחן או לא ומדלא דייקת משמע שאף אם היה נגחן רציתו לקנו' ומשום דלשחיט' את בעי' ליה אבל טעמא דלשחיטה מכרתיו לא היינו צריכין לו אלא הול"ל לשחיטה קנית מדלא דייקת אלא ע"כ טעמא דשמואל משום דלא אזלי' בתר רובא בממונ' כדמפרש גמרא:

תו כתב התוס' וכו' דטעמא דשמואל לאו משום חזקת מרא קמא אלא אית לן למימר כי היכי דעכשיו הוא מת כן היה מקודם עכ"ד וקשה דלהא ודאי קשה ההיא דבוגרת דקידושין דלעולם טפי אמרינן אוקמה אחזקתה קמייתא ולא אחזקה דהשתא כדכתב התוס' אבל למה להם לתוס' לומר דטעמא דשמואל לאו משום חזקת מרא קמא אימא בתרתי לריעותא אינון חדא העמד פרה בחזק' מרא קמא וכי תימא העמד חמור בחזק' שהו' קיים הרי מת לפניך והא ליתא דאי חזקת מרא קמא לא מהני לאפוקי ממונא כדמוכח מההיא דהמוכר פירות תו לא בעינן חזקה אחריתי דחזקה דהשתא במקום חזקה דמעיקרא לאו כלום היא כדמוכח מההיא דבוגרת אבל קשה כיון שהתוס' עתידים לפרש דהא דשמואל דמייתי ראיה מכל' לא מתוקמא אלא כרב אשי דסביר' ליה דחזקת הגוף דידה לא מהני לגבי אב וכן חזקת החמור לא מהניא לבעליו א"כ אימא דלעולם היכא דאיכא חזק' מעליא לא אזלי' בתר השתא דחזק' דגופה קמייתא עדיף אבל הכא דליכא חזקה דגופה כגון הכא מהני ליה לאב ודאי אזלי' בתר השתא דכשם שהיא עכשיו במומין כך היתה מקודם והא נמי ליתא דלרב אשי אי חזקה דגופה לא מהני ליה לאב וגם חזקת החמור לגבי בעל וכ"ש דלא מהני חזקה דהשתא דחמו' לגבי בעל פרה א"כ לפי שיט' זו שרוצים התוס' לפרש לא אתיא כרב אשי כלל אבל כרבי מתוקמא שפיר ולא קשה מה שהקשו התוס' דשאני דאתרע חזק' רשו' האב דהכא נמי יש לנו להעמיד החמור בחזקת שהוא מת כמו שהוא עכשיו דהא אזלינן בתר שעת מציאה:

תו כתבו התוס' וכלה בבית חמיה לא אמרי' דבבית אביה היו קודם אירוסין דהיינו קודם שתי רשיות עכ"ד וקשה א"כ הדרא פרכא דפריך גמרא לעיל מ"ש עד שלא תתארס דאפילו אם יביא עדים שראו בה מומין בעודה ארוסה נאמר כשם שהיו בה באותה שעה כך היו קודם אירוסין דלא הוי אלא רשות אחת וי"ל דלא דמי דהתם עדים מפקי' מחזקה דאי לאו עדים מכח החזקה היינו אומרי' כשם שהיתה תחלה בלא מומין כך היתה לעולם והשתא היא דבאו וכיון דאתו עדים שראום קודם נישואין נמצא דאין החזקה כמות

שהיינו סבורים והוי ריעותא ותו לא אזלינן בתרה דהא ההיא חזקה אתרעא לה דהיינו הא דמהני מציאת מומין לאורועי חזקה קמייתא אבל הכא עדים מוקמי לה לחזקה דבלא העדים מסברא היינו אומרים כשם שהיא עכשיו במומין כך היתה מעולם והעדים לא חדשו לנו דבר יתר על מה שהיינו יודעים מכח החזקה ומה חדשו לנו העדים בזה הילכך צ"ל דלא אזלינן אלא בתר שעה שנול' בה הספק אע"פ העדים שאמרו שקודם לכן היו ומיהו ודאי חזקה קמייתא דחזקת הגוף אתרעא לה ותו ליכא למימר העמד הגוף שכשם שהיה מתחלה כך היה בשעת אירוסין שהרי עדים מעידים שראום בעודה ארוסה וצ"ל דאית לה סברא דרבא דכשנכנסה לרשות הבעל באנו לספק אחר דשמא ראה ונתפייס דאין אדם שות' בכוס אלא אם כן בודקו:

תו כתבו התוס' ונראה לריב"א דדוקא הכא שמחזיק עצמו מסופק בפרה וכו' ודמי לתקפו כהן ותימא דמכל מקום קשה דמה שהקשו התו' לדברי רש"י ז"ל דאף ר' יהושע דלא אזיל בתר חזק' היכי דליכ' חזק' דממונ' אזיל בתר חזקה כל שכן רבן גמליאל דסבירא ליה דחזקת ממון לגבי חזקת הגוף לאו כלום הוא והכא איכא חזקת הגוף דהעמד חמור בחזקת שהוא קיים דמסייע ליה לבעל החמור אף להוציא ממון כל שכן לאוקומי ממונא אפילו אי לא חשיב ליה תפיסה משום דתפיסת ספק היא ועל כרחין אנו צריכים לומר דשמואל בשיטת רב אשי קאי דחזקת הבת לא מהני לגבי אב ואף חזקה של חמור לא מהני לבעליו והשתא קשה אמאי לא מוכח שפיר מכלה בבית חמיה דאשכחן דרבן גמליאל לא חשיב ליה חזק' דממונא היכא דאית ליה חזקה אחריתי כגון העמד הגוף על חזקתו דבסיפא מנה לי בידך הוא ומהני חזקה לדידה אף להוציא ממון שהיה שלו מעולם כל שכן שנאמר שאין תפיסה של בעל החמור תפיס' כלל משום דאיכא חזק' כנגדה דהעמד פרה ובחזקת מרא קמא דע"כ הך חזקה מהניא שפיר לכול' עלמא היכ' דאין אח' מהם תפוס כדאמרינן בהשואל דמוקי לה דקאי באגם ופריך ולוקמה בחזקת מרא קמא ושמואל אתא לאשמועינן דכיון דחזקה היא לא מהניא תפיסה כי היכי דלא מהניא חזקת ממון שהיו שלו מעולם כנגד חזקה דגופה דאין לומר דחזקת הגוף, עדי' טפי מחזקת מרא קמא תדע דהא מהני להוציא ממון שלעולם היא ברשות הבעל והלא הוא מרא קמא וברשותו הם דהכא עדיף טפי דהעמד פרה בשעת מיתת החמו' בחזק' מר' קמ' והשת' הו' דנמשכ' הפר' בתר מית' החמור וכדכת' ועי"ל דשאני הכ' דתפיס' דבעל החמור בפרה שהיא אצלו מתורת מקח מגרע כח מרא קמא שהרי יצתה מרשות בעליה לפנינו בתור' מכיר' ואדרבא העמד מקח על חזקתו דלא דמי לתקפו כהן דבא לידו מחמת שתקף אבל זה שבא לידו ברצון הבעלים הורעה חזקת מרא קמא לפנינו שהרי

היא בחזקה של זה עד שיודע לך במה יתבטל המקח ונהי דהיכא דקאי באגמא אמרי' אוקמה בחזקת מרא קמא אבל כשהיא בידו לא אמרי' אבל חזק' ממון דהת' לא מגרע חזקה דגופא דסברא הו' דהעמד אשה בחזק' שלמה ולא מפני שהוא מוחזק נתבטלה סברא זו הילכך אין כח בחזקת ממון לבטל חזק' הגוף ודוחק ועי"ל דחזקת מרא קמא לא דמי לחזק' חמור דחזקת הבת דהוי חזק' הגוף דהעמד הגוף על חזקתו שלא נשתנה אבל חזקת מרא קמא אין שינוי בגוף הפרה ודמי להעמד טמא על חזקתו כנגד חזק' הגו' ולאו מטע' תרתי לריעות' אך קשה ממה שכתבתי לעיל דאף בחזק' כשר' דלא נשתנה הגוף מהני לר"ג לאפוקי ממונא גבי היא אומרת מוכח עץ אני ושמא דמסתמא דהך מתני' בעי לאוכוחי דהלכתא כר"ג ולא אשכחן דסתם אלא דכה"ג דהוי חזקת הגוף:

תו כת' התוס' אבל במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן וכו' ואם איתא דלרדיא קבעית ליה הוה לך לפרושי ע"כ לשון התוס' והשתא הא דקאמ' בגמ' ושמואל אמ' לך דלא אזלינן בממונא בתר רובא לא הוא בעי לפרושי דרובא דעלמא לרדיא מזבני ולא דמי להא דכתב לעיל דטעמ' מדלא דק דאפילו אזלינן בתר רובא יש לו לטעון אתה מן המיעוט מדלא דקת אלמא לא אכפת לך דלשחיטה את בעי ליה ולכך הק' התוס' והא טעמא לאו משום רובא הוא אלא משום דלא דק אך ק' אפי' תימא דאין הולכי' בממון אחר הרוב מ"מ טענת' מעליית' היא לקונה לומר לא הוצרכתי לפרש שאני קונה לרדיא דכ"ע ידעי דרוב' מזבני לרדי' דהא דאמרי' אין הולכים בממון אחר הרוב זהו לומר שלא נוצי' ממון מטענ' רוב אבל למה לא נטעון לזה הקונה שלא פירש לפי שסמך על הרוב וסתמו כפירושו וי"ל דודאי טענה זו דהוה ליה לפרושי אינה טענה כלל אם לא מטעם שהקונה בא להוציא דודאי הא דלא פי' משום דלא היה צריך לפ' דרוב' דעלמ' לרדי' מזבני אלא שהתוס' הק' דתפיס' של זה שמחזיק במעות תפיסת ספק היא שהרי אינו יכול לידע בבירור שלשחיטה קנה שאף על פי שהוא אומר ודאי לשחיטה מכרתי אין זה כלום דאימור הקונה לא קנה אלא לרדיא ומקח טעות הוא לכך באה התוספות ז"ל לומר דלא דמי לתקפו כהן דחשבינן לה תפיסת ספק דהתם אין לו שום טענה עם חזקתו אבל הכא יכול לטעון בברי כפי אומדן דעתו שלשחיט' קנה מדלא פירש וטענה זו אע"ג דאי לאו דמוחזק הוא לא חשיבא טענה מכל מקום חשיבה לעשותו תפיסת ברי שאומר ברי שכן היה דעתך ואי הוה אזלי' בממון אחר הרוב אף להוצי' ממון הוא דמפקי' מיניה אפילו חשבי' ליה תפיסת ברי דאפי' היה יכול לטעון ברי ממש אתה אמרת לשחיטה אני קונה לא מהימן דבתר רובא אזלי' להכי אצטריך בגמ' לומר כי אזלי' בתר רובא באיסורא וכו':

כלה בבית אביה ולקדושין ואם תאמר נהי דעל בעל החמור להביא ראיה אע"פ שהוא מוחזק משום דהוא תפיסת ספק שאינו יכול לטעון בברי שהיה חמורו קיים בשע' משיכ' אבל הכא אב טוען ברי משנתארסה היו בה מומין הללו ואמאי לא מהניא תפיסתו בקידושין דטענ' ודאי היא דלעיל כת' התוס' דמתני' איירי אף בטוען האב ברי וי"ל דודאי לענין כתוב' מיירי אף בטוען האב ברי מדלא תני או עד שיאמר ברי. לי אבל לענין קידושין דמפקינן מיניה לא מפקי' אלא כשהוא טוען שמא הא דלא קאמר או עד שיאמר ברי לי משום כתובה לא קתני הכי דלענין כתובה אפי' טוען ברי לא זכה בה האב:

תוספות מה שפ"ה דס"ל כמ"ד תברא לא נהיר' וכו' מקשי' דאם אית לן השתא טעמא דאוקי בחזקת מרא קמא לא קשה מידי לפי' הקונטרי' כדכתבו התוס' לעיל בסמוך אלא לית לן השתא טעמא דמרא קמא אם כן טפי הו"ל לתוספות לאקשויי היכי מוקי לה כרבי יהושע והא רבי יהושע חזקת ממון עדיפא דס"ל דלא מפקי' ממונא אף על גב דאיכא חזקת הגוף כל שכן דחזקת ממונא מסייע לחזקה דגופה ויש לומ' דאף על גב דלית לן סברא דאוקי בחזקת מרא קמא דלא דמי לתקפו כהן שתקף שלא ברשות מכל מקום ליכא להקשות דהא רבי יהושע אזיל בתר חזקה דממונא דאימור דאזיל בתר חזקת ממון היכא שהוא מוחזק בממון שהיה שלו מעולם אבל הכא דהוא תפוס בממון שהיה של הבעל לא הויא תפיסה ונהי דלא תימא דקאי בחזקת מרא קמא מכל מקום לא מהני ליה תפיסה ולכל הפחות נחשוב כדקאי באגמא שאין חזקה לאחר יותר על חבירו לכך הקשו התוספות אפילו תימא דחזק' תפיס' לא מהני תהני ליה חזקת הגוף:

תו כתבו התוספות ונראה לפרש דשמואל כרב אשי ויליף מכלה בבית אביה ולקידושין וכולי מקשה דלפי שיטה זו כי היכי דברישׁ' אי לא מייתי אב ראיה מפקינן מיניה משום דלא מהניא חזקת הבת לאב שהוא הזוכה בקידושין הכי נמי ברישא אף על גב דאי לא מייתי בעל ראיה מפקינן מינה כתובה מכ"מ קידושין מפקי' מאב בלא ראיה כיון שהוא זוכה בכסף קידושין כשהיתה קטנה בשעת אירוסין ואין לו זכות תפיסה במה דלא מהניא ליה חזקת בתה וכיון שכן ע"כ למימר דסיפא דקתני על הבעל להביא ראיה לאו אכסף קידושין קאי שהוא נוטלו בלא ראיה א"כ מאי דוחקיה לומר דרישא דקאי אף אקידושין אימא דלא קאי אלא אכתובה דומיא דסיפא ודוחק להעמיד סיפא ביתומה או בוגרת אלא דומיא דרישא ויש לומר דכי היכי דברישא אף על גב דלענין כתובה מיירי בכל מילי בין טוען האב ברי בין טוען שמא מכל מקום לענין קידושין לא קאי אלא אחלוקה אחת דהיינו כשטוען שמא דהוייא תפיסת ממון ספק אבל אם טוען ברי אין להוציא מידו כדפי' הכי נמי בסיפא אע"ג דלענין כתובה מיירי בכל מילי בין טוען ברי בין

טוען שמא על הבעל להביא ראיה מ"מ לענין קידושין לא קאי אלא אחלוקה אחת דהיינו כשהוא טוען ברי דמשמע ליה דבין בסיפא בין ברישׁ' קאי נמי אקדושין ודוחק ועוד פי' דאסיפ' שנסתלק האב מן הטענה וטענתיהו בין האשה והבעל ואין דוחק לומר דלא קאי אלא אכתובה לפי שהקדושין של אב הכי ולא מיירי השתא באב אבל ברישא הטענה בין האב והבעל ודאי דוחק לומר דקאי אכתובה ולא אקידושין ועי"ל דבנכנסה לרשות הבעל מהניא תפיסתו של אב בקידושין דהויא כדין תפיסת ברי שהרי יש לו טענה עם חזקתו שהרי העמדנו הגוף על חזקתו לגבי כתובה ונתן לה הבעל כתובתה וכמו שהועיל לבת מועיל לאב שהרי הועיל טענתה שאמרה שמשנתארסה היו בה מומין הללו ולא תועיל לחצאין הילכך חשיב שפיר תפיסת ודאי כדכתב' התוס' בההיא דבית כור ועוד מק' דכתב התוס' דאע"ג דאב מוחזק צריך להביא ראיה דחזקת הגוף דידה לא מהני לאב ואימור דאמרי' הכי לר"ג דאשכחן דעדיפא לי' חזקה אף להוציא מיד המוחזק להכי אמרי' לדידי' דעדיף חזקת מרא קמא אף להוציא מ"ד התפוס אבל לר' יהושע דחזקת הגוף מעליא לא מהניא לאפוקי ממונא כ"ש חזקת מרא קמא דלא מהניא להוציא מיד התפוס אלא נעמיד ממון בחזקת מי שהוא תחת ידו וא"כ מאי קשיא ליה מההיא דבית הכוסו' ואימא ההיא דר' יהושע היא דאזיל בתר חזקת ממונא וי"ל דכיון דסברא הוא לומר העמידנה בחזקת מרא קמא והך תפיסה לא מהניא לית משום דתפיסת ספק היא כמו שאנו אומרים כן לר"ג גם לר' יהושע נאמר כן דלא אשכחן דפליגי בכה"ג ומאי דאזיל ר' בתר חזקת ממונא היינו ממון שהיה שלו מעולם דאיהו איהו מרא קמא ועי"ל דמשמע ליה דגם ההיא מתני' דמשארסתני נאנסתי אמר ר' יהושע לא מפיה אנו חיין משמע ליה דקאי אף אקידושין מדקתני סתמא כדמשמע ליה מתניתין דמומין אלמא אזיל ר' יהושע בתר מרא קמא וסיפא דנאנס' לא קשיא כלל כדפי' לעיל כל הנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה ותנא תונ' כלה כת' רש"י ורישא וסיפ' ס סייעתא שמי שנמצא הסימפון וכו' וקשה טובא חדא דמרישא לא מייתי ראי' כלל כיון דשמואל מיירי אפילו הוא מוחזק אותו שנולד הספק ברשותו מדפריך עלה מההיא דעובי בית הכוסות ורישא אדרבא האב בא להוציא ועוד קשה דאף מסיפא לא מייתי ראיה כלל דדילמא הא דקתני בסיפא על הבעל להביא ראיה היינו מטעמא דאמרינן לעיל חזקה אין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו והוי חדא במקום תרתי כדכת' התוס' שטענת האשה עדיף מטענת הבעל אי משום דאין כח בטענת ממון לסייע תרוייהו בהדי הדדי או משום שטענות האשה אפילו לא יהא אלא אחת מהם אמת גובה כתובתה כמו שכתב התוס' לעיל ומיהו ממתני' דלעיל דמשארסתני נאנסתי מייתי ראיה שפיר דלא אזיל רבן גמליאל בתר חזק' ממון היכא

דאיכא חזקה דגופה ולהכי אמר שמואל כל הנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה משום דאוקי חמור על חזקתו הראשונה והשתא דנולד ספק השתא מת אבל ק' דממתני' ה"ל לאיתויי דאין לומר דמייתי מסתם מתני' דסתם לן כר"ג דאדרבא כרבי יהושע מתוקמא שפיר בלא טעמא דכאן נמצאו כפי' לעיל ויש לפרש דאי הוה מייתי ממתני' ה"א דלעולם אזיל רבן גמליאל בתר חזקה דגופה אף להוציא ממון בין שנול' ספ' ברשותו בין שלא נולד ואע"ג דמילתיהו דר"ג ור"י באחר שנשאת איירי ה"ה בספק שאירע קודם נישואין אלא משום דלא שייך קודם נישואין נקטיה הכי וכיון שכן בההיא דהשואל נמי גבי המחליף פרה בחמו' וילדה יש לנו לעול' להעמיד ולד בחזק' בעל החמור אע"פ שאינו מוחז' דהעמד פרה בשעת המכר שהיתה מעוברת כבתחילה והשתא הוא דילדה דר"ג אזיל בתר חזק' דגופ' אף כנגד חזק' הגוף להכי אמר שמואל כל הנול' ספק ברשותו עליו להביא ראיה להודיענו דחזק' הגוף גרידא לא מהני להוציא ממון אי לאו מטעם שנולד הספ' ברשותו דאתרע חזקתו וכיון דאתרע חזקתו ידו על התחתונה תדע מדקתני ריש' הית' בבית אביה על הבעל להביא ראיה ולא מוקמי לה אחזקת' משום דאתרע חזק' רשות האב הילכך ההיא דפ' השואל יש לנו לומר דמשום חזקת הגוף גרידתא לא מפקי' ממון מיד המוחזק כיון דליכ' טעמא דאיתרע חזק' משום דהתם נולד הספק לטיבותא וליכא שום ריעותא ולכך כתב רש"י ורישא וסיפא סייעתא דעיקר סיוע הוא מרישא לומר שטעם אתיליד ריעותא הוא הגורם ולאו חזק' כד כדאשכחן ברישא דלא מהני חזק' הגוף לפי שנולד הספק ברשות האב ועי"ל שרש"י בא להוכיח שיש ראיה ממתני' דהיו בה מומין דאין לומר התם טעמא משום דראה ונתפייס דההוא טעמא אין אנו צריכין לו אלא כשהביא עדים שראו אותם בעוד' ארוס' דאתרעי חזק' רשות האב אבל כשאין לו עדים כלל ודאי דחייב ליתן לה כתובתה אף בלא טעמא דראה ונתפייס תדע מדקתני רישא עוד' בבי' אביה וסיפא נכנס לרשות הבעל שאם עיקר הטעם הוא משום דאין אדם שותה בכוס וכו' לא ה"ל למתני אלא היו בה מומי' בעוד' ארוס' וכו' ובסיפא הל"ל נשא' על הבע' להביא ראיה אמאי נקט לשון דבית אבי' ובי' בעלה דהא עיקר מילתא לא תלי' בבית מי שהי' ברשותו דהא ודאי אפי' דר בבית חמיו ברשותו היא ואמאי נקט לישנא בדות' ועוד דנכנס' לרשות הבעל משמע אע"פ שלא נשאת אלא בשמסר האב לשלוחו דבעל דתנן לעיל בפ' נערה הרי היא ברשות הבעל ואמרי' מסירת' לכל חוץ מבתרום' ובשלמא לרב אשי א"ש דנקט בבית אביה דזהו הגורם לפי שהיא ברשות אביה לא מהניא חזקה דידה לגבי אב שאם היתה ברשות עצמה כגון שהיא יתומה או בוגרת מהניא לה חזקה שפיר ונכנסה לרשות הבעל כלו' שיצתה מרשות האב לענין כתובה

שאין האב זוכה בה דהיינו בנישואין על הבעל להביא ראיה כיון שכתובתה לעצמה ולר' אלעזר דאמר מי ששנה זו לא שנה זו ליכא למידק מינה דהא רישא וסיפא לאו דוקא דמי ששנה זו לא שנה זו אלא לרבה אי טעמא דמחלק בין ארוס' לנשוא' מטעם דבשנשא' איכא טעמא דאין אדם שותה בכוס ה"ל למתני ארוס' ונשוא' אלא ע"כ שמעי' מרישא ומסיפא דעיקר טעמא בין ברישא בין בסיפא אלא משום שנולד הספק ברשותו דרישא נולד ספק ברשות הבעל והא דאצטריך לעיל לומר טעמא דראה ונתפייס היינו ליישב לשון מתני' דמשמע שאפי' יש לו עדים שהיו בה בעודה ארוסה וכו' כדפי':

תוספת כל הנולד ספק וכו' ואוקי לכלה דמתני' כרבא ואפי' הוא מוחזק אותו שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה עכ"ל התוס' וא"ת ומאי קס"ד לתוס' דמיירי שמשך בעל החמור את הפרה והיא ברשותו דוקא אבל אם נשאר' ברשו' הבעל הפרה על בעל החמור להביא ראיה שבא להוציא א"כ אמאי לא קאמר שמואל המוציא מחבירו עליו הראיה דאין לומר שהיינו טועין לומר דלעולם בעל החמור הוא מוציא משום דאיהו מרא קמא דהא לעיל פריך ללישנא דרב יהודה דאזיל בתר מרא קמא מההיא דבית הכוסו' דמשמע ליה דהמוציא מחבירו היינו הבא להוציא מיד התפוס וי"ל דה"א דשמואל אתא לאשמועי' דאע"ג דקאי באגמ' כל הנול' ספק ברשותו דהיינו אחר משיכ' עליו הראיה ולא מוקמי' ליה בחזקת מרא קמא אך קשה למה לא הכריחו התוס' דלא מיירי בהכי משום דא"כ היכי קאמר ותנא תונא כלה אי מכלה בבי' חמיה הא אפי' להוציא ממון מהני ואי מהתם לא מייתי משום דמשמע לי' דהתם טעמא משום דראה ונתפייס אף מסיפא אין ראיה דשאני התם שהאב בא להוציא מיד הבעל שהוא מוחזק אבל הכא דקאי באגם מנ"ל דאי לא מייתי בעל פרה ראיה מפסיד ועוד אין ראיה מסיפא דדילמא הכא לא בעי בעל פרה לאייתי ראיה משום דאוקמה בחזקת מרא קמא ויש לפרש דאי לאו מההיא דפריך מעובי בית בכוסות ה"מ למימר דשמואל דוקא כשאין אחד מהם מוחזק מיירי משום דאיכא תרי חזק' דסתרן חזק' הגוף מסייע לבעל החמור וחזקת מרא קמא מסייע לבעל הפר' והואיל ואין אחד מהם מוחזק נאמר כל שנולד ספק ברשותו דאיתרע רשות בעל הפרה ידו על התחתונ' ועליו להביא ראיה ומכל' בבי' חמי' לא קשה מידי דמהני חזק' הגוף אף להוציא ממון דדילמא התם משום ברי ושמ' הוא כדאמרי' בריש פ' שני אבל מייתי שמואל ראיה כי היכי דהתם חזקת הגוף וטעמא דברי ושמא אע"ג דלא מהני לאפוקי ממונא בעוד' בבי' אביה מ"מ כשנכנסה לרשות הבעל מהני וע"כ טעמא משום דאתרע חזקתו של בעל שהוא ברשותו משום דאמרי' כאן נמצאו וכאן היו כדאמר רבא לעיל אף כאן אע"ג דאית ליה לבעל הפרה חזקת מרא קמא עדיפא חזקת

החמור משום דחזקת בעל הפרה הורעה שנולד הספק ברשותו ולא בא שמואל להוכיח ממתני' אלא דנולד ספק ברשותו הוי ריעותא:

תו כתבו התוס' וא"ת מהא דפריך בהשואל גבי מחליף פרה בחמור וכו' לשון התוס' משמע שמתוך שהוכיחו התוס' דשמואל איירי אע"פ שהו' מוחזק אותו שנולד הספק קשה מההיא דפרק השואל דמאי מהניא שיהא ברשות בעל הפרה וקשה דטפי ה"ל לתוס' לאקשויי דאפי' תימא דשמואל מיירי שאינו ברשות אחד מהם דע"כ לא מיירי בשבעל החמור מוחזק מדלא קאמר המוציא מחבירו אלא משמע כל הנולד ספק ברשותו אע"ג דקאי ברשות שאינו של שניהם והא אמרי' בהשואל אהא דמוקי לה כגון דקאי באגמ' פריך ונוקמה בחזקת מרא קמא ונהוי אידך המוציא מחבירו עליו הראיה:

תו כתבו התוס' וצריך לחלק בין ספק שנולד לטיבותא בין ספק שנולד לריעותא עכ"ל וקשה דמעיקרא שלא היו התוספות מחלקין בין טיבותא לריעותא היאך הקשו אההיא דפרק השואל דהתם ריעותא בפרה אתרעא ונולד הספק ברשות בעל החמור דאחר משיכ' נול' הספ' ולהכי על בעל החמור להביא ראיה אימתי מת שנול' הספ' ברשותו אלא על כרחין שהתוס' מקשים מכח חזקת הגוף דמשמע להו דכל שנולד הספק ברשותו דאמר שמואל היינו משום דהעמד חמור על חזקתו והשתא דנולד ספק השתא מת הכי נמי הכא בהשואל דאע"ג דפרה ברשות בעל החמור נולד בה הספק מ"מ אוקמא בחזקה קמייתא שהיה החמור קיים בשעת משיכה ולפי זה אמאי לא הוקשה להם מרישא דמתני' דעודה בבית אביה דלא מהניא חזקת הגוף כמו שפי' משיכת הפרה עמדה ברשות הלוקח לענין אם מתה אף ע"י קידושין עמדה הבת ברשות הבעל לענין מומין דנסתחפה שדהו ומה לי אם עודה ברשות אביה לענין שיהא זכאי במציאתה ומעשה ידיה והפרת נדריה מ"מ אי טעמא הוא משום דאוקמה אחזקת' והשתא נשתנית נוקמא אחזקתה ובתר קידושין היו בה המומין אלא על כרחין צ"ל דטעמא דשמואל משום דנולד ספק ברשותו דאתרע רשות בעל הפרה והכא אדרבה אתרע רשות האב וליכא למימר העמד רשות האב כדכתבו התו' לעי' א"כ גם מפרק השואל אין קושיא דהתם לא שייך למימר אתר' חזקתו שהספק שנול' הוא לטיבותא והכי אי לאו מטעם דאתרע חזקתו דבעל הפרה לא הוה מוקמי' חמור על חזקתו וי"ל דטעמא דאתרע חזקת האב שנמצאו ברשותו הוו ידעי התוספות משו' דההיא ריעותא מרע' לה לחזקת הגוף דליכא למימר העמד רשות האב על חזקתו שהרי מומים לפניך ברשות האב אבל מה שנמצאו ברשות הבעל לא הוה סלקא דעת' דתוספות לומר דהוי ריעותא לבעל ודי שנאמר דלא הורעה חזקת האב בכך כדפרש"י והתוס' לעיל ועכשיו צריכין התוס' לומר מכח ההיא דהשואל דאף בנמצא

ברשות הבעל טעמא משום דהורעה רשות הבעל בכך ואכתי קשה דמהאי שמעתא מוכח בין לדברי רש"י בין לדברי התוס' דהא דשמואל אתיא כרבה אבל כרב אשי לא מתוקמא כלל דמאי מייתי מכלה בבית חמיה דאע"ג דבעל מוחזק מ"מ עליו להביא ראיה לאפוקי מחזקת הגוף אבל בעל הפרה אמאי עליו להביא ראיה הא חזקת חמור לא מהני לבעליו כי היכי דלא מהני חזקת הבת לגבי אביה כדכתבו התוס' דמסתמא רב אשי לא פליג אדשמואל וי"ל דהשתא לפי המסקנא לא אמרינן דחזקת חמור לא מהני לבעליו דהא ממונא הוא וכי היכי דמהני חזקת מקוה לטמא וחזקת סכין לבהמה חזקת יין לגבי טבל כד"ת ולא דמי לחזקת הבת לגבי הא דבת יש לה יד בפני עצמה אם היתה בוגרת או יתומה וגם יש לה יד עכשיו לשאר דברים ולא דחקי עצמם התוס' לעיל לפר' וגם חזקת חמור לא תועיל לבעליו לרב אשי אלא לפי מאי דקס"ד לשיטת ר)' יהודא אבל לפי האמת דמחוורתא כרמי בר יחזקאל אין לומר כן וגם רש"י לעיל כתב דלרב אשי לא מצי לאוקמה והשתא מתוקם שפיר כרב אשי ומייתי שמואל מכלה בבית חמיה דכי היכי דאזלי בתר חזקת הגוף אף להוציא ממון גם בפרה יש להעמיד חזקת חמור על חזקתו אף להוציא ממון ומרישא לא קשיא דחזקת האב לא מהני לגבי אביה אך התוס' לא העמידו דברי שמואל כרב אשי משום דאי כשיטת רב אשי אמר' קשיא ההיא דפ' השואל דלשיטתיה טעמא לאו משום דנולד הספק ואיתר' חזקתו הוא דהא אפי' ברישא דמתני' דעודה בבית אביה אם היתה חזקת' מועלה לגבי האב הו' מהניא אף לאפוקי ממונא כגון שאם היתה יתומה או בוגרת אע"פ שנולד הספק ברשותה אלמא טעמא לאו משום ריעותא אלא דלעולם אזלינן בתר חזקה והכי נמי התם בפרק השואל היה לנו להעמיד הפרה בחזקת מעוברת בשעת הקנין ואין חילוק בין טיבותא לריעותא ובהני א"ש גם מה שהקשיתי לעיל דאי לאו ההיא דפ' השואל מרישא דמתני' ל"ק דהוה מוקמי' לה כרב אשי לפי האמת ר"א לא פליג אההיא דפ' השואל דלענין דינא משמע ליה לחלק בין נולד ס' ברשות הבעל לנולד ברשות האב אלא דבעי לשנויי שינויא אחרינא דיש חילו' בין רישא לסיפא בלא חלו' זה וי"מ בדברי התו' מאי קשיא להו מההיא דפ' השואל דשאני התם דליכא למימ' העמד פרה בחזקתה שהיתה מעוברת שהרי סופה לילד עכשיו שהרי כריס' בין שיני' והיום או למחר סופה לילד ולא דמי לחזקת חמור שאין סופו למות עכשיו דשמא יתקיים זמן מרובה וכן חזקת הבת אין סופה שיהיו בה מומין וי"ל דשמואל עדיפא מינה קאמר דההיא דשלהי קדושי' דמוקמי' לה ביומא דמשל' בהו שתא דס"ל לשמואל דחוששין לקידושי שניהם כדכתבו התוס' לעיל ואע"ג דהרי היא בוגרת לפנינו נאמר השתא הוא דבגרה משום דאוקמה אחזקתה אע"ג דסוף שיבואו סימנים ביום יש

להעמידה בשעה זו על חזקתה ואע"ג דרב פליג עלה ואמר הרי היא בוגרת לפנינו בשיטת שמואל קיימינן ולא בעו התוס' לאוקומי דלא כשמואל:

ואכתי קשה לי בהך שמעתא חדא דלעיל בריש פ' שני משמע דס"ל לסתמא דגמרא דלא פליג רבן גמליאל אלא מטעם ברי ושמא דקאמר ודקרי לה מאי קרי לה הא ברי, וברי הוא ועוד אמרי' ה"נ מסתברא פי' דר"ג מודה בברי וברי אלמא ר"ג דוקא איירי בברי ושמא ומיהו לזה איפשר דהא דקאמר מסתברא וכו' היינו לומר דברי וברי מודה ר"ג דכיון שהוא טוען ברי המוחזק הויא חזקה מעליא ולא מפקי' מיניה אבל אנה"נ דפליג רבן גמליאל אף בשמא ושמא דלמ"ד דברי ושמא לאו ברי עדיף אין חילוק בין יטעון התובע ברי או יטעון שמא אבל מ"מ קשה דיש לדחות דילמא טעמא דמתני' משום חזקת הגוף וטען' ברי ותרוייהו בהדי הדדי מהני לאפוקי ממונא ועוד ק' מאי מייתי ממתני' דילמא הכא דאיכא טעמא אחריתי דהעמד פרה בשעת מיתת חמור בחזקת מרא קמא ואימור לאחר שמת החמור נמשכה לא מהני' חזקת גוף החמור לאפוקי פרה מיד התפוס בה כיון שבעל החמור תפוס בפרה ואי ממתני' דחזקת הגוף מהניא לאפוקי ממונא היינו משום דליכא חזקה אחרת כנגדה אלא חזקת ממון דבמקום חזקת הגוף לאו כלום הוא ועוד קשה דע"כ הא. דשמואל אליבא דר"ג אמרה דלר' יהושע אזיל בתר חזקת ממונא אף כנגד חזקת הגוף ומאי פריך מההיא דעובי בית הכוסות ההיא ר' יהושע היא דלא אזיל בתר חזקה דגופא ולאפוקי ממונא דשמא אותה ברייתא נשנית אליבא דר' יהושע ואמאי דחיק לשנויי כה"ג דודאי תמיה' מילת' אטו פסקה:

האשה שנפלו - פרק שמיני

דף עח.

האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס פי' רש"י ונתארס' אבל נשאת לא והביא ראיה מדתנן עד שלא נשאת וכו' וקשה לר"י וכו' לשון התוס' וקשה דאמאי לא הכריחו פי' רש"י דע"כ בנתארסה דוקא מיירי ולא בשנשאת מדקתני סיפא נפלו לה משנתארסה וע"כ במכרה בעוד ארוסה מיירי דבהכי אפליגו ב"ש ואמרו תמכו' ואי תימא דאף בשנשא' אח"כ פליגי ב"ש אכתי מאי קשיא להו לאמרו לו הואיל וזכה באשה אם תאמר דקשיא להו דהואיל דזכה באשה שנשאת כבר יזכה אף בנכסי' שנפלו לה באירוסין א"כ היינו אמרו לו דר' חנינא ולקמן אמרי' דר' חנינא ס"ל דלקושית אמרו לו דר' יהודה תשובה נצחת השיבם וכי תימא דאע"ג דנפלו לה משנתארסה אף בשנשאת איירי ומ"מ אמרו לו אמכרה בעודה ארוסה קשיא להו והא אמר ר' חנניא שתשובה נצחת השיבם אכתי תקשי

א"כ למה לן תו למתני עד שלא נשאת ונשאת הרי כבר נשואה מנפלו לה משנתארס' דאף בשנשא' מיירי ומשנ' שאינה צריכ' היא ואי תימ' שר' חנינא חזר ושנה לומר דאמרו לו הואיל וזכ' באשה וכו' אכת' תקשי לרב פפא דאמ' רב חנינא מוכרת ונותנת ס"ל ע"כ הך מתני' ר' יהודה שנאה ומשנה שאינ' צריכ' היא:

תו כת התוס' אלא ודאי משמע ליה לגמ' דעד שלא נשאת לא מיירי בשנפלו לה קודם אירוסין לשון התוס' וק' דמנ"ל לתוס' לדקדק כן לעולם אפילו קודם אירוסין משמע כדמשמע ליה לרש"י. ומ"מ לא ס"ל לגמר' לאוקמי אמרו לו דר' חנינא בן עקביא דפליגי אדרבן גמליאל אף בנפלו קודם אירוסי' לומ' דהואיל וזכה באשה יזכה בנכסים דהא ודאי איכא טעמ' רבה דבזכותה נפלו דהא ודאי ידעי טעמא דבזכותה נפלו מדלא הוקשה להם מ"ש רישא דלא פליגי ומ"ש סיפא דפליגי ולא מסתבר לגמרא לאפושי פלוגתא כולי האי שלא יהא נראה להם טעם לחלק בין נפלו עד שלא תתארס לנפלו לאחר נישואין אבל בנפל לה אחר אירוסין דוקא פליגי דבהא יש טעם דאע"ג דאירוסין גופיהו אימור בזכותו ואימו' בזכות' היינו טעמא דשמא לא תבא לידי נישואין כדכת' רש"י והשת' הרי נשאת ובאת לידי נשואין:

נפלו לה משנתארסה ב"ש אומ' תמכור במס' פאה דירושלמי בעי אמאי לא תני לה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה וכו' וי"ל שאין זה קולא אלא חומרא שממהר לגרשה בהדרת שבת א' לשון התוס' וקשה אם חומר' חשבת להא משום שמא תחזו' בה אף בההי' דהפקר היה לנו להחשיבו חומרא לב"ה אע"ג דמדעתו מפקיר שמא יחזור בו וגם צריך לדקדק למה הוצרכו התוס' להביא ההיא דהפקר לעניים כאן ועוד לדקדק שלא תפסו התוס' סגנון הירוש' דמהדר לשיטת ב"ש אינו חומר לבעל הבית וכו' הו"ל לתוספות אינו חומר לאשה בשתי שבתות דשמא תחזור בה ויש לומר שהתוס' באו לתרץ שעקר תירוץ הירושלמי לאו דבעינן שיהא לבית שמאי קל משני צדדים ולא יהא בשום צד מהם דבר של חומרא דאפילו תימא דאינו חומר לבעל הבית לגמרי כיון דמדעתו מפקיר מכל מקום אי אפשר להכחיש שפעמים שהוא חומרא כגון שעומד וצווח על ספינתו שאבדה אלא שעיק' תירוץ הירושלמי דלא תני אלא דבר שהוא חומר משני צדדין דהיינו לאפוקי כגון מתניתין דקל לאשה וחומ' לבעל ומאי חזית דקרית לה קולי ב"ש משום אשה ואימא קולי ב"ה משום בעל אבל כגון ההיא דהפקר וההיא דשתי שבתות שפיר קרינן לה קולי בית שמאי וחומרי דבית הלל בהפקר לענין עניים ובשתי שבתות לענין האיש דאיפכא ליכא למימר קולי בית הלל בהפקר לענין בעל הבית ובשתי שבתות לענין האשה שהרי אף באילו יש צד חומרא אהפקר שהוא מדעתו ובשתי שבתות שמא תחזור בה ולענין

עניים בהפקר ולענין הבעל בשתי שבתות הוי חומרא לבית הלל מכל וכל הילכך טפי קרינן קולי ב"ש לפי דלענין אחד מהם הוא קל ואין בו שום חומרא ולענין הצד האחר אעפ"י שיש צד חומרא גם יש בו צד קולא להכי שנו התוס' וכ"ת וי"ל דאין זו קול' כלו' לא מצית למקרי קולא לב"ה דלא הוי קולא מכל וכל שהרי מדעתו הוא מפק':

סיפא אימור בזכותו וכו' תימא א"כ לבית הלל נמי תמכור לכתחלה דהוי ספק ודאי ואין ספק מוצי' מידי ודאי צ"ע שם מאי מייתי מהתם דדילמא להכי קרי ליה ליבם ספק משום דזיק' עושה ספק אירוסין ואף באירוסין עצמן אם מכרה ונתנה קיים הילכך שיהא המכר קיים הויא איהי ודאי ויבם ספק אבל במכרה בעודה ארוסה כמו שהוא ספק כן היא ספק שמא תבא לידי אירוסין שמא לא תבא ולא קרינן לה מוחזקת:

איבעיא להו ר' יהודה לכתחל' קאמר וכו' ונר' לר"ת דה"פ לכתחלה וקאי ארישא או דילמא דיעבד והשיב להם על החדשים אנו בושין על אותם שנפלו לה משנשאת שהם חדשים וכו' וצ"ע דגם לפרש"י אנו צריכין לפרש כן דישנים קרו להו כלפי השתא שכבר נשאת אבל הרמ"ה הקשה דלמה לא נפרש דה"ק לפי שאמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים שיהא מכרה בטל אפי' בעודה ארוסה והדברים ק"ו שאם נשאת ומכרה שתהא מכרה בטל אמר להם על החדשים שנפלו לה משנשאת אנו בושין אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים דנפלו בעודה ארוסה ונשאת דלפי שיטתכם כ"ש שיהא מכר' בטל והא לית' דא"כ מאי אתא לאוסופי ר' חנני' בן עקבי' לומר שאמרו לו עד שלא נשאת ונשא' מהו הואיל וזכה באש' לא יזכה בנכסים תו כתבו התוספו' והא דלא נקט הבעיא אריש קאי או אסיפא שכן דרך הגמ' דבעי בלשון שפושט לבסוף דפשיט ש"מ דיעבד פי' דאין הכרח דארישא קאי אם לא מכח הסברא דארישא לא הוי אמרי' מכרה בטל ולהכי נקט הבעיא אלכתחלה או אדיעבד פי' הא לא מבעי' לי דאי אדיעבד לא מצי קאי אריש אלא עיקר מלתא קא מבעיא לי אי אלכתחל' או אדיעבד ותימה דאמאי לא פשט להדיא דאסיפא קאי ולא מכח הסברא אלא דאי אריש היכי קאמר אף זו לא תמכור ואי תימא שמא לא גרסינן ליה ובתוספתא נמי לא גרסינן ליה אכתי יש פשיטות אחר להדיא ולא מכח הסברא אלא דאי אריש קאי דנפלו לה עד שלא תתאר' דמוכר' לכתחל' כמו בנפלו משתתארס וקא מהדר להו על החדשים שנפלו לה משנשאת אנו בושין וכו' א"כ אמאי פליג ר' חנינא עליה דר' יהודה ואמר צא כך השיבן אלא כך השיבן לא אם אמרתם בנשוא' וכו' דהא הם לא באו לדון ארוסה מנשואה דמארוסה עצמה באו לדון דמה לי נכסים שנפלו לה עד שלא תתארס ומה לי נכסים שנפלו משנתארסה דהואיל וכבר נתארסה עצמה וזכה באשה למה יזכה בנכסים לענין שלא תמכור והוה

ליה לגמר' למפשט מהכ' בהדי' ולא היה לשנות דמייתי אלא הוה ליה למימר אריש קאי או אסיפא והוה ליה למפשט ש"מ אסיפא דאי אריש' לא היה חולק ר' חנינא לומר לא כך השיבן דע"כ אין תשובה לשאלה זו אלא הא דהשיב על החדשים אנו בושין דהוי דומיא דשאלה ששאל' ממנו אליבא דר' חנינא שהוכיחו מן החדשים לישנים ולא משמע להו טעם לחלק משום שעת נפילה ועוד קשה דמה הכרח הוא זה דקאי אסיפא דאריש לא הוו אמרי מכרה בטל דילמא אריש קאי ומשום דשמעי ליה לרבן גמליאל דקתני נפלו לה עד שלא תתארס מוכרת ונות' ומשמע ליה מתני' כפשט דכיון דנפלו לה עד שלא תתארס מוכרת אע"ג דנשאת שכב' דחו התו' לעיל ראיית רש"י שרצה לומר דוקא נתארסה אלא סתמא בכל ענין משמע והא אמרו לו הואיל וזכה באשה שנשאה לו לא יזכה בנכסים ויהא מכרה בטל דבה' מסתב' שיהא מכר' בטל טפי מכשמכר' בעודה ארוס' תדע דהשת' דקי"ל כרבותינו דחזרו ונמנו אע"ג דנפלו לה עד שלא תתארס ונשא' הבעל מוציא מיד הלקוחו' אבל במכרה בעודה ארוסה אם מכרה ונתנה קיים ויש לפרש דמה שכת' התוס' דאריש לא הוו אמרי מכרה בטל לאו מכח הסברא הוא דלפי זה לא היה להם לתוס' לכתוב לעיל שאין נזכר בברייתא לא ריש ולא סיפא אלא הול"ל דאין הכרח מן הברייתא דלא קאי אריש אלא מכח הסברא מבחוץ מדקתני דיעבד אלא נר' דמכח הסברא אין ראיה דיכולין אנו לומר דקאי אריש ובשנשאת כדפרישית לעיל אלא לפי שרבינו תם שפי' ואמר דאם קאי אריש' מה שהקשו הנך אמרו לו לא הקשו אלא ממכר' בעודה ארוסה וסלקו להו חד דרגא להשוות נכסים שנפלו לה עד שלא תתארס לנכסים שנפל' לה משנתארסה ואי קאי אסיפא הקושיא היא מעד שלא נשאת ונשא' דלא משמע ליה לומר דארישא יוכיחו מעד שלא נשאת ונשאת כמו שרוצים התוס' לומר בסמוך לקיים פי' רש"י הראשון ולפי שיטה זו של רבינו תם מוכח שפיר מן הברייתא דודאי (אי) לא קאי אריש לא הוו אמרי מכרה בטל שאם כל עצמם של אותם שאמרו לו לא השווה אלא למוכרת בעודה ארוסה ובההיא מכר' קיים קתני והיאך אמרו הואיל וזו אשתו נפלו לה משתתארס מה זו מכרה בטל אלא ע"כ אסיפא קאי ובאים ללמוד משנפלו לה משנשאת דמכרה בטל ולהכי לא נקט הבעיא אריש קאי או אסיפא דבעי בלשון שפושט לבסוף דאין נזכר בברייתא לא ריש ולא סיפא אלא דיעבד ומוכח מינה דאסיפא קאי ולא אריש וכיון שיש לה לגמרא פשיטותא להדיא לא חשו להביא פשיטות אחר: **תו** כתבו התוס' ועוד יש לומר אף לפירוש הקו' קשה שגריס שפיר אמר להם אף זו לא תמכור דה"ק הואיל וזו אשתו משנתארסה ונשאת וזו אשתו עד שלא תתארס עכ"ד וקשה דמה הוכחה איכא מנתארסה ונשאת דלא יהא אלא דסביר' להו דארוסה ונשואה

שוין מ"מ התם בארוסה נפלו שהוא רשותו אבל עד שלא תתארס ברשות' נפלו והכי בעו למימר דמכרה בטל לגמרי ואי לא משמע להו למיזל בתר שעת נפילה אלא בתר השתא א"כ אמאי לא הקשו מ"ש רישא ומ"ש סיפא ועוד כי משני להו אף זו לא תמכר משמע דמודה להו דארוסה ונשואה שוין אלא דאעיקר' דדינא פרכה דאף בנשואה אם מכרה קיים א"כ השתא תקשי ליה אמאי מוכרת בעודה ארוס' אין מכרה בטל כמו מוכר' כשהי' נשוא' וכי תימא דהיינו הא דמהדרו ליה הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים דוחק הוא לומר כן דעד השתא היו דנים על נפלו לה עד שלא תתארס ועכשיו שבאין לדון על מוכרת בעודה ארוסה היה להם לומר דכי מכרה בעודה ארוסה מפני מה אין מכרה בטל הואיל וזכה באשה וכו' כדקאמ' בסמוך ר' חנניא בן עקביא אלא מתוך המשך הלשון משמע דקאי אמאי דשאלו לו לעיל וה"ק השבתנו מפני מה אין מכר' בטל מה תשיבנו על מוכר' לכתחיל' למה תמכו' לכתחילה אך קשה שזו היא קושית רשב"ם שהוקש' לו ושמא אע"פ כן קצת קשה לרשב"ם דכיון שהקשו לו הואיל וזו אשתו וזו אשתו שיהא הדין שוה לעד שלא נשאת ונשאת מה תשובה השיב באומר אף זו לא תמכור א"כ אמור מעתה גם בזו דעד שלא תתארס שלא תמכור והיאך השיב להם חצי תשוב' קושיית' עד שהוצרכו הם לחזור ולהקשות דהו"ל לאהדורי להו בחד זימנא ומאי מוכר' לכתחילה ועוד יש לפרש דאנפלו לה משנארס' ונשאת קאי דאמר להם רבן גמליאל אף זו לא תמכור ואם מכר' ונתנ' קיים ואהדרו ליה ואמאי מכרה קיים הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים ויהיה מכרה בטל כמו נפלו לה משנשאת אך קשה דהא דאמ' ר' חנניא לא כך השיבן אהייא קאי אי אקושיא הראשונ' שהשיב להם אף זו לא תמכור אי איפשר לומר כן שלא השיבן אלא לא אם אמרתם בנשואה וכו' דא"כ מדמהדר להו לא אם אמרתם בנשואה משמע דמודה להו בנפלו לה בעודה ארוסה ונשאת מכרה בטל והא ליתא דהא תנן עד שלא נשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים ור' חנניה גופיה קאמר דאהא אמרו לו הואיל וזכ' באשה וכו' ואפי' תימא דלדבריהם השיבן כלומר אף לפי שיטתכם מה אתם משיבין מנשוא' לענין ארוסה מ"מ מדקאמ' לא כך השיבן דמשמ' התשוב' נצחת השיבן ואדרב' נר' יותר תשובה אמיתי' היא תשובת ר"ג אליבא דר' יהודה דהשיב להם האמת ואי אשאלה השניה קאי דאמרו לו הואיל וזכה היא עד שלא נשאת ונשאת קאי מאי קאמר אלא כך השיבן. לא אם אמרתם בנשואה וכו' ונר' דהכי קשיא להו הנך אמרו לו ודאי לכאורה אין להוכיח מנפלו לה בארוסה ונשאת דמ"מ ברשותו נפלו אבל מדבריך משמע דלאו בתר שעת נפיל' אזלת דאי בתר שעת נפיל' אזלת הי' לך לו' דאם מכר' משנשא' מכרה קיים כיון דבארוסה נפלו ולענין זה שתהא מכרה קיים

קרינן ליה רשותה דהא מוכרת בעודה ארוסה מכרה קיים א"כ לדבריך דלאו בתר שעת נפילה אזלינן ולדידן דסבירא לן דכך לי ארוס' כמו נשואה יגמר הדין דנפלו לה שלא תתארס יהא מכרה בטל כמו עד שלא נשאת ונשאת דלא אזלת בתר שעת נפילה דבין ארוס' ובין נשוא' שוין וקמהדר להו ר"ג זו שאתם סבורים דלאו בתר שעת נפילה אזילנא ליתא דאף זו לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים כמו במוכרת בעודה ארוסה והדר אמרו לו וכי אזלת בתר שעת נפילה ולא ברשותו נפלו דמשזכה באשה משעת אירוסין זכה בנכסים וקמהדר להו על החדשים אנו בושין וכו' ואתא ר' חנני' למימר דקושי' זו שהקשו לו בעד שלא נשאת ונשאת דברשותו נפלו תשובה נצחת היה לו דלאו ברשותו היא כיון שלא היה זכאי במציאתה וכו' אבל על השאלה הראשונה מודה לי' דכך השיבן אף זו לא תמכו' ולרב פפא דקתני בבריית' מוכר' ונותנת ליכא לא קושיא ולא תשובה אליבא דר' חנני' דלדידיה מכ"ש דבעודה ארוסה מוכרת ונותנת קיים והיאך יכולין לומר מה זו מכרה בטל והרמ"ה פי' דודאי הא דאמרו לו הואיל וזכה באשה וכו' אמוכר' בעודה ארוסה קאי דהיו משוין ארוסה לנשואה ואמר להו על החדשים אנו בושין דמשמע ליה לרשב"א דלא קאי אנפלו לה עד שלא תתארס ואלכתחילה דא"כ קשי' טובא דלא השיבם על הטעות הגדול שהיו טועין להשוות נשואה לארוס' לכך צ"ל דעל זה שאלו ממנו ועל זה השיבן וק"ק למה לא השיבן גם זה הטעות הקטן שהיו טועין שלא לחלק בין נפלה לה קוד' אירוסי' לנפלו לה אח"כ דהתם מוכרת לכתחילה:

לא כך השיבן ר"ג לחכמים פירוש על הארוסה ששאלו לא הוצרך להשיבן לשון התוס' פירוש לפירושם דלרש"י דלא גריס אף זו לא תמכור והכל שאלה אחת אתיא לא כך השיבן בפשיטות אבל אי גרסי' אף זו לא תמכור אמרו לו הואיל וזכה באשה וכו' נמצא ששתי שאלות היו ושתי תשובות א"כ לא כך השיבן אהייא קאי לכך פירש על הארוסה ששאלו וכולי כלומר קמייתא דנפלו עד שלא היתה ארוסה לא קאי דודאי כך היתה שאלה והתשובה כמה שאמר לעיל:

תני מוכרת וכו' ור"ח גריס אמתני' מוכרת ונותנת וכו' לשון התוס' ותימא לפי גר' זו אמאי לא פריך אמתני' להדיא ור' חנניא בן עקיבא כב"ש ואמאי נטור עד השתא דמייתי ברייתא להקשו' מינה אמתני':

לא כרבי יהודא ולא כרבי חנניא פירוש לא כאמרו לפניו דר' יהודה ולא כאמרו לפניו דר' חנניא דתרוויהו מודו דעד שלא נתארסה וכולי לשון התוס' פירוש לפירושם דלפי פירוש הקונט' קמא דר' יהודה קאי אירישא צריך לפרש לא כאמרו לפניו דר' יהודה שהם מיפים כח הבעל לומר דאף נפלו לה עד שלא תתארס מכר' אחר אירוסין יהא מכרה בטל

ולא כאמרו לפניו דר' חנניא שהוא גורע כח הבע' דמודה בנפלו לה עד שלא נתארסה דמכרה קיים ועי"ל דבריהם דהיה איפשר לפרש לה כר' יהודה ולא כר' חנניא ממש ואליבא דרבן גמליאל לפי שנויא דרב פפא דע"כ לא פליגי אלא אם תמכו לכתחיל' אבל תרוייהו מודו שאם מכר' מכר' קיים דעד שלא נשא' ונשאת כ"ש נפלו לה קודם אירוסין וא"עג דדוחק קצת דלפ"ז לא הוה צריך גמרא למימר לא כרבי יהודה ולא כר' חנניא דהא ודאי פלוגתא דידהו אינה אלא בנשואה דעד שלא נשאת ונשאת ומילתא דפשיטא היא דבנפלו לה עד שלא תתארס תרוייהו מודו מ"מ ניחא לן למימר הכי דדוחק לומר דאמרו לפניו חלקו על רבן גמליאל ולא קבלו תשובתו לכך כת' התוס' דוודאי ה"פ לא כאמרו לפניו דר' יהודה וכו' דהשתא א"ש דאע"ג דפלוגתיהו בארוסה מ"מ בנכסים שנפלו לה קודם תרוויהו מודו ואין זה דוחק לומר דאמרו לפניו פליגי ארבן גמליאל דבלאו הכי צ"ל כן בההיא דהכותב דאתיא כאמרו לפני ר"ג דאין סברא לומר דאתיא כרבותינו דהא חזרו ונמנו קתני משמע שאחר המשכה היתה חזר':

תו כתבו התוס' והא דמשמע לקמן בהכותב וכו' א"כ אותם נכסים נפלו לה קודם עד שלא נשאת לשון התוס' ותימא מנ"ל דהתם מיירי בנכסים דנפלו לה באירוסין דילמא לנכסים שנפלו לה לאחר נישואין קאמר דבהנך מכרה בטל דאין לומר דלא מהני תנאה לדבר שלא בא לעולם דע"י סילוק אדם מסתלק מדבר שלא בא לעולם דהא אף נכסים שיש לה עכשיו עדין לא זכה בהם ודבר שלא בא לעולם הוא ואפילו הכי מהני כדכתבו התוספת דממילתיה דרבא שמעי' דיכול להתנות בדבר שלא בא לעולם ושמא ס"ל לתוס' דאם בנכסים שהיו עתידין ליפול אחר נישואין הוה מצי לפרושי מתני' לא קשיא מידי מההיא דדין ודברים אין לי על שדה זו דהתם לא אמר כלום לפי שכבר זכה בו ובדברים בעלמא בלא קנין לא פקע כחו אבל נכסים שעדין לא זכה בהם שעדין לא נפלו לה אעפ"י שעכשיו היא אשתו דין ודברים אין לי עליהם מהני שפיר לפי שהוא מסתלק שלא יזכה בהם מעיקרא אלא שמתוך הירושלמי שהביא הרא"ש ז"ל מוכח דבנשואה לא מצי להסתלק דהוי כבן שסלק עצמו מנכסי אביו וע"ש בפ' הכותב:

לימא תנינא לתקנת אושא תימא לרבי יצחק והא תקנת אושא הויא אפי' בנפלו לה מן האירוסין או קודם כדמשמע בהחובל וכו' ואמאי לא אמר כאן שנפלו לה באירוסין וכו' לשון התוספות וא"ת ולטעמיך ולדידהו מי ניחא אפי' תימא דתקנת אושא אף בנפלו לה מן האירוסין אמאי לא אמר התם תרוייהו מקמי תקנה והא בנכסים שנפלו לה קודם אירוסין לכך יוצאין בשן ועין לאש' שהרי אם מכרה ונתנ' קיים והא בנכסים שנפלו אחר נישואין שהבעל מוציא מיד הלקוחות אף לאחר מיתה דהוי קנין הגוף דהא אם יש לומר

דתקנת אושא אתיא לטפויי אף בנפלו לה מן האירוסין תו לו צריך למימר מתני' בחייה ולפירו' אלא מתני' כפשטה הבעל מוציא אף לאחר מיתה ותקנת אושא לא אצטריך אלא לנכסים שנפלו באירוסין והא דאמרי' התם כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה בנכסים שנפלו לה מן האירוסין מיירי ולמה ליה לגמרא לאוקומי תרוייהו בנפלו מן האירוסין אימא תרווייהו מקמי תקנה חד בנפלו מן האירוסין וחד בנפלו מן הנשואין והא ליתא דכי קשיא להו לתוס' הכי קשיא להו כיון דסוף סוף לפי האמת משמע מהתם מפ' החובל דתקנת אושא אפי' בנפלו לה מן האירוסין הויא למה לן למימר בין הכא בין התם דמקמי תקנת אושא לא הוה זכו בגוף אימא דאף מקמי תקנה זוכה בגוף לאחר מיתה והתם נמי בפרק החובל לא הוה ליה לשנויי כאן קודם תקנה וכו' דלענין נכסים שנפלו בנישואין מקמי תקנה ולאחר תקנה שוין ואי קודם תקנה בנפלו לה באירוסין קאמר לא הוה צריך למימר וכאן לאחר תקנה אלא כאן בנכסים שנפלו בנישואין ותירץ דלפי האמת תקנת אושא אינה בנכסים שנפלו באירוסין והא דלא משני התם הכי בלאו הכי משני שפיר וא"ת וכי נמי תימא דתקנ' אושא היא אף בנפלו באירוסין אמאי לא אמרינן התם לר"ע קנין פירות כקנין הגוף דהכי קי"ל כר' יוחנן דס"ל הכי וכאן בנכסים שנפלו לה באירוסין בעודה ארוסה דמכרה קיים להכי יוצאין לאשה וכאן בנכסים שנפלו לה משנשאת דיש לבעל פירות וכקנין הגוף דמי ועדיף טפי לומר כן ולא שיאמר כר"ע קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ויש לומר דבארוסה פשיטא דיוצאין לאשה שעדין לא נכנסו לרשותו ואינו חייב לזונם ואינם אוכלים בתרומה ולא מקרו קנין כספו כלל וסתמה דלאשה ולא לאיש בנישואין משמע אבל אכתי קשה מאי קשה שנאמר דלהכי אתיא תקנת אושא א"כ היינו רבותינו וחזרו ונמנו וכי תימא תקנת אושא הוסיפו נפלו מן האירוסין ורבותינו הוסיפו אף בנפלו לה עד שלא תתארס א"כ תמה על עצמך אמאי לא משני התם תרוייהו אית להו תקנת אושא ואחר תקנה אינון וכאן קודם חזרה דרבותינו וכאן לאחר חזרה והכי משמע מדברי התוס' זכרונם לברכה שכת' דתקנת אושא הויא אף בנפלו מן האירוסין או קודם ועוד קשה דמשמע שהתוספ' לא הוקשה להם אלא מכח ההיא דהחובל דבלא ההיא דהחובל לא הוה קשיא להו דודאי משום דקשיא לן תנינא לתקנת אושא אין לנו לבדות מעצמינו ולומר דתקנת אושא הויא אף בנפלו מן האירוסין דבשלמא גוף לאחר מיתה בהדיא קתני לה אלא שחדש הגמרא דמתני' לא איירי אלא בחייה ולפירות אבל מכח ההיא דהחובל מקשי' כיון דלפי האמת קים ליה לגמרא דתקנת אושא הויא אף בנפלו באירוסין אם כן אמאי דחיק גמרא לאוקומי מתני' בחייה ולפירות וזו אינה קושיא כלל דשמעתא דחובל נשני' לפי האמת ובמסקנא דהכ' דתקנת אושא הויא לענין גוף

לאחר מיתה שתקנו שכל שהבעל מוציא בחייה יוציא גם לאחר מיתה והשתא דקיימא לן כרבותינו דחזרו ונמנו דלא שני לן בין נפלו עד שלא תתארס ובין נפלו לה משנשא' דבכלהו הבעל מוציא מיד הלקוחות מעתה אין טעם לחלק בין נפלו באירוסין לנפלו בנישואין דזו היא תקנת אושא דכל שהוא מוציא בחייה מוציא הגוף לאחר מיתה דאי תקנת אושא היתה בתר רבותינו דאז חזרו ונמנו תקנת אושא קאי עלייהו ואי תקנת אושא מקמי רבותינו הויא רבותינו קאי אתקנת אושא נמי והכי אמרו בין נפלה לה עד שלא תתארס בין נפלו לה משנשאת שהכל דין אחד להם ולעולם מקמי דמסיק גמרא הכי אין לנו לבדו' מלבנו דבר שלא נזכר בברייתא דתקנת אושא ועוד קשה לי התם בפ' החובל אמאי לא משני כאן בנכסים ידועים כאן בנכסים שאינם ידועים ואליבא דר"ש דקי"ל כוותיה ואיפשר שנפלו לה עבדים במ"ה והלך הוא שם וסמא את עינו ואין ידוע לו שהן של אשתו ואפי' תימה דבעינן שיתכוין לעבדו דושחתה עד שיתכוין לשחתה וזה לא ידע שהיה עבדו הא שייך ידועים אצלו ואין לו בהם זכות כגון שכתבם לאחרים דהו"ל מברחת דמסיק גמרא עשאום כנכסים שאינם ידועים לבעל ושמא אלו אינם יוצאים אף לאשה כיון שהלוקח זוכה בהם מעכשיו כל זמן שלא תחזור בה מעשה ידיהם ללוקח ואם מתה בחיי בעלה לוקח זוכה בהם:

ר' **שמעון** חולק בין נכסים לנכסים וכו' קשיא לי אי קי"ל כר"ש כמו שאו' התוס' שכן פסק ר"ח אמאי דחיק גמרא בפ' מי שאמ' הריני נזיר דפריך אמתני' דקתני אם משלה היתה בהמה אשה מנא לה מה שקנת' אשה קנה בעלה ודחיק לשנויי שנתנו לה ע"מ שאין לבעליך רשות בהם דאתיא דלא כהלכתא כדכת' התו' בפ"ק דקידושין אפלוגתא דר"מ גבי עבד כנעני דכסף ע"י עצמו וכולי דאין קנין לאשה בלא בעלה ולא מהני ע"מ וכן בפ' בן סורר ומורה אמתני' דאינו חייב עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו פריך אמו מנ"ל מה שקנת' אשה קנה בעלה וי"ל דכל שאם נודעו אח"כ לבעלה זכה בהם כמ"ש הרא"ש דדוקא כל זמן שאינם ידועים לבעל הוא דאמרי' אם מכרה ונתנה קיים אבל אחר שנודע תכף זכה בהם וכיון שכן לא מקרו נכסים גמורים של אשה לומר גבי נזיר שירעה עד שיסתאב שאנו חבין לבעל שהוא ראוי לזכות בו והרי הפר לה וכן לענין בן סורר ומורה לא מקרו נפסים גמורים של אמו ועוד כיון שסופו ליורש' לא אמרי' תמות וגם אינם נכסים גמורים של אשה ולהכי לא משני התם בתשלומי כפל דמעלמ' קא אתו לה דהויא לאשה כדאמרי' בסמוך וא"ת והרי מברחת ומסיק גמרא עשאום כנכסי' שאינם ידועין דמ"ה לא זכי בהו בעל אע"ג דלא קנינהו לוקח עד השתא משום דעשאום כנכסים שאינם ידועין אע"ג דהשתא הם ידועים לו וי"ל דהיינו עשאום שעשו שטר מברחת זה

כאלו היה שטר קיים והו"ל כאילו מכרה קודם שנודעו לו שהרי ע"מ שאינם שלה נשאה שהוא סבור שהמתנ' גמורה ואע"ג דלפי האמת לא הוי קנין גמור ללוקח לענין זה עשוה כקנין גמור:

כתבתינהו לברתא פי' רש"י והודיעה לעדים שלהבריח מתכוונת והקשו עליו בתוס' א"כ אמאי אפליגו רב ענן ורבא לרב נחמן ועוד הוסיף הרא"ש להקשות א"כ אפי' מקצתן נמי ועוד הקשה מדאמרי' פ' מי שמתו אפי' למ"ד מברחת קנה ה"מ היכא דלא גליא דעתה הכא הא גליא דעתה וע"כ התם לא היה תנאי דאילו היה תנאי לא היה טועה רב ביבי לקיים המתנה אלמא מ"ד מברחת לא קני בדלא גליא דעתה הוא ועוד הקשה אי כת' יוצא ממקום אחר מה מועיל מה שהודיעו לעדים לא אתי בעל פה ומרע ליה לשטרא והדברים הללו הם טעמו של רש"י ושטתו מחוורת יפה דודא' אי גליא דעתה בשעת המכר בפני הלוקח והלוקח מוד' שגלת' דעתה ואמרה שמתנה זו שהיא נותנת הוא כדי שלא יזכה בעל בנכסיה אפילו מאן דפליג הכא מודה הוא דלא קנה לוקח כההיא דפ' מי שמת דקאמר הכא הא גליא דעתא וכההיא דפרק אלמנה נזונית דאמרינן זבין ולא אצטריכו ליה זוזי וכההיא בצורת' דהוה בנהרדעא דכיון דגליא דעתיה בשט' המכר שלצורך כך וכך הוא מוכר הוה ליה כמאן דאתני בפירוש אבל הכא גבי מברחת לא גליא דעתה בשעת המכר בפני הלוקח דלצורך נישואין עושה שאם כן היו העדים צריכים לכתוב כן בתוך השטר ונמצא' שאינה מברחת מבעלה כלום אלא לעדים גלתה דעתה שאין כונתה במתנה זו אלא להבריח מבעלה ואי הויא מתנה במקצת לא מהניא לה כלום זה שגלתה דעתה לעדים שכיון שכתב ידם יוצא ממקום אחר לא אתי בעל פה ומרע ליה לשטרא ואפילו אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר אין גילוי דעת זה שגלתה לעדים כלום דלאו תנאי גמור הוא בשעת המכר דשמא בשעת המכר גמרה ונתנה דהא דאמרינן בפרק שני דכתובות תנאי היו דברינו נאמנים כשאין כתב ידם יוצא ממקום אחר דוקא כשהם מעידים שהיה תנאי גמור בשעת המכ' אבל במתנת כל הנכסים מהני האי גלוי דעת לומר דאף כשנתנה לא נתנה אלא על דעת כן דאנן סהדי דלא שבקה נפשה ויהבא לאחריני ואפילו במקו' ברתא דנפשה עדיפא לה וסברא זו לא מהני לה אי לאו דגליא דעת' דדברים שבלב הוא כההיא דאמרינן בפרק האיש מקדש ההוא דזבין נכסיה אדעתא למיסק לארץ ישראל ובעידנא דזבין לא אמר ולא מידי דאף על גב דסברא הוא דלא זבין איניש ארעיה אלא אדעתא דלמיזל ולאו אדעתא דלמיקם אמר רבא דברי' שבלב אינם דברי' אבל הכא דגליא דעתה לעדי' ואיכא סברא לומר דאנן סהדי דלא נתנה אלא להבריח הוי כאילו גליא דעתה בשעת המכר ורב ענן ורבא סבירא ליה דלעולם גילוי

דעת דעדים לא מהני כל דלא גליא דעתה בשעת המכר בפני הלוקח ולא דמי לשכיב מרע שכתב כל נכסיו דלא בעינן אפילו גילוי דעת מטעמא דסברא דלא שביק איניש נפשיה דהתם חוליו מוכיח עליו וחזקה דלא שביק איניש נפשיה בעודו בחיים ומי יפרנסנו אחר כך אבל הכא אפילו מתנת כולם הוי כמו מתנה במקצת דשכיב מרע דהכא שמא נותנה הכל לפי שהיא נשאת לבעל והוא יפרנסנה ואדרבא לדברי התוספות והרא"ש ז"ל קשה מההיא דפרק האיש מקדש דמשמע דכל דבעידנ' דזבין לא אמר מידי הוו דברים שבלב:

דף עט.

עשאום כנכסים שאינן ידועים ואליבא דר' שמעון פסק ר"ח כר' שמעון בנכסים שאינם ידועים וכו' וכבר בא מעשה לפני רבינו תם בא' שרצה ללות וכו' לשון התוס' פי' דבריהם והצעתם כך הוא שפסקו של ר"ח אינו מתקיים אלא עם פסקו של ר"ת לפי שכל הראיות דר"ח אינם אלא מדקאמ' ואליבא דר' שמעון משמע דכל הני דס"ל דמברח' לא קני ס"ל כר"ש דלרבנן כיון דאי לא קנינהו לוקח קני להו לבעל ובהכ' לא הוי מוכרח אית לן למימר דלמתנה גמורה נתכוונה כמו שפסק רבינו תם גבי ב"ח והיכי קרעיה רב נחמן לשטריה אבל אם היינו מפרשים בפשטות השמועה דמבעיא ליה לגמרא דמשמע ליה דלא קני להו כל עיקר אפילו בעודו תחתיו ואמאי ואי לא קנינהו לוקח ניקנינהו בעל ולא יועיל השטר כלל ומשני אע"ג דלא קנינהו לוקח מהני שטרא לענין דלא ליקננהי בעל דעשאום כנכסים שאינן ידועין ואליבא דר"ש דאליבא דרבנן כיון דלא קנינהו לוקח קני להו בעל והשתא אין ראיה מרב נחמן ושמואל שהיו קורעין שטר מברחת דכ"ש דלרבנן לא מהני ולא מידי וא"ת ולמה לא נפרש כן וליכא הוכחה לפסוק כר' שמעון אלא נאמר דהלכה כחכמים והרא"ש ז"ל כתב שהוציאו שיטת הגמרא ממשמעות' דפשטא דסוגיא הכי אזלא דאי לא קנינהו לוקח לקנינהו בעל והאי שטרא חספא בעלמא הוא ומשני עשאום כנכסים שאינן ידועים ואליבא דר"ש הילכך במידי דלא שייך הך טעמא כגון גבי ב"ח אמרי' חספא בעלמא וקני להו ב"ח הפך פסקו של ר"ת ונראה לי שהגדולים נוחי נפש הוצרכו להוציא השיטה מפשטה דלשיטת הרא"ש דפריך ואי לא קנינהו לוקח משום שהן ברשות האשה לחזור בה בכל עת שתרצה א"כ לא יצאו מרשותה וקנינהו בעל א"כ כ"ש קשיא לחכמי' שאמרו שתכתוב לו מהיום ולכשארצה דכיון שהם ברשותה לחזור בכל עת שתרצה לא יצאו מרשותה וכל זכות שיש לה זכה בו בעלה ולא כל כמינה לומר אני רוצה לחוב לבעל' ולא דמי למתנה ע"מ להחזיר שאין הרשות בידה אלא ביד מקבל המתנה אימת שירצה יחזיר וכי היכי דבסתם כשנתנה כל נכסיה פריך גמרא לומר דעקרינהו דמשום דאין זכות ולא קנין לאשה בלא בעלה ה"ה במפרשת כשארצה בכך

הוא מתנה בכל הנכסים בסתם כמו מתנה במקצת במפרשת דבכל הנכסים אע"פ שלא פירשה כמו שפירשה דאנן סהדי דלהכי אכוונה דלא שבקה נפשה ויהבא לאחריני א"כ אנו דנין את דבריה כאילו אמרה בפירוש כל זמן שארצה ואם כשנתנה בסתם מתנה גמורה אנו רוצין לבטלה מחמת שלא היה בלבה לתת אלא כל זמן שתרצה כשאמרה בפירוש לכשארצה לא כ"ש שנאמר כיון שהן ברשות' לחזור לא מרשותה יצאו וכ"ת הכי נמי דאף לחכמים פריך אין לומר כן מדמשני עשאום כנכסי' שאינם ידועין ואליב' דר"ש והא רבנן פליגי עלי' דר"ש והיכי מצי' לאוקומי פלוגתא דרשב"ג ורבנן כולהו אליב' דר"ש אבל לדברי רבינו תם א"ש דלא קשי' ליה לגמרא אלא אמ"ד מברחת לא קני דאמאי לא קני' כיון דמתנה גמורה נתנה והיא לא גלתה דעתה בשעת המתנה לומר שלהבריח היא מתכוונת ולא אמרה לכשארצה אפילו אם היה בדעתה כן יש לנו לומר דדברים שבלב הם דאמאי לא אמרה בפירוש וכי תימא הילכך לא הוצרכה לפרש משום שהדבר גלוי לכל דאנן סהדי דלא שבקה נפשה אי אהכי סמכה היה לה לחוש שיבטל המתנה ויקנה אותם הבעל מכח סברא זו דודאי לא לשום מתנה נתנה אלא כוונה להערים וכיון שכל כוונתה להבריח מבעלה צריכין אנו לומר שזה שלא פירשה ואמרה לכשארצה נתנה על דע' שיזכה בהם המקבל מתנה ולא יזכה בהם הבעל והשתא אחכמים אין שום קושיא כלל שהרי אמרה בפי' לכשארצה ומשני לעולם סמכה דעתה שלא היתה צריכה לפרש דלאו הא בהא תליא דכל שלא קנה לוקח קנה בעל דהא לא גריעי מנכסים שאינן ידועים לבעל שהרי ע"מ שאינם שלה נשאה והיא לא הוצרכה לפרש שהדבר נכר ואף על גב דלא קני להו לוקח לא קני להו בעל ומתוך דברינו למדנו שרבינו חננאל צריך לדברי רבינו תם על פי מה שפירש בשמועה ורבינו תם גם הוא צריך לדברי ר"ח שדקדק מדקאמר ואליבא דר"ש בואו ש"מ דסבירה ליה כר"ש שאם לא הי' דקדוק זה אין הכרח לפירושו של רבינו תם והיינו מפרשים שיטת השמועה כפשטה ואחכמים נמי פריך ומשני עשאום כנכסים שאינה ידועים אליבא דר' שמעון דאפי' רבנן דר"ש מודו הכא לענין מברחת:

דקלי ואילני דקלי היינו כפירוש רבינו תם בהמוכר את הספינ' דדקלי מתקיימי' הרבה ולא כרשב"ם וכו' לשון התוספות וקשה דאף לרשב"ם מתרצה שפיר דאף על פי דדקלי לא מתקיימ' כל כך מכל מקום דקלי עדיפי טפי שעושין פירות יותר מאילני וגופני אף על גב דגם הן עושין פירות יותר מדקל צריכין הוצאה מרובה כדכתבו התוס' בסמוך ועוד קשה על מה שהק' התוס' בסמוך מההיא דהחובל דמשמע דגופני' עדיפי מדקלי דלא קשה מידי לדברי ר"ת דדקלי' מתקיימי' הרבה ומשמע מדברי התוס' דלהכי קאמר

דקלי ואילני דקלי משום דדקלי מתקיימי' יותר שכתב היינו כפירוש ר"ת וכיון שכן אע"ג דגופני עדיפי לענין פירו' מ"מ דקלי עדיפי שמתקיימים יותר וכ"ת אמאי תלש שמואל דקלי משום אילני דהא קים להו לרבנן דדקלי עדיפי הא דאמור רבנן דדקני עדיפי היינו לענין נכסי מלוג שהפירות הבעל תולש ואוכל אבל כל אדם לעצמו גופני עדיפי ליה שפירותיהן מרובים ויכול לקנות מהפירות דקלי' וכל מה שירצה וי"ל שדברי התו' נמשכי' עד למטה דלא אתיא כרשב"ם דאין לומר דאע"ג דאילני מתקיימי' יותר דקלי עדיפי דחשיבי יותר דאי משום חשיבו' אמאי אמרי' אילני וגופני אילני דבהחוב' משמע דגופני עדיפי אבל לרבינו תם ניחא דדקלי לאו משום חשיבות הוא אלא מתקיימי' יותר ותרצו לפי' רשב"ם דדקלי עדיפי שאין צריך להוציא הוצאה עליהם אך קשה מאי קשיא להו מהיא דהחובל דילמא התם היו גפנים הרבה סביבות הדקלי' ומוטב לדחות דקל א' מקמי כמה גפנים וי"ל דכיון דשמואל לא יהיב דעתיה להכי אלא ממאי דטעים בהו טעמא דחמרא מוכח דמיניהו יניק ודאי דכל אותה יניקה מכחיש בגפנים ואם עשר גפנים היו סביביו אין הוכחה מטעמא דחמרא דלא כל אותו הטעם הוא מכחיש בהם שאותה יניקה באה לו מעשר גפנים נמצאת עישור יניקה מכל אחת ובין הכל כאלו הדקל מכחיש גפן אחת מכל וכל לגמרי ומאי חזית דדמא דגפן סימק טפי:

דף פ:

ר"מ אומ' שמין אותם כמה הן יפים בפירות לא אמר הפירות ילקח בהם קרקע או ילקח בשווין קרקע והוא אוכל פירות אלא אגב קרקע שיימינן להו שאע"פ שהפירות יהיו שוין הרבה למי שירצה לקנותם כך לא שיימינן אלא לגבי מי שירצה לקנות כל הקרקע דלאו דעתיה אפירות ואין דמי הפירות כל כך הפרש כדמי המקח והיינו טעמא דמה ששוין הפירות יותר דהיינו למי שהוא קונה אותם משיקצץ ושבח זה ברשות בעל קא שבחי להכי שיימינן ליה אגב קרקע ההפרש שיש בשעה שהכניסה לו הקרקע והיא מלאה פירות ממה שהיתה מכנסת אותה בלא פירות:

כללא דמילתא ר"ח גריס גזעו מחליף קרנא אין גזעו מחליף פירא וקשה לרשב"א וכו' ועוד דא"כ הא דקתני פיר' של גפרית ומחפורת של צריף ר' מאיר או' קרן הוי נמי פירא וכו' לשון התוס' וקשיא לי אמאי לא הקשו התוס' מדר' מאיר שהוא מודה בחריצין של מלח יחול שאין פריו כלה לעולם כדפי' רש"י שהוא פירא כלומר כאילו נפלו לה פירות וילקח בהם קרקע והיכי אמר דפיר' של גפרי' ומחפור' של צריף שהן קרן ואין מוכרין אותו דהא סופו לכלות ולהגיע ליסוד ועוד הא דהקשו דגפרית וצריף לא גריעי מפירות מחוברים דמאי קושיא לעולם רבי מאיר סבר דכל שנפל לה מבית אביה אף על

פי שהקרן כלה והולך תולש ואוכל דרך הנאתו כגון גלימא וגפרי' וצריף שאין לנו לומר שימכרנו ויקח דבר אחר לפי שזהו מה שנפל לה ומכרהו לגמרי להחליפו בדבר אחר אבל פירות מחוברים אפילו אם נאמר שיקח בהם קרקע אין הקרן כלה שעדיין הקרקע עומד ונותן פירות והרי שבח בית אביה קיים ועוד תימה דודאי גריעי דגפרית וצריף צריכין הוצאה להוציאם וזמן מרובה אבל פירות ממילא קא רבו תו כתבו התוספות ועוד דהשתא הוי רב נחמן כר"מ וקשה כיון דעל כרחין רב נחמן והאי סתמא דגמרא דקאמר הכא כללא דמילתא גזעו מחליף פירא וכו' פליגי אהדדי אמאי קשיא ליה לרשב"א טפי דרב נחמן אתיא כר' מאיר לגרסת ר"ח ולא קשיא לי' דסתמא דגמרא אתיא כר"מ לפי' הקונ' כדהקשה רבינו תם בסמו' וי"ל דלשיטת רש"י האי כללא דמילתא אמרי לה קרנא היא דמסיימי למילתיהו ואתי ואינם דברי הגמרא אבל לדברי ר"ח אם תאמרו מדלא נקט אמרי לה פירא לבסוף דדברי הגמרא הם דא"כ קשה דשיטת הגמ' אתיא כרבנן הילכך קשה אמאי לא נקט אמרי לה פירא לבסוף:

תו כתבו התוס' ור"ת גריס כגר"ח וכו' ולפירו' הקו' קשה דמפ' אין גזעו מחליף מוכרין לשון התוס' וקשה כיון שר"ת סופו לשנות פירוש דפיר' וקרנא דהכא מפירוש פירות וקרן דלקמן א"כ למה הוצרך לגרוס ולמחוק הספרים כרבינו חננאל ויאמר כגרסת רש"י והפירושו דפיר' וקרנא ולא תקשי מגלימ' וגפרית וצריף דלקמן דהתם מיירי בנפלו לה והכא מיירי בבאים לקנות דומיא דרישא דמילתא דקאמר ארעא ובתי ארעא. וי"ל דמה שפירש הקונ' קרנא לאבא זרדת' שהעצים והדגים כלים לפי האמת איפכא הו"לל דמ"ד פירא סבר דלא מכליא קרנא שהקרקע שנשאר הוא קרן ומ"ד קרנא סבר דמכליא קרנא אם הכל יאכל קמא קמא הילכך הו"ל לומר מ"ס קרנא פי' לא מכליא קרנא ומ"ס פירא כלומר הכל הוא פירות לפי שהקרן כלה אלא רש"י פירש כלפי מה שימכר דמ"ד קרנא כלו' הכל נעשה קרן וילקח בו קרקע ומ"ד פירא כלו' אין צריך למכרה שהעצים והדגים הוא פריין והקרקע הוא קרן אבל אי מיירי ברוצים לקנות היכי מצי למימר דקרנא הוו כלפי שימכרו וילקח בהם קרקע ולא יקחו אותם מעיקרא ואיפכא הול"ל פירא הוו דקרנא מכליא הילכך לא יקנו אותם:

כמאן לא כרבנן ולא כחנניא תימה הוא דמאן דכר פלוגתא דידהו בוולד בהמת מלוג דקאמר לא כרבנן ועוד קאמר לקמן אפי' תימה דברי הכל הא ודאי ברייתא סתם מתניא ובדוחק יש לומר דהוה ס"ד לומר דחנניא ה"ק עשו ולד שפחת מלוג כולד בהמת מלוג שהם לאשה והא דתלי שפחה בבהמה משום דבהמה פשיטא טפי שהולד לאשה דמסתמא בלוקחין הבהמה ויודעין שסופה למות אדעתא להעמיד ולדות תחת אמותהין

לוקחי' אותם אבל שפחה לאו אדעת' דולדות שקיל לה דאדרבא סכנה יש לה כדתנן בקמא גבי דמי ולדות א"כ משהאשה יולדת משבח' ובירו' מוכח דמיתה בנשים שכיחא טפי משום צער לידה וקמ"ל דעשו ולד שפחה כולד בהמה דתרוייהו לאש' דחיישי' למיתה:

פירא דפירא לא תקינו דוקא במידי דאתי מעלמא וכולי כדתנן בהכותב לעולם הוא אוכל פירי פירות וכו' לשון התוס' תימה מאי מייתי מהתם התם ודאי כיון דפירות לא אכיל הו"ל לגביה כקרן ואוכל ממנו פירות אבל כל שאוכל הפירות אי שיירינהו ושבחי לא אכיל פירי דפירי דפירי לא תקינן ליה רבנן ועוד קשה למה לא הכריחו התוס' דאי גבי פירא דפירא דגופייהו לא תקינו רבנן למ"ל למנקט גונב ולד בהמת מלוג דהוי פיר' דפיר' דאתי מעלמא לשמעינן רבותא אפילו ולד ולד בהמת מלוג וכ"ש זו:

תו כתבו תימא דגונב בהמת מלוג עצמה שהיא של אשה הוי הכפל לבעל וכו' לשון התוס' ולעיל לא רצו להכריח התוס' לומר דע"כ דגם פירי דפירי דלא אתו מעלמא תקינו רבנן דאם תאמ' פירא דפירא לא תקינו השתא גוף הבהמה שהיא של אשה פירותיה לבעל הולד שהו' של איש יהיו פירותיה לאשה דתקנת חכמים משום פרקונה תקנו לו אותם הפירות ולא תקנו לו יותר אבל הכא הוקשה להם לתוס' מדין תשלומי כפל שהוא דין תורה דאדרבה איפכא היה ראוי להיות אבל קשה מה שייך קושיא זאת כאן ומה קשר יש לו עם מה שאמר דהא בשמעתא גופה קשיא ויש לומר דאם תמצי לומ' שלא תקנו לו לבעל אלא פירות אע"פ שבאו מגוף הבהמה לא קשי' אמאי גונב בהמות מלוג עצמה הוי הכפל לבעל וגונב ולד הכפל לאשה דבתר מאן דאכיל פירו' אזלי' הבהמה עצמה הכפל לבעל לפי שהוא אוכל פירותי' לאלתר ולא חיישינן שהגוף הוא של אשה דשמא לעולם לא תקחנה דשמא תמות היא או תמות הבהמה אבל (כפל דולד) בהמת מלוג לאש' לפי שהפירות הם שלה ועוד דהא בהא תליא כפל דבהמה עצמה היינו פירא ואע"פ שהוא של אשה זוכה בהם הבעל דהיינו פירות שלו כפל דולד בהמת מלוג גרע טפי מפירא דפירא ואף על פי שהוא לבעל ינתן לאשה אבל השתא דאמר' דאף פירי דפירי תקינו ליה רבנן ומשום דכפל מעלמא אתי הוא כל שכן פירי דאתי מעלמא שהגוף הוא לאשה:

מי שהיה נשוי - פרק עשירי

דף צ

ש"מ ב"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה כת' התו' ולקמן פריך לה ר"ח וכו' ותי' דגבי הקדש ודאי מה שגבה גבה דאין לחוש הואיל והכל הקד' ואי ק' א"כ אמאי איצטרי' סתם טעמא דב"ח מאוחר מה שגבה גבה לימא דאע"ג דבעלמא לא גבה הקדש שאני וי"ל דאי מה שגבה לא גבה דמה שנתן לשנייה עלו לו לצור' ראשונה ואם העשיר חייב בחמשים שקלים משום שניה ואי מה שגבה גבה יצא דקרי ביה אשר תשיג ידו כהא דתנן התם נתן סלע והעשיר אינו נותן כלום פחות מסלע והעשיר נותן חמשים סלעים ואם תאמר ומה תירץ רבינו חננאל כיון שהכל הקדש הא נ"מ טובא וי"ל דהכי קאמר דאין לחוש דאע"ג דליכא טעמא דנעילת דלת גם ליכא טעמא דקדימה לטרוף מן המאוחר דכי אזלי' בתר קדימה דעלמא היינו מטעמא דמאוחר איהו אפסיד אנפשי' שנכנס לשעבודו של חבירו דקלא אית לה למילתא והכא גבי הקדש אין לחוש אם חזר ושעבד עצמו שנית כיון שהכל הקדש והקשה כיון דשמעתין על כורחין במקרקעי מתפרשא דמטלטלי לא משתעבדי לכתובה אמאי דחיק לשנויי הקדש שאני טובא יש לחלק בין קרקעות דמלוקח גופיה טריף למטלטלי דלא מפקינן מלוקח הילכך לענין ב"ח מאוחר נמי איפשר דמה שגבה גבה ואין לומר דמוקי לה במטלטלי ואתפסה לכתובת' ואזיל ר"ח לטעמיה דפסק לקמן בפרק אלמנה כמר בר רב אשי דבין לכתוב' בין למזונות מהניא תפיסה דמכל מקום לא שייך למימר מה שגבה גבה דכיון דלא משתעבדי לא שייך בהו דין קדימה כלל ועוד ההיא דהמניח אפי' לא חשיב כמקרקעי דבעי למידק ש"מ במטלטלי דמה שגבה לא גבה בתמיהא דהוי איפכא מההיא דערכין ומסיק לא לעולם מה שגבה גבה ושאני התם דאמר אלו לא גבה הוא וכו' וההיא דערכין אתיא כמסקנ' דקמ':

תו כתבו לקמן ואתי הך סתמ' כבן ננס דמסיק שמואל וכו' ומשמע דהיינו תירוץ שני של ר"ח גם לא היה צריך לומר דאתיא כבן ננס ור' שר"ח לא אמרה אשמעתין דמשמע ליה דבמקרקעי לא שייך תפיסה דארעא היכא דקיימא קיימא אטו משום דבא מאוחר והחזיק בה שלא כדין מי לא מפקינן מיניה אלא לקמן אמרה ר"ח דמיירי ביורדת ברשות שהתפיסוה ב"ד ובהא שייך לומר דמה שגבה גבה להכי הוצרך לפירוש רבינו תם השתא דשמעתין נמי מיירי באותו ענין שהתפיסוה ב"ד ואתיא כבן ננס אליבא דשמואל בנמצאת אחר כך אחת מהם שדה שאינ' שלו כפר"ח שם:

תו כתבו התוס' ולי נראה כתירוצו הראשון ואתיא כר' טרפון וקשה דהא אמרינן הראשונה קודמת ולר"ט לכתחילה למאוחרת יהבינן שהיא כושלת וי"ל דעיקר מתני'

במקרק' מירי אלא דנקט לשון קדימה לומר דבמידי דאיכא שעבודה קודמת ובמידי דשייך תפיסה כמו במטלטלין שניה זכתה ואכתי קשה לישנא דאי קדים שניה ותפסה דהלא לכתחילה לשניה יהבי' וכן הא דקאמר ש"מ ב"ח מאוחר שקדם וגבה למאי נ"מ אי למטלטלי דיתמי לכתחילה למאוחר יהבי' ואי מיניה דידי' אכתי מנ"ל הא דילמא דוקא במטלטלי דיתמי אמרה ר"ט אבל מיני' דידיה לא וי"ל דאי מה שגבה לא גבה לא שייך שעבוד במטלטלין ובהא לא הוה אמרי' דינתנו למאוחר והא דנקיט לישנא דאי קדמה שניה כלו' אם באתה לגבות בחייו:

ש"מ אחת בחייו וכו' במותו יש להן כתובת ב"ד משמע דאף בחיי שניה קאמר דכי היכי דדייקי' לגבי יורשין מקדם הוא דקדמי הכי נמי דייקי' לגבי דידה דתנן שניה ויורשיה קודמין ומיהו הביא הרא"ש בשם ר"ח דבחיי שניה לא משום דבכה"ג חיישינן לאנצויי וקשיא ליה להרא"ש דאם כן אף לאחר מות שניה היה בדין שלא יטלו בני ראשונה דכבר זכו בני השניה לחלוק בשוה דהכי אמרי' לקמן במועטין ונתרבו וי"ל התם שאני דבשעת מיתה מעקר' נחלה דאוריתא הילכך מאותה שעה זכו אעפ"י שנתרבו אח"כ אבל הכא מעיקרא נמי בדין היה שיטלו כתובת אמן ולא מעקרא נחלה אלא משום אנצויי הוא דלא עבדינן השתא לא מנצי:

מאי קודמין לנחלה והשתא ממילא אדחיין כולהו דייוקי וטרפה ממשעבדי כדמוכח מדברי התוס' וכן כת' בהדיא ברישׁ אע"פ דאל"כ תקשי למ"ד יסבון תנן וק"ל אמאי לא דייקי' שפיר דלא טרפה דאי טרפה לטרוף מבני שניה ולא ניחוש לאנצויי כיון דכולם באים מכח שעבוד כתובת אמן והללו יטלו כתובת אמן והללו כתובת אמן ולמ"ד יסבון תנן לא קשיא דס"ל המסקנ' דלקמן דאחת בחייו ואחת במותו ויש לה כתובת ב"ד ולא חיישי' לאנצויי וטרפה ממשעבדי וי"ל דהך טעמא דאנצויי שפרש"י משום דבני שניה מכח ירושת אמן באתה להם לא אצטריך אלא היכא דמתה שניה אבל כשהיא בחיים מסברא הוא דלא תקינו בה רבנן:

כב"ד דבהא ודאי חיישי' לאנצויי:

דף צא

כך מועטין ונתרבו וכו' כת' התוס' ולא אמרי' זכו בהם הבנות כדאמרי' הכא דזכו בני קטנה לחלוק בשוה וק' דבמרובין ונתמעטו נמי נימא יחלוקו אע"ג דזכו בהם בני גדולה כדאמרי' התם יד הבנים על העליונ' אע"ג דזכו הבנות בשע' מיתה וע"כ לחלק כדבסמוך משום דלא מעקרא נחלה דאורייתא:

תו כת' ועוד מפ' רבי' כשם שמרובין וכו' זכו בהם יורשי' פי' בני כתוב' הגדולה והשת' הא דקאמר ה"פ כשם שמרובין ונתמעטו מקיימה נחלה דאוריתא באותו מותר בשעת מותה אע"פ שלא נשאר להם בשעת חלוקתן כלל אלא אלו נטלו כתובת אמן ואלו נטלו כתובת אמן אף מועטין ונתרבו אע"ג דבשעת מיתה לא מקיימ' מ"מ בשעת חלוקה מיהא מתקיימת וזכו בני הגדולה ולא דמי להתם דמעקרא לגמרי נחלה דאוריית' שלא ירשו הבנים כלל וק"ל דאדרבא התם מקיימא נחלה דאורייי' בכל ענין במה שהבנו' נזונות דכבעל חוב דבהנזקין יהיב טעמא דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים לפי שאינן קצובין ולעיל אמרי' דבב"ח כ"ע לא פליגי דהוי מותר אע"ג דכשפורעין החוב אין מתקיימת נחלה כלל דאותו שישאר נוטלין אותו הבנים בעד כתובת אמן מ"מ קודם פריעת ב"ח מתקיימת נחלה דאורייתא ואף זו כיוצא בה ונרא' דללשון ראשון לא קשה מהת' דודאי לענין כתובת שתיהן איכא למימר דאזלי' בתר שעת מית' דמההי' שעתא זכו כל כת מהם בכתוב' אמם וקם דינא אבל לענין מזונות הבנות אע"ג דבמועטין אמרי' דלא ירשו הבני' לא זכו הבנו' מאותה שעה שעדין לא חל חייובם שבכל יום ויום חל חיוב מזונות הילכך אי ביני ביני נתרבו דיינינן להו בדין נכסים מרובים שעדין לא נעשה מעשה כלום ושמא דלכך כת' התוס' ואע"ג וכו' לומר דללשון ראשו' ניחא אבל לפי' רבי' דלעולם זוכין בני הגדולה קשה דהתם מעדפי' את הבנים מכח הבנות דאתו מכח תנאי כתובה וי"ל דודאי מספקא ליה אי בתר שעת מיתה אזלינן או בתר השתא הכא כיון דאפש' לקיי' שניהם כתובת ב"ד ונחלה דאורייתא עבדי' אבל התם אי בנו' נזונו' שלא כדין מעקרא נחלת הבנים שיורשים מן התורה דלעולם יש לנו להעדיף כחן טפי מכח הבאי' מדין תנאי כתובה כדאמרינן לענין מצרנות ספק דמוקמי' ליה בחזקת המחזיק מן התורה:

היינו מתניתין אמרו יתומים כת' התו' דרגילין לומר דהמסקנא דהמקבל היינו פלוגתא דרמי בר חמא ורב' דהכא וקשה כיון דס"ל לרבא מצי לסלוקי בזוזי למה הוצרך לסלק ולומר התם אית להו פסידא דזה אינו מוסיף אלא מסלקו בדמי' שהוא טורפן שאומר לו שקול אלפא דידך והסתלק וב"ח הוא שרוצה להעלותו בדמים שאו' לו לדידי שויא לי הך תרעא יותר להכי א"ל אי שויא לך אלפא זוזי לחיי אני מתרצ' שתקחנה באלפא אבל פחות בזה שקול זוזך והסתלק שבידי לסלקך בזוזי ושמא דלדבריו דרמי בר חמא קאמר לדידי יכול לסלקו אלא אף לדידך דלא מצי לוקח לסלוקי ליה זה שהוא מוסיף לתועלת בעל השדה הוא שינכה לו יותר מחובו וכי תימא היינו מתני' הרי אנו מעלין לא דמי דהכא לית ליה פסידא כיון דא"ל ואי לא שקול אלפא דידך הילכ' מצי להוסי'

עליו בדין ואכתי ק' מנ"ל דתליא פלוגתא בהא דילמא בשו' כ"ע ל"פ דלא מצי לסלוקי דדוק' בבעלים איכא הישר והטוב אבל בלוקח לא כי פליגי במלוה דרמי בר חמא סבר דלא מצי לעלויי ורבא סב' דמצי לסלק כיון דלית פסידא למלוה ואיכא רווח לבעלים וי"ל דהתם בהמקבל הקשו הניחא לרבא דמצי למימר דס"ל דמצי לוקח לסלק ולדבריו דרמי בר חמא קאמר כדפר' אבל לרמי בר חמא דאפי' על ידי עילוי לא מצי מסלק כ"ש בשוה קשיא:

ההוא גברא דזבנה לכתובה דאימיה לטובת הנאה פרש"י בדבר מועט מפני שהוא ס' שמא תמות וכו' וק' א"כ הרי ברור ללוקח שלא מכר לו אלא לכשימות הבעל ותמות האם בחיי הבן והיכי מצי למימר אנא במקום אימא קאימנא א"כ מה מכר לו ועוד קשה הא דקאמר אי אתי אם וקמערערה על מה היא יכולה לערער הרי הוא אינו מוכר אלא לאחר מיתתה כבן שמוכר בנכסי אביו שנתן לו מהיו' ולאחר מיתה דתנן ביש נוחלין מכר הבן אין ללוקח בהם עד שימות האב ואילו היא עצמה מכר' כתובתה בטובת הנאה כלום היא צריכה להתנות אי אתי בעל ומערער ודוחק לומר דהיינו טובת הנאה דקאמר גמרא לפי שהתנה עמו אי אתי אם וקמערערה לא מפצינה לך ולא שפירש טובת הנאה אני מוכר לך חדא שהלשון לא משמע כן ועוד דלרמי בר חמא היכי קרי ליה טובת הנאה כיון שהוא יכול לבטל המקח וליטול הדמים ויש לפרש דזבנה לכתובה מה שיזכ' לאח' מיתת אמו וחז' והתנה דאי אתי אם וקמערערה על המכירה שלי אע"פ שתמות ותשאר הירושה לפני נתבטלה המכירה לגמרי והמעות לא החזיר ולהכי סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אימיה קאי לבטלה כמו שהיא היה בידה לבטלה וצ"ל הכא נהי דאחריות דאימה לא קביל כלומר שאם תבטל היא אבל הוא עצמו ע"ד מכר של יוכל לבטל ומיהו לכ"ע אם תקיים האם תתקיים המכירה ושוב לא יוכל לבטלה ולא דמי להא דאמרינן בהאומר ע"מ שירצה אבא מת האב מקודשת דהכי אמר לה ע"מ שלא ימחה והרי לא מחה דשנ' הכא דאיכא טעמא דבמקו' אימיה קאי לפי שהוא יורש זכותה אבל התם לא שיי' במידי דירושה דזבנה לכתובתה דאימיה מכאן נראה לר"ת דהא דאמרינן מה שאירש מאבא קנה וקשה מאי שנא מגוזל שדה ומכרה וחזר ולקחה מבעלים הראשונים דאמרינן בפרקא קמא דמציעא נפלה לו בירושה או שנתן לו במתנה חוזר במכר ולא אמרינן מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו והרי סוף שנפלה לפניו בירוש' שהמכר מעיקרו בטל, שמכר מה שאינו שלו והוה דבר שלא בא לעולם ואין לחלק משום שלא אמר שאירש אלא מכרה בחזקת שהיא שלו דנימא דהוה ליה כמי שפירש ואמר שאירש דודאי ניחא ליה דניקום בהימנות' כדאמרינן גבי זבנה דלהכי טרח

וזבין כי היכי דניקום בהימנותא השתא נמי שראוי לירש אימא דמסתמא מה שאירש קאמר אלא שהיה ירא לפרש שאם ידע הלוקח שאינה שלו לא היה קונה ועוד באיזהו נשך אמרינן המוכר פירות דקל לחברו עד שלא באו לידו קיימא לן כרב נחמן דאמר אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ואמאי הרי ברר ומכר את המכר:

ואפשר דסבירא ליה דכל שעדין לא בא לעולם לא מקרי מקח מבורר אבל כשהוא בעולם אלא שעדין אינו שלו בהא קאמר רבינו תם ז"ל שאם בירר ואמר שדה זו שאירש מאבא מכור לך קנה ולא נהירא לומ' כן דמשמע דטפי חשיב דבר שלא בא לעולם שדה זו שאירש מאבא דלא עביד דאתי מפירות דקל דעבידי דאתו וגם שהדקל הוא בעולם ואיתיה בקנין אגב דקל מה שאין כן בירושת אביו ועוד אמרינן בפרקא קמא דבבא מציעא שדה זו שאני לוקח לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה ואמרינן כמאן כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:

עוד קשה דאפילו תימא דכשמסיים המכר קיים הכא היכי מצי להקנות כתובת אמו דמלו' היא וליתיה בעול' הא אמרינן בגמר' בפ' מי שמת הלואתו לפלוני ליתיה בבריא כלל ואם עצמה שמכרה כתובתה לא עשתה כלום ורבנן היא דתקינו מכיר' שטרות ע"י כתיבה ומסירה וכיצד ימכור הבן והוא אין לו שום זכות בכתובתה ונר' שכך הם דברי ר"ת דפשיטא מוכר שדה של אביו מעכשיו אעפ"י ששוב מת אביו ונפלה לו בירושה אין המכר כלו' כעי' ההיא דהנוטל שדה ופירות דקל לפי שהוא מוכר מעכשיו אבל הכא לא מכר אלא לכשיירש ולכי בא לעולם אז נקנה המקח ומיהו כשאמר מה שאירש מאבא סתם אע"פ שלא מכר אלא כשירש לא אמר כלום לפי שלא ברר את מקחו ואכתי קשה דקתני סיפא מה שאירש היום מה שתעלה מצודתי היום דבריו קיימים משום כבוד אביו ומשום כדי חייו ולשמועי' רבותא אפי' בלא היו' כשברר ואמר דבר זה שאירש מאבא וכי תימא רבות' אשמועי' אפי' סתם וכיון דמצי למזבן כה"ג דמכור את המקח למה הוצרכו לתקן משום כבוד אביו שלא מן הדין ומשום כדי חייו ודוחק לומר שלא ימצא מי שיקנה אלא בכה"ג דאדרבה שכיח טפי זביני בדבר מסויים מדבר שאינו מסויים ועוד קשה לי דבפ' האומר מייתי פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברין לכשיביאו שליש ויתלשו דהוי דשב"ל ועוד ק' דאמרי' בפ' מי שמת תנו דקל זה לפלו' ויאכל פירותיו כיון דליתיה בבריא כלל ליתיה בש"מ ולפי זה איתיה בבריא אם היה או' לו כשיבואו לעולם ועדיף טפי מהא דאמרי' גבי הלואה כיון דאיתיה בבריא ע"י מעמד שלשה א"נ הואיל והוא יורש יורש' ואפשר שלא אמר רבינו תם דבמברר המקח מקחו קיים אלא כשימות דאז לא מצי למהד' ביה אבל כל זמן שלא מת האב ולא בא לעולם

יכול לחזו' בו דאתי דבור ומבטל דבור כדאמ' בקידו' פ' האומר הרי את מקודשת לאח' ל' יום מקודשת ואם בא לחזור חוזר דאתי דבור ומבטל דבור אבל אם לא חזר בו עד שבאו לעולם קנה אבל במה שאירש מאבא אפי' לאחר שבאו לעולם לא קנה ולהכי תקינ' רבנן במה שאירש היום משום כבוד אביו דאל"כ לא היה מוצא מי שיקנה אפי' דבר מסויים דמצי למהדר ביה ומיהו קשה במאי קני ליה אי בקנין סודר הדרא סודרא למריה ובחזק' כלתה לה כדאמרי' בפ' האומר משוך תור' וכו' כלתה משיכתה והדברים צריכים תלמוד: **תו** כת' עוד מייתי ראיה מדאמרי בפרק מי שמת בן שמכר בנכסי אביו וכו' וקשה דילמא לענין חזרת מעות קאמר דאי לאו מכח אבוה דאב אתי היה גובה מעותיו מן הקרקע אע"פ שנפלה לו אחר מיתת אביו כדאמרי' לקמן יתומים שגבו קרקע בשביל חובת אביהן ב"ח גובה ממנו ואין לו' דר"ת לטעמי' דלא ס"ל הך דחייה דרש"י דנהי דהמכר בטל דנ"מ לענין מעות שהרי אחר שכתב' התוספו' ולפי לשון ראשון נמי אי ראיה חזרו וכת' ועוד מייתי ראיה וי"ל דמלשון מוציא מיד הלקוחות דייק דמי הכניס דתצא אלא ע"כ מבטל המקח קאמר אלמא אביו לא היה יכול לבטלו אי נמי מדאמרי' התם זו היא שק' בדיני ממונות דא"ל אביך מזבין ואת מפיק דמשמע דלענין ביטול המקח קאמר שקשה דאם איתא אבוה נמי מצי מפיק כדאמרינן אורתא מוציא דירושה ממילא אתי:

דף צב

ופייסיה בזוזי או' ר' דרבותא הוא ל"מ היכא דלא פייסי' לשון התוס' וקשה אדרבא לשמועי' היכא דלא פייסי' אלא שעכבם לעצמו בעד חובו דס"ד שהוא מוחז' בהם וכתפוס וליכא למיחש לצררי כמו שפי' רבי' לעיל ועוד למאי דמפ' בירוש' טעמא דר"ע דלאו משום שבוע' אלא משום דמחסרי גובייני' אדרבא הכא יתמי מחסרי גובייני וזוזי בחזקת ב"ח קיימי וכ"ש אם נתן לב"ח דהאיך יכול לפרוע לאחרים ממעות שבידו הא תנן הי"ל מלוה ופקדון ביד אחרים ר"ע אומר ינתנו ליורשים ואי פשע ויהיב לב"ח בעי לשלומי מביתיה ואי מכח תפיסה אפי' חשיבא מחיים הו"ל תופס לב"ח במקום שחב לאחרים כדאמרינן בהכותב ואי הוה חייל שעבודו של לוקח מחמת האחריות היינו אומרים מגו דזכי לנפשיה זכי לאחריני כדאמרי' בשני' אוחזין גבי מציאה מיהו טפי הוה עדיפא ליה להיו' זוכה בעדו אלא דאכתי לא חל שעבודו כדכתי' וכדאמרי' לקמן אחוי טרפך ואשלם לך וי"ל דמ"מ כוליה הך רבותא שמעינן לה היכא דפייסה בזוזי דלא יהא אלא שפשע ופרע משל יתמי מאי אית להו גבי אותו החו' שחייב לאביהם הם מעכבין אותו בעד האחריות דליכא למיחש לצררי ואין עליהם שבועה כ"ש שמה שפרעו לא היו המעות של היתומים ממש דאכתי מחסרי גובייני אלא משלהם נתנו והחוב עדיין כמות

שהיה והר"ן כתב דוקא פייסיה בזוזי דאי מגבי ארעא לא מצו יתמי למהדר עליהו וקשה לו על זה כמו שכתב בהל':

שבק קטינא וכו' הני קמאי מצוה קעבדיתו אע"ג דלעיל בפרק הכותב אמרי' דכופין עד שתצא נפשו הרי כתבו שם התוס' דגבי יתומים מצוה ואין כופין משום דמתן שכר דכיבוד אב ואם בצדה ובהגהות אשרי כתב דהכא מיירי ביתומים קטנים ואין דבריהם מכוונים ועיין בירוש' שהביא הרא"ש:

אי פקח אידך וכו' כתבו התוספות דמכאן יש להוכיח דאם מפסיד הלוה בכך לא יתן לו זוזי וכתב הרא"ש ז"ל דאינה ראיה דשאני הכא דמלוה זו באה מחמת קרקע שקנה ומיהו מאותה דשני דייני גזרות שהבאתי מוכח דאף בקרקע אחריתי מצו למגבי להו ונ"ל דלא צריך שלכתחלה יגבוה ע"י בית דין דאם קדמו יתומים ותפסו מטלטלין מפקינן מינייהו וטעמא דשעבודא דידיה אקרקע זה גופיה הוא מכיון שהוא חייב לראובן וראובן הוה חייב לו דומיא דההיא דאמרינן בפ' השולח לענין פרוזבול אמרינן אין ללוה קרקע ולחייב יש לו קרקע כותבי' עליה פרוזבול מדר' נתן דמוציאין מזה ונותנין לזה ונהי דמאחרים שחייבין לראובן לא מצו למגבי כשיפרעו אם לא כשיתנו קרקע וכל מוניה דידיה הרי נפרעו מתחת ידו מדר' נתן הואיל ויש לו קרקע לא שנא אותו קרקע ל"ש ארעא אחריתי:

ראובן שמכר כל שדותיו לשמעון פרש"י בשטר אחד דבשני שטרות לא אמרי' רצה וכולי אלא אם כן לקח משמעון אותה שלקח באחרונה ומאי דוחקיה דרש"י נימא דבכל ענין מיירי ובשני שטרות כגון שקנה האחרונה ונר' דה"ק דבשני שטרות לא מתוקמא דלא שייך לומר רצה מלוי גובה אלא אם כן לקח משמעון האחרונה דאז לא יוכל לחזור על שמעון כלל דאמר ליה כבר נסתל' שעבוד קרקעות אלו משע' ראשונה שקניתים והנחתי לך מקום לגבות הימנו והא דכתב רצה מלוי גובה כגון אם לא ימצאו אלא זיבורית משמע דוקא מצא זבורית הא איכא עידית ואינו רוצה להוציא משמעון שהוא אהובו או שראובן נוח לו ושמעון קשה הימנו לא והא דקאמר רצה לאו ברצונו תליא אלא היכא דמטי ליה פסידא דאי לאו הכי מצי למימר ליה לוי להכי טרחי וזביני בינונית למשכן קמך עידית משום דבשתי שטרות מיירי ולוי לקח את הראשון ובהלכות בארתי והדבר צריך תלמוד וכתב' התוס' על פרש"י ולא נהירא לרבי דמצי למימר שמעון אנא בהך תקנתא לא ניחא לי ותימה לי דלא אמרי' הכ' אלא בלוקח גופיה שיגבה בעל חוב מבינונית הראשונה ולא מעידית האחרונה אף על פי שהיתה בני חרי דא"ל אנא בהך תקנתא לא ניחא לי שאינו חב לשום אדם בזה אבל השתא דמכרה לבינונית לאחר לא כל הימנו לחוב לזה שקנאה

בחזקת שאין עליה שעבוד ומאן לימא לן דתקנתא דלוקח ראשון גרידא הוא לא כי אלא תקנתא דכל לוקחים הוא מפני תיקון העולם שלא נוציא מן המשועבד לאחרים כל זמן שיכול לגבות מבעל חוב גופיה דאם לא כן אין לך קונה קרקע שדואג שלמחר יטרפוה הימנו ולמוכר גופיה עבדי' תקנתא כי היכי דלזבנו מיניה וכגון דליכא פסידא לבעל חוב כיון שהניח מקום לגבות אפילו הוא זיבורית הילכך גם ללוקח אחרון זה יש לנו לעשות תקנה כיון שהניח אותם שהיתה משועבדת לבעל חוב ומשום דתרוייהו אינם בעל חוב ומכח טרפה בא עליהם אמרינן רצה מזה גובה רצה מזה גובה כדפרש"י ועוד קשה דמשמע דמודה ליה רבי לרש"י שטענת לוי טענה אלא שהיא אומר ששמעון יכול לטעון אנא בהך תקנתא וכולי ואם איתא שטענת לוי בזו טענה היא היכי מצי למימר שמעון אנא בהך תקנתא לא ניחא לי דמצי למימר ליה בעל חוב את הוא דאפסדת שמכרת אותה למאן דלא מצינא לאשתועיי דינא בהדי' שהרי לוי מסלקם מעליו בטענה זו ואין לפני עכשיו אלא עדית בלבד:

רצה מזה גובה ואף על גב דאמרינן אין נפרעין וכו' שאני הכא דליכא בני חורין רש"י פירש משום דשמעון לאו בעל חובו הוא ואף עליו מכח טרפה הוא בא וזה לפי שיטתו דבשטר אחד מיירי אבל לדברי התוס' שהעמידו בשתי שטרות נמי כי היכי דשמעון היה יכול לומר טול האחרונה שהנחתי לך שאין נפרעים מנכסים משועבדים במקו' שיש ב"ח אף לוי הבא מכחו יאמר כן לכן תירצו דמן הדין היה לגבות ממשועבדים אם לא מפני תיקון העולם והיכא דכולם משועבדים לא תיקנו רבנן אלא ממקום שירצה יטרוף:

ראובן שמכר שדה לשמעון באחריו' וזקפו עליו במלוה מקשים אמאי נקט באחריות לשון התוס' ויש לפרש דרבות' אשמועי' כשיש לו עליו אחריות והמעות תפוסים אצלו מחיים דאמרי' לעיל דמודה ר' עקיב' כשתפס מחיים ס"ד דמהני ליה קמ"ל דכיון דלאו מחמת תפיס' הוי בידו לא מהניא ליה כדאמרי' לעיל בהכותב גבי ההיא איתתא דתפיסה מליגא דשטרי דאמר לה אית לך סהדי דתבעתינהו מחיים וכו' ושמא דברים אלו הם בכלל תירוץ של רבי, א"נ יש לפרש דנקט באחריו' לאפוקי מדרבא דס"ל דמגבי להו ארעא והדר גבי לה מינייהו דאין צריך להגביתו ממש ע"י אלא דאמר להו אי מגבינא לכו ארעא מי לא הדרי וגבאי מינייכו השתא נמי דס"ל לרבא דהיכא דאית להו פסידא אע"ג דאית ליה זוזי מצי למיגבי להו קרקע ורמי ב"ח סביר' ליה דהיכא דאי' ליה זוזי לא מצי למגבי להו קרקע כדאמרי' בהכותב הילכך אמית ליה מטלטלי שבק אבוך גבך וכ"ת הא אפליג' בה חדא זימנא דבפ' שני דייני מוקי רמי בר חמא מתני' דב' שהוציא' ש"ח זה על זה דזה גובר ש"ח וזה גוב' ש"ח ביתמי דמגב' גבו אגבויי לא מגבינן מינייהו

ואמר ליה רבא ולגבינהו ארעא ליתמי ולהדר ולגבינהו מינייהו וי"ל דהתם רבותא קמ"ל דאי מהא דהכ' כיון דב"ח לא אתא למיטרף אלא לאחר מיתת ראובן מש"ה לא חשיב' תפיסה מחיים שעדין לא הי' לו טענה על המעות שבידו ולכי שכיב נעשו מטלטלין אצל בניו אבל בההיא דמחיים היה חייב לו ס"ד דחשיבא תפיס' שלעולם היה בדעתו לתפוס אותם תחת חובו שכשיוציא לו את ש"ח שעליו יוציא הלה כנגדו והכא אשמועינן רבותא דאפי' בכה"ג אמר רבא מצי למגבי להו ארעא משום דאית ליה פסידא:

תו כתבו התוספו' ז"ל על דברי ר' תימא למאן דמפ' טעמא בערכי:

משום צררי משכח' לה בכ"הג ל"ק מינה לר' דס"ל דהא תו' זמנו דלא חיישי' לצררי דאמרי' בריש בתרא הלכתא כר"ל אפילו מיתמי וגבי בלא שבועה אפילו מיתומי' לא גבי אלא למר ברבית אוכלת בהם ולמר לכתובת אשה משום חינא ועוד הוכיח התוספות ז"ל בגמרא בריש בבא בתרא מדדחיק רב אשי לשנויי בשקבל עליו לזו ולא לזו ולא משני תוך זמניה שמע מינה דאפי' תוך זמנו לא גבי אלא ודאי ביתומים קטנים דכשלא בפניו דמיא ואין מקבלים עדות שבב"ד חיישינן טפי לצררי:

ראובן שמכר וכו' דינא הוא דאזיל ראובן ומפצי ליה מקשים מאי נ"מ שיטעון עמו ראובן ולא שמעון וכו' לשון התוס' והא לא מצי למימר דנ"מ לסלוקי בזוזי כמ"ד ב"ח לא מצי לסלוקי בזוזי ואתא ראובן ומפצי ליה שיטול משמעון זוזי ויסתלק דלא ניחא ליה דלהוי לשמעון תרעומת עליה דהא אביי הוא דאמ' לעיל מי דמי וכו' דב"ח נמי מצי לסלוקי בזוזי ומיהו מצי לאוקומי בדשויה אפותיקי לב"ח. דהכל מודים דלא מצי לוקח לסלוקי כדמסיק בפ' המקבל אההיא דיתומים אומרים אנו השבחנו אבל ראובן גופיה מצי לסלוקי והשת' נמי אתי ומפצי ליה שיטול זוזי ולא מצי למימר לאו ב"ד דידי את כיון שאתה מכר את השדה ואין לך מעו' לפרעני דא"ל כיון דמפקן מיני' עלי הדר הו"ל כאילו אני נותן הדמי' ובעל דברים אני וכן משום תרעומת:

תו כת' התוס' ועוד דמסיק איכא דאמרי אפי' שלא באחריות וכו' הא אפי' הוא גופיה מעיד לו עליה כדאמרי' בבתר' המוכר וכו' וקש' דהא לא דמיא להתם דודאי על השדה עצמו איהו גופיה יכול להעיד וכ"ש קרוביו אבל על ש"ח שעליו היאך יכולין קרובי ראובן להעיד דהא שייך ראובן בגויה שאם ירצה יגבה ממנו או שמא למחר שיעשיר ויגבה ממנו ואדרבא הו"ל לאקשויי דבהא אפי' שמעון יכול לפוסלו דלא מצו קרובי ראובן לקיומי ליה אפי' מכר שלא באחריות דליכא טעמא דאי טריף ליה בתר ראובן אזיל דמ"מ עיקר החוב על ראובן הוא ועוד קשה אהא דכתבו שהעדים שרוצים לחייב ב"ח קרובים לשמעון ואינם קרובים לראובן הו"ל לאקשויי דכי זבנה שלא באחריות נהי

דאתי ומשתעי דינא בהדיה ולא יהא אלא שלוחו של שמעון היכי מייתי קרובי שמעון לזכותו לקיים המקח בידו שהרי כל ההנאה של שמעון היא דשלא באחריו' לקח ואינו חוזר על ראובן כלל ועוד מה שהקשו אקבל עליו אחריות דסוף סוף יש ריוח לשמעון שיעמידו בידו הקרקע הא איכא לאוקומ' בשיש לשמעון מעות לסלק ליה וישאר הקרקע בידו וכי תימא מ"מ לא ניחא ליה לחזר ולטרוח אחר ראובן שישלם לו איכא לאוקומ' בשנתן לו ראובן הדמים שיהיו בידו מוכנים לסלקו מעליו דכל כה"ג לא הוו נוגעין בעדות כדאמרי' בפ' חזקת מי לא עסקי' דנקיטי אגר בית' ואמרי למאן נתביה:

תו כת' וליכא למימר דנ"מ לענין שבועה דבלאו הכי צריך שבועה כדין הבא ליפרע מנכסים משועבדים ויש להעמיד דברי רש"י בדכת' ליה נאמנות ומ"מ כיון דטעין ליה שפרעו בברי יתחייב שבועת היסת כדאמר בס"פ שבועת הדייני' אי אייתי סהדי דפרעיה נהי דהמניה טפי מדנפשיה אלמא לא הוי' מחילה לגמרי ואח"כ יכול לטוענו כך וכך פרעתיך השבע לי דמ"מ צריך הוא להפרע תחילה בלא שבועה ואי משום שיתבענו אח"כ ראובן מאי נ"מ אי משתעי דינ' בהדיה בכל שעה יכול לטעון עליו השבע לי מיהו לדברי התוס' שמחל לו שמעון וכו' אע"פ שאח"כ יכול ראובן לתובעו נ"מ שיגבה חובו בלא שבועה תחילה אבל יש להעמידה בתוך זמנו דלא מצי למימר פרעתי כדאמרי' בריש בתר' דהלכת' כריש לקיש אפי' מיתמי דאין נפרעין מהם בלא שבועה כי היכי דאין כפרעון מנכסים משועבדין:

תו כתבו התוס' ומייתי רבי ראיה מהא דתנן בפ"ק דמציעא וכו' הא דהוצרך רבי לפרש דבריו של ר' מאיר ולדקדק לדבריו ביש בו אחריות אמאי לא יחזיר ולא דקדקו מרבנן דבכל ענין לא יחזי' פשיטא דמדרבנן איכא למידק שפיר אלא דבעי למדחי דהא דיוקא הוא כיון דסוף סוף לר"מ אמאי לא יחזיר דבלאו הכי נטעון פרוע דס"ל לר"מ מוד' בשטר שכתבו צריך לקיימו וע"כ איכא טעמא אחרינא כדכת' התוס' וזה שהקשו ומיהו נהי דמזויף לא טעני' ליה פרוע טעני' קשה נוקמה בתוך זמנו דלא מצי למטען פרעתי ויש לומר דמצי לטעון פרוע במגו דמזויף דמבעיא לן בפ"ק דבתרא אי במקום חזקה דלא פרע אניש גו זמניה אמרי' מגו ולא אפשיט' ופסקו רבוותא להקל על הנתבע דמהימן במגו ועוד דא"כ תפשוט בעיין ממתני' דלא אמרי' מגו במקום חזקה אך קשה דאי מזויף לא טעני' ליתמי משום דלא שכיחא כל שכן דפרוע לא שכיח' שיפרע ויניח שטר חובו קיים בידו ולא דמי להיא דהמוכר את הבית דפלג' דפקדון עביד אניש דפרע ולא חייש לשטרא דהא כי אמר נאנסו מי איתיה לשטרא הילכך יודע הוא שיהא נאמן בכל טענה

שיטעון אבל בשטר קיים אין אדם עשוי לפרוע ולהניח שטרו קיים על סמך שיאמר מזוייף דשמא ימצא לקיים שטרו:

תו כת' ועוד קשה הדבר אם לא חשו להפסד יתומי' ולקוחות וכו' כלומר שהיה להם לתקן כמו שתקנו למלו' גופיה שיקיים שטרו וכי תימא לא הוצרכו לתקן דבלא כן טעני' להו לפרוע יש לומר היה להם לחוש שיכתבו עליהם שטר בתוך זמנו בזיוף ועוד א"כ מה הועיל רבי דאכתי תקשי מאי נ"מ בטענת ראובן יבא שמעון ויטעון פרוע והתוס' כת' בריש גיטין דלא שבקת חיי לכל בריה דבשטר מכר או מתנה יוכל כל אדם להוציא מלקוחות ומיתומ' ע"י זיוף ובזה יש להעמיד שמעתין לדברי רבי כי היכי דלא תקשי ליה מאי נ"מ בטענת ראובן אך קשה לי דמהני נמי לא קשיא דמצינן למטען חזר ולקחה ממך במגו דמזוייף כדקאמר בפרק ב' דייני אי טעין ואמר חזרתי ולקחתיה ממנו נאמן גבי עשאה סימן לאחר כדפירש' התוס' שם וי"ל דאכתי איכא למיח' שאין לך אד' מוריד לתוך שדהו אריסיו ושכירי' שאם ימות יזייפו שטר ואז לא טעני' להו חזר ולקח' ממך להוציא עידית דהואיל והמכר אמת לא אמרי' מגו להוציא וכי טעני' ליתמי דוקא להחזיק מה שבידם:

תו כת' הא לא קשיא שהרי יש לנו לחלק בין היכא דטעין ליה מזוייף וכו' ואיכ' לאוקמ' ההיא בשטר שכתוב בו הנפק בדליתיה ללוה קמן וק' דא"כ מאי איריא כתיב ביה הנפק אפי' לא כתיב הא מוקי לה שמואל למתני' בשאין חייב מוד' הא ליתיה קמן יחזיר וכי תימ' הא לא ק"ל כשמואל תקשי מההיא דשמואל בשטר הקנא' מאי איריא הקנא' אפי' בלא הקנאה אם לא שנאמר דשמואל מוקי למתני' בהקנאה וצ"ע שם:

תו כת' התוס' ויש להביא ראיה דטעני' וכו' מדאמרי' בס"פ גט פשוט וכו' ותימה מאי ראיה היא דכי לא אמ' תנו לא קיימה לשטריה ומצי למטען פרעתי במגו דנאנסו וראיתי בתוס' במציעא שכת' דרב ס"ל בפ"ק דכתובות מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו והשתא מוכח שפיר אך קשה דבשלהי מכילתין גבי ההוא דעשאה סימן לאחר דאמרי' אי טעין ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן וצריך לפרש בשאין כתב ידי העדים יוצא ממקו' אחר דנאמן במגו דמזוייף והשתא מאי קמ"ל שמא מזוייף הוא וגם האפטרופוס אמאי לא טען כן וכת' שם התוס' דלא טעני' ליתמי מזוייף וי"ל דשאני התם שהמכר הוא אמת ואותו מוחזק בשדה ולא חיישי' לקנוני' שזייף שטר מקחו דלא מרע שטרי' שהוא ירא (שמא) ימצא הזיוף ויפסיד שדהו ואע"פ שהוא מוחזק כדאמרי' בפ' זה בורר הבא לידון בשטר ובחזקה ידון בשטר כלו' צריך לברר מתוך שטרו ואם לא ברר מפסיד ולא שייך בזה לא שבקת חיי וגם לא טעני' ליתמי בכה"ג דלא שכיחא:

דף צג

עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו פרש"י אם לא נתן מעות וא"ת וכי זבנה באחריו' וגבי ליה ארעא בזוזי כדרבא לעיל שכת' התוס' דהיכא דאית ליה פסידא לא יהיב זוזי ואין להעמיד כגון שהוזלה דלא מצי למהדר דבר קבולי מי שפרע הוא דמ"מ נהדר ליה כזולא דהשת' וי"ל דלא חשיב הכא פסידא כיון דסבר וקביל ע"ד כן ולא דמי לדלעיל ולא לפ' ב' דייני דהתם חשיב פסידא ועוד דיש להעמיד כגון שהוקרה ורוצה לעכב המעות והקרקע לגבות ממנו גם השבח:

משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו ואפי' למ"ד בחזקת הבתים וכו' לשון התוס' נר' דזה נמשך לפר"ת דע"כ הכא מיירי בנמצאת שאינה שלו דליכא מי שפרע דומיא דההיא דפרזק רופילא דלא תקנו מי שפרע אלא איוקרא וזולא דאדעת' דהכי נחית ואי עסיקין מחמת חוב קאמר בהא נמי איתא מי שפרע דודאי אדעתא דהכי נחית דהא בלא אחריו' לקח וצ"ל דהכא ה"ה דחוזר עליו אלא דאכתי כל זמן שלא טרפוה ממנו אינו יכול לחזור בו אבל לפי' ריב"ם מתוקמא שפיר במוכרין מחמת שעבוד ש"ח אך תימה לפי' ריב"ם אטו כל קנייני כסף ושטר לא מהני ודייש אמצרי מהני ושמא ריב"ם מיירי בלא נתן מעות כפרש"י שמוכרו מצי למיהדר כל היכא דעייל ונפיק אזוזי אף לוקח יכול לחזור מחמת עסיקין כל דלא דייש אמצרי:

תימא לה הא סליקת נפשך הק' בתו' אמאי לא משני כגון שכתבו בעל' ג' מאות ובעלת מאתים לבעלת מנה דין ודברים אין לי עמך בכ"ה זוזי ולקמן כי אמרינן מדין ודברים הוא דסליק נפשיה כתבו התוס' לא אתפרש שפיר טעמא דהך מילתא ע"כ וליכא למימר דהיינו הא דאתא מתני' לאשמועי' דלא תימא לה הא סליקת נפשך לגמרי משום דאמרה לא הפקעתי שעבוד ע"י הקנאה אלא במילי דעלמא שאמרתי לה דין ודברים אין לי עמך דהוי כעין מחילה שלא אריב עמה להתדיין עמה אבל מגוף השעבוד לא נסתלקתי דא"כ תיבעי קנין הילכך לבעלת מנה מסלקי דין ודברים דידה לך לא מחלתי ואילו הוה מיירי בכתבו שתיהן דין ודברים כדברי התו' מאי רבותא ומאי קמ"ל אבל השתא קמ"ל דלא אמרי' לגמרי נסתלקה ובסיפא דאוקי בכותב' בעלת ג' מאות וכו' נת' התוס' לא ידע רבי מאי קמ"ל מתני' ונראה דהא קמ"ל דלא תימא כשאמרה לבעלת מנה ובעלת ק"ק דין ודברים אין לי עמכם במנה אהניא לבעלת ק"ק כשאין שם אלא מנה אבל אם יש שם מאתים נעמוד לחשבון דמדין ודברים של המנ' סליקית נפשאי מהמנ' השני אם ימצא לא נסתלקתי:

רבי אומר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו וכו' פר"ח דלא קאי אלא אבבא דרישא ואבבא דמציעתא אבל בסיפא לא וכו' והא דקאמ' סתמא אין אני רואה דבריו וכו' משום דאף בסיפא לא אמר אלא משום דשתי תפיסות נינהו ורבי לא חלק דבכל ענין חולקין לפי ממון וכוותי' ולא מטעמיה ואכתי ק' דפי' השוה דרישא דקתני אין שם אלא מנה חולקות בשוה לא הוה הפירוש דשוה דרבי דאילו שוה דמתני' היינו חלקי' שוין לג' ושליש לכל א' ואילו שוה דרבי לפי חשבון דאי הוה תני רבי חולקו' לפי חשבון הוה ס"ד דלא פליג אלא אחלוקא דידהו לבד אם לא היו שם כתיבות ותפיסות שר' נתן אומר נוטלין חלקים שוין ורבי אומר לפי חשבון אבל כתיב' מזו לזו ותפיסו' חלוקות מהני להכי קאמר אין אני רואה דבריו של ר' נתן באלו כלומר מה שהוא סבור לחלוק בחלקי' שוין אלא לעולם בין בכתיבה בין בלא כתיבה בין בתפיסה א' בין בג' תפיסות הדין שוה בכולן וזהו שכתב ר"ח שלא תהא מדת הדין לוקה העמדנו דברי רבי אכל מנה ומנה נוטלות בשוה פירוש זהו בשוה כלומר משפט שוה והא דלא מפ' בגמרא שוה דמתני' לפי חשבון דא"כ היכי קתני היו שם ק"ק של מנה נוטלת חמשים אפילו כתב שתות וחומש וכתבו התוס' על פירושו של רבינו חננאל ז"ל ויש לחלק דלא דמי להההיא דיש נוחלין דהתם ליכא שום שעבוד וכו' עכ"ד ומהאי טעמא גופיה אדחיה לה ההיא דשור שוה ק"ק שנגח וכו' דהכא טעמא משום שעבוד דכי היכי דמשתעבד להאי אבל התם ליכא שום שעבוד וכן כתב הרא"ש אבל קשה לי דלא הוי משפט צדק שישתעבד לבעלת מנה כמו לבעלת שלש מאות שאם בעלת מנה היו לה ג' שטרות של מנה מנה כלום לא היה לה שעבוד כנגד כל אחת על כל הנכסים כאילו היו ג' שטרות של שלשה בני אדם אטו מפני שהם בשטר אחד מי גרע כחיהו ונראה שכך הם ראיותיו של רבי' חננאל שהביא מיש נוחלין ומשור שנגח וכו' להוכיח ששורת הדין לפי ממונם חלוקת' וכיון שכן השעבוד שנשתעבדו יש לנו לומר בענין זה נשתעבדו שיטול כל א' לפי ממונו ולדברי התוס' ה"ה בלוה ולוה ואחר כך קנה דקי"ל בפ' מי שמת דמשתעב' לשניה' כולם חולקין בשוה ולפי' התוס' קשה לי הא דאמרי' בגט פשוט האי מאן דנקיט שטרא דחבריה דמסיק ביה ק' וא"ל שויה נהלי תרי בני חמשין חמשין וכו' לא משוינן ליה דאמר ליה לא ניחא לי וכו' והלא אע"פ ששניהם רוצים אינם רשאין ן לפי שהן חבין ללקוחות היוצאין ביום א' או הבאים לטרוף מנכסים שקנה לאחר מכאן שאם היו כתובין בשטר א' יטול חלק אחד בשני שטרות נוטל שני חלקי':

מאי לאו בשור לחרישה וכו' מכח קושיא אדתני סיפא דייק הכי לשון התוס' ולא דייק מדקתני סתמא דמשמע בכל ענין דא"כ תקשי נמי לרב המנונא דמשמע אף בטביחה

ועומד לטביחה והשתא דפריך מכח אדתני סיפא לרב המנונא לא קשיא דרבותא אשמועי' וכו':

הותירו זוזי חדתי שלדעת כן נשתתפו יחד וכו' הא דאמרינן בפרקא קמא דבתרא לדידך דלית לך דינא דגוד או אגוד וכו' ור"י ז"ל אזיל לשיטתיה ולדידיה מתוקמא שפיר אבל ר"ש ז"ל ס"ל הכא דכל סתמא לפי מעות הן חולקין וכי פליגי בשוה היינו בסחורה דאדעתא דהכי נשתתפו ולדידיה תפשוט ממתניתין פחתו או הותירו כך הם חולקין אבל לדברי ר"י היינו טעמא שלדעת כן נשתתפו שבריוח מועט כזה לא קפיד ליכא למילף ממתני' דהתם לא שייך לומר אדעתא דהכי ואם תאמר היכי תלו בדינ' דגוד או איגוד ואפי' לדידך נמי דלית לך דינא דגוד או איגוד השכ' שעשו העבד והבהמ' [כבר] (כשר) יחלוקו פשיטא דכ"א כפי חלק וכדאמרי' ביש נוחלי' הבכור נוטל פי שנים בשבח השתא נמי לפי חשבון וי"ל דלמאן דאי' ליה דינא דגוד או איגוד כשהניח להם אביה' ע"ד כן הניח שישתמשו שניהם כיון שיודע שאין יכולי' לעלות זה על זה בדמים והו"ל כשו' לחריש' אבל לדידי דאית לי דינא דגוד או איגוד ה"ל כשור לטביחה שהרי למכירה הן עומדי' וניחא שכל השכר יהיה לפי חשבון והשתא דאתינא להכי איפש' לפרשה בלא הך דינא דהתם ודאי ליכא למימ' אדעתא דהכי נשתתפו אלא כההיא דתנן בסוף בתרא שני אחין א' עני וא' עשיר שהניח להם אביהם מרחץ ובית הבד הניחן לעצמ' הרי העשיר או' לעני הבא לך עבדים ורחוץ במרחץ וכו' ופירש רב אלפס שאם אין לזה זתים ואין לו עבדי' יאכל הלה וחדי וטעמא שע"ד כן הניח להם אביה' שישתמשו שניהם כל זמן שלא יחלוקו ואין העני יכול להשכירו לאחרים אף כאן סלקא דעתיה דמקשה דכיון דליכא דינא דגוד או איגוד ישתמשו בשוה שע"ד כן הניח אביהן ומיהו מדברי התוספות שם משמע דלא ס"ל כהא דרב אלפס אלא אם מוצא העני להשכיר יכול להשכיר ולכך לא פירשו כן:

דף צד

שנמצאת א' מהם שדה שאינה שלו פי' הקונ' שנודע כבר שהיא גזולה הק' התוס' למה אינה לוקחת אותה שדה דבבירור שלו ויתר על כן קשה אטו בהא נימא בן עזאי מה שגבה גבה אכתי עדיין לא גבה על פי ב"ד ואי משום דהלך והחזיק מי מהני א"כ כל ב"ח מאוחר ילך ויחזיק בקרקעות וגם זה שהקשו מי קאמר ת"ק נשברת נפסדת קאמר ודאי קשה טובא ונר' דה"ק רש"י דלא נמצאת ממש קאמר אלא נודע בקול בעלמא וזאת אינה רוצה להניח הקרק' מחמת הקול דשמא השביחה הקרקע וחסה להפסיד מה שהשביחה בו א"כ הויא עידית או שסמוכה אל ביתה ואומרת שמא לא יזכה הנגזל בדין אבל מכל

מקום אינה רוצה שתגבה האחרונה בלא שבועה שקדם ת"ק סבר לא תשבע דהשתא לאו בעל דברים דידה הוא דא"ל לכשיטלנה ממך תגבנה בן ננס סבר תשבע דב"ח מאוחר וכולי מה שגבה גבה והשתא נמי בעלת דברים דידה היא שכולן נשבעו אטו מפני שהיא אחרונה נשכרת ואף לר"ח נמי ס"ל דהך נשכרת אליבא דידיה קאמר דס"ל מה שגבה גבה דאילו לת"ק נפסד' הוא שטורפין אותה ממנה והשתא לפר"ח הקש' התוס' כי משני חוששין שמא תכסיף א"כ נשביע כל ב"ח מפני חשש ב"ח שקודמים לה דשמא מצא וכו' אבל לרש"י ניחא דלא חיישי' בכה"ג אלא בדנפק קלא ויצאו עליה עוררין והא דהקש' בתוס' גם היתומי' יכסיפוהו יש לתרץ דלא דמי דהיא אם השביחה בקרקע כשבאין לטרוף מידה שמין לה שבח לבדו אבל יתומים אם משביחין בו בשלשים דינר משביחין הם מנה ששמין הקרקע כשהי' משובח' ומה שיותיר יותר על כתובת' תפרע:

שני שטרות היוצאים ביום א' פירוש של מכר או של מתנה וכו' ולפר"י צריך לומר דלר"מ דאמר עידי חתימה כרתי אע"פ שמתוך עידי מסירה ניכר שנכתב ונחתם ונמסר לזה קודם לא מהני כיון שאינו מוכיח מתוכו ומייתי ראיה מפ' כל הגט ותימה הוא דאי כל דלא מוכיח בזמן מתוכו לא לקני א"כ כל ביומי' מצי למיהדר בי' וכן לענין הגט ואם מת בו ביום בטיל גיטא ונפל' קמי יבם וזה אינו דכי בעי ר"מ מוכיח מתוכו לענין כריתות שיהא מוכיח שזה מגרש אשה זו וכיון שזה כבר מוכיח הרי יש כריתות ע"פ עידי חתימה ובזמן מאי נפ"ל מינה הא זמן מדרבנן הוא שמא יחפה ותנן בהמגרש ג' גיטין הולד כשר יש בו עדי' ואין בו זמן ואילו לר"מ אם אינו מוכיח מתוכו פסול מן התורה כדכתבו התוס' בפ' שני דגיטין בהאי דנקט ס"ת ויהב' לדביתהו וא"ל הא גיטיך כ"ש בשטר מכר או מתנה שאם לא כתב זמן אינו נפסל בכך וצריך לברר מאי דאיתא בין פי' של ר"י לפי' של ר"ת ומאי דשייך לשיטתייהו וזה שכתב ונר' לר"י דמיירי הכא במתנה או במכר במקום שכותבין את השטר דגם כתב צריך לומר כן דאם נקנה הקרקע בכסף או בחזקה מה כח שטר יפה הרי אינו אלא לראי' בעלמא וגם מה שהוצרך ר"ת לפרש דמודה היינו מה שירצה הדיין למה הוצרך לזה להאריך כאן בראיות בדבר ומה שייך לשיטתו ונר' דלר"י הא איכא בין שטר מכר ומתנה לשטר חוב דשטר מכר ומתנה לר' אלעזר דכי אתו סהדי ומסהדי מי נמסר תחילה מקבלים להו להכי אמרי' שודא שידון הדיין בסברתו למי היתה דעת הנותן יותר קרובה למסור תחילה אבל בש"ח כי אתו סהדי מאי הוי מלוה ע"פ היא וכיון דמתוך השטרות כי הדדי נינהו אי אפשר לזכו' לאחד טפי מחבירו ולא שייך שודא ולדבריו כל היכא דאיפשר לעשות שודא למיזל בתר סברא אזלי' אם לא היכא דאי איפשר לזכות לא' טפי מאידך ולכך כת' אף בשטר מכר כגון שאינו מוכר לו

אלא בשטר זה אפי' יבואו עדים שנמסר לזה קודם לא חיישי' להו דבעי' שיוכיח מתוך השטר אבל לשיטת ר"ת דשודא היינו היכא דליכא מידי סברא לזכות לזה טפי מזה שיעשה הדיין מה שירצה כל היכא דאפשר אפי' בדרך רחוק לומר דתרוויהו כי הדדי זכו ניחא לן למימר טפי דחולקין דאימור הכי אתרמי ששניהם כתבו בהדי הדדי ולא שנאמר שודא שיתן למי שירצה אבל היכא דע"כ א"א אלא שהאחד עיקר שזכה קודם חבירו לא אמרינן חולקין דממה נפשך אנו נותנין בידים שלא כדין לא' מהם להכי אומרי' שודא דאימור מתרמי שיתן הדיין לזה שזכה הילכך לר"מ אע"פ שאפשר שכתב לזה וזכה תחילה ואח"כ כתב ומסר לשני שהראשון זכה כיון דאפשר נמי לומר דאתרמי דתרווייהו כי הדדי זכו חלוקה עדיף משודא ואילו מפ' ר"ת שודא באמדן דעתה אף לר"מ הו"ל למעבד שודא דסברא היא דלזה שהיה דעתו קרובה כתב ומסר תחילה ולא כתב שניהם כאחד אלא שמתוך כך הוצרך ר"י ז"ל לומר דלר"מ אפי' מסר תחילה לא זכה כדכתב ולא ס"ל הכי לר"ת ועוד הוצרך ר"י להעמיד במקום שכותבין דלא קנו אלא בשטר' דאם יש שום קנין אחר חוץ ממנו אימור בכספא קנה ולר"ת אין צריך להעמיד בכך דאפי' אם אפשר שקנו בקנין אחר כל דאפשר לומר אתרמי דבהדדי הדדי זכו (ובשטר זכה את) שניהם עבדינן חלוק' דעדיפא משוד' והוכיח ר"ת דשוד' ברצון הדיין תלי' ולאו משו' אומדנ' מדאמרי' שניה' ת"ח שניה' קרובי' וכו' שודא דדייני אלמא כי ליכא שום סברא לזכות לזה טפי מאידך אמרינן שודא וכן מההיא דגיטין שהביא רש"י דאמרי' מה שירצה שליח יעשה וקרי ליה שודא אלמא ברצון תליא וכן מההיא די' יוחסין נאמן הדיין לומר לזה זכיתי וכו' דפרכי' ונהדר ונדייניה ומוקי לה בשודא דדייני דאי בסברא תליא נהדר ונידיניה בסברא ועוד הוכיח מדמדמי דינא דאלים גבר דהיינו בלא סברא לדינא דשודא ועוד דמשני הכא ליכא למיקם עלה דמילתא אך זה שמדמה ר"ת דהיכא דכתיב שעות תלינן מסיר' אחר חתימה הכי נמי תלינן המסירה בשעת חתימה משמע לכאורה דלא דמי דהיכא דכתבי שעות כיון דידעי דקפדי אשעות זהירין הן למסור תכף מפני השעבוד ואין עידי החתימה זזין משם עד שימסור בפניהם אבל לומר שהמסירה היתה לדעת החתימה זו מנין לנו לא' ומסר לא' ותימה דהא משמע בפ"ק דמציעא וכו' ותירץ רבי דכי אמרי' עידיו בחתומיו זכין לו ה"מ בשני ימים וכו' ואי קשיא לר' אלעזר היאך יזכה ביום שלאחריו בלא מסירה כלל ועוד דלשיטת רבינו תם דלעיל קשה א"כ מצינו להעמיד אף לר' אלעזר בשקנו בהדי הדדי כגון שנכתבו שניה' ביום א' ששניהם קונים ביום שלאחריו תירץ דהא דאמרי' עידיו בחתומיו זכין לו בשטרי הלואות ובשטרי מכר שהם לראיה

קאמר אבל שטר שקונים בו אפי' לר' מאיר דאמר עידי חתימה כרתי מודה הוא שאינו קונה עד שימסור וכן בגט עד שיגיע לידה לא מתגרשה:

אימיה דרמי בר חמא וכו' פר"ח קבלה בידינו דוקא במקרקעי וכו' ולר' שודא אף במטלטלי כדאמרי' גבי שליח וכו' ולא ידענא מה ראי' שליח לדיין שהרי דיין אם אינו מומחה פקיע כרב נחמן לא מצי למיעבד שודא ואילו שליח כל דהו עביד שודא וטעמא דמשהושלש בידו ע"ד כן הושלש שיעשה מה שירצה ואף במטלטלין:

דף צה

בשקנו מידה קשה דכיון שאין לה קנין בגופה של קרקע אלא שעבודא בעלמא להפקיע השעבוד מי בעי קנין הא קי"ל דמחילה אינה צריכה קנין אפי' מוחלת כתובת' עצמה כ"ש מוחלת השעבוד כדמוכח בפ"ק דקידושין גבי עבד עברי דאמרי' אין גופו קנוי לימא באפי בי תרי זיל ומיהו יש לומר דלשון דין ודברים לשון גרוע הוא ולא מהני בתורת מחילה והתם לאו דוקא נקט לימא ליה באפי בי תרי זיל אלא שיאמר לו לשון טוב ועיקר הקושיא הוא דאמאי צריך שטר מה שכתו' בשטר יאמר לו בע"פ והכי מוכח מדברי התוס' שם שכתבו אקשיא אחריתי אך קשה אכתי מאי פריך מההוא דהאומר לחבירו דין ודברים נהי דהכא לא דמי להרוחא כדכתבו התוס' מ"מ לא דמי להההיא דהתם מיירי בשותף שיש לו חלק בגוף הקרקע וצריך הקנאה בלשון דין ודברים לשון גרוע הוא דמדין ודברים סליק מגופה של קרקע לא אסתלק אבל הכא חוב בעלמא הוא שאין צריך קנין להפקיעו כל מה שיש לה בקרקעות אלו אין קנין הגוף אלא דין ודברים שתערער עליהם מחמת שעבוד כתובת' וכל שעה שבאה לטרוף יכולים לסלק' בזוזי ומנ"ל דלא מהני בהא לשון דין ודברים וי"ל שכל שלא מחלה עיקר החוב יש לה שעבוד על הנכסים והיא לא מחלה השעבוד אלא מדין ודברים בעלמא הוא דאמרה ליה דהא דקנו מידו גבי נשואה סבר רב יוסף למימר מדין ודברים קנו מידו ולא מגופו של קרקע אלא דר"נ אמר מגופו של קרקע קנו מידו שהקנין אינו חל על דבר שאין בהם ממש ואלימא מילתיה לפרושי דבגופה של קרקע קונה אבל הכא שחק' בו שלא מחלה אלא דין ודברים הוא דקאמ' וניחא נמי ההיא דפ"ק דקידושין דנימא ליה באפי בי תרי זיל בזה הלשון מהני לפי שאין לו על המכר חיוב ממו' אלא שיפר' לשו' זיל ולא תשמשני משמע והיינו מחילה:

מקדו בטל אפילו בחיי הבעל ובבבא בתרא מוקמינן ליה בא' מאותן ג' שדות לשון רש"י פירוש דמ"ה לא פריך גמרא בפשיטות והא נתן מקחו בטל ואמאי אצטריך למזב' אלמא יכולה היא שתאמר נחת רוח וכו' אלא דהתם מיירי באותן ג' שדות ולהכי מקחו בטל

אפי' בחיי הבעל ודייקי' מ"ט אע"פ שנתרצית בטל משום טעמא דנחת רוח אלמא יכולה היא שתאמר ה"נ תאמר נחת רוח וכו':

הא ר"מ והא ר' יהודה ופירש לנו רבי וכו' וק"ל א"כ לבסוף דמסיק רב אשי וכו' אמאי אהדר ביה מאותה סברא ראשונה וכו' לשו' התוספות ויש לומר שכך הם דבריו של רבי דסתמא דגמרא דאמר סברא זו דיותר נחת רוח שייך בשני לקוחות מבלוקח אחד לא אמרה אלא משום רבותא ולא משמע ליה שיחלוק ר' יהודה בזה וכ"ש רב אשי דאסיק למילת' דלא מסתבר ליה חילוק זה אפי' לרבותא להכי אמר איפכא דבהכי שייך לחלק שפיר שייך יותר נחת רוח בלוקח א' מבשני לקוחות:

כתבה לראשון ולא חתמה לו יש מקשים והא בהנזקי' וכו' ותירץ רבי בשכתב לו שטר בפני עצמו ואם תאמר אמאי לא מוקי מתני' בשכתב' בשטר בפני עצמו וי"ל דטעמא דמתני' בכה"ג משום דכיון שכתב לו בענין זה שיוכל להוציא שטר שלה בלא שיצטרך להוציא שטר של בעל דהא לית לה שום טענה השתא נמי אע"פ שגם שטר הבע' יוצא מתח' ידו לאו לנחת רוח מכוונה אבל הכא בדכתב לה דין ודברים אין לי עמך אפילו בשטר בפני עצמו לא מהני שהרי מוכיח מתוכו שבאה לקיים מכרו של בעל ועוד דשטר זה לחודיה לא מהני ליה אם לא שיוציא שטר המכ' ועוד תי' רבי דה"ק אבל בשטר קנה בהדי לך חזק וקנה וק' נוקי מתני' בדאמר ליה לך חזק וקנה ועוד קשה במה שהק' מאי תיובת' נוקי בדלא אמר אמאי לא הקשו כן לתירוצא קמא נוקי בדלא כתבה בפני עצמו ותו קשיא איפכא דשפיר פריך התם דמדקתני עד שתכתוב באחריות ודאי דבלאו הכי לא סגי דאל"כ למה לו אחריות הא סגי לה שתאמר לך חזק אי נמי בשתכתוב בפני עצמה ולמה תתחייב באחריות וי"ל דכי אמרי' בדאמר לך חזק היינו בשעת חזקה קודם שיחזיק דהיינו לקח מן האיש וחזר לקח מן האש' שלקח רשות להחזיק ממנו תחילה ואחר כך ממנה והחזיק על פיהם בהני מהני אם כתבה לו שטר אבל אם כבר החזיק על פי הבעל מאי אהניא ליה דבורא שתאמר לו לך חזק אין אחר קנין כלום כדאמרי' בפרקא קמא דמציע' שדה זו כשאקחנה ממך הרי היא קנויה לך דהשתא אין ראוי להקנותה לעצמו ולהכי לא מצי לאוקומ' מתני' בהכי דקתני מכר את שדהו דמשמ' שכבר מכרה כדכתב' התוספות לעיל והשתא הק' התוס' שפיר נימא דהא דתניא עד שתכתוב היכא דלא אמרה בתחילה לך חזק דהשתא לית ליה תקנת' אם לא שתתרצה לכתוב לו אחריות:

אלמנה ניזונית - פרק יא

דף צה

ואין חייב' בקבורתה הק' התוס' פשיטא דהא קי"ל דקבורתה תחת כתובתה והא ודאי לאו קושיא היא אם לא שמעינן לה בשו' דוכת' במתניתין אלא שמקשי מכח דלשמועי' דבעל גופיה דאימא דתנאי בית דין וכ"ש יתומים ולמה שתרצו מהדרי התוספות לישב זה עם קושיא אחריתי דמ"ט לא קתני פרקונה אלא משום דבעי למתני יורשיה וכו' ובהכי ניחא דלא נקט בעל גופיה אך קשה דכולה מילתא לא אצטריך אי לאו דמוקי לה ביבמה והעלו דאיכא רבותא היכא דליכא מקרקעי דלא גבתה וא"ש הכל ואין חייבין בקבורתה כתב' התוס' דאצטריך לאשמועינן היכא דלא שקל' כתובה דליכא אלא מטלטלי והקשה מהרי"ל ז"ל דהשת' דאמרי' דאצטרי' ליבמה שיש לה שני יורשין מנ"ל למידק נמי הא דאפילו לא שקל' אימא כולא מתני' להכי אתיא וכי תימא דאמתני' גופא תקשי למה לי למתני יורשיה יורשי כתובתה דאי לאשמעינן לענין יבמה אפילו אי לא קתני אלא יורשי כתובתה חייבין בקבורתה שמעי' לה דלאפוקי יורשי נ"מ אתיא דאל"כ פשיטא ולא ילפי' הא דכתב התוספות שאע"פ שלא נטלה כתובתה אינן חייבים בקבורתה אלא מכח משנה יתירא הא איפשר לאצרוכה למה שכתב התוס' היכא דלא שקלה כתובה להכי אצטריך למתני הך לישנא דיורשיה יורשי לאשה נ"מ דיורשי כתובה ולא יורשי נ"מ והשתא כולה מתני' הוא דאתא וי"ל דודאי הכי הוא ולא כתב' התוס' דאצטריך אלא אי לאו לישנא דיורשיה יורשי' קאמר:

אבל אי מנח תפילין לית לן בה הק' התוספות מהא דתניא בפ"ב דכתו' הניח תפילין בפני רבו לא יצא לחירות ותרצו דמ"מ אינו רגיל בכל שעה וק' דהרואהו מתיר מנעל באותה שעה יאמר דעבד הוא דמי מכירו שאינו מניח תפילין אח"כ ותו נראה דלא קשיא כלל מההי' דפ"ב דכתובות דודאי שום עבד אינו מניח תפילין אלא (שלא) מפני ששוטה זה עשה שלא כהוגן נאמר דודאי שחררו רבו דדילמא לא חש למחויי או לאו אדעתיה תדע דבפרק השולח מפלגי' בין הניח לו רבו תפילין להניח הוא מעצמו והכי נמי מפלגי' בין נשא בת חורין לרבו השיאו דהיכא דנשא מעצמו אינה ראיה שרבו שחררו אע"ג דאין שום עבד נושא בת חורין והנה לענין זה הוי הנחת תפילין סימן לפי שאין שום עבד מניח תפילין כלל:

נזונית תנן הא לא מבעיא ליה ו' לענין הלכתא וכו' לשון התוס' ויש לפרש דלהכי מבעיא ליה אי נזונית תנן קשיא לרב דמשמ' דלא סגי דלא יהבו לה ונ"מ דאמר בבל וכל פרווד' עבו' כרב לממחי בידיה ופשיט מדשמואל גופיה דפסק כאנשי גליל הוא תני במתני'

הנזונית דע"כ אמתני' קאי כדפר"ת ולא קשיא ליה אי הניזונית תנן דמקומות מקומות נינהו וקתני אותה שהיא נזונית דהיינו בגליל ולאו פסק הלכה היא א"נ אפילו ביהודה קמ"ל דכל זמן שהיא נזונית אע"פ שאינה נזונית בע"כ מעשה ידיה שלהן:

דף צו

תא שמע דאמר רבי זירא כתב' התוספות דאי לאנשי יהודה לאשמועינן מעשה ידיה לעצמ' וכ"ש מציאת' וא"ת תידוק ממתני' דאי נזונית תנן מאי אריא מעשה ידיה אפי' מציאת' שלהם דבמקום בעל קיימי וי"ל דנק' מעשה ידיה לדיוקא דכשאינה נזונית בע"כ אפי' מעש' ידיה אינו שלהן ומה שפי' הקו' שפיר איכא לאוקומי מילתא דשמואל בשאינה נזונית תמיה טובא כדכתב' התוס' ויש לתרץ דבריו דבשאינ' נזונית בעל כרחן קאמ' כאנשי יהודה והא קאמ' איכא לאוקומי כלו' לאו דס"ל לשמואל הכי דהא איהו גופיה פסק כאנשי גליל אלא איכא לאוקומי מילת' דשמואל דלאנשי יהודה קאמר וליה לא ס"ל:

אלמנה שתפס' מטלטלין במזונותי' וכו' הק' התו' כמאן אי כרבי בלא תפיסה נמי וכולי לכאורה לא שייך זה לפירוש ריב"ן דבגמרא גופא קשה ועוד קשה נוקמה כרבי וקמשמע לן דאפילו תפסה הרבה אין מוציאין מידה דאי לא היתה בריא להוציא לא היתה נוטלת אלא לשלשים כדאמרינן לקמן מוכרתה לשנים עשר חדש ולוקח מפרנס לשלשים יום והכא אמרינן אפי' תפסה דסקי' מלאה מעות ונר' דה"פ להריב' דמפליג בין מזוני לכתוב' דמזוני דלא טרפי ממשעבדי עבוד רבנן תקנתא דומיא דינתנו לכושל שבהם לר"ט וכתובה כיון דטרפה לא עבוד אדרבה מזוני דגביה אפי' ממטלטלי כל שעה שתרצו לא היה להם לתקן שתועיל תפיסה שהרי אינה כושלת ועי"ל דליכא לאוקומה כרבי מדאמר מר בר רב אשי מ"ש לכתובה וכו' מזונות נמי ממקרקעי ולא ממטלטלי וגם לר"ש בן אלעזר מתוקמה שפיר לפר"ח דהא דמוציאין לבנים מן הבנו' בשתפסו לאחר מיתה קאמר אבל תפיסה מבני' הוי תפיסה וכן הא דמר בר רב אשי דקאמר לכתובה מה שתפסה תפסה א"ש כר"ע כשתפס' מחיים אבל לפי ריב"ן קשה:

תו כתב ופסק בהאי גוונא כרבינא וקשה לשון התוספות ולפ' ריב"ן ע"כ הא דקאמר מר בר רב אשי מאי דתפסה תפסה לאו הכי ס"ל דהא לא פליג אדר"ע אלא דחויא הוא דמדחא ברייתא כלו' דאין ראיה ממנה דכר' טרפון אתי אבל לפר"ח פשטא דמילתא משמע דהכי סבירא ליה דמהני תפיסה ומנ"ל לומר דאתקפת' היא שלא נפסוק כמותו וקשיא לי השתא דתקון רבנן למגבי ממטלטלי מנ"ל לומר דאלמנה שתפסה אפי' דבר של

זהב אין מוציאין דהירושלמי שכתב כן זהו לדינא דגמ' דלא גביא ועבוד לה רבנן תקנתא דכושל' היא וכן מוכח קצת מפי' התוס' ולפי' ר"ח הא לא מהניא תפיסה אלא מחיים:
יתומים אומר' נתננו פרש"י דמי מזונות לשנה הבאה משמע שרוצה לפרש דבמזונות שעברו פשיטא דיתמי נאמנין וקשה דפשיט מדקתניא נשאת עליה להביא ראיה פי' והיא בא' לתבוע מזונות של שנים שעברו וא"כ אמאי אריא נשאת כי לא נשאת נמי כל שהיא תובעת מזונות שעברו עליה להביא ראיה ושמא י"ל דארישא קאי אלמנה כל זמן שלא נשאת על היתומים להביא ראיה שנתנו לה מזונות לשנה הבאה ואע"פ שעברה שנה ולא נתנו לה היא נאמנת כיון שקודם לכן אמרה לא קבלתי נשאת אבדה זכות' ונאמנין היתומים לומר שנתנו לה מקודם במגו דאי בעו אמרי נתננו לה אח"כ ומיהו כי לא נשאת לא מהימני במגו דחזק' כיון שהם אומרי' נתננו לא היה חוזרים ופורעין לה ברצון אם לא על פי ב"ד שיכריחום אבל השתא דנשאת איכא למימרא איפכא חזקה שלא היתה נשאת עד שהיתה מוציאה מהם כדי שלא תתבזה אח"כ בב"ד הילכך כי אמרו נתננו לה קודם שנשאת נאמנין הילכך מהימני השתא במגו דפרענו אח"כ ולרש"י הא דאמר רב שימי בר אשי כתנאי לא קאי אהך בעיא דמוכח בהדיא דסבר למימר דלר' יוסי נאמנת אף במזונות שעברו מדאמר ר' יוסי כותב' סתם וכך יפה לה והא קמפסדה מזונות כשיעברו שנים יאמרו לה אלו לכתובה מכרת ומזונות נתנו לך וצ"ל דאדתני לוי קאי דסבר רב שימי דאף במזונות שעברו איכא פלוגתא דתנאי ומיהו ק' מה שהקשו התוספות דמה הועילו חכמים בתקנתם כיון שיכולין לומר פרענו לך להבא ועוד דבס"פ השואל אמרי' שוכר אומר נתתי משכיר אומ' לא נטלתי אי בתוך זמנו תנינא תוך ל' יום בחזקת שלא נתן עד שיביא ראיה שנתן כ"ש שלא יהיו נאמנין לומר נתננו להבא ונר' שאף רש"י ז"ל לא אומרה אלא כשאומרי' לא נתננו לך לצורך שנה זו הבאה דוקא דאורחא דמילתא לתת לצורך מזונות כל השנה שתקנה טרף לביתה שלא תחזר אחר מזונות כל שעה כדאמרינן לקמן מכרה לי"ב חדש והלוקח יכין לה בידו מזונות כל השנה ומוסר לה כל חדש בחדש וזהו מן הדין אבל רגילות הוא שהיתומים מוסרין לה מזונות כל השנה שלא תתבע כל שעה והשתא לא קשה מדר' יוחנן גופיה אמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום דרש"י גופיה פי' שם כגון כתובה ומזון האשה והבנות דהא לא מיקרי טוען כיון דאורחא דמילתא בהכי וגם ליכא למימר מה הועילו שאם פעם אחת יכפרו בה תבא לב"ד ותאמר להם אל תפרעוני אלא בעדים דלא גרע ממלוה ע"פ ועוד דאכתובה שכל עצמה לא נתקנה אלא שלא תהא קלה בעיניו להוציאה אם יהא נאמן כיון שמתוך קטטה

מוציא יאמר פרעתי ושייך לומר מה הועילו בתקנתם אבל במזונות עיקר התקנה שתהא נזונות והולכת ואחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקי':

נכסי בחזקת אלמנה קיימים וכו' כתבו התוספות ולא דמי להא דאמרי' בהמקבל יתומים או' וכו' ס"ד השתא לתוס' דהא דאמרינן כיון דלגוביינא קיימא היינו כיון שהן מודין לו בקרקע שיגבנו בחובו הרי הוא בחזקתו גם לענין השבח ור' יוחנן גופיה הוא דאמר הכי ואם כן מאי מבעיא ליה הכא דודאי כיון דשאר מזונות לגוביינא קיימי הרי כל הנכסים בחזקתה וכת' דליתא דהתם שאני שהקרקע הוא אפותיקי לב"ח ואי בעי יתומים לסלוקי בזוזי לא מצי כדמסיק התם הילכך היתומים באי' להוציא ממנו שאו' השבחנו דהוי כיורד לתוך שדה חבירו והינו דקאמר לגוביינא קיימא בכל ענין סוף קרקע זה שיגבנו לוקח ולא מצו יתמי לסלוקי בזוזי והשתא הוי דומיא דאילן דכיון דלמיקץ קאי זה שאו' אילן קדם (נקראו) עליו הראיה:

תו כתב נשאת וכו' ש"מ דבנתקבלה כתובתה או תבעה כתובתה בב"ד לשון התוספות וק"ק מהרי"ל ז"ל דלעיל כתב משום דמזונות יש לה לעולם והשתא לא שייך הך טעמא ויש לומר דעיקר טעמא כדכתב התוס' לעיל דמזונות בחזקתה דמוכרת שלא בבית דין ולכך כל נכסיו הם בחזקתה שהרי לעולם מוכרת והולכת הילכך אפילו תבעה לא נפקא מחזקתה עד שיביאו ראיה שנתנו לה מזונותיה אבל כתובה מעיקרא לא היו כל הנכסים בחזקתה אע"פ שמוכרת שלא בב"ד כיון שיש לה קצבה ולא חשבינן כל הנכסים בחזקת' בשביל כתובה ור' יוסי סבר נכסי וכו' פרש"י הסתם יפה לה מפני הלקוחות וקשה כמו שהיתומים אומרים מה שמכרת לכתובה מכרת גם הלקוחו' יאמרו לה כן ואם תאמר א"כ תנו לי למזונות יאמרו לה מאי אית לך גבן מזוני לא גבי ממשעבדי ועוד ק' כיון דנחית השתא לטעמא דלקוחות נימא כ"ע בחזקת יתמי ובהא פליגי כדמסיק ועוד מה שהקשו התוס' דמדקאמר היינו טעמא כדאביי משמע דעד השתא לא אסיק אדעתיה הכי ונראה ליישב שיטת רש"י דלר' יהודה דנכסי בחזקת יתמי קיימי בשמכרה סתם יש להם לטעון דלכתובה מכרה דאם איתא דלמזונות מכרה היה לה לפרש כדי שלא יאמרו לה למחר נתננו ודמי להא דאמרי' בפ' שבועת הדיינים דכי פרע ליה באפי סהדי אע"ג דנפיק שטרא מתותי ידיה לא מצי למימר הנך סיטראי נינהו אלא אתרע שטרא אי לאו דאדכר ליה שטרא דכיון שהיה לו עליו מלוה ע"פ שהיה יכול להכחישו בה למה לא פירש אבל לר' יוסי דבחזקת אלמנה קיימי וכמאן דנקיט שטרא בידא דמי אע"פ שלא פרשה יכולה היא שתאמ' ללקוחות למזונות מכרתי ולא הוצרכתי לפרש לפי שבשניה' אני מוחזקת אצל יתומים ואם איתא דר' יהוד' ס"ל דבחזקת אלמנה קיימי לא היה חולק בזה דפשיטא

שהסתם יפה לה ומסיק כדאביי קשישא דש"מ שאמר תנו ק"ק זוז לפלוני ב"ח רצה בחובו נוטלין פי' אע"פ שלקח סתם יכול לומר במתנה לקחתיה כדי שיוכל לטרוף החוב ממשעבדי ואם אית להו זוזי אחריני ליתמי יכול לומר אותם זוזים נטלתים תנו לי ק"ק זוז של מתנה במעות שזכה בהם במתנת ש"מ דאילו היה מפרש שבמתנה נטלן לא היה יכול לגבות חובו ממטלטלין והיה צריך לחזור אחר זבורית ואפי' אין להם קרקע כלל היה מפסיד ואמרינן לדעתיה דכי אמר תנו ק"ק זוז לפלוני ב"ח שזכה לו אותם המעות בכל ענין שירצה אם ירצה ליטלן בחובו ואם ירצה במתנה ולא אמרי' אתרע שטרא כמו דאמרינן בפרק שבועת הדיינים והכא גבי אשה נמי סבירא ליה לר' יוסי דיפו כחה בזה שתמכור דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד סתם אפי' היה שלא יערערו עליה יתומים לומר אנו נותנים לך יום ביומו ואח"כ תאמר למזונות מכרתי ומהנשאר יהיה לכתובתה ור' יהודה סבר אם נטלה סתם שאינה יכולה לומר כן אלא אתר' כתובתה כיון דנכסי בחזקת יתמי קיימי והשתא ניחא דכשהק' התוס' לפי' הקונטר' וכי אין זו הונאה לא שייך לאקשויי הכי גבי אביי קשישא כדפי' וק"ל למה לא פירשו דוכן כחה יפה דר' יוסי היינו שאם תכתוב לכתובה אבדה מזונותיה דהא נתקבלה כתובתה א"כ אפי' גבתה מקצ' כתובה אינה אוכלת דס"ל כר' יוסי דלא אמרי' מקצת כסף ככל כסף כר"ש לקמן בפרקין ובזה יפו כחה שתמכו' סתם ואח"כ כשעברו ימים תאמר לשם מזונות מכרתי ותחזור ותמכור לכתובה:

דף צז

מוכרת למזונות מהו שתחזור ותטרוף וכו' ואם תאמר ותפשוט מדר' יוסי דאמר מוכר' סתם וכך יפה לה כלו' שתטרוף אח"כ לצורך כתוב' מן הלקוחו' ואמאי לימרי לה לקוח' הנחנו לך מקום לגבות הימנו דהא לא הוי כאשתדוף כיון שהיא יכולה לחזור ולטרוף והלקוחו' חוזרין על היתומים וי"ל אי דינא הכי אינה מוצאה למכור קרקע לצורך מזונו' שדואגים פן תחזור ותטרוף ותהא צריכ' לכתוב להם בפירוש ע"מ שלא תטרוף מהם והשתא הו"ל כאשתדוף בני חרי:

או דילמא נהי דאחריות דעלמא כו' ולא דמי להההיא דלעיל ראובן שמכר וכו' לשון התוס' קשה דודאי לא דמי דשאני הכא שאינה אלא שלוחה של יתומים כדאמרי' לקמן כאן שנה רבי הוסיפו לה אחת וכו' ואמרי' דאחריות' איתמי אטו שליח שמכר קרקע לחברו לא יהא יכול לטורפ' בחובו וי"ל דודאי שליח דעלמא יכול לטרוף לפי שאם רצה היה גובה מב"ח בכל ענין אבל אשה שאין לה סמך למזונו' אלא מקרקעות אלו דמטלטלין לא מצי למגבייה א"כ לצרכה מכרה וה"ה נמי ב"ח שמכרו ב"ד קרקע במקצת חובו אינו

יכול לחזור ולטורפו נשאר חובו דאמרו ליה לקוחות מאי אפסידנך הרי לא היה לפניך אלא קרקע זה בלבד:

זבי ולא אצטריך לה זוזי וכיון שגלה דעתו וכולי לשון התוס' אין לתמוה אטו תהא גילוי דעתו גדולה מכי התנה בפירוש דלא מהני עד שיהא תנאי כפול ועוד מה בין זה להההיא דשטר מברחת דלא בעי אפילו גילוי דעת דבפרק האומר כתבו התוספות דמדינא אין לו למקח שיתבטל בפני התנאי דלא אתיא דבור ומבטל מעשה אם לא דאשכחן גבי בני גד דמהני הילכך אין לך בו אלא חדושו ובעינן דומיא דהתם ממש וזהו בדבר שצריך תנאי אבל בהך מילתא דאפילו גילוי דעת לא צריך כההיא דשטר מברחת אלא דהתם אע"פ שלא גלתה דעתה אנן ידעי' דאדעתה דהכי לא יהבה אבל האי דזבין מי לא אפש' דמזבן למילתא אחריתי ולא למזבן חיטי לכך צריך לגלו' דעתו דלצורך חיטים הוא מוכר וכיון דידע' דלהכי אכוונה המקח בטל אע"פ שלא התנית ועוד נר' דההוא דמברחת לא הית' יכולה לגלי' דעתה כדי שלא יתפרס' ויזכה בו בע' וכן ההי' דיש נוחלין הרי שמע שמת ולא יחיה אי הכי היינו דא"ל רמי בר שמואל לרב נחמן וכו' פרש"י א"ה היינו ודאי וכו' וקשה לפי זה דמאי הוכחה היא לעולם דמשום דלא אצטריכה להו זוזי הדרו ומיהו כ"ש היכא דהוי בעקולי וכו' לשון התוס' ונ"ל דלרש"י ז"ל לא הוי כ"ש דדוקא כי לא אצטריכא ליה זוזי מחמת שחזרו בהם המוכרים וכיוצא בגילוי דעתא בעלמא מהני ולא אמרי' היה לו להתנות בפי' שלא עלתה על דעתו כך אבל במילתא דשכיח אע"ג דהוי טעות יותר דבשעתה דזבין הוו קיימי בעקולי מ"מ הו"ל לאסוקי ולאתנויי וכיון דלא אתני איהו אפסיד אנפשיה ומיהו אי בהכי מיירי התם דחשיב ליה רב נחמן מקח טעו' א"ש דקאמר ליה רמי בר שמואל נמצאת מכשילן אלא לדידך דבלא אצטריכו ליה זוזי מיירי ליכא מכשול דהא בכל מלי אמרי' הכי זבין ולא אצטריכו ליה זוזי הדרי זביני ולא ידאגו המוכרים אי קיימי בעקולי דשכיח דאז לא יתבטל המקח דהו"ל לאתנויי וקשה לי אי בזבין ולא אצטריך ליה זוזי מיירי ודאי היו צריכין לגלות דעתם דמשום חיטי זבני ומה שייך לומר נמצאת מכשילן מעתה לא יקנו לקוחות כשאומרים כן אם לא שיתנו בפירו' שאע"פ שימצאו חיטין לא הדרי זביני ולפרש"י א"ש דס"ד לגמרא דכיון דזביני בטעות הוו דאדרב' בעקולי הוו קיימי בההיא שעת' זביני בטעות הוא ולא בעי' גילוי דעת והיינו דקאמר נמצאת מכשילן דאם באו ממקום קרוב כיון שצריכין לגלות דעתם ליכא מכשול:

אלמנה מן האירוסין הוא דלא נפיש חן דידה וכו' פר"ח גרושה נפיש (חן) לפי שיש לה תוספת אי נמי יש לפרש וכו' ואיכא למידק מה קושי' ראו בפרושו של רש"י שהוא פשוט

אלא דרש"י ז"ל אזיל לטעמיה שיהיו בעליהן לחן בעיניהן אבל רבינו חננאל פי' בהכותב דף פ"ד שימצאו הנשים חן בעיני האנשים ויהיו להן קופצים יותר ולפי זה א"א לפ' כאן כדברי רש"י לכך פי' רבי' חננאל פי' אחר לשיטתו ועוד כת' התוס' דא"כ יש לפ' לשיטת רבי' חננאל שהיא צריכה חן יותר לפי שהיא בזויה:

לאיתויי מגורשת ואינה מגורש' כת' התוס' ואין לתמוה מקמ"ל אם מוכרת שלא בב"ד דמשמע דפשיטא להו לתוס' דמגורש' ואינה מגורשת מוכרת שלא בב"ד בחיי בעלה ואכתי אשתו גמור' לא ידעי' אם תמכו' שלא בב"ד דאמרי' בפ' בתרא מי שהלך למ"ה ואשתו תובעת מזוני' ב"ד יורדין לנכסיו וזנין וכו' ונר' דכך מקשי מאי קמ"ל ר"ש בהכי אם מוכר' למזונות כ"ע מודו דמוכרת ואף זו אם דינ' למכור לא פליגי רבנן בהא ותרצו דבת מזונותי' קמ"ל אי נמי קמ"ל דמוכר' ואע"ג דלא שייך בפלוגתייהו מילתא אגב אורחיה קמ"ל:

מכרה כתובתה נ"ל דהיינו מנה ומאתים לשון התוספות הא לא רצו לפרש לא תמכור את השאר דהיינו מזונו' שעברו לאפוקי מדרבנן דאמרי' ומוכרת למזונות וכו' דלא פסיקא לן שהיו חייבין לה מזונות דקרו ליה שאר:

מתני' מני ר"ש היא וא"ת ממתני' נמי תפשוט דאתיא כר"ש לשון התוס' וק' דאפילו דידעינן דר"ש דמתניתין היא אכתי תקשי הא יש לה מזונו' ואמאי לא תמכור את השאר אלא בב"ד ועכ"ל דכר"ש דהתם אימא דאבדה מזונותיה ותרצו דחכמים נמי כר"ש דמתני' וק' דמה נפקותא בכך ונוקי חכמים כר"ש דברייתא וטעמא דמוכרת אע"פ שאין לה מזונות דומיא מן אלמנה מן האירוסין ואדרבא טפי היה להם לומר דמתניתין מצי דקאמר היינו כולה מתניתין אף חכמים ושמא ניחא לאוקמי חכמים כר"ש דמתני משום דקמסיים וגרושה לא תמכור אלא בב"ד ומוקמינן לה אליבא דעול':

בבתוליה כדרכה אין וכו' אבל מבתולה בלא יו"ד לא אפשר לומר לשון התוספות פי' דהשתא ניחא דלא מצי למימר בבתוליה לרבו' בוגרת ושלא כדרכה ממעטינן מבתוליה שיהיו כל בתוליה קיימין דא"כ לשתוק קרא מתרוויהו דממשמע דבתולה ממעט שלא כדרכה ולא ממעט בוגרת וקשיא להו לתוספות דהא בקנס של נערה כתיב בתולה אפילו הכי יש לה קנס וכן גבי נערה מאורסה וכו' ותימה מפני מה לא תרצו כדמפ' ר"י ז"ל לקמן דהתם משום דדרשינן בעל עושה אותה בעולה שלא כדרכה ובהדיא דרשינן הכי בפ"ק דקידושין לענין קנס וי"ל דדוקא למ"ד סתם בתולה שלמה משמע ותרצו התוספות שאני התם דגלי קרא דכתיב בעולת בעל ולמקצת בתולה קרי לה התם בתולה אבל הכא לר"מ דאמר סתם בתולה אפילו מקצת בתולים במשמע וצ"ל דבעולה שלא כדרכה אפילו

מקצת לא מקרי והא ליתא דא"כ היכי קרי לה התם בתולה דע"כ אפילו שלא כדרכה דמשמע כדנפ"ל מבעולת בעל:

בתולה שלמה משמע וכו' אכתי קשה מהא דאמרינן בפ' הבא סימן אין בתולה וכו' לשון התוספות הא דלא קשיא להו מהכא דדרשינן שלמה דהא דאצטריך בתולה נערה בכל מקום למעוטי קטנה:

תו כתב' ועוד ק' מהא דאמרינן גבי נערה מאורסה וכו' וק' דמאן לימא לן דההיא כר"ש אתיא דילמא כר"ע דקי"ל כוותיה הכא והתם ועוד ק' נימא דבין ר"מ בין ר"ש ס"ל דמבתוליה לא ממעט שלא כדרכה והא דאמר ר"ש שלימה משמע לענין מקום בתוליה קאמר לאפוקי בוגרת והדר אתו קראי לאייתויי בוגרת ולמעוטי שלא כדרכה דכי האי גוונא רצו התוספות לפ' לעיל שכתבו אבל מבתוליה בלא יו"ד לא אפשר לומר וכו':

דף צח

מוכרת שלא בב"ד וכו' וא"ת מתני' היא אין אלמנה נפרעת כו' וא"ת דנוקמה במכרה כתובתה או מקצתה ועוד דס"ל לר"ש לא תמכור את השאר אלא בב"ד וכיון שמוכר בב"ד צריכה שבועה וי"ל דכיון שהיתה יכולה למכור מתחילה שלא בב"ד הרי יפו כחה ומשום דמכרה מקצת לא גרעה לענין זה בשלמא ארוסה אמרינן שכן הורע כחה שאינה מוכרת לעולם:

תו כתב' אלא או' רבי דהך שבוע' לאו משום צררי וכו' וקשה דמה לי מוכרת בב"ד או שלא בב"ד הואיל ויפו כחה בזה אף היא לא תהא צריכה שבועה לאפוקי אלמנה מן האירוסין לר"ש דמשום דמוכרת בב"ד תנן שאינה נפרעת אלא בשבועה:

אמר ליה הכרזה לא קמבעיא וא"ת הא אמר לכרגא ולמזוני ולקבורה וכו' לשון התוס' אמסקנ' לא הקשו דמתוך חומר שהחמר' עליה בסופ' להצריכה שבועה שלא זלזלה הקלו עליה בתחילתה שלא תהא צריכה הכרזה דודאי תדקדק הרב':

תו כת' והא דאמרי' לקמן וכו' ומסיק ה"מ שליח אלמא דבשליח גופיה צריך הכרזה משמע הלשון שרוצים לדקדק לפי האמת דשליח צריך הכרזה ולא ידענא מאי קשיא להו מהתם דלענין טועה בדבר משנה הוא דקאמר דלא פשיט ממתני' דמצי לאוקמי בשליח וה"ה אלמנה שתהא צריכ' שבועה אבל לפי האמת מתני' בב"ד מיירי ואכתי אלמנה מבעיא ליה וה"ה שליח:

דאמרי' לה מאן שם ליך תימא לרבי דהכא משמע שאם החזיקוה ב"ד יכולה לעכב על ידם לשון התוספות תי' מאי קשיא ליה דהתם ודאי משום חשדא בעלמא הוא כדאמרי' התם בפ"ק דפסחים אין הגבאים רשאין לפרוע לעצמן משום דכתי' והיית' נקיים מה'

ומישראל והכא אלמנה ששמה לעצמה קאמר דמשמע בדיעבד דאי שמה על פי ב"ד בדיעבד אע"פ דאיכא חשדא לא מפני כך תהא מקחה בטל ונראה דאהא קאי ר"י ז"ל אמה שכת' שצריכה ב"ד מומחין שתהא מכרה קיים שאילו עשתה ע"פ הדיוטות אף לאחרים בטל ומומחין היכי טעו ומכרו לה כיון דמן הדין אין להם למכור לה:

תו כת' ומיהו ההיא דירושלמי מתמה רבי וכו' ושמא התם בירושלמי בב"ד הדיוטות קאי לשון התוס' ומשמע דהשת' לא צריך לומר דאפי' מוכרין בב"ד לא ימכרם לעצמו דמן הירו' אין ראיה דאב"ד הדיוטות קאי ונראה דאע"פ כן קשה כיון דרבי הוא דא"ל צא ומכרן דהיינו ב"ד חשוב אמאי לא אמר ליה שקול לנפשך כדשיימי בי תלתא דבקיאי בשומא ויחזיק יוחנן זקוקה לעצמו על פי רבי ומיהו מתוך גמ' דידן לא קשה דשמא עשאו שליח למכור בלא ג' דאז ודאי אינו רשאי ליקח לעצמו אבל בירו' קאמר לך ומוכרן בבית דין הילכך צ"ל דאפילו מוכרן ע"פ ב"ד לא ימכרם לעצמו:

אלמנה שמכרה שוה מנה במאתי' וכו' בירושלמי פריך ויחזור המקח וכו' ריש לקיש אמר אין הונאה לקרקעות וא"ת מכרה אלמנה מאתים במנה מאי איכא למימר הרי כתבו התוס' לעיל דאלמנה אפילו בפחות משתו' מכרה בטל וכן בשליח ולא גרע הונאת קרקעות ביותר משתות מפחות משתות במטלטלין דהיא מתנה בעלמא והכא גבי אלמנה ושליח מכרה בטל ושמ' דעק' קושי' אמכרה שוה מנה בק"ק פריך דמאחר דחוזר המקח היכי קתני דנתקבלה כתובת' ונמצאת קרח מכאן ומכאן אבל במכרה שוה ק"ק במנה שפיר איכא למתני נתקבלה כתובתה דיתומים בהדי לוקח מאי עבידתיהו תלך היא ותוצי' מהם ועוד מוכח לקמן דעד כדי כתובתה מכרה קיים לענין הלקוחו' ותגבה מכתוב' דאמרי' הא קמ"ל טעמא דאזיל בדיתמי הא בדידה מכרה קיים והיינו טעמא שכיון שהיא מוכרת לצורך גביית כתובתה אדעתא דהכי קונים ממנה שתקבל היא עליה הטעות כאילו הוא היתה במקו' היתומים אבל שליח כיון שהלוקחי' יודעים דלאו דידיה הוא לא סמכי עליה ולכך חוזר והיינו דאמר רב נחמן גופיה לקמן דטעי שליח לא קאמינא ומיהו לעיל היו התוספות יכולין לחלק בין אלמנה לשליח כה"ג דלהכי אלמנה אינה צריכה הכרזה דכל שהיא מוכרת בזול מנכין לה מכתובתה אבל שליח צריך לבטל את המקח ולאשתעויי דינא בהדי לקוחות הילכך מעיקרא תקנו שיהא צריך הכרזה:

תו הביאו בירוש' מתניתין פליגא אר' יוחנן אלו דברים שאין להם אונאה וכו' וא"ת והא עלה קאמר ר"י אם דבר מופלג יש לו הונאה אלמא ההיא דמסתייע מינה ריש לקיש בדבר שאינו מופלג מתפרש' וי"ל דלישנא דר"י דאמר אם הוה דבר מופלג יש לו הונאה קשיא ליה דמשמע לכאורה הונאה ממש והמקח קיים ופריך מדקתני הונאה דמשמע

לעולם כל עיקר אין להם ומשני פתרי ליה בדבר שאינו מופלג דשייך ביה הונאה אבל במופלג ביטול מקח הוא ושפיר קתני אין להם דין הונאה כלום והא דאמר ר' יוחנן יש לו הונאה לאו דוקא דביטול מקח הוא כדכתבו התוספות בסמוך וק"ק אמאי לא מפרש ר' יוחנן מתני' לאו דוקא שוה מנה ממש אלא יותר ממנה מעט במאתים כדמפ' התוספות ההיא דפ' המקבל זבין מאתן ושוה מנה ותו קשה אמאי לא העמידוה במכרה לעכו"ם א"נ כגון שמכרה ע"מ שאין עליה הונאה והיינו דמייתי ר"ת בסמוך בשם הירו' בשקבל עליו הלוקח וי"ל דבהא פליגי ר' יוחנן ור"ל דר"י ס"ל דמתניתין איירי אף במקום שהמקח בטל לגמרי אלא שהוזל אח"כ ואפ"ה קתני נתקבלה כתוב' ולא מצי' הדרה בה לגבי לקוחות ותחזור הקרקע ליתומים כדכתב התוספות ור"ל ס"ל דמתניתין לא מיירי בביטו' מקח דהא אין הונאה לקרקעות שאילו כן היתה חזר' הקרקע ליתומים ואיכא למידק למה הוצרך התוספות להביא כל זה הירו' כיון דמתניתין מתר' בכמה אנפי ועוד למה הוצרכו למה שמפר"ת כה"ג הא דאמר ר"נ בהזהב ונר' דק' להו לתו' אמאי לא פרי' גמ' בפשיטות מכר שוה ק' בק"ק ותימ' אנא ארווחנ' ואמאי צריך לדקדק מ"ש שוה ק"ק במנה כו' אלא דהו"א טעמא משום דלא יצא הקרקע מרשות היתומים וברשותייהו אוקי' לה"ק מ"ש שוה ק"ק כ' כדכ' התוספות לקמן והיינו כר"י דר"ל ה"מ למפרש בפשיטות ואי קשיא דר"נ גופיה ס"ל בהזהב הונא' אין להם ביטול מקח יש להם משמ' לכאור' דכר"ל ס"ל וגם ההיא דזבין ק"ק ושוה מנה משמי' דרב נחמן דאין הונאה לכאור' לגמרי משמע א"כ אמאי לא פריך בפשיטות לכך כת' שר"ת מפרש דרך ביטול מקח לאו דומיא דמטלטלין וההוא דזבין במאתן לאו דוקא וזהו שכתבו תוספות בסמוך אין לדחות לפי הירוש' וכו' דאי קשיא להו היכי דייק ממתני' דס"ל כר' יוסי דהכל לבעל המעו' הרי כתבו התוס' בסמוך דאמתניתין כ"ע מודו כיון דמחמת זיילא הוה ולהכי לא קאמר מתני' ר' יוסי היא אלא שבאו לדקדק דלא מצי גמרא למידק מסיפא בפשיטות אלא מתוך רישא:

כאן שנה רבי הכל לבעל המעות נראה לר"ת ז"ל דבמתני' מודו וכו' לשון התוס' רש"י ז"ל פירש השולח שלוחו לשוק לסחורה ולקח בזול דמשמע ליה שכל השיטה בזולה מתפרשה ובהכי מפליג בין דבר שאין לו קצבה לדבר שיש לו קצבה דהיכא דיש לו קצבה כגון קטניות הנמכר בחנות והוזלו גביה לתת לו אחת יתירה במתנה הוא ויש לומר לשליח נתנ' ויש לומר לבעל המעות נתנה וחולקין ורבינו תם דחה פי' זה לקמן מטע' שאפרש שם בס"ד ופי' הוא ז"ל דמן הדין היה להיות הכל לשליח דמשמע ליה דלאו בזולא מיירי דאי בזולא הדין לבעל המעות כדתנן הכא מנה במאתים נתקבלה כתובתה אלא בשנתנו לו במתנה תוספת על המקח ומה שבעל המעות נוטל מחצה משום דעל

ידי מעותיו נשתכר וכיון שכן הוצר' לפרש כאן בדבר שאין לו קצבה דקאמר ליה קח זה עבור מקחך ועוד אני מוסיף לך זה משלי דומיא דיש לו קצבה מדלא מפליג ביש לו קצבה גופיה בין מוכר בזול לנותן תוספות אלמא תרוייהו במוסי' במתנ' ועל פרש"י קשה מדר' יהודה דמעילה דמפרש לקמן מאירע רע בדמי' כדהק' ר"ת ועוד קשיא לי דבפרק הגוזל קמא תניא הנותן מעות לשליחו ליקח לו חיטין ולקח מהם שעורים תני חדא אם פחתו פחתו לו ואם הותירו לאמצע ומוקי לה ר' יוחנן כרבי יהודה דאמר שינוי אינו קונה ומשום דנתן לו למחצית שכר הוא דאמרינן הותירו לאמצע שאם אינו רק שלוחו הכל לבעל המעות כדכתבו שם התוס' והיכי סבר הכא רבי יהודה הכל לשליח ונראה לי דאף רש"י ז"ל לא אמרה בשלק' בזול ע"ד לזכות בו בעל המעות דבהכי ודאי לית ליה לשליח בגויה מידי דהא אמרינן בפ"ק דמציאה גבי ראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי וכו' אמר זכה לי לא מצי למימר תו אני זכיתי בה ולהכי אמרי' בהגוזל הותירו לאמצע כיון דלמחצית שכר יהבינהו והכא מיירי במתכוין שליח לזכות לעצמו דר"י ס"ל הכל לשליח ור' יוסי סבר דאין לו קצבה הכל לבעל המעות דהאי שליח במאי זכי זוזי דאניש עבדו ליה זולא וביש לו קצבה חולקין דנחשב' קצת כמתנה והשתא לא קשה מידי ממעילה דלקמן דלהכי אמר ר' יהודה דבעל הבית לא מעל דא"ל חלוק גדול הייתי מבקש והבאת לי קטן ורע בדמים דאי מייתת בשנים סלעי' כ"ש דשויה לי תרתי סרי ואם לא לקח השליח אלא לעצמו למ' ימעול בעל הבית הרי לא עשה שליחותו וה"ה בשלוח דעלמא כשאו' לעצמי לקחתי דמצי בה למימר ליה או תן לי את מקחי כמו שלקחתי או תן לי מעותי תו כתב וכן מוכיח נמי מדקאמר כאן שנה רבי וכו' וק"ל דאדרבה לדידיה קשה מאי קאמר כאן שנה רבי ומאי קמ"ל בהא טפי הי"ל למתני' אפילו כר' יהודה וי"ל דר"ת אזיל בשיטתיה ומפ' דה"ק כאן שנה רבי הכל לבעל המעות משום דאין קצב' הא ביש לו קצב' חולקין וקמ"ל דשנויה דשנינן בדר' יוסי שינויא הוא ואיתיה אף במילתות בטעי כמ"ש מפ' ר"ת בסמו' ואפשר שלכך נמי הוצרך ר"ת להעמיד דבמתני' כ"ע מודה דהשתא ע"פ כאן שנה לאפוקי יש לו קצבה קאמר דחולקין ועיין במ"ש בסמוך:

אמר רב פפא וכו' ושאל רבינו ישראל את ר"ת וטעמא דחולקין וכו' דהא שוה מנה במאתים טענה הוא ומוקי לה בגמרא ירושלמי' כגון שקבל עליו הלוקח לשון התוס' משמע שרוצה להוכיח דכיון דכר' יוסי מתוקמא דאמר הכל לבעל המעות אלמא ביש לו קצבה אף בטעות דומיא דהכא חולקין ותימא דלעיל כתב ר"ת עצמו דמתניתין דברי הכל היא ולעולם מצינו למימר דביש לו קצבה כשהוא טעות הכל לשליח ושמא אין כוונת ר"ת להכריע אלא דלא תימא ביש לו קצבה מן הדין להיות הכל לבעל המעות

ומאי זה טעם חולקים אם לא מטעם מתנה כדפרש"י והכא גבי זולא לא שייך הך טעמא לה"ק תדע דדוקא באין לו קצבה היא דאמרי' במתני' הכל לבעל המעות הא יש לו קצבה לשליח והשתא יש טעם לומר מפני מה חולקין משום דע"י מעותיו נשתכר ולמה שפי' לעיל א"ש דמייתי ראיה דכיון דמתניתין בטעות מיירי ואהא קאמר כאן שנה רבי כלו' בההיא דר' יוסי דהכל לבעל המעות לאפוקי אם יש לו קצבה דבהא אמר ר' יוסי חולקין אלמא בטעות נמי מיירי דומיא דמתניתין ובהא נמי מתרצה זו שהק' לעיל במה שכתב אין לדחות לפי הירו' דמאי קשיא להו כיון דמתניתין לד"ה היא דמ"מ מדקאמר כאן שנ' רבי משמע דאדר' יוסי קאי וכשנויא דשנינן דר' יוסי אדר' יוסי ואי טעמא משום דלא יצא הקרקע מידי היתומים לא שייך כלל כדר' יוסי:

תו כתב אע"ג דאיכא למימר טעמא אחרינא הך טעמא דפרישית עיקר דמוחזק ידו על העליונה לשון התוספות איפשר דלדברי רש"י פריך דאם איתא דמספקא לן האי מתנ' למאן יהבה נהוי דשליח דהא לא קי"ל כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין כדאמרינן בהשואל אלא המע"ה כרבנן דפליגי עליה אי נמי דטעמא דפר"ת עיקר מכח מה שהכריע לעיל דע"כ בזלות הסחורה לא נחלק ר' יהודה אלא בשנתנו לו בתוספת שאמר ועוד אני מוסיף לך זה משלי ודומיא דאין לו קצבה צ"ל יש לו קצבה ואם אמר בדבר שיש לו קצבה קח זה בעבור מקחך ועוד אני מוסיף לך מדה זו לא היה או' רש"י דאיכא למימר לבעל המעות נתנה דכיון דמוחזק הוא ידו על העליונה והא דבעי ר"ת ז"ל לומר דמן הדין היה הכל לשליח אלא לפי שע"י מעותיו של זה נשתכר אמרי' חולקין ק"ל דאית' בירושלמי דדמאי פ"ה אמתניתין ב"ה שאמר לחבירו דמוקי פלוגתיהו דרבי יהודה ור' יוסי בלוקח סתם דר' יהודה סבר לא נתכוין המוכר לזכות אלא ללוקח ר' יוסי סבר לא נתכוון המוכר לזכות אלא לבעל המעו' והא דאמר חולקין משום דע"י מעותיו של זה וע"י רגליו של זה בא ולכך שניהם חולקין ולפי זה אין להביא ראיה לטעות העכו"ם שהשליח יכול לזכות בו שיהיו שלו ומה טיבו של ב"ה:

תא שמע היתה כתובתה מנה וכו' וא"ת והמקשה תיקשי ליה מתניתין אהדדי דודאי המשניות היה לו לידע וי"ל דס"ד דמקשה דמ"ה מקחה בטלה אפי' אומרת אחזיר דינר מקרקע לפי שיתומים יאמרו לה היה לך למכור קרקע אחר קטן שהוא שוה מנה לבד והיה נשאר לנו זה הגדול דניחא להו שיהיו נכסיהם במקום אחד ולא בשתי מקומות והשתא ההיא דמעילה א"ש דמוסיף על דבריו מקרי שהרי נעשה שליחותו דלא שייך הך טעמא ומיהו גמרא קבעי זבין לי לתכה ואזל זבין ליה כורא סתמא דמשמע ליה דמבעיא ליה בין היכא דאית ליה קטינא דארעא בלתכה דאיכא קפידא ובין היכא דהכל שדה

אחד ובעי למפשט דהיכא דלית ליה אלא שדה אחת מוסיף על דבריו הוא דומיא דמעיל' והיכא דאית ליה קטינא דארע' זוטר מעביר על דבריו ודחי להו גמרא לתרוויהו ולא אפשיטא וסוגיין דמוסי' על דבריו הוא אפילו אית ליה ארעא אחריתי זוטר טפי דכיון דאמר ליה זבין לי לתכה סתמה ולא פי' יכול הוא למכור אף מאותו השדה הגדול וכיון דלגבי לתכה עושה שליחותו מקרי לגבי כורא נמי מוסיף על דבריו הוא כנ"ל:

דף צט

נתן לו דינר זהב וכו' כתב התוס' וכן מוכח בהגד' ר' אלעז' בן הורקנוס וכו' דכתי' בד"ה שקלי זהב משקל ו' מאות וה"פ שקלי זהב נתן שוין משקל ו' מאות של כסף וקרא דשמואל ה"ק כסף שוין חמשים שקלי זהב ומ"מ קשו קראי אהדדי דממה נפשך או כסף נתן או זהב נתן ושמא דהאי כסף דכתי' בשמואל דמי' קאמר דאורחי' דקרא למקרי את הדמים כסף כמו מכסף מקנתו כי כספו הוא והא דבעי ר"ת למימ' דההיא דבכורות שנותן קלבון לכל דינר של כסף להכרע קשיא לי דהיכן מצינו שיתן הכרע בפדיון הבן דדוקא גבי שקלים שאינן נפדין בשוה כסף כדתנן בפ' יש בכור בעינן שיתן הכרע לפי שאי איפשר לצמצם דאמרינן בירו' בפ"י דשקלים כמין מטבע של אש הראה הקב"ה למשה ואמ' לו זה יתנו ואילו גבי פדיון אמרי' בפ"ק דקידושין עגל זה בה' סלעים לפדיון בנו טלית זו בה' סלעים לפדיון בנו פדוי ומוקמי' מדלא שוי' וכגון דקביל כהן עילוי כדרב כהנא דשקיל סודרא בפדיון הבן ואמר לדידי שוה לי ה' סלעים ועוד קשה דאפי' תימה דצריך הכרע אינו צריך הכרע לכל דינר חצי שקל ואין ראיה מאות' דאחין השותפין שחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין בקלבון לפי שכל אחד נתחייב בפני עצמו בקלבון ולא מפני שהם מביאין בשותפות ישתכרו הקלבון דכשני ממונות דמו ואדרבה משם ראיה שאם עדיין הנכסים היו בחזקת תפיסת הבית פטורין מן הקלבון דכחד ממון חשיב ומשמע מדברי רש"י בפ' בתרא דבכורות דפטורין מן הקלבון כל עיקר דהו"ל כאדם ששקל שקל א' על שני בניו או ששוקל על שנה זו ועל אשתקד דנותן שקל שלם ואינו צריך להוסיף והכי איתא בירו' פ"ק דשקלי' סבר ר"מ בנותן שקלו שלם שהוא פטור מן הקלבון וההיא דהנותן סלע ונוטל שקל דנותן שני קלבונות שניא היא משום דכשתי ממונות הם אחד שקל שהוא שוקל שחייב עליו קלבון ואחד שקל שהוא נוטל:

כל שכן דהוו שוו תרתי סרי כן הוא ודאי כפי' הקו' תרתי סרי גדולי' יתר מכפלים וכו' אבל אם נפר' דחשיב ליה מעביר וכו' לשון התוס' ויותר מזה קשה הא דמסיק דאמר דנא דנא בפרוטה ומיהו קשיא לי אמאי לא נפרש דקטן ורע אינו יכול לתקן במה שיקנה רע אחר כמותו שהוא היה רוצה אחד בי"ב להתייקר בו והיינו דקתני מודה ר' יהודה

בקטניות שהקטניות בסלע וקטנית בפרוטה כלו' דכך לי ליקח קטנית ביחד בסלע או לצרפה בפרוטה פרוט' ובאתרא דכיילי בדני דלא מוזלי גבי טפי דדנה דנה בפרוטה:
אמר לא' סתמה מאי וכו' ומפרש ר"ת דלאו משום זילת נכסים וכו' פיר' דאי משום האי מבעיא ליה בשכבר חתמו אך קשה השתא אמאי לא מנקט טעמא משום זילת נכסים וי"ל דבעי למידק מדלא אמרי' הכא טעמא דלא ניחא לי דלפשו שטרי כדלעיל:
תו כת' התוס' וה"פ אמ' לא' ולא לשנים בשתי שטרות קאמר דהכי אורחה דמילתא לכך מפ' רי' ז"ל שלא כדברי רש"י דלעול' לא אמרי' לאחד לאו קפידא כלל אלא ע"כ לאחר קפידא הוי מדלא שתק ולהכי פשיטא ליה היכא דהוצרך לחזו' ולדקדק ולא לשנים ש"מ אפי' בחד שטרא קאמר דאי בתרי שטרי הא אמר לאחד דמשמע קפידא אבל הא מבעיא ליה אמ' לחד סתמא לגמרי קפיד אפי' בחד שטרא או דילמא וכו':
אמרו לו אע"ג דטעה שליח פי' הואי' וסבירא לך וכו' לשון התוס' ואכתי קשה דלא אמר רב נחמן אלא דלאו קפידא הוא ואפי לשנים קאמר ויש לפ' דהכי אמרו ליה הא דאמרת אף לשנים משום דסבירא להו דלאו קפידא הוא הלשון של לאח' או דילמא אע"ג דלישנא דקפידה הוא בעלמא הכא גבי שליח הטיל דעתו ולטעמיך אזלת דאמרת גבי מצרן דלא מצי למימר ליה לתקוני שדרתיך וה"ה שליח כדכת' התוס' בסמוך אמר להו דטעה שליח לא קאמר ולא אמרתי אלא דהך לישנא לאו קפידא הוא:

דף ק

רבא אמר רב נחמן שליח כדיינין מה שפי' בקו' שליח סתם וכו' ונראה לי דהכא מיירי אפי' בשליח דעלמא ולעיל דמצי אמ' וכו' וההיא דקידושין ה"פ וכו' קשה למה לא תרצו התוס' נמי הא דלעיל טעה שליח לא קאמינ' לפי שצריך להחזיר ההונאה ולעולם המקח קיים ולפי מה שפיר' לעיל דאבעיא דלא' אפי' למאה היא דבעי מיניה דרב נחמן אי מטעם דהטיל דעתו על השליח הוא ואע"ג דטעי המק' קיים וא"ל טעה לא קאמינא משמע דבהא אין המקח קיים וצ"ל ביותר משתות אך ק' דלעיל אמרי' דאלמנה שמוכרת אינה צריכה הכרז' הקשו בתוס' מהא דתנן שום היתומים וכולי ותירצו דהתם דוקא משום שמוכרין ב"ד דכי טעו פחות משתות מכרן קיים ואיכא הפסד יתומים והשתא דכתבו התוספות כאן דאף כשמוכרין בית דין אפי' פחות משתות צריך להחזיר הונאה הא ליכא שום הפסד ועוד קשה לדידיה תקשי ההיא דפרק האיש מקדש שהביאו התוספות בסמוך לפי גירסת רבינו תם זכרונו לברכה הא דאמרן שתות קנה ומחזיר הונאה לא אמרן אלא דלא אמ' נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמרי נפלוג בשומא דבי דינא מכרן בטל ואמאי נאיד מהך חלוקה קמייתא דאמר הא דאמרן פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא

דלא משוי שליח וכאן הול"ל ובדלא משוי שליח נמי לא אמרן אלא דלא אמרי נפלוג בשומא דבי דינא דאי אמרי' הכי אפי' פחות משתות צריך להחזיר הונאה ויש לתרץ להעמיד דבריה' דטעמא דכשמוכרין ב"ד אנו מזקיקין אותם הכרזה ה"נ טעמא דאע"ג דצריך הלוקח להחזיר הונאה מ"מ טורח הוא ליתומי' והפסד לחזר אחר ב"ד ומי יוכל לדון את שהתקיף אבל גבי אלמנה ושליח שהמכר בטל אם טעו הלקוחות עצמן צריכין לחזר אחר היתומים ולפייסן שלעולם בחזקת בעליה עומד' והדרא ארעא והדרי פירי וההי' דהאיש מקדש נמי יש לפרשה דכי אמרי נפלוג בשומא דבי דינא מסתמא לא אמרו אלא על עיקר החלוק' שתהא דינא בחלוקת בית דין שמתבטלת ע"י הונאת שתות ולא אמרו על חזרת ההונאה דהא לא שייך בפלוגתא דבי דינא דמ"מ המקח קיים ומיהו קשה דלקמן הוצרך ר"י ז"ל לתרץ הא דאמרי' במאי צריכין למחות ברוחות דה"נ דהוה מצי למימר יכולין למחו' בשטעו פחות משתות אלמא בפחות משתות נמי היו יכולין למחות ולבטל את המקח והרא"ש ז"ל הביא תירוץ זה משמו של ר"י והוא רבו הנזכר סת' וקשיא דידיה אדידי' ושמא בסמוך לדבריו של ר"ת קאמר כלומ' ולדידך מי ניחא אמאי לא משני בשטעו פחות משתות אלא ע"כ אפילו ברוחות קאמר דיכולין למחות:

הנושא - פרק יב

דף קא

אתמר האומר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר ר' יוחנן אמר וכו' פרש"י שמסר לו שטר בפנינו וכתב לו אני חייב לך מנה ולא חתם וקשה הא דמייתי ממתני' דהנושא את האשה ופסק' וכו' דלקמן מוקי לה בשקנו מידו דקתני והיא נזונית מנכסים משועבדין והתוס' כתבו כאן דאע"ג דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי דאית ליה קלא ולקמן פרי' איפכא ופי' הם דאי לאו שטר גמור הוא לא הוי גבי ממשעבדי ותו מי עדיף מכת' בכתב ידו דגובה מבני חרי ואפי' נתנו בפני עדי מסירה אמרינן לקמן דלא משתעבדי ועוד קשי' הא דמייתי מכת' לכהן שאני חייב לך וכו' דכת' התוס' דאי בחתם מאי קמ"ל דנימא הא קמ"ל דכיון דחייב ליתן לו להכי אף כשיתן אין בנוי פדוי דמהכא משמע להו לתוס' בסמוך דלגמרי קאמר דאינו פדוי תו כת' התוס' וה"מ לשנויי שכתב לו משום דלא לימא ליה פרעתי הואיל ובשטר גמור מיירי ולא ידענא היכי מיירי בשטר גמור דהא כתבו דא"כ מאי קמ"ל דחייב וגבי כתב יד מנ"ל דלא מצי אמר פרעתי:

דף קב

כתנאי ערב היוצא אחר חיתו' שטרו' וכו' הקשו בתוס' מההיא דגטין ואומר רבינו דלעולם מחמ' הודאה מחייב והכי פשיט רבא דאי א"ב כה"ג בעלמא קני משום הכי מחשב הודא' דאלימא מילתא בשטר וכו' ותימא דאכתי היכי פשיט דאמרי אקנויי אקני ליה שטרא נהי דודאי אלימא מילתא דשטרא לשויי כמלוה בשטר ולהכי חשיבא הודאה אבל דנהוו כשטר הקנאה כגון שדי מכורה לך דבההיא קפדי' אספרי מקנה זו מנין לנו הא ודאי לא אמרי' מסתמא אקנויי אקני מינה והתם בפ"ב דגטין מוכח דבשטרי הלואה שהם לראיה לא בעי' שיהא הספר משל לוה כדכתבו שם התוספות ושם כתבו התוס' דלפר"ת דבסמוך מתרצ' שפיר הך קושיא:

תו כתבו התוס' אליבא דבן נכס כולי עלמא ל"פ ותימא וכו' דהא אמר רבי יוחנן גופיה חלוק היה רבי ישמעאל אף במנה לשון התוס' וקשה למה לא הכריחו התוספות דמלישנ' דמתני' מוכח דבר מחנוק פליגי דבתר הכי הוא דמייתי בן ננס הרי החונק את חבירו בשוק משמע דעד השתא לא אייריי בחנוק ועוד מה שדקדקו מדקתני אחר חיתום לרש"י ז"ל ניחא דאז הוא רגילות למכתב לשון גרוע כדכתבו בסמו' אבל לרבינו תם אדרבה הוה עדיף לה למתני שלא בשעת מתן מעות ועוד ק' למה לא הק' התוס' קושיא זו שם בבתרא גופה דמדקאמר אף בחנוק משמע דבתרתי פליגי והשתא מנא ליה דבחנוק נמי פליגי דאפושי במחלוקת הוא ועוד התם דמבעיא לן אי פליג ר' ישמעאל בחנוק או לא עד דבעי לפשוט מדרבי יוחנן תפשוט ממתני' גופה דאף בחנוק פליגי כדכת' התוס' ונראה דודאי האי מילתא דהודאה בתרתי פליגי דרישא בערב שלא בשעת מתן מעות וסיפא בחנוק דרישא טעמא דמצוה קעביד להצילו מחניקה ומיהו התם אין להוכיח דבחנוק נמי פליגי מדמייתי ב"נ הרי החונק וכו' לראיה ודוגמא בעלמ' הוא דמייתי דבן ננס מדמה לה לחניק' דכל שלא בשעת מתן מעות לא משתעבד אבל השתא דמיירי בהודאה ס"ל לר' ישמעאל דחשיבה הודאה שנתחייב בשעת מתן מעות ובן ננס ס"ל דלא חשיבא הודאה היכי מייתי דוגמה מחניק' ומה ענין זה לזה כלל אלא ע"כ דבערב שלא בשעת מתן מעות גרידא נמי פליגי ולהכי מייתי בן ננס מחנוק וס"ל לר' יוחנן דאף בחנוק פליגי ולפי זה בתלתא פליגי בהודאה ובערב גרידא שלא בשעת מתן מעות ובחנוק והא דכתב התו' ודילמא דוקא בחנוק פליגי כלומר בערב בשטר גמור שלא במ"מ דומיא דחנוק אבל לא בהודאה וכי תימה ס"ל לר' יוחנן דבשטר גמור אף שלא בשעת מתן מעות פליג בן עזאי הא ליתא מדקאמר ר"י גופיה חלוק היה ר' ישמעאל אף בחנוק מכלל דבערב גרידא שלא במ"מ פליגי דומיא דחנוק דליכא השטאה ומדמייתי בן ננס ראיה

מחנוק בערב גרידא פליגי כדבעי למימר בסמוך. ותרצו דמדנקט אחר חיתום ולא קתני שלא בשעת מתן מעות אלמא מטעם הודאה הוא דפליגי לרש"י דרגילות הוא לכתוב לשון גרוע נקט אחר חיתום דאג' שטרא הוא דמשתעבד מתוך שטרח לכתוב בשטר ואי הוה קתני ערב שלא בשעת מתן מעות הו"א בדברים בעלמא וליתא דבלא קנין ולא כתיבה לא מצי לשעבד נפשיה במה שאינו חייב ולר"ת צ"ל דהא דאמר ר' יוחנן חלוק היה ר' ישמעאל אף בחנוק לאו שאמר לו הנח לו בדברים אלא שכתב לו בשטר ובן ננס הוה פשוט לו דבהכי ליכא סברא למימר דמשתעבד אפילו בשטר להכי מייתי לה מחנוק תו כתב התוס' ואין לתמוה היכי משתעבד בשטר זה וכו' דשמעינן ליה לר' יוחנן במתנה מועטת וכו' ועוד אשכחן לר' יוחנן בסוף ה השוכר את הפועלים גבי מתנה ש"ח להיות כשואל דפרכי' אמאי בדברים ומשני בשקנו מידו ור' יוחנן אמר אע"פ שלא קנו מידו בההיא הנאה דמהמני' ליה גמר ומשתעבד נפשיה ועוד אשכחן דבהודאה בעלמא קני כהא דמייתי בפרק מי שמת גבי איסור דנפקא אודייתא דהנך זוזי דרב' הם של רב מרי אע"ג דידע רבא דלאו של רב מרי הם מ"מ קננהי באודיתא:

תו כתבו התוספות ואם תאמר ואמאי לא הוי שעבוד בזה השטר דלעידי מסירה ולפרש"י כתבו התוספות דלא חשיב האי עידי מסירה לא לאשתעבודי כיון שאין מוכיח מתוך כתיבתו שהוא מסרו וק"ל דתנן בהמגרש כתב בכתב ידו ואין עליו עדים וכו' רבי אלעזר או' אע"פ שאין עליו עדים ונתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדין ומסתמא התם מיירי בכתיבת ידו שכתב את הגט ולא חתם ועוד משמע אפילו כתיב סופ' שכתב נוסח הגט ונתנו לה בפני עדים אע"פ שאין מתוך אותה כתיב שום הוכחה כלל שכל לשון הגט לשון של בעל הוא אמרינן עידי מסירה כרתי וה"ה בשאר שטרות שכתב מכתיב' ידו או מכתיב' סופ' אני פלו' מכרתי לך שדה זו ונתנו בפני עדים גובה מנכסים משועבדים ומיהו לפר"ת יש לתרץ דשאני הכא שלא נעשה השטר אלא להקנות בענין אחר להכי הו"ל כאילו הלו' בפני עדים אבל במלוה בעלמא כיון דכתב ליה ומסר בפני עדים משמע דבעי לאשתעבודי דאל"כ למה כתב ליה הילכך משתעבד דעדים מפקי לקלא ואין להק' ומנ"ל דרבינו תם מיירי בעידי מסירה הא אחר חיתום משמע שאין עדים בדבר הכי נמי בשמעתין בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל שלא בפני עדים קאמר דמדנקט בשמעתין כמ"ד אתם עדי משמע דבפני עדים קאמר אע"ג דכתב התוספות דלאו דוקא היינו משום דאין הדמיון טוב מ"מ מוכח דעדי' מיהת בעינין דבשטר מעליא הוא דמשתעבד כדמוכח בירושלמי:

דף קג

לקמן אותו היום שמת רבי בטלה קדושה פי' התוספות לפי שהיו קורין אותו רבינו הקדוש והק' הרב מהר"י אליה ז"ל דאמ' בפ' כל כתבי אדר' יוסי דאמ' מימי לא נסתכלתי במיל' שלי והא אמ' לרבי אמאי קרו לך רבינו הקדוש ומתרץ שאני רבי שלא הניח ידיו וכו' אלמא יחי' בזה הוא א"כ היכי אמרי' בגמ' איפוך ונר' לתרץ דאדר' יוסי דוקא פריך משום דקדים לרב דאם איתא לא היו קורין לרבי הכי דהא איכ' ר' יוסי וכו' אבל ר' חייא דבתר הכי הוה וכבר זכה רבי לשם זה מקמי ר' חייא אם גם דר' חייא היתה מדת קדושה זו דגמיר ליה מרבי לא מפני זה יעקר שם רבי ממקומו:

והיה אומר הר' חיים כהן אלמלי הייתי כשנפטר ר"ת וכו' ואין לומר רבי שאני דכי היכי דלרבי אטמו הכל כדאמ' אין כאן קדושת היום ה"נ דגברא רבא אחרינא מטמאין לו תלמידיו דהוי דומיא דכל העם בנשיא א"נ מדאמרי' איפיך ור' חייא הוה ואין נר' לרבי דהתם מיירי בטומא' בית הפרס וכו' וקצת מוכח כן מדאמרינן התם מטמא כהן לראות את המלך ואמרי' בגמ' בפ' מי שמתו מדלגין היינו על גבי ארונות ופר"ת דלאו טומאה דאורייתא היא ומיהו מדאמרינן כד דמך ר' יודן נשיאה דחף ר' חייא בר אבא לר' זעירא בכנישתא דגופנא דצפורין וסאביה משמע טומאה ודאית ועוד בירו' דנזיר מייתי לה הך סוגיא ובעי נמי התם מהו שיטמא לכבוד רבו ומשמע דהויא פלוגתא דלא אפשיטא ובפסחים פ' מי שהיה טמא אמרינן כגון שמת נשיא ואטמו ליה צבור:

סליק לאיגרא ונפל לארעא ומית תימא היאך חבל בעצמו והלא אפי' בשעת מיתה אמרו מוטב שיטלנה מי שנטלה ולא יחבול בעצמו והאיך אמר לו שמזומן לעה"ב והא אמרו ותהי עונותם על עצמותם ובירושלמי דקירין מייתי מעשה נסי' נעשו באותו היום ע"ש היה ונכנסו כל העיירות להספידו ואישירוניה תמני עסרי בניסן ואחתוניה לבית שריי ותלא לון ימא עד שהי' כל א' וא' מגיע לביתו וממלא לו חבית של מים ומדליק את הנר כיון ששקעה חמה קרא הגבר שריין מסיקין דילמא מחלילינן שבתא ואתא ב"ק ואמרה להון כל מי שלא נתעצל בהספדו של ר' יהא מבושר לעה"ב בר מן קצרה כיון דשמע כן סליק לאיגר' ומלי' גרמי' ומית וכו' וזה העני ראה בדעתו שחלל שבת שלא במקום מצוה דרבי וקיים סקילה בעצמו דמחלל שבת ונרצה לו לכפר עליו:

שני דייני גזרות - פרק יג

דף קד

שני דייני גזרות יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף איכא למידק אמאי הדר תני למתני לימא אמר ריב"ז יפ' אמ' חנן ויש לפ' דאתא לו' דלא תימא כי אמ' חנן דוק' כשסופה לישבע לבסוף לאפוקי היכא דכת' לה נדר ושבוע' אין לי עליך כיון דאינ' עתי' לישב' לבסו' תשבע בתחלה דהכי דייק תשבע בסוף וכו' להכי אמר ריב"ז לא תשב' כלו' אין דין שבועה אלא בסוף וי"מ דבסוף תשבע היינו כשיבא הבעל דסוף סוף תשבע משו' מעשי ידיה מיהו נפק' מינה אם ישביעהו על העתיד גם על מעשה תשב' להכי אריב"ז לא תשב' אלא בסוף:

שני דייני גזרו' היו בירוש' וכו' וי"מ דתרי שבנא הוו דכתי' בישעי' וכו' ואחריו כתו' בסוף ויהי כשמוע המלך וכו' לשון התוס' וק' מה הוכחה היא זאת מי לא אפשר שלא נענש עד אח"כ ימים רבים ומי דחקם לתוס' לומר דאין מוקד' ומאוחר מיהו הא קשיא דכתיב ביום ההוא וקראתי לאליקים בן חלקיהו עבדי והלבשתיו כתנתך וכו' וממשלתך אתן בידו ונתתי מפתח בית דוד על שכמו אלמא אחר מות שבנה היה נכנס אליקים במקומו על בית דוד והכא כתיב וישלחו אליקים אשר על הבית ושבנא הסופר אלמא כבר מת שבנא שהיה על הבית ונכנס אליקים במקומו וע"כ שבנא אחרינא היה ושמא לכך הוכיחו התוספו' דהא ליתא דע"כ שבנא לא נענש אלא לבסוף סמוך למפלתו של סנחריב כשבא גבריאל וסגר הדלת כדאמרי' בפ' זה בורר א"כ עדין קיים היה והיכי קרו לי' לאליקים אשר על הבי' לכך כתבו שהוא שבנ' הראשון דאע"ג דהתם קרו ליה על הבית והכא סופר מ"מ זה הוא ומ"מ קשה דשבנה זה אחר היה מדחשיב ליה בתר אליקים דהוא חשוב ממנו במעלה מדכתיב והלבשתיו כתנתך וכו' וממשלתך משמע דבימיו של שבנה לא היה לו שררה לאליקים ובחכמה נמי הוה עדיף טפי דאמרינן בפרק זה בורר דחזקיה הוה דריש בתריסר רבוותא ושבנא דריש בתליסר ועוד דקרי ליה שבנא הסופר דאין לומר על הבית דמהנך קראי מוכח דמושל על בית המלך היה:

דף קה.

קשיא תלת אתרין כת' התוס' ועוד לחנן המצרי הי"ל להיו' יותר שהיה חשיב יותר מחנן בן אבישלום וק' דלפי האמת לר' נתן חנן המצרי לא היה מדייני גזרו' אע"פ שהוא חשוב יותר מחנן בן אבישלום ומנחום המדי דקחשיב בברייתא ג' דייני גזרות ותו לא וי"ל דרבי נתן סבר דחנן ונחום עדיפי מחנן המצרי ודוחק אך קשה מנ"ל שלא היו לחנן המצרי שררות אחרות בר מההיא דגזרות:

דחשיב ליה קתני ול"ל דחשיב ליה חשיב יותר דאעג"ב וכו' הכי נמי כר' אלעזר בן עזריא ור' עקיבא מדברי התוס' משמע דבההוא עובדא דר' דוסא הוה רא"בע וקשה דהיאך לא ידע ר' דוסא אם היה ראב"ע בעולם דודאי כשנתמנה לנשיא נתפרסם בעולם ואפי' תימא דרבי דוסא זקן היה ולא היה הולך לב"ה מכל מקום לא היו ממנין נשיא אלא בעצתו ומיהו לפי דברי התוס' שכבר היה ראב"ע נשיא קשה דאין ראיה מראב"ע דכיון דנשי' היה והיה דורש שבת אח' דמעלין בקדש ולא מורידין והא דלא אוקמוה לר' עקיבא דהוה עדיף בחכמה לאו משום שהיה ראב"ע מיוחס אלא כיון דלר"ע לא הו"ל זכות אבות דילמא עניש ליה רבן גמליאל כדאמרינן בפרק אין דורשין ולפי שנתמנה לנשיא לא הוה ר' עקיבא עייל לקמי' וגם גמרא חשיב ליה ברישא מפני נשיאותו ומיהו ר' יהושע לא היה כפוף לו לפי שגם הוא נהג שררה קודם לו שהיה אב ב"ד ושייך ביה מעלין בקדש ועוד שהיא היה אב ב"ד גמור וראב"ע לא היה נשיא אלא שבת א' משלש שבתות וצריך ליישב דבפרק בתרא דיומא גבי מנין לפקוח נפש שדוחה את השבת קתני נענה ר"ע נענה ראב"ע וחשיב ר"ע ברישא וצ"ל דהתם מקמי שנתמנה לנשיא הוא אך תימא לי מההיא דרבי טרפון דחשיב ליה לבסוף אחר ר"ע שהיה גדול ממנו הרבה ובפרק הכות' לחד לישנא חשיב לית רביה וגם ללישנא דהיה חבירו מ"מ גדול ממנו הרבה היה:

והא דכת' התו' דהא אמר ר' נתן אף נחום המדי וכו' ה"ק אף נחום חשיב כמות' ותימ' דקתני ולא הודו לי חכמי' מאי נפק מינה אם היה חשיב כמותם או אינהו חשיבי מיניה ועוד דבפרקא קמא דע"ז חשיב כמה מילי דאמר נחום המדי ועל כל אחת א"ל נשתקע הדבר ולא נאמר ואמר רב אחא גברא רבא אתא מאתרין כל מילתא דאמרו אמר לי נשתקע הדבר וכו' ובפרק ששי דנזיר וזו טעות טעה נחום המדי ועוד מדתני' בסמוך רבי נתן אומר אף נחום המדי א' מדייני גזרות היה וכו' משמע שבא להוכיח דלא כר"ת וקשה דמהא לא תקשי לר"ת דרבי נתן נמי בא לפרש כדמפרשי בגמרא לא תימא שנים נמי לא דהא נחום המדי היה אלא דלא חשיב אלא אות' שהוזכרו להלכותיהן ונרא' דהאי ועוד דכתבו התו' בא להכריע דיוק שדייק ר' דקתני במתני' היו ולא תני שהיו משמ' דמנינ' קא חשיב תדע מדאמר ר' נתן אף נחום המדי ומאן לימא לך שלא היו אחרים יותר אלא דדייק מדקתני היו ולא קתני שהיו:

גוזרי גזרות שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ומהאי טעמ' נמי א"ש הא דאמרי' ומלמדי הלכות שחיטה וכו' לשון התוס' נרא' לר"ת דגבי דינין ס"ל דדוקא מבעלי דינין אסור אבל מן הצבור שרי אע"ג דגבי ב"ד נמי אסור מטעם אף אתם בחנם כדאמרינן בפרק עד כמה הנוטל שכר לדון דיניו בטלים ומייתי מכאשר צוני ומכל מקום מן הצבור

מותר דמשמע ליה דלא דרשי' מה אני בחנם אלא לגבי הלומד אבל המלמד לא נאסר ליטול שכר מאחרים לפי זה ההיא דמלמדי הלכות שחיטה דנוטלין שכרן מתוקמא אף בשכר הגמרא וכיון דמשל צבור הוא שרי וקשה אמאי איצטריך מקרא דשוחד לא תקח דדרשי' הכא אפילו לזכות את הזכאי וכו' ת"ל דמה אני בחנם דמייתי בפרק עד כמה ושם התוס' הוקשה להם קושי' זו וכ"ת דלאו פרכא היא דתרי מילי נינהו דבתורת אגרא היינו שכר טרחו ובתורת שוחד היינו להשתדל לדונו יפה ולהפך בזכותו וק' דהכא פריך אקרנא היכי עביד הכי אף על גב דנקט מתרוויהו דלא אתי לאצלויי דינא ואינם נותנים לו להפך בזכות אחד מהם שהרי שניהם נותנים בשו' ואפ"ה הוי בכלל לא תקח שוחד אם לא דיהבי ליה בתורת אגרא בפירוש ולשיטת רבי ז"ל יש לפרש דמה אני בחנם אתא לאסור שלא יטול שכר הדין אפי' מן הצבור דאילו שוחד לא שייך אלא בבעלי דינים ועוד יש לתרץ אף לר"ת דמשל צבור שרי ודהיא גופה מסי' גמרא ה"מ היכא דשקיל בתורת שוחד כלומר היכא דנוטל מאחד מבעלי דינין אבל קרנא מתרווייהו הוה נקיט ובתור' אגרא הוה שקיל:

דף קה:

וכי אלישע אוכל ביכורים היה ובפרק בהמ' המקשה וכו' והלא אין שם מקד' וא"ת ות"ל שלא היה כהן וי"ל דשמא היו מתלמידיו כהנים:

דף קו.

האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף פרש"י מצות הדייני' עשה ושפטתם צדק עשה דכבוד תורה דיניה דהאי גברא דהוא עשה דאיכא כבוד תורה בהדיה עדיף וקש' דלא הול"ל האי עשה והאי עשה דתרוויהו מצוה חדא אלא דהכא איכא נמי עש' דכבו' תורה אלא הול"ל כבוד תורה עדיף ויש לפרש האי עשה והאי עש' דכקטון כגדול תשמעון דרשי' ליה בפרקא קמא דסנהדרין שיהא חביב בעיניך דין של פרוטה כדין של מאה מנה למאי הלכתא לאקדומי שאם בא דין של פרוטה תחלה ואחר כך בא דין של מאה מנה הקודם צריך לחתוך תחילה והכא דינא דיתמי קדים והאי עשה דכבוד תורה שהוא קודם לאחר כדאמרי' בשבועות העדות עולא חבירנו עמית בתורה ובמצות למשרי ליה תגרא ואף על גב דיתמי קדמי עשה דכבוד תורה עדיף לבטל עשה דכקטון כגדול תשמעון דבפרק שבועת הדיינים גבי רב יימר דידע סהדותא ואתא לקמיה דאמימר ואותביה אף על גב דכתיב ועמדו וכו' האי עשה והאי עש' דכבוד תורה עדיף לחודה לבטל ועמדו:

מבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין שכרן הקשו בתוס' דהא תנן הנוטל שכר להיות רואה את הבכורות אין שוחטין על פיו ואין לומר דהתם בנוטלין באקראי דוקא הוא

דלהיות רואה בכורות קאמר דמשמ' שיהיה רואה הוא כלומר שיהיה מוכן ומוקצה לכך ואפילו הכי אסור אלא אם כן היה כאילא ביבנה שהתירו לו ועוד אם איתא דכל מבקרי מומין שבירושלים היו נוטלין הא מקמי דיבנה היו מותרין והיכי קתני דלאילא ביבנה התירו הוה ליה למימר אא"כ היה מומחה ותירצו וי"ל כמה שאמר למעל' לר"ת לא אסור משל צבור ולאילא התירו אפי' מן הבעלי' ולר' לא אסור אלא באקראי ולאילא אף באקראי התירו ומה שאמר' התו' ועוד התם דוקא בבכורות שיש לחוש שיתי' וכו' הא ודאי אם יטול מבעל מום לבד ובאקראי יש לחוש ולא הוה להם לתרץ אלא הך דמבקרי מומין בקדשים מיירי וי"ל שבאו לחדש דאצ"ל דהך דמבקרי מומין היו נוטלין בין תמים בין בעל מום א"נ בקבע בתורת פרנסה אלא לא היו נוטלין אלא כשמוציאין מומין באקראי דלא שייך התם דמשום שכר יאמר שיש בו מום דקדשים נינהו ולמי נושא פנים:

מכקרי מומין שבירושלים היו' נוטלין תימא דתנן הנוטל שכר לדון וכו' לשון התו' ויש להעמידה שהיו מומחין דתנן אא"כ היה מומחה כאילא ביבנה שהתירו לו חכמים ליטול ד' בדקה ושש' בגסה בין תמים בין בעל מום ועוד בלאו הכי לא קשה הכא כלל דהכ' לאו מדינ' הוא אלא משום חשדא בעלמ' מדהתירו לו ליקח מן הבעלים ולא דמי לדיין דאסור מבעלי דינין אפי' מחייב וזכאי בתורת אגרא אלא בשכר בטלה הילכך מתרומת הלישכ' דליכא חשדא פשיטא דלא חיישינן ואמרי במערבא קמו למתיבתא וכו' פרש"י והיה נכר בארץ ישראל וקשה דמחזי כגוזמא ועוד דבבל לצפונה דא"י קיימא כדאמרי' בריש גיטין ואפילו נעלה הארץ לשמים לא מכסי יומא שהשמש לעולם הולך אל דרום ביום כדכתיב הולך אל דרום וכו' ועוד אף רוב הגשמים אינם נכרים בבבל אלא ע"י גדילת נהר פרת כדאמרי' בנדה מטרא במערבא סהדא רבא פרת וכ"ש האבק שיהיה נכר בא"י ונר' דה"ק דכי מכסי יומא במערבא מחמת עננים או אבק הוו אמרי' קמו ליה ממתיבתה דרב הונא בבלאה כלומר דמי כמאן דקמו כמזכירין אותו לשבח לומר שהיו לו תלמידים הרבה:

שבעה כנגד ז' שערים ואומר ר"ת דלעולם ס"ל להוא תנא דז' שערים היו והא דחשיב י"ג היינו עם השערים הקטנים לשון התוס' וא"ת אמאי לא אמר רבא התם די"ג שערי דעזרה הוו כיון דאיכא יוסי בן חנן דאמר הכי ולדידיה חשיבי שערים ומוקמינן מתני' די"ג השתחויות כנגד י"ג שערים כוותיה ומנ"ל להעמיד מחלוקת אחרות וי"ל דמדקאמר דגזברי' כנגד שערים היו משמע דמשום משמרו' שהיו שומרי' שם הוא דקאמר שהיו אלו גזברים אליהם וממונים בכל אות' משמרו' ואי בי"ג שערים הוו פשוט להו משמרו' ואנן תנן והלוים בכ"א מקומות ה' על חמשה שערי הר הבית ארבע על ארבע פנותיו מבפנים ה' על ה' שערי העזרה ד' על ד' פנותיו מבחוץ וכו' לשכת הפרוכת וכו' לשכת

וכולי לאחורי בית הכפורת וכו' ומיהו אי תמניא הוו הני תלתא בתריתא בשערים הוו וא"ת אפי' תימא דשערים קטנים היו דלא חשיב ליה השתחויה עליהו מכל מקום אמאי לא עבדי להו פרוכת לצניעותא ולא להוי פתוחים להדיא וי"ל שאותם דלתות נעולות שלא היו משמשי (וי"א) לעולם אלא לצורך ולהכי איצטריך פרוכ' לצניעו' וניחא נמי דלפי שהיו נעולו' אין צריך להשתחוו' מיהו קשה לי הא דאמר רבא התם אלמא דאיכא תנא דאמר תמניא ואיכא דאמר שבעה הילכך נימא דאיכא תנא אחרינא דאמר חמשה דלא אשכחן בשום דוכתא דמשום דאיכא שני מחלוקות נעמיד מחלוקות שלישי אדרבא פרכי' מני לא כמר ולא כמר דהא לא משכחינן תנא דאמר תמניא כלל ועוד דבסיפא דההיא דה' על ה' שערי העזרה תנן שבעה שערים היו בעזרה והיכי מוקמינן להו בתרי תנאי ועוד שער שמיני' מאי היא שלא מצינו לה לא מקום ולא שם ועוד קשה רבה מ"ט לא אמר כאביי דמשני לה שפיר ומוקי לה כרבנן דתרי מיניהו לא בעי שמור כמו שפיר' המפרש שם דהיינו שער הניצוץ ובית המוקד שכבר היו כהנים שומרים שם ויש לפרש דהא דאמר רבא דאיכא תנא דאמר חמשה הוו לאו שערים קאמר אלא משמרות הוו דעליהו קיימי ומשום דאביי שני דתרי מינייהו לא בעו שימור שכבר היו כהנים שומרים משמע שנראה לו דוחק לומר שהיה שער בלא משמר דעיקר מצות שימור בשערים ההוא כדרך שהמלכים עושין ואמר רבא דהא ליתא דע"כ איכא תנא דס"ל דבשמונה שערים היו שומרים וההיא לא אתיא אלא כאבא יוסי בן חנן דמפיש בשערים דאילו תנא דידן שבעה שערים לבד היו שם וצריך לומר דאע"ג די"ג הוו תמני מנייהו לבד הוה בהו שמירה והשאר לא הוה כל עיקר אף אנו נאמר לדידן דשבעה הוה הנך תרי לא הוה בהו שמירה וה"פ התם אלמא איכא תנא דאמר תמניא הוו פירוש שמנה משמרות והיינו למ"ד י"ג שערים השתא נמי דאיכא תנא דאמר שבעה פירוש שערי' איכא תנא נמי דאמ' חמש' הוו פירו' משמרות דתנא בפרקא קמא דמסכ' מדות דסב' שבעה שערים היו איהו גופיה קתני גבי שער בניצוץ וכמין אכסדרה הוא ועליה בנויה על גביו שהכהנים שומרי' למעלן והלויים למטן:

דף קו:

אך לא יעשה בית ה' וכו' ואם תאמ' מאי מייתי מהך קרא על כרחין בשלא הותירו מיירי כדכתיב כי לעושי המלאכה יתנוהו ובהא ודאי לא איבעיא לן דאפילו תימא דצורך מזבח הוא אם הוא צורך לבנין היאך יתנוהו לכלי שרת והא תנן במסכת תמורה אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותם מקדושה לקדושה כ"ש כשגבו לצורך בנין ועוד היכי קאמר אין נעשין אלא מתרומת הלשכה דוקא משום דצריך לבנין הוא ונראה

דודאי אין נעשין בכל ענין קאמר ודייק מדכתיב אך לא יעשה בית ה' הא ודאי לא נעשה הול"ל אך יעש' את הכסף אלא ה"ק לא יעשה מדבר על בנין תבית כלי שרת כלל הך קרא במותר מיירי כלב ב"ד דמתנ' עליהם אבל מסתמא אין נעשין אלא מתרומת הלשכה:

וכי גבו והותירו מאי הוה אבל אהנך לעיל לא פריך וכו' לשון התוס' ותימה לי מאי הוה ליה למיפרך בהוא הא ודאי צרכי של מזבח נינהו דהיינו קטורת ולחם הפנים מיהו הא קשיא שהיו האומנים נוטלים הקטורת עצמה בשכרן דהא מייתי בפרקא קמא דשבועות מותר הקטורת מה היו עושים בה מחללין אותה על המעות האומנים ונותנין אותה לאומנין בשכרן והתם פרכינן כיון דקטורת קדושת הגוף היא קדושה שבהן להיכן הלכה ומסיק התם לב ב"ד מתנה עליהם כמסקנ' דהכא אלא דהך מילתא לא מייתי לה הכא ולעולם היו רגילים ליקח מתרומת הלשכה אם לא משום תקנה דמותר הקטורת הוא שהיו עושים ולהכי לא פריך מינה ויש לומר שהתוספת ז"ל הוקשה להם למאי דלא סלקא דעתיה השתא לב בית דין היכי מצו מפקי הקודש לחולין לגמרי שנותנים אותם לאומנים בשלמא מה שקונים קרבנות הוי חלול שחלה הקדושה על גוף הקרבן אבל שכרם של האומנים אין להקדש על מה שיחול ועל כרחין מטעם לב בית דין הוא ותרצו דכיון דרגילות הוא על דעת כן מקדישין מתחלה:

תנא דבי רבי ישמעאל וכו' ואם תאמר כי פריך גמרא ואימא שירים גופייהו וכולי לישני דהאי שאר הכסף היינו מותר תרומה לשון התוספות וקשה לי דאי שאר היינו מותר תרומה משום דשייך ביה שאר אם כן מנא לן דבתרומו' איירי דילמא בשאר מילי דשייכי בהו מותר כגון מותר נסכים מותר פירות אלא על כרחין הכי קאמר איזהו כסף דלא סגי דל"ל שירים זו תרומת הלשכה דלא מקרי תרומה אלא משום דאיכא שירים דומיא דתרומת גורן דלא מקרי' תרומה אא"כ שירים ניכרין וכתיב את שאר הכסף ויעשו הכלים אלמא שירים גופיהו היו עושין כלים:

כדאמר העולה עולה ראשונה פירשו התוספות דמדכתיב העולה נפקא קדימה דהקטרה וקרא דמלבד לעשוי דם הוא דאתא וקיימא לן דבפרק התכלת במתניתין דהתמדיו' אינן מעכבין את המוספין קאמר לה לדרבא וההיא בעשוי דם מתניא כדמסיים לא הקריב כבש בבקר יקריב וכו' לא הקטירו קטורת וכו' והתם בפרק כל התדיר כתבו התו' שהר' חיים פי' דלהכי איצטריך דרשה דהעולה ולא קדומה לחביתין שהיה תדיר בכל יום דמקרא דמלבד לא נפקא וק' דהא ת"ל מדתנן העופות קודמת למנחו' שהן מיני דמים והתוספות שם בלשונם הוזהרו מזה שכתבו דהא דאמרינן בהך פרקא שהקרבנות קודמות למנחות מהכא נפקא ומיהו אי איפשר לומר כן דאי מהכא נהי דתמיד קודם

למנח' חביתין לפי שהוא קודם לכל הקרבנות דדרשינן עליה השלם ואכתי עופו' דקדים להו זבחים מנ"ל דקדמי למנחה אלא ע"כ מסברא נפקא כדקתני טעמא לפי שהן מיני דמים ואין לפ' נמי דלקטורת אצטריכא ליה לומר שיהא התמיד קודם לה לפי שנא' בהו בבקר בבקר כדאמרי' ביומא דא"כ מקרא דהעולה לא נפקא לן דהך קרא לא מיירי אלא למה שהוא על מזבח החיצון וקטורת במזבח פנימי הוא ושם בפרק התכלת האריכו התוס' הרבה והיה איפשר לתרץ כעין מה שכתב' כאן התוספות דעיקר דרשא דהעולה לאקדומי לשאר מילי תדירי אתי כגון עולת נדבה וכיוצא בה וכ"ש מוספין דלא תדירי ומקרא דמלבד עולת הבקר לא משמע קדימה דהא איכא למשמע נמי דמוספין קדמי כדאמרי' בהגוזל מכלל דכסף קדים אלא דמכח דרשא דהעולה ידעינן דהך מלבד היינו שכבר קדמה עולת הבקר ולא איצטריך הך קרא אלא ללמוד לכל התדיר שיהא קודם מדסמיך ליה כאלה תעשו וניחא השתא דבהתכל' לא מייתי קרא דמלבד אלא עיקר דרשא דהעולה ובהגוזל נמי לא מייתי דמלבד דרשי' דעולת הבקר קדים דהא לא שמעי' לה ממשמעות דמלבד אלא מדרשא דהעולה:

דף קז.

כששמעו בו שמת פי' הקו' למאי ניחוש וכולי והשתא בעי למימר דהא דפליגי בלא שמעו בו שמת היינו בלא שבועה וזה אינו דהא בסמוך פריך וכו' לשון התוספות ועוד היה להם להקשות לדבריו מאי פריך מההיא דבסמוך ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין וכו' דההוא בשבועה קאמר וכן ההוא דמייתי לקמן מיבמה נזונית משל יבם לא קש' מינה לשמואל דנזונית בשבועה קאמר ונ"ל דאף רש"י לא אמר אלא בששמעו בו שמת כיון דלא איפשר שיבא הבעל ויטעון בברי שהתפיסה צררי וסופה ליטול על פי שבועתה יהבינן לה מזונות ולא משבעינן לה בתחילה משום צררי כיון שסופה לישבע בסוף כשתבא לידי גביית כתובה אבל בחיים כיון דאיפשר שיבא למחר לא נחתינן לנכסי מספק דשמא יבא ויטעון בברי שהתפיסה צררי ונמצאת גביה שלא כדין וההיא דהנפרע שלא בפניו דתנן בהכותב לא תפרע אלא בשבועה מיקי לה שמואל דוקא לכתובת אשה משו' חינא שלא יהא כל א' הולך למ"ה ומניח את גרושתו ותפסיד כתובת' אבל מזונות ביושבת תחתיו לא שכיחא שילך ולא יניח לה מזונו' או שלא ישלח לה ולא עבדו רבנן תקנתא בהכי ואפי' לגבי ב"ח דשייך נעילת דלת אמרינן בפרק שום היתומים דאין נפרעין מנכסיו שלא מדעתו דנכסוהי דאיניש אינון ערבין ליה ואין נפרעין מן הערב תחלה הילכך כששמעו בו שמת דליכא לאשתלומי מיניה דידיה נפרעת מנכסיו דערבין לי' ואי משום שבועה תשבע בסוף:

דף קז:

חנן או' אבד את מעותיו וכתב' התו' ולפי מה שפר"ת דדוק' במפרנ' את אשתו קאמר וכו' לא קשיא מידי לשון התוספות וקשה לדברי ר"ת מאי פריך בהכונס גבי נחבטה ואימא הכי נמי פירוש שיהא כמבריח ארי ופטור ולימא מבריח ארי לא ברי היזקה שיכולה לצמצם ולהתפרנס בדוח' הא ברי היזקא דומיא דשאר פורע חוב תו כתב ורבינו פירש כי מן הדין היה ודאי פטור אלא מתקנת חכמים וצריך עיון דהא דאמרינן במקום שנוטלים עליה שכר תפול הנאה להקדש כיון דמדינא מבריח ארי הוא מצי למימר אנא בהך תקנתא לא ניחא לי דניחא לי דאעביד מצוה וכן רפואה היכא דשקולי איגרא ולמוד מדרש והלכות במקום שנוטלין שכר אמאי לא מצי אמר בעינא דאעביד מצוה בחנם ושמא אם עבד מעיקרא על מנת שלא לקבל שכר הכי נמי אבל אי עבד סתמא הרי נתחייב לו ממון וכי לא שקיל מיניה הרי הוא מהנהו ועוד יש לומר דלא דמי למבריח ארי לפי שהוא עושה לו הנאה מדידיה כדכתבו התוספות שעושה מלאכה ומיהו לא קשה מההיא דאמרינן התם דמותר להשקותו כוס של שלום דהיינו של בית האבל פירש הרא"ש ז"ל דמותר להוליך לו יין דמצוה קעביד דהתם לית ליה הנאה כל כך שרבים מביאים שם. ועוד הר"ן ז"ל פירש דדוקא משל מודר ולשמשו קאמר דמותר דומיא דצליית דג דקתני לעיל מינה תו כתבו ומהאי טעמא נמי אמרינן בפרק הנזקין הבא מחמת חוב וכולי קשה לי דלא דמי דהכא בפניו הוא ואין לנו לעשות לזה תקנה אלא שילך ויקח רשות מבעל הקרקע הואיל וישנו בעיר דשמא הוא היה יכול להציל בענין אחר כמו שכתבו התוספות ז"ל גבי שטף נהר חמורו אף על גב דהויא התם שעת הדחק טפי מהכא והוה ליה לאודועי:

ועוד אי לא חיישינן להך טעמא דהוה ליה לאודועי ליה בלא טעמא דתקנתא יש לנו לומר שיתן לו מה שיוציא דדמי לבונה חרבתו של חבירו ויורד לתוך שדהו שהשבח בעין ולא דמי למבריח ארי שהצילו מנכסי' חובו ולאו מידי יהיב ליה דהכא מכי אתא קרקע ליד העכו"ם אזדא ליה דאפילו אוקמינהו עליה לעכו"ם אמרינן בפרק הגוזל בתרא דכמאן דתליא דמי ואף על פי שנשא ונתן ביד אחרים פטור כל שכן שבא כבר ליד העכו"ם ומיהו לא דמי דקרקע אינה נגזלת ולא מתייאש מינה דהיום או למחר יטלנה או יפדנה בדמי' מועטי' ודמי למחזיר אביד' דאי לאו מטעם תקנת' פטור:

תו כתב' וע"כ לא איפשר לפרש כן מההיא דהשוכר את הפועלי' ודאלו מציאות וא"ת הנך משום תקנתא הם אבל מבריח ארי היכא דלא שייך תקנתא כגון פורע חובו וכגון ההיא דנפלה לגנה דלא שייך לומר נעביד תקנתא במה שנהנית שלא נחבטה הוה מפטר

אי לאו מטעמ' דמחל' ממבריח ארי מדעתו וכו' א"נ מבריח ארי לית ליה פסידא וי"ל שהתו' כך מדקדקים מדאמר האי שלא לדעתו משמע דאי הוה מדעתו הוא פטור וליתא דאם היה מצילה שלא תחבט מדעתו היה לו ליטול שכר מתקנתא דרבנן ואכתי קשה דנימא דכי פריך גמרא ואימא הכי נמי היינו מכח דלא שייך הכא תקנתא שהוא לא הצילה בכוונה ומבריח ארי גמור הוא ומשני דכי מפטר מבריח ארי מעיקר הדין היינו כשהבריח מדעתו דאמרי' ליה לגרמך הוא דעבדת דמאן אמר לך שתבריחנה אבל שלא מדעתו אין דוחקין את האדם שיבריח ארי היכא דאית ליה פסידא דמציל עצמו בממון חבירו הוא ובדין הוא שיתן לו לכל הפחות מה שהנאהו תו כתב' ובההיא דהגוזל בתרא אם נפרש דדמי חמורו אינו חייב לשלם לפי שהוא בפניו דלית ליה פסידא אף שכרו לא יטול מהאי טעמא עכ"ל ויש לחלק דלא אמרו דבפניו מהני אלא לענין שלא יטול יותר על שכרו דאם היה רוצה יותר משום הפסד חמורו היה לו לפרש ולאתנויי בהדי' אבל שכרו מיהת לא היה צריך להתנות דכי האי גוונא אמרינן בפ' אלו מציאות גבי היה בטל מסלע ואיני רוצה להפסיד דמי פועל בטל אם יש ב"ד מתנה בפני ב"ד ואם אין שם ב"ד בפני מי יתנה (אלא) שלו קדם והאי שכרו דקאמר הכא היינו שכרו כפועל בטל ממלאכתו דבטיל מינה אפילו אם היה נוקב מרגליות ולא מצי האי למפטר נפשיה לומר שהוא היה מוצא אחרים שביטול מלאכתן מועטת ולמה הוצרכו התוס' לומר דאינו חייב לשלם אלא מה שמהנהו וגם הוא היה מוצא להציל בכדי שכרו וזה שהכריחו דע"כ מיירי ביכול להציל שאל"כ יזכה מן ההפקר לא מוכח מהתם דיכול להציל בכדי שכרו דכל שיכול להציל אפילו בכדי דמי' לא מייאש כדאמרינן התם גבי חבית כשעקל בית הבד כרוך עליה דיכול להציל ע"י הדחק ולא הו' הפקר:

דף קח

ובמקום שנוטלין עליה שכר בפרק אין בין המודר מוקי לה בשנכסי מחזיר דוקא אסורין וכו' ואם אין המחזיר רוצה לקבל שכר וכו' וקמ"ל דאין בעל האבידה יכול לעכבו דס"ד דהוי כהפקר דדמי להא דאמרי' בפרק בתרא דכריתות דאמר ריש לקיש הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי איפשי בה כל הקודם בה זכה ובנודר מן הדבר משמע בנדרים דהוי כהפקר:

הא מני חנן היא וכו' ור"ת מפרש דאיירי דוקא במזונות אשתו וכו' וקשה מההיא דהולך אצל חנווני הרגיל אצלו דתנן והוא נותן לו ונוטל מזה דהוא כב"ח דוחק דמי שהחנוני מקיף לו ואם לא היה פורע לו זה היה תובעו ואין להעמיד כגון שנתן לו ע"מ שלא לפרוע דהא ר' הושעי' לית ליה הך סברא ומוקי לה כחנן ומסתמא הך מתני' נמי מתוקמא בכה"ג

ויש לומר דרב הושעיא לא בעי לאוקומי בנתן לו ע"מ שלא לפרוע כדמסיק דמכל מקום כיסופא מיהא אית ליה אבל התם בחנווני שמאליו נתן לו והלה לא שאל ממנו דבר וא"ל ע"מ שלא לפרוע אפי' כיסופא לית ליה דמסתמא על סמך שיפרע לו המודר נתן ועל העתיד לגבו' פירש בקו' אפי' לא נגבה לבסוף וקשה חדא דהו"ל למתני וכו' ועוד דתנן בשקלים בני העיר ששלחו את שקליהם וכולי ואם כפירוש הקו' דאף על גב דלא נגבו לבסוף תורמין אמאי שוקלים אחרים תחתיהם ואני תמה דמה ענין זה לזה נהי דתורמין עליהם שיהא להם חלק בקרבנות צבור מכל מקום חייבין לשקול דנזקף עליהם בחוב ואדרבה מטעמא דתורמין עליהם ויש להם חלק בקרבנו' צבור ממשכנין אותם שיפרעו כדאמרי' בהאומר משקלי חייבי עולות ושלמים ממשכנין אותם משום דלית בהו כפרה דומיא דחטאו' ואשמות דכיון דהוו כפרה לא אתי לאשהוויי וגבי שקלים כמאן דלא מעכבי כפרה שהרי תרמו עליהם ומתכפר הוא בקרבנות צבור ממשכנין אותם שיפרעו חובן ואם תאמר אם כן היכי ניחא ליה לגמרא דשוקל את שקלו משום דמצוה קעביד מכל מקום הרי מהנהו שלא ימשכנהו עליו דומיא דפריעת חוב דאצטריך לאוקומי כחנן והכי דייקינן בירושלמי הדא אמרה אפי' בב"ח דוחק ויש לומר דגמרא דידן ע"כ פליג ושאני לי' בין שוקל את שקלו (לשאר) לבעל חוב דעלמא (כאשר) דכיון דלהקדש הוא דיהיב מצוה הוא דקעביד וזכו' ההקדש לעצמו הוא נחשב שהוא הקדישו ואם משום דסליק מעליו גזבר שלא ימשכנהו הא לא חשיב הנאה כיון שאין לו שכר בנתינ' הכסף והא למה זה דומה לנותן צדקה לעניי עירו דרמו עליה דאע"ג דמשתרשי לי' שלא יהא צריך לתת להם דלהכי אמרי' בפרק חזק' תנו מנה לעניי עירי אין דנין לו בדייני אותה העיר מכל מקום פשיטא ששרי למודר הנאה מחשובי העיר לתת לעניהם אף על גב דכופין על הצדקה כדאמרינן בפרקא קמא דבתרא דרשאין בני העיר להסיע על קיצבן בערב שבת וממשכנין עליה אפילו בערב שבת כדאמרינן בפ"י יוחסין והיינו משום דמצוה קעביד וכן הא דתנן בנדרים וזן את אשתו ואת בניו אע"פ שהוא חייב במזונותיהם כגון שהם קטני' דאמרי' בפ' באוש' התקינו שיה' אדם זן את בניו כשה' קטני' ואי אמיד אכפיינן ליה בע"כ ובקטני קטני' מוכח בס"פ אעפ"י דאפילו בעני שבישראל כופין דתנן ואם היתה מניקה מוסיפין לה על מזונותיה משום דבעו למיכל בהדה ותנן בד"א בעני שבישראל ומדקתני הכ' אעפ"י שהוא חייב במזונותיהם משמע דאף ע"ג דאמיד ואע"ג דהוו קטני קטנים ואפ"ה שרי דמצוה הוא דקעביד וכן משמע בהדי' מהא דתנן ותורם את תרומתו ומעשרותיו לדעתו ומפרשינן בגמרא דכיון דקי"ל תורם משלו על של חבירו טובת הנאה של תורם לא קמהני ליה מידי אע"פ דקמשרשי ליה מה שהיה צריך לתרום

לתקן תבואתו כיון דטובת הנאה של תורם ההנאה שלו כל שכן כאן דודאי זכות ההקדש של השוקל ולא מקרי הנאה ולא דמי לפורע חובו דאי לאו משום הנאה דלוה מאי אית ליה גבי מלוה לפורעו ומיהו אי הוה אמרי' דאין תורמין על העתיד לגבות הרי הוא כמהנהו שיתכפר בקרבנות צבור דההיא הנאה כולה של המודר הוא לכך פרש"י דאף על העתיד לגבות תורמין אף אם לא יגבה לבסוף וכדבריו כן מוכח דלאחר שנתרמ' תרומה עליו והיה לו חלק בקרבנות היאך יחזור וידחה במה שלא יתן אחר כך אלא ודאי כבר לב ב"ד מתנה עליהם ומזכין לו באותה תרומה אף על פי שעדיין לא שקל ונשאר עליו חוב ולהכי כי שקיל נופל לעתיקין דתנן מי שלא שקל אשתקד שוקל לשנה הבאה ואמרינן בסוף האיש מקדש אין מועלין בעתיקין דהוו שירים וכן מוכח מהא דתנן הנותן את שקלו לחבירו לשקו' על ידו ושקל על ידי עצמו אם נתרמה תרומה מעל פי' לפי שכבר תרמו עליו ונמצא שקל זה משל הקדש הוא ואי ס"ד דאם לא נגבה לבסוף אין לו חלק בקרבן א"כ דידיה הוא ואמאי מעל ומדברי התוס' משמע שרוצ' לומר דעל הגבוי היינו שנאבד מיד השליח שעדין לא הגיע ליד גזבר ולשון גבוי לא משמע אלא כל שבא ליד גזבר דאולי יד שליח כיד משלחו הוא בכל מקום כדאמרי' בהשואל גבי פרה שאולה שלחה לו ביד בנו ביד שלוחו פטור וההיא דאם עד שלא נתרמה תרומה דבני העיר שוקלין אחרים לא קשיא כלל דעד שלא נתרמה חייבין באחריותן משנתרמה אין חייבין שהרי תרמו עליהם וברשות הקדש נגנבו ואיתא בירו' הפריש שקלו ואבד דר' יוחנן אמר חייב באחריתו עד שימסור לידי גזבר ור"ל אמר הקדש ברשות גבוה וצ"ע אי פליגי בנתרמה תרומה או שעדיין לא נתרמה ומה שהק' התוס' לפרש"י דזו ואין צ"ל זו קתני נר' שרש"י מפרש על האבוד מי ששלח שקלי והגיע ללשכה ליד הגזבר של לשכה ואבד תורמין עליו שיהא לו חלק בקרבנות צבור ואף על הגבוי שבא ליד גבאי העיר ועדיין לא הגיע כאן אע"פ שאחר כך נאבד ודלא קרי ליה אבוד לפי שבשעת תרומה עדיין הוא בעול' שאם באותה שעה כבר נאבד הא תנן ובני העיר שוקלים אחרים וכו' ועל העתיד לגבות כל מה שלא נגבה אע"פ שלבסוף לא יגבה וגם מה שהקש' הו"ל למתני על העתיד לגבות ותו לא ניחא נמי דרבותא אשמועי' באבוד וגבוי אבוד דמשהגיע ליד גזבר של לשכה אינו חייב באחריותו גבוי דעד שלא נתרמה חייבי' באחריותן משנתרמה אינן חייבי' מדלא קרי ליה נמי אבוד עתיד לגבות אע"פ שלא יגבה וניחא השתא דשוקל את שקלו מיירי במי שלא שקל כפשטא דמנתי' דלדברי התוספות צריך לה להעמיד בשקל ואבד מיד השליח או מיד הגזבר ואם איתא הו"ל לגמ' לפרושי:

אדמון או' וכי בשביל שאני זכר הפסדתי וא"ת אילו היו באות מטעם ירושה הוו שייך הך טעמא אבל הם מכח תנאי כתובה הם באים דהו"ל כבעלי חוב וי"ל דסברא הוא דכי כתב לה לאשתי בנן נוקבין דהויין ליכי וכו' לא היתה כוונת האיש והאשה להפקיע כח הזכרים לגמרי ליפות כחן של בנות דאטו מפני שהוא זכר יפסיד אלא ויסתברא דהכי כתב ומתזנן מנכסי כל זמן שיש נכסים יזונו עם הבנים ביחד עד שיכלו ותו דאמרי' בירו' בפרק מי שמת אלמנה ובנים שניהם שוין שאפי' נכסי' מועטי' יזונו ביחד עד שיכלו אע"ג דאלמנה בתנאי כתובה אתיא אלא משום דמשמע לן ומתזנן מנכסי עם בני ביחד והא דאמרי' כל מקום שאמר וכו' הלכה כמותו בהא לית הלכתא כוותיה ואמר"ת דאדמון לאו לאפלוגי אתא אלא מתמה בעלמא וכן מוכח דאמרי' בפרק מי שמת כמה מרובין כדי שיזוני אלו ואלו י"ב חדש ואמרי' זו דברי רבן גמליאל ברבי וחכמים אומרים שיזונו אלו ואלו עד שיבגרו והיינו ר"ג דיבנה דמזכיר סתם בכל דוכתא דאילו לזקן אמרינן בהדיא ר"ג הזקן ואמרי' דאר' יוחנן בן נורי כמה פעמים לקה עקיב' בן יוסף על ידי שהייתי קובל עליו לפני ר"ג בריבי והוא חבירו של ר' אליעזר ור' יהושע רבותיו של ר' עקיבא אלמא ר"ג ס"ל מילתא בנכסים מועטין והיכי אמר הכא רואה אני את דברי אדמון אלא ע"כ ה"ק שפיר קמתמ' אדמון ימצינו כיוצא בה בירו' דסוטה פ' כשם א' רבי יהושע מי יגלה עפר מעיניך ריב"א שהיית דורש עתיד בור א' וכו' והלא רבי עקיבא תלמודך הביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא אמרי' בירו' תמן אמרין ממה שקנ' רבי יהושע את רבי עקיבא הדא אמרה הלכה כיוצא בו רבנן דקיסרין אמרי למדרשו קלסו אבל למעשה אין הלכה כיוצא בו אבל קשה מאי נ"מ בהך תמיהא דקמהמה ובמאי דאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון ונ"ל דאתא לפרושי דלא תימא דמדין חוב הוא דשקלי ובמריבין ונתמעטי נמי הבנות יזונו והבני' ישאלו על הפתחים וכל שכן במועטין ונתרבו ובפרק מי שמת אמרי' דבכל ענין יד הבנים על העליונה ואילו לענין כתובת בנין דכרין אמרינן בריש מי שהיה נשוי כשם שמרובין ונתמעטו זכו בהם יורשי' כך מועטין ונתרבו וכולו ופירשו שם תוספות שזכי בהם בני כתובה הגדולה והכא גבי מזון הבנות היינו טעמא דמעקרא לגמרי נחלה דאוריתא שלא דרש הבנים כלל והיינו דקאמר אדמון בשביל שאני זכר וראוי לירש הפסדתי הילכך טצדקי דמנינן למעבד לקיים נחלה דאוריתא עבדי' ואמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון:

אדמון או' הואיל והודה מקצת הטענ' ישבע א"ר גמליאל רואה אני את דברי אדמון קש' כיון דרב' גמליאל ס"ל טעני חיטין והיד' לו בשעורים חיי מאי נפקא ליה מדברי אדמון והתם בפרק שבועת הדיינים כת' התוס' דנ"מ כשהודה לו מקצת כדי יין לא מצי למימר

בתר הכי יין בלא קנקנים הודיתי דיש בלשון הזה לשון קנקנים וקשיא לי דמי אמר אדמון הלשון הזה לשון שויא שבלשו' קאמר כיון דודאי קאמ' שיין בקנקניי נתן לו כי טעין לי' כדי יין להכי תו בעי אם יש בלשון לשון קנקן אבל לחייבי לנתבע מפני הודאתו מי לא מצי לתרץ דבוריה דלא הודה אלא ביין בלא קנקן דטפי מהא אמרי' בפרק חזקת גבי זה אומר של אבותי וכו' אייתי סהדי דלאו דאבהתיה היא דמצי אמר האי דאמרי דאבהתי דסמיכי עליה כדאהבתי ואפשר לומר דאיכא נפקותא לר"ג דאף ר"ג מודה בטענו חיטין ואמר להד"מ ואח"כ אמר מעצמו שעורים יש לך בידי דלא מחייב שבועה דאין כאן הודאה במקצת כלל והכא נמי בטענו כדי שמן ואמר להד"ם ושוב אמר מעצמו קנקנים יש לך בידי ולא אמרתי להד"ם אלא על שאמרת כדי שמן לאדמון דס"ל דיבהל"ק הו"ל השתא כמודה במקצת הטענה ולרבנן דאבהל"ק לא חשיבא הודאה במקצת כלל ואר"ג רואה אני את דברי אדמון דאילו ס"ל דיבהל"ק הוה אמר דפטור כרבנן ועוד י"ל דבטענו חיטין והודה לו בשעורין מפ' בהמניח דפטור אף מדמי שעורין ור"ג אע"ג דמפטר מ"מ קרי ליה הודאה במקצת דקרי ביה אשר יאמר כי הוא זה כדכתבו שם התוספות בלשון שני והכא ס"ל לאדמון כשהודה לו בקנקנים שחייב בקנקנים דישנן במשמע הלשון וישבע על היין כדין כל המודה במקצת ורבנן פליגי עליה ואמרי אין ההודאה ממין הטענה ופטור משבועה ופטור נמי מקנקנים ואמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון דחייב בקנקנים אבל לענין שביע' לא אצטריך דבכל ענין מחייב ומיהו לסוגיא דמוקי פלוגתייהו דאדמון ורבנן בטענ' חטים ושעורים יהודה לו באחת מהם מאי קאמר רואה אני את דברי אדמון דקאמר חייב הא אפילו אם טענו חטים והודה לו בשעורים חייב כ"ש הודה בא' מהם אי הכי מ"ט דאדמון הק' בתוס' הא אשכחן רבן גמליאל דאית ליה האי סברא דמחייב בטענו חיטין והודה לו בשעורים ותירצו דע"כ רב נחמן ס"ל כאדמון ולא ידענו מאי קשיא להו אפי' אם לא ס"ל כאדמון דהם עצמם כתבו לעיל דמדלא נקט שעורין וחטין ש"מ בכה"ג דוקא פליגי מטעמא דחשיב כרמון בקליפתי ואי בטוענו מדה מ"ט דאדמון דהלשון משמע שמן בלא קנקנים וי"ל דבהא לא שייך למידק בכה"ג דלהכי נקט כדי שמן להודיעך כחן של רבנן דאע"ג דשייכי כדין לגבי שמן חשיב להו כטענו חטי' והודה לו בשעורין אבל לעיל פריך שפיר לרב נחמן דכיון דעל כרחין איכא רבנן דסבירא להו בהדיא דטענו חיטין ושעורין והודה לו באחד מהם פטור מנין לנו לומר דאדמון פליג עליה בהא מילת' דוק' בכה"ג דהוי כרמון בקליפתו דהא לא נקט חטין ושעורין במילתיה דאפושי פלוגתא לא מפשינן ותירצו דע"כ רב נחמן כאדמון סבירא ליה דהלכתא כוותי' ולדידיה מ"ט דאדמון:

דף קט

תשב עד שילבין ראשה וכו' פירש רשב"ם וק"ל מירושלמי וכו' ומיהו לא קשה כולי האי דאי בשלא עמדו וקדשו היכי קאמ' לאחיך הייתי רוצה ליתן וכו' לשון התו' ואכתי ק' אמאי לא פריך בפשיטות דכי היכי דמחייב לאחיו כך הוא מתחייב לו דיבם במקום אח קאי ואמאי פריך מטעם דדברים הנקנים באמירה הם דהא אפשר דלא קנו כגון שלא עמדו מתוכם או בנשואין שניים אבל מדקאמר לאחיך הייתי רוצה ליתן אלמא איירי בענין שיועיל א"נ בשקנו מידו א"כ אח נמי לקני ועוד קשה דהא אכשר לאוקמי בשלא עמדו א"נ בנישואין שניים והא דקאמר לאחיך הייתי רוצה היינו דמ"מ היה יכול לטעון שתשב עד שילבין ראשה הואיל ופסקתי לו אבל אתה הואיל ולא פסקתי לך או כנוס או פטור דלך לא היה רצוני ליתן כלל ולא מסתבר לו' דמ"מ אעפ"י שאחיו לא זכה בנכסי' הוא יכול לומר איני כונס ואיני פוטר עד שיתן שהרי לא פסק עמו כלל ועוד כי משני בשפסק ע"מ לכנוס היכי ניחא ליה אי משום דלא זכה אחיו עדיין שהרי לא כנס מ"מ נימא הרי אני כונס במקומו ואם אינו רוצה ליתן תשב עד שילבין ראשה וכי תימא אה"נ דמצי יבם אמר הכי ולענין חייבא דאב הוא דקאמר אם יבם רוצה ליבמה אינו יכול לכוף את האב ליתא דלישנא דמתני' דקתני יכול הוא שיאמר לאחיך וכו' משמע דאו' לו או חלוץ או יבם ואין לומר דהא דמשני בירושלמי בשפסק ע"מ לכנוס היינו שהוא פירש בהדיא שתכנוס אותה לאפוקי יבם דתו לא מצי למימר תשב גם זה אינו דהא תני עלה בפרק מציאת האשה אין צריך לומר ראשון ת ח ושני עם הארץ אלא אפילו ראשון עם הארץ ושני הוא תלמיד חכם יכול הוא שיאמר וכו' ואי במפרש ליכא רבותא כלל אלא ה"ק בשפסק שלא יזכ' אלא עם כניסתו וק' דהא אפילו לא פסק ע"מ כן ודאי לא זכה אלא ע"מ שיכנוס כדאמרינן גבי תוספות ברישׁ אעפ"י שלא כתב לה אלא על מנת לכנסה דאזלינן בתר אומדן דעתה ושמא להכי הוצרך להתנות לאפוקי יבם אפי' שני ת"ח דקי"ל כרבי עקיבא דדריש לישנא יתירא כדאמרינן בר"פ המוכר את הבית ובכמה דוכתי שני דברים שאמר אין הלכה כמותו וכיוצ' בו פירש רבינו חננאל כיוצא בו בדינים אחרים הדומים לאלו וכן פירש רב אלפס וכתב כיוצא בו דחנן כגון ההיא דלעיל הא מני חנן היא כיוצא בו דאדמו' הא דאמרינן בשבועת הדיינים טענו שור ושה וחמור והודה באחד מהם חייב וא"ר חייא בר אבא גמרא ערוכה היא בפיו של רבי יוחנן הא מני אדמון היא ולפי מה שפירשו התו' דהוי כעין ההיא דאמרינן הבו דלא לוסיף עלה הא דחנן לרבי אושעיא דאמר הא מני חנן היא אתא לומר דכרבנן לא מתוקמא לאפוקי מדרבא דאוקמה ככולי עלמא א"כ מאי הבו דלא לוסיף עלה שייך בה היא היא כהא דאמרינן התם דכל

הנשבעין בההו' דשכיב ושבק ערבא סבר רב פפא למימר הא נמי דלא לוסיף עלה הוא א"ל רב הונא בריה דרב יהושע אטו ערבא לאו בתר יתמי אזיל ויש לומר דבהא איכא רבותא דלא תימא לא אמר חנן אלא במזונות אשתו דוקא היתה מצמצמת עצמה כדברי ר"ת אבל בשאר ב"ח לא קמ"ל דאף בב"ח דוחק נמי הניח מעותיו ופליג רב אלפס אדר"ת וההיא דאדמון דמפ' בטענו שור ושה קשה דכי אמרינן התם גמרא ערוכה היא בפיו של רבי יוחנן הא מני אדמון היא היינו לרבי חייא בר אבא דאמר משמיה דרבי יוחנן טענו חטין ושעורין והודה לו בא' מהם פטור אצטריך לאוקמה ההיא כאדמון אבל לדידן דקי"ל כאידך דרבי יוחנן וכשמואל דאמר טענו חיטין ושעורין והודה לו בא' מהם חייב ההיא ברייתא ככ"ע אתיא והשתא רבה בר ירמיה דאמר הלכא כמותו וכיוצא בו אי ס"ל כרבי חייא בר אבא דההיא אדמון היא א"כ אין הלכה כיוצא בו דאיהו ס"ל טענו חיטין ושעורין והודה לו באחד מהם פטור ואי ס"ל כשמואל אם כן ההיא ככ"ע אתיא דלא פליגי הכא אלא אם יש או לאו וצריך לומר לשיטה זו דכרבי חייא בר אבא ס"ל לרבה בר ירמיה דהכא דבטענו חיטין ושעורים והודה לו באחד מהם פליגי וההיא דשור ושה אדמון היא והלכתא כוותיה דשמואל דאמר חייב ואכתי קשה אפילו לרבי חייא בר אבא מאי כיוצא בו שייך בה היא היא דמאי שנא שור ושה מחיטין ושעורים ויש לומר דאיכא רבותא בשור ושה בהודה בשור וכפר בשה או הודה בשה וכפר בשור דאי טעין טענת גנב בחד מינייהו דינן חלוק דבשור משלם חמשה ובשה ד' וס"ד דשתי טענות חלוקות לגמרי הם קמ"ל דחייב ובגרס' רב אלפס כתוב שור ושה וחמור וא"ש שגם חמור חלוק בדינו שאין בו דין ארבעה וחמשה אלא תשלומי כפל לבד:

לא שנו אלא עד אבל דיין לא וקשה מהא דחזקת הבתים א' מן האחים וכו' ותירץ רבי דהתם ודאי אית לן למימר הדיינים רמי אנפשייהו לאסהודי לגמרי שהרי יודעים שהיה נושא ונותן וכו' וקשה אי דיינים חותמין אף על פי שלא קראוהו מנא ידעי מי בעל דברים ויש לומר שע"כ צ"ל שהדיינים החותמים בקיום צריכין לידע מי הוא המלוה והלוה דפעמים מקיימים החתימות ע"פ עדים המכירים אותו ושמא הם קרובים למלוה וללוה אם כן שמא אח' מהדיינים ימצא קרוב לאח' מהם ויתבטל ועד המושב כדאמרינן בפ"ב דמכילתין משחתמו אין מעידין עליו וחותם ואיכא זילותא דבי דינא ואפילו אם מקיימים על פי העדים עצמן שכל אחד או' זה כתב ידי צריכין הם שיזכרו העדות מתוך ראית השטר כדמוכח בירושלמי דאם אינן זוכרין גוף המלוה אפי' רבנן מודו שצריכין לצרף עמהם א' מן השוק:

עשאה סימן לאחר מתוך הלשון משמע דאעורר קאי וכו' ובירו' משמע כרש"י לשון התוספות ואדרבא מתוך הירו' משמע דעשאה סימן דמתני' שלא כדברי רש"י אלא לפי שכתב דמתוך הלשון דעשאה סימן לאחר משמע דאעורר קאי מדלא קתני עשאה סימן והלא חתם עלי' בעד ומכל מקום לא תדוק דוקא בכה"ג אבל עשאה המוחזק והלא חתום בעד לא דא"כ לשמועינן רבותא ומיהו בירו' מוכח דהוא הדין חתום בעד כדינו של רש"י:

אי טעין ואמר חזרתי ולקחתיה הימנו מהימן והא דלא קאמר אי הוה אבוהון הוא טעין מזוייף דלא טעני' ליתמי מזוייף כדפירש במי שהיה נשוי וזהו לפי מה שהיה ר"י ז"ל רוצה לפרש אבל אחר כך חזר בו והכריע דטעני' ליתמי מזוייף ומיהו מדברי האפטרופוס לא קשה כל כך דכיון שהוא היה טוען מספק ניחא ליה לומר טענת חזר ולקחה מלומר מזוייף שלא להחזיקו במזייף שטרות אבל קשה דרבי יוחנן מאי קמ"ל פשיטא כל שלא נתקיים השטר חצופה בעלמא הוא ומצי למטען כל מאי דבעי ויש לומר דאשמועינן דלא תימה כיון שהודה שהקרקע שלו והוא בא להוציא מידו לא מהימן במגו והוי מגו להוציא כדמוכח בפרק חזקת גבי ההוא דגחין ולחיש ליה לרבה דשטרא זייפ' הוא דאמרינן הלכתא כוותיה דרב יוסף בזוזי היכא דקיימי לוקמי כלומר דלא אמרינן מגו להוציא כדפי' שם התוספות וכוותיה דרבא בארעא דהוי מגו להחזיק דמוקמי' ארעא בחזקת מרא דקיימא השתא ואשמועינן רבי יוחנן דאין זה שטר גמור אלא הוכחה בעלמא אדרבא מוקמינן ארעא בחזקת מרא קמא דהוי כמי שטענו בע"פ ואו' שדה זו מכרת לי והוא אומר חזרתי ולקחתיה ממך דמהימן ולא מקרי מגו להוציא:

ועי"ל דאתא לאשמועי' דמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו וכמסקנא דמסיק בפ' מי שמת אליבא דר' יוחנן דלא תימא דאין זה מגו שירא הוא לומר כן שמא ימצא לקיימו כדכתבו התוספות בהאשה שנתארמלה:

וארבעה דאתו מכח חד כ"ע לא פליגי דמצי מדחי ליה וק' להדר ליה ההוא חד דמי קצר' כך הקשו התוס' בהחולץ ותרצו דמצי אמר לא מכרתי אלא מה שיש לי בה וקשה אם מכר סתם למה לא ינכה דמי קצרה דומי דאמרי' בהזרוע אמר לו מכר לי בני מעיה של פרה והיו בהן מתנות נותנין לכהן ואינו מנכה לו מן הדמים דמידע ידעי שמתנו' אינם בכלל המכר לקח הימנו במשקל אינו מנכה לו מן הדמים ופשיטא שאם היה זה מוציא בהם בכך היו חוזרי' על הבעלים דמ"ט הוו וי"ל דכיון דלא מצי לאשתעויי דינא בהדייהו אינם יכולין לחזור עליו ולמוכר אומר לא לקחתי דמי הדרך ונמצא דאינו אלא גרמא בנזיקין בעלמא ונר' דבמוכר לד' כאח' ודאי מצי מפיק מינייהו דמ"מ דררא גבייהו הוא דומיא דדקלא דאף על גב דפלוג אהדדי מפיק מיניהו והכא במוכר בזה אחר זה:

ורבנן סברי אי ציית ציית כתב התוספות בזכות הבא על ידו יכול להפקיע אבל אינו יכול להפקיע דינו ע"י מכירתו והק' מההיא דקמא דאתא להפקיע דינו שהרי לקח עידית באחרונ' ורוצה להפקי' בחזרת זיבורית שקנה ראשונה ועוד הא דפריך נזיקין נמי להפקיע מדינן בעידית ותרצו דהתם ליכא פסידא לגמרי דהא גבי מזבורית אבל הכא איכא פסידא לגמרי ומיהו לדברי רש"י שהוא צריך לפרש כאן ואמרו ליה מוזילנא גבך דאל"כ מאי אמר ליה לכי תהדר א"כ הא ליכא פסידא לגמרי א"כ מאי פריך התם נזקין נמי לכך כתבו דהא ליתא וכו' וה"ה דאב"ח נמי מצי פריך וקשיא ל' דא"ה לא הו"ל לרש"י לו' דמטעמא דמוזיל גביה הוא דאל"כ מצי אמר ליה לכי תהדר דהא בפרק החולץ מוקמי' לה כר' אבא דאמר קם דינא גבי ספק ובני יבם שבאו לחלוק בנכסי יבם לבתר דפליג יבם בנכסי מיתנא אע"ג דספק אתי עלייהו ממה נפשך אמר רבי אבא קם דינא וקי"ל כותיה א"כ היכי מצי אמר לכי תהדר וי"ל דלפי האמת אף רש"י מודה דאע"ג דלא מוזיל מצי למדחי ליה דקם דינא אלא דהשתא בעי גמ' לאוקמי מילתא דרבנן אף לר' ירמיה דאמר הדר דינא והכא מטעמא דאמרי' אי צייתת צייתת וכו' וכפי זה הטעם צ"ל דמוזיל גבי' אבל לדידן דקי"ל קם דינא בכל ענין מצי מדחי ליה:

דף קי.

ורבנן חברך חברא אית ליה והא דמסקינן לעיל וכו' ולפרש"י א"ש דהכא גבי מכירת שדה אינו כ"כ הפסד דהרבה לוקחים ימצא וקשה דאינו ספק אלא בלוקח זה שיכול למשכנו וי"ל דמפני ספק שכר מועט זה שיוכל למשכנו לא היה נכנס לספק שיאבד את זכותו לגמרי דהא כהודאה גמורה דמיא והיה לו למסור מודעא שאת"ל שיודע הדבר לא הפסיד כלום אבל התוס' מתרצי' דהא לא חשיבא הודאה אם היתה קנויה דידעי אינשי דבשביל לקנות שמר את הדבר ולא מסר מודעה כדאמרי' לעיל גבי עשתה סימן אבל הכא מכירה הוא וסתם מוכר אינו רדוף למכור שהרבה לוקחים ימצא הילכך כל שלא מסר מודעה חשיבא הודאה:

דכ"ע עידית ועידית וכו' הק' הרא"ש וליחוש דילמא לחד לית ליה זוזי ואית ליה עידית ויהיב ליה מעות כי היכי דנגבי ליה בחוביה ותירץ דכיון דשומא הדרא לעולם סוף סוף כי הדר גבי זוזי מיניה יהיב לדידיה ושקיל לה עידית ונ"ל דאפי' אי הוי כענין דלא הדרה שומא כגון דזבנה לאחר או יהבה לא שייך לומר דנגבי ליה מעיקרא דכיון דמצי היאך תבע ברישא מצי אמר ליה פרע לי או שקול זוזאי בחובך כדאמרינן גבי בעל זבורית דאפילו קדים היאך ותבעיה לאו כל כמיניה. אי דמטה זימניה מ"ט דרבנן כתב הרא"ש ז"ל שהק' הרמב"ן והלא זה פיקח היה שלוה הימנו כדי שיוכל למשכנו על אותן המעות

וכגון דכתב ליה שטרא והדר יהב ליה זוזי ותירץ דהא שמעינן מרישא דהיינו פלוגתא דהמוציא ש"ח וכו' ותרתי למה לי ואכתי ק' דלא הו"ל למפרך מ"ט דרבנן דהא טעמא רבה אית להו ונ"ל דדוקא התם גבי שדה שייך לומר שמכר לו את הקרקע כדי למשכנו משום דהוה משתמיט מיניה שלא היה לו מעו' לפרוע שהיה רע בעיניו להוציא זוזי אלא שמפני קרקע זה הוציא מעות וסבור הוא שגם עתה ידחנו מיום אל יום אבל גבי שטר אי הוה משתמיט מיניה היאך היה מודה ומתרצה להליותו י' שנים ועכשיו במשלם חמש יתבע הלה את חובו וטוב היה לו שיפרענו בחובו ואם היה כופר במלוה היאך האמין בו להלוותו והוא יודע שלמחר יבא לב"ד ויגבנו בש"ח שבידו ואין לחוש שלא היה יודע בשטר ולא רצה הלה לתובעו אע"ג דאמור שהרי הלוהו לי' שנים משום דאיניש אלמא הוה דכיון דלא שכיחא מילתא אינה טענה וחשיבי הודאה. עוד הק' רב נחמן גופיה תקשי דמאי טעמיהו דאדמון ורבנן נהי דלדידי' זה גובה וזה גוב' מ"מ תק' במאי פליגי ותי' דלר"נ ל"ק דהואיל וס"ל דבשלו הם שמין איכא למימר כגון שלוה הראשון אית ליה עידית ובינונית ולוה הב' לית ליה אלא זבורית לכך לוה הימנו ולא לקחן בחובו שהיה רוצה לגבות הבינונית בחובו ולהגבות לו מן הזבורית שלו וק"ל לרב ששת נמי כיון דתנן זה גובה ש"ח לחמש וזה גובה ש"ח לעשר הילכך לכך לוה הימנו ולא לקחן בחובו דניחא ליה שילוה למשך י' שנים והוא יגבה את חובו בסוף חמש וי"ל כדתרץ משום ר"ן בשטרות שאין בהם זמן וכל שעה שירצ' יוכל לתבוע ורבנן סברי הואיל ולא כתב בהן זמן מצי לדחויי ליה אבל לר"ש דמוקי לה בדכתי' ביה זמן אי דמטא זימניה מ"ט דרבנן דכיון שהגיע זמן היה יכול לדוחקו שיפרע לו ולא שילוה ממנו י עוד הק' הרא"ש לוקמה ביתומים קטנים דמגבה גבו אגבויי לא מגבינן מינייהו עד שיהיו גדולים ואפילו יש להם קרקע ותי' דאע"ג דקי"ל בשום היתומים דלא גבי מיתמי מיהו הואיל והוא עתיד לגבות מהם כשיגדלו והוא תפוס אות' הואיל ותפס תפס ואין להקשות מההוא דרבה בר שרשום בפרק חזק' שהיה רוצה לעכב הקרקע של יתומים שהיה רבה מוחזק בו ולא היה עליו שטר משכונא והיה יכול לומר לקוחה היא בידי מכל מקום אמר ליה רבא דלא מצי לעכבה תחת ידו עד שיגדלו דהתם כיון דנפק עלה קלא דארעא של היתומים הוא לא מקריא תפיסה כלל אך קשה דגם זו לא חשיבא תפיסה תדע שהרי נעשו מטלטלין אצל בניו ולא מיקרי תפיסה אלא צריך לאגבויי להו קרקע כי היכי דהדר ניהדרו לגביה כדרבה בר אבוה יתומים שגבו קרקע בחובת אביהם בעל חוב חוזר וגובה מהן וכיון דכי מגבי להו הדר שקלינהו הוה ליה כגבוי אבל לגבי יתומים קטנים דכי מגבינן להו תו לא מצינן לאפוקי מינייהו לאו תפיסה מקרי ולי קשיא עוד נימא נפקא מיני' לענין

שבועה דמיתמי לא מתפרע בלא שבועה והם גובין שלא בשבועה אי נמי אם מת לוה זה אין בניו יכולין לתבוע מן היתומים וכמה דאמרינן בפרק כל הנשבעין כבר נתחייב לוה שבועה ואין אדם מוריש שבועה לבניו. ויש לומר דלרבא הכא לא שייך חשש צררי דהיינו צררי דאתפסיניה שהלוהו מעות אחרות כנגדן שאם בא לגבות מצי ליפרע מתחת ידו דאפוכי מטרתא:

היה הילכך צררי אחריני לא מתפיס ליה כדאמרי' לעיל בפרק נערה שנתפתתה ייחד לה ארעא בארבע מצריה בלא שבועה ופרש"י ז"ל דהיינו צררי דאתפסה ולא חיישינן לצררי אחריתי והשתא ניחא נמי דלא אמר נ"מ ליתומים קטנים דאתיא כרב הונא בריה דרב יהושע דמפ' בפרק שום היתומים ובשלהי בתרא דטעמא דאין נזקקין משום צררי וכן צ"ל בההוא עובדא דרבה בר שרשום דאתיא כהך דאמר טעמא משום צררי דאי כרב פפא דמפ' משום פריעת ב"ח מצוה ויתמי לאו בני מעבד מצוה נינהו היכי ס"ד למפטר מטעם מגו דלקוחה היא בידי הא אפי' היה אמת כדבריו לא היה יכול לעכב הקרקע בחובו כיון דלאו בני מעבד מצוה נינהו כדכתבו התוס' בפרק חזק' והך סוגיא נמי כרב הונא אתיה דכוותיה פסקי' הלכתא התם ועוד הקשה אמאי מגב' ליה לבעל הזיבורית קרקע של בעל הבינונית לימא ליה בעל הבינונית הגבו לו ש"ח שיש לו עליו בחובו ור"י ס"ל דמצי לאגבויי ש"ח בחובו אלא שאינו שוה כ"כ בש"ח שיש לו לבעל הזבורי' על בעל הבינוני' כי יוכל למוכרו ביוקר לפי שסופו לגבו' מן הזיבורית והיינו דקאמר זה גובה וזה גובה שכל אחד גובה שטרו לפי שוויה והשתא דאתי ז"ל להכי לא שייך מה שהק' לעיל דניחוש דילמא לחד לי' ליה זוזי ואית ליה ארעא עידית ויהיב ליה כי היכי דנגב' בחוביה דהא מצי לאגבויי ש"ח בחובו ולא אצטריך לפרושי מטעם דשומא הדרה:

דיתמי מגבה גבו אגבויי לא מגבינן מינייהו והקשה בשם הרמב"ן לימא להו אי אבוכון קאי לא מצי לאפוקי מינאי בחייו אתון נמי לא מפקיתו דמחיי אבוכון תפיסנא ומסייעא מילתיה ז"ל דאמרינן לעיל גבי פלוגתא דרב נחמן ורב ששת דגבי בנונית והדר מגבי ליה זבורית ולא אמרי' כיון דתפס תפס כדאמרינן גבי יתמי בסמוך. אלא ע"כ שאני התם משום דמחיי אבוהון תפיס ואבוהן כבר היה חייב לו בינונית הכא נמי לענין לגבות ממטלטלי תהני ליה תפיסה ולא דמי להיא דמי שהיה נשוי דאמרי' מטלטלי שבק אבון גבך דהתם בחיי אביהן לא היה יכול לעכב שעדיין לא טרף ב"ח ממנו כדפי' לעיל וגם אין להקשות מההיא אתתא דהוו מפקדי גבה מליגא דשטרי בפרק הכותב דאמר לה רב נחמן אית לך סהדי דתבעה מיניך בחיים ולא יהבת ניהליה אלמא הא לאו הכי לא הווי תפיסה התם בתורת פקדון הוו גבה ולא בתור' משכון אבל הכא מכיון שלוה נימא

הרי הוא כגבוי דאפוכי מטרתא למה לן ונ"ל דמ"מ כיון שיש לכל א' דין שטר שזה גובה ש"ח וזה גובה ש"ח לא חשיבה תפיסה מה שתפוס במעות ההלואה שהרי הלה יש לו עליו ש"ח עלי' ולכי מיית נפלי זוזי קמי יתמי ובעי למגב' מינייהו דאע"ג דקי"ל כב"ה בפרק ארוסה דשטר העומד ליגבות לאו כגבוי דמי זהו דוקא כשהשעבוד של שטר עצמו הוא בספק אם הופקע אבל בשטר שאין בו ספק אמרי' דהמקבל ארעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דמגבה דמיא כמ"ש התוס' בהחולץ ובפ' ארוסה תדע דהא לעיל במי שהיה נשוי בפלוגתא דרמי בר חמא ורבא אמרי' וזקפו עליו במלוה הא לאו הכי לא הוו מצו למימר אין מטלטלי שבק אבון גבך כדכתב שם התוס' ולעיל נמי להכי לא אמרינן כיון דתפס תפס לפי שכל א' יש לו שטר חוב עליו לא מקריא תפיסה אבל לקמן גבי עידית וזיבורית דיתמי' דאמרי' כיון דתפס תפס ההיא לרבא מתאמרה דס"ל דמגבי להו ארעא והדר גבי לה מינייהו וכיון דעומד לגבות הוא כגבוי דמי ולא הפסי' דינו ולא הפסיד דינו ליטול בבינוני' כדבחיי אבוהון דהא שעבודא דידיה עלה דבינונית קאי מיהו לעיל אפי' חשבינן להיא ארעא כמאן דגביא הו"ל עדית אצל לוה ואין דינו ליטול בעידית הילכך לא מהניא ליה תפיסה כלל:

זיל זבניה הכא וזיל הק' הר' יוסף בכר' י"ט ז"ל דאמרינן בהשולח א"ל נכתוב לך שטרא אדמיה ואי לא מפקענ' לך מר' אחי בר יאשיה ותירץ דהתם מיירי ושלא היה מוצא למכור לכך קאמר אכתוב לך שטרא ואכתי קשה דאמר ואי לאו מפקענ' לך מדר' אחי משמע דלר' אחי יצא לחירות לגמרי א"כ לדידיה כל העבדים יפקיעו עצמן בכך ועוד דתנן בהשולח המוכר עבדו לעכו"ם או לח"ל יצא לחירות משמע הא אם ברח מעצמו לא ועוד מדתנן הכא ואין הכל מוציאין משמע דוקא שלא להוציאו אבל יכול למוכרו:

וי"ל דה"ק נכתוב לך שטרא אדמיה עד שלא ידע העבד כלום יתרצה לכתוב ואי לא צייתת נודיעי שהופקע ממך מדרבי אחי ואז תאבד גם הדמים דאזיל ליה לעלמא:

ואין הכל מוציאין לאייתויי מאי ואם תאמר אמאי לא משני לאתויי עבד שברח לירושלים לשון התוס' וק"ל דעבד שברח מח"ל מקרא נפ"ל בהשולח דכתיב לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך וכו' וכתיב עמך ישב בקרבך באחד שעריך ומהתם אין ללמוד שיפקיע עצמו מארץ ישראל לירושלים ועוד איתא בספרי פ' תצא באחד שעריך ולא בירוש' ונר' דלא אתא למעוטי אם ברח לירושלים דמהיכא תיתי אלא שאם ברח לירושלים שלא יעכבוהו שם שאין אנו רוצים שיהיו עבדי' בירושלים כדברי ר"ת ז"ל:

הכל מעלין לאייתויי מאי לאייתויי עבדים פרש"י אם היה לו עבד עברי ילך העבד אחריו על כרחו ולא רצה לפרש בעבד כנעני שכופה את רבו שיעלנו לא"י דא"כ מאי ואין הכל

מוציאין השתא לכתחלה מעלהו כ"ש שאם ברח לא יוציאו אלא מכרו לאחרים ומיהו לפר"ת שאינו יכול למוכרו אלא כותב לו שטר על דמיו מצינן לפרושי רישא בעבד כנעני וסיפא הך רבות' קמ"ל דברישא יכול הוא למוכרו לאחר שיעלנו או לבני א"י אבל אם עולה יצא לחירות וכן היא שיטת הרמב"ם בפ"ח מה' עבדים ופי' של רש"י ק' חדא דסתם עבדים בכולה גמ' בעבדי' כנעני' אם לא שיפרש ע"ע ועוד אם כן כל עבד עברי יפקיע עצמו מיד רבו בכך דבדידיה אין תקנה שימכרנו שאין עבד עברי נמכר אלא ע"י ב"ד בגנבתו אבל רבו אינו יכול למוכרו לאחרים ועוד שכיר קרייה רחמנא ושכיר שהושכר לזמן אצל ב"ה אינו יכול לכופו שיעלה עמו ואף זה כו':

הוא אומר לעלות כת' התוס' והיה אומר ר' חיים דעכשיו אינו מצוה לדור בא"י כי יש כמה מצות התלוית בארץ וכמה עונשין שאין אנו יכולין להזהר בהם ודבר תימא הוא דהא איכא כמה מצות שיכול לקיימן אם ירצה להתחייב בהם כגון לקט שכחה ופיאה ומעשרות ופרט ועוללות ועונשין כגון כלאים וערלה איתנהו נמי בח"ל הערל' והכלאי' מד"ס ולמה לא יזהר בהם בא"י ואולי אמר על פירות שביעית דס"ל אין קנין לעכו"ם בא"י לה להפקיע מידי שביעית ואף בזה אין לחוש דמ"מ לאו ספחים מקרו כיון שהעכו"ם זורעם כדכתב הרמב"ם ז"ל ולאוכלם בקדושת שביעית אעפ"י שיש כמה דקדוקי איסו' ירא שמים יצא את כלם ויזהר בהם ולענין הביעור סמכו על רבינו שמשון שפסק דבהפקר בפני ג' מהני ואחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעו' וכן כתב הראב"ד ועוד יכולים לקנות תבואה מח"ל דשכיחא או מתבואה של ערב שביעית לצאת מיד ספק ועוד דישיבת א"י מצוה מן התורה היא מנאה הרמב"ן ז"ל במנין המצות וירישתם אותה וישבתם בה אפי' בזמן הזה ואמרי' לקמן המהלך ד' אמות בא"י וכו' ומתי' שבח"ל אינם חיים והקבור בא"י כאלו קבור תחת המזבח ומילי טובא דאמרי' ואכתי בקדושתה קיימא הלכה רווחת דבכל מקום שאין בו סכנה כופין לעלות ולית דחש להא דרבי חיים ז"ל ובתוספו' הרא"ש ליתיה:

והא אומרת לצאת כופין אותה תימא מאי איריא בא"י וכו' וי"ל דהכא אפי' מנוה הרע לנוה היפה לשון התוס' ומשמע מדבריהם שהאש' כופה את האיש להוציאה מנוה הרע וק' דבמתני' דלעיל דג' ארצות לנישואין לא מיירי אלא בכפיות הבעל דפשיט' דאין האשה כופה להוציאה מעיר לעיר ומכרך לכרך וה"ה מנוה הרע לנוה היפה כיון דהתם נשאו ושם היו לעולם ע"ד כן כנסה תדע דלא קתני אחד אנשי' ואחד נשים אלא הכא גבי א"י אלמא לעיל לא מיירי אלא בכפיית האיש ונר' דתנא אתא לאשמועינן דאינו יכול לחוסמה ולעכבה כיון דבאה מחמת טענה ואם תרצה להפסיד כתובתה כופין אותו

להוציא ולזה כתבו התוס' דמיירי מנוה הרע לנוה היפה דאיכא טענה אלימתא דאל"כ חיישינן שמא עיניה נתנ' באח' ומ"מ מפסדת כתובתה דלא קי"ל כר"מ בסוף המדיר גבי מומין דאמר סבורה הייתי שאני יכולה לקבל ועכשיו איני יכול' וה"ה מח"ל לח"ל יכולה לטעון שיוציא מנוה הרע ותצא בלא כתובה ובא"י איצטריכא ליה דאפ"ה תצא:

דף קיא.

בבלה יובאו ושם יהיו אע"ג דהאי קרא בגלות ראשון כתיב ויש לומר דבגלות שני נמי קפיד קרא לשון התוספ' ונראה לי דבבל היינו שם מזמן בית ראשון דלא אשכחן שגלו לבבל בחרבן שני וכן משמע מדאמרינן בפרק חבית מפני מה חגים שבבל שמחי' שלא היו באות' קללה דכתי' והשבתי כל משושה וכו' אלמ' הם היו שם מגלות ראשון ואילך היה להם לעלות בזמן עזרא ולא עלו כדאמר ליה ריש לקיש לרבה בר חנה אלהא סנינא לכו דכתיב אם חומה היא אם עשיתם עצמכם כחומה שהיו עולים כולם בימי עזרא וכו' ומכיון שלא עלו עדין הם באזהר' זו אבל אם הלכו שם מאותם שעלו אינם במשמע שלא יצאו:

אחיו נשא נכרי' וכו' וא"ת והא אמרינן דמותר לצאת מא"י לח"ל לישא אשה ושם תירצו בתוספות דהתם בדעתו לחזור וקשה דמאי איריא ללמוד תורה ולישא אשה אפי' לדברי הרשו' ולסחורה מותר ונר' דהכא מיירי בשהיה לו אשה ומשום מצות ייבום לא התירו להשתקע בחוצה לארץ דאפשר בחליצ' שתבא כאן אצלו ובכהאי גוונא לא אמרינן מצות ייבום קודמת לחליצה ואחיו היה יכול לישא בארץ ישראל:

כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות משמע לארץ ישראל מיהת מותר ואם תאמר והא רב יהודה הוא דאמר לעיל כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה. ויש לומר הא דידיה הא דרבי' ויש תימה על הרמב"ם שהביא ס"פ ה' דהלכו' מלכים הא דשמואל כשם שאסור וכו' ומסיים בה שנא' בבלה יובאו וכו' ואי הך קרא בישראל כתיב אף לא"י היה אסור דעיקר קרא אא"י כתיב ועוד אמאי איצטריך תלמוד' לעיל לומר לר' זירא ההוא בכלי שרת כתי' נימא ההוא בשאר ארצות כדשמואל ועוד ר' יאודה גופה משמע דלא סמך אהא דבבלה יובאו דאמרינן כתי' קרא אחרינא השבעתי אתכם וכו':

שלחו ליה אחוה לרבה וכו' בפ' הערל ובפ' עושין פסין א"ל אבדימי לאביי קרקפנא חזיתיה לרישך ביני עמודי כי אמרה ר' יוחנן להא שמעתא וכתב התוס' דעל רבה שהיה רבו של אביי קאמר שהלך לא"י כדמשמע הכא ומהכא אין שום משמעות שהלך ועוד דבסוף הוריות מוכח שמלך רבה כ"ב שנה וכל ימיו לא היו אלא ארבעי' כדאמרינן בפ' אין עומדין נמצא שהיה בן י"ח שנה וקודם לכן לא היו כותבין לו ואם תאמר אין לך

רב דרב יהודה רביה היה קיים ואם מת יכול היה ללמוד מכמה חכמים שבא"י חוץ מר' יוחנן שהרי ילד היה ולבת' דאצטריך ליה עלמא מלך ומסתמ' לא עלה וניחא טפי לומר שעל אביי גופיה היה אומר ראיתי ראשך מבין שורות התלמידים אך קשה מההוא עובדא דאלו מגלחין דההוא גברא דסנו שומעניה וכו' דשכב ר' יאודה וסליק לגבי ר' יודן נשיאה משמע שכבר מת ר' יוחנן קודם רב יהודה והיכי שלחו וא"ת אין לך רב:

הלכה כר' יהודה בפרדות כתוב בי' יוחסין משם רבינו חננאל דמשום דמדבית עלי קאתי שלחו ליה הכי דהלכה כר"י דאין חוששין לזרע האב וליתיה דלא אמרה ר"ח דאדרבה רז יהודה מספקא ליה ורבנן סברי אין חוששין כדכתב רש"י ז"ל והכי הויא מסקנא בפרק אותו ואת בנו:

דף קיא:

אושעיא זה ר' אושעיא ברבי תימה אמאי חשיב ליה לבסוף אחר תלמידי ר' יוחנן והלא ר' אושעיא ברבי רביה דר' יוחנן הוא:

מקרא אחד אני דורש כל המשתמש באור תורה וכו' ואם תאמר ואמאי לא מייתי לה לעיל מעיקרא ועוד קשה הא כתיב וארץ רפאים תפיל דמשמע אף רפאים שרפ' עצמן מד"ת ועוד מייתי מואתם הדבקי' כיון דרפאים לר' יוחנן שרפו עצמם לע"א דבקים נמי שייך שלא רפו עצמן אלא נדבקו בה' ותרגומו ואותן דמתאבקתון בדחלתא דה' וכולי. וי"ל עיקר ראיה מכי טל אורות טליך אלא דהתם מצדה תברה דהא כתיב וארץ רפאים תפיל להכי מייתי מרפאים בל יקומו ובא זה ולמד על זה דבמרפה עצמו מד"ת מירי וקרא דואתם הדבקי' לאורחיה דאיכא למדחייה בשאינו מרפה עצמו לע"א אלא מקרא דולדבקה בו קא מייתי דכתיב התם לאהבה וכו' ובא זה ולמד על זה ואי מהכא לא ילפינן תחיית המתים דלא כתיב בהם חיים להכי מייתי מואתם הדבקים דכתיב חיים כלכם היום והשתא קרא דכי טל ה"ק אף אותם שאינם לומדי' הואיל שהם מחזיקים בלומדיה הרי נשתמשו באור תורה וה"פ כיון דטל אורות תורה הם טליך כלומר של כל ישראל לפיכך אף לרפאים שלא למדו תפיל ובכ"הג אמרי' הני נשי במאי זכיין באקרויי בנייהו וכו' דהיינו ת"ת וצריך עיון דהאי קרא דרשי' ליה במוריד דמעות על אדם כשר שהב"ה סופרן וכו' והוא טל שעתיד להחיות בו את המתים ועוד צ"ע דר"א דריש לעיל מאי נבלתי אלו נפלים ונפלים לא נשתמשו באור תורה ואיך יחיו:

דף קיב

איקלע לגבלא הכא משמע שהיה מארץ ישראל ובפרק רבי ישמעאל מוכח שהיה חוצה לארץ ועיין שם בתוספות אי נמי דתרי גבלא הוו ההיא דחוצה לארץ על שם גבל ועמון

וכתיב בני חירום והגבלים בקעת בית שאן הכא משמע דהיא חוצה לארץ ובפרק עושין פסין לענין גן עדן אם בארץ ישראל הוא בית שאן פתחה ובפרק הנזקין אמרינן צוה ה' ליעקב סביביו צריו כגון בית שאן וכולי ועוד דרבי התיר בית שאן שלא היתה כבוש עולי בבל אלמא א"י היא:

עתידין אילני סרק שיטענו פירות וא"ת אי עץ השדה היינו אילני סרק אמאי איצטרך תו למימר אילני מאכל ועוד אי באילני סרק הוה ליה למימר פרי מאי פריו ונראה לי משום דאמרינן בפ' במ' מדליקי' עתידי' אילנות שיטענו בכל יום שנאמר ונשא ענף ועשה פרי אמטו להכי קאמ' כי עץ נשא פריו כלו' טען וחנט הפרי שהיה ראוי שיוציא בששת ימי בראשית שהוא אח' לשנה ותאנה וגפן נתנו ביומם חולם שהיה להם לעשות בסוף השנה ואית' במדר' בראשית שהארץ הוסיפה על הצווי לעשו' רצון בוראה עץ עושה פרי אפי' אילני סרק עשו פירות עד שלבסוף נתקלל' בחטאו של אדה"ר והשת' דייק שפיר נשא פריו:

תם ונשלם